

TILINPÄÄTÖS 2018

KUNNANHALLITUS 25.3.2019

Sisällysluettelo

1	Tilinpäätössäännökset.....	1
2	Tilinpäätösasiakirjat.....	1
3	Toimintakertomus.....	2
3.1	Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa.....	2
3.1.1	Kunnanjohtajan katsaus.....	2
3.1.2	Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....	3
3.1.3	Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	5
3.1.4	Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	19
3.1.5	Kunnan henkilöstö.....	20
3.1.6	Ympäristöasiat.....	22
3.1.7	Muut ei-taloudelliset asiat.....	22
3.1.8	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	23
3.1.9	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	24
3.2	Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä.....	27
3.3	Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	29
3.3.1	Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	29
3.3.2	Toiminnan rahoitus.....	31
3.3.3	Rahoitusasema ja sen muutokset.....	33
3.3.4	Kokonaistulot ja -menot.....	35
3.3.5	Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	36
3.3.6	Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut.....	40
3.3.7	Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut.....	42
3.3.8	Konsernitase ja sen tunnusluvut.....	44
3.3.9	Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	46
4	Toteumavertailu ja tavoitteiden toteutuminen.....	48
4.1	Käyttötalouden toteutuminen.....	48
4.2	Toimintakertomukset yksiköittäin.....	51
4.2.1	Konsernihallinto.....	51
4.2.2	Perusturvapalvelut.....	62
4.2.3	Sivistyspalvelut.....	72
4.2.4	Tekniset palvelut.....	93
4.3	Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	105
4.4	Investointiosan toteutuminen.....	107
4.5	Rahoitusosan toteutuminen.....	112
5	Tilinpäätöslaskelmat.....	113
5.1	Tuloslaskelma.....	113
5.2	Rahoituslaskelma.....	114
5.3	Tase.....	115
5.4	Konsernituloslaskelma.....	117

5.5	Konsernin rahoituslaskelma	118
5.6	Konsernitase	119
6	Tilinpäätöksen liitetiedot.....	121
6.1	Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	121
6.1.1	Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	121
6.1.2	Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	122
6.2	Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	123
6.3	Taseen liitetiedot.....	126
6.4	Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	133

1 Tilinpäätössäännökset

Kunnan tilinpäätöksen laatimisessa noudatetaan kuntalain sekä soveltuvin osin kirjanpitolain ja -asetuksen säännöksiä. Kuntalain 113 §:n mukaan kunnanhallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava

tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Kunnanhallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen valtuuston käsiteltäväksi. Valtuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä. Kunnan tilikausi on kalenterivuosi.

2 Tilinpäätösasiakirjat

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa.

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällyte-

tään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen. Kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Tilinpäätöksen allekirjoittavat kunnanhallituksen jäsenet sekä kunnanjohtaja.

Tilinpäätökseen kuuluvat myös tilintarkastajien tarkastuskertomus ja tarkastuslautakunnan arviointikertomus. Nämä kertomukset esitetään erillisinä asiakirjoina. Kunta laatii lisäksi henkilöstöraportin, joka esitetään erillisenä asiakirjana.

3 Toimintakertomus

3.1 Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa

3.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

YK:n teettämän tuoreen onnellisuusraportin mukaan Suomi on maailman onnellisin maa. Laukaassa asuu tutkitusti Suomen seitsemänneksi tyytyväisimmät asukkaat. Laukaalaiset ovat maailman onnellisimman maan tyytyväisimpien kuntalaisten joukossa. Tilinpäätösvuoden 2018 talouslukuihin emme voi kuitenkaan olla tyytyväisiä. Vuosikatteella 1,8 miljoonaa euroa jäimme 4,0 miljoonaa euroa alijäämäiseen tulokseen. Näin ollen vuosikate oli vain 31 % suunnitelman mukaisista poistoista. Kumulatiivisesti kunnan taseessa on nyt 4,9 miljoonan euron puskuri, joka edelleen lähes täyttää kuntastrategian 5-10 miljoonan euron tavoitteen. Vuoden 2018 tulosta painoi erityisesti verotulokertymän odottamaton heikennys sekä toimintakulujen ennakoitua nopeampi kasvu. Kuntatalouden heikko tulos ei koskenut vain Laukaata vaan koko kuntakenttää, sillä jopa kaksi kolmesta Suomen kunnasta teki alijäämäisen tuloksen vuonna 2018. Useimmat kuntapalvelut tuotetaan silti Laukaassa edelleen erittäin laadukkaasti, mutta kustannustehokkaasti muuhun kuntakenttään verrattuna. Siitä huolimatta tulot olivat viime vuonna riittämättömät kattamaan kuluja. Myönteisinä kehityksen merkkeinä Laukaan kuntataloudesta voidaan nostaa esiin työttömyyslukujen hyvä kehitys ja onnistunut rahoitustoiminnan hoitaminen, mikä näkyy korkeasta lainakannasta huolimatta matalina rahoituskuluina.

Vuonna 2018 Laukaan kunnan asukasluku pieneni maltillisesti 49 hengellä. Keski-Suomessa vain neljän kunnan asukasluku kehittyi myönteisesti ja koko maakunnan asukasluku laski vuoden takaiseen verrattuna. 2000-luvun aikana Laukaan asukasluku on nyt kasvanut yhteensä 2.381 hengellä eli yli 14 %. Positiivisen vireen säilyttämiseksi on varmistettava, että tulevina vuosina pystymme tar-

joamaan houkuttelevia asuinalueita, ja vetovoimaa on ylläpidettävä myös käynnistyvin kerrostalohankkein. Yhteisesti sovituin strategisoin keinoin on määrätietoisesti lisättävä vetovoimaamme ja kykyämme palvella asukkaitamme. Riippumattomiin ennusteisiin perustuen Jyväskylä ja sen seutu on kasvava alue pitkälle tulevaisuuteen. Laukaan on oltava osa seudullista kasvua myös tulevaisuudessa.

Valmistuneiden asuntojen ja omakotitalojen määrässä oli vuonna 2018 maltillista kasvua. Toimintavuoden aikana kuntaan valmistui yhteensä 54 uutta asuntoa. Isompia rivi- ja kerrostalokohteita ei valmistunut vuonna 2018, mutta kahden kerrostalon rakentaminen käynnistyi ja sopivia rakennuspaikkoja kunnasta löytyy kyllä jatkossakin. Kirkonkylän keskustan kehittäminen eteni kaupallisen keskustan asemakaavamuutoksen tultua hyväksytyksi ja yritystonttien kaavoituksen osalta hyväksyttiin Vuorenmäen asemakaava Nelostien ja lentotaseen läheisyydessä. Yrityksille on nyt tarjolla tontteja loistavilla sijainneilla niin Leppävedellä, Vehniällä kuin Lievestuoreellakin.

Tilinpäätösvuoden 2018 suurimmat yksittäiset investoinnit liittyivät koulurakentamiseen. Satavuon ekokoulu ja Lievestuoreen Laurinkylän koulu valmistuivat ja otettiin käyttöön. Lisäksi kirkonkylän koulun E-rakennuksen liikuntahalliin investoitiin noin 0,5 miljoonaa euroa ja koko koulunmäen uudistava hanke käynnistyi. Vihtavuoren koulun investointihankkeen käynnistyminen siirtyi seuraavalle vuodelle. Investointimenot olivat yhteensä 7,2 miljoonaa euroa ja investointien tulorahoitusosuus oli 25 %. Suunniteltua pienempien investointien vuoksi kunnan lainakanta kasvoi 1,8 miljoonaa euroa arvioitua vähemmän. Kunta velkaantui vuoden 2018 aikana 4,0 miljoonaa euroa lai-

nakannan ollessa nyt yhteensä 88,1 miljoonaa euroa. Kuntalaista kohden tämä tekee 4.654 euroa. Vuosina 2012-2018 Laukaan kunta on investoinut 93 miljoonaa euroa ja velkaantunut yhteensä 51 miljoonaa euroa. Näin ollen investoinneista 45 % on rahoitettu tulorahoituksella ja 55 % ottamalla velkaa. Voidaan todeta, että investointikuormaa on pystytty merkittävin osin kattamaan omalla tulorahoituksella.

Kunnassa työskenteli 31.12.2018 tiedon mukaisesti 1015 henkilöä. Vuoden henkilöstökulut olivat 41,0 miljoonaa euroa ja alittivat siten budjetin reilulla puolella miljoonalla eurolla. Sairauspoissaolot vähenivät vuodesta 2017 vuoteen 2018 jopa kolme kalenteripäivää työntekijää kohden ja niitä oli keskimäärin 12,7 kalenteripäivää työntekijää kohden.

Vuonna 2018 Laukaan kunnanvaltuusto hyväksyi uuden kuntastrategian. Strategian mukaisesti Laukaan menestys rakennetaan sydämellä ja elinvoimalla.

Sydäntä ja elinvoimaa on tasapainon hakevista tunteen ja järjen välillä. Laukaalaisia päätöksiä tehdään isolla sydämellä. Menestymisellä on suuri merkitys. Organisaatiossamme yritteliäisyydestä mieluummin palkitaan kuin virheistä rangaistaan. Uusi strategia viitoittaa Laukaan tietä tulevaan menestykseen, vaikka juuri nyt käsillä on taloudellisesti haasteelliset vuodet. Strategian yksi päätehtävä on myös erottua omaleimaisesti ja menestyksekkäästi muusta kuntakentästä. Kunnan laajuus ja monimuotoinen asuminen ovat tässä avainasemassa.

Kiitän tilinpäätösvuodesta 2018 henkilöstöämme, kuntalaisia, luottamushenkilöitä ja kaikkia sidosryhmiämme.

Jaakko Kiiskilä,
kunnanjohtaja

3.1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Valtuusto

Valtuustossa oli 43 valtuutettua ja paikkajako oli vuoden 2017 kunnallisvaalien mukaisesti seuraava:

valtuustoryhmä	valtuutettujen määrä
Suomen keskusta r.p.	14
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue r.p.	10
Kansallinen kokoomus r.p.	5
Perussuomalaiset	3
Vasemmistoliitto	3
Vihreä liitto	5
Kristillisdemokraatit	3

Kunnanvaltuuston puheenjohtajana toimi Leena Kalmari (SDP) ja varapuheenjohtajina Antti Puupponen (KESK) ja Jani Oksanen (PS).

Kunnanvaltuusto kokoontui vuonna 2018 yhteensä 6 kertaa ja käsitteli 40 asiaa. Merkittävimpänä kunnan toimintaa ohjaavana päätöksenä oli kuntastrategian hyväksyminen. Kuntastrategian lisäksi vuoden aikana hyväksyttiin myös vanhuspalvelustrategia sekä kuntakonsernin omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohje. Vuosi 2018 oli Laukaan kunnan 425-vuotisjuhlavuosi. Juhlapäätöksensä valtuusto päätti perustaa Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston nimikkorahastoon Heikkilän Tyttöjen rahaston, jolle siirretään lakkautettavan Heikkilän Tyttöjen säätiön varoja 300.000 euroa. Kaavoituksen osalta kirkonkylän keskustan ja Kuntalan alueen asemakaavojen muutoksen hyväksyttiin. Investointihankkeista merkittävimpänä oli kirkonkylän koulunmäen uudistamisen hankesuunnitelman hyväksyminen ja hankkeen käynnistäminen kiinteistöleasingrahoituksella. Kokousten lisäksi valtuustolle järjestettiin seminaareja keskeisten päätösten valmisteluun ja tiedonjakoon liittyen.

Kunnanhallitus

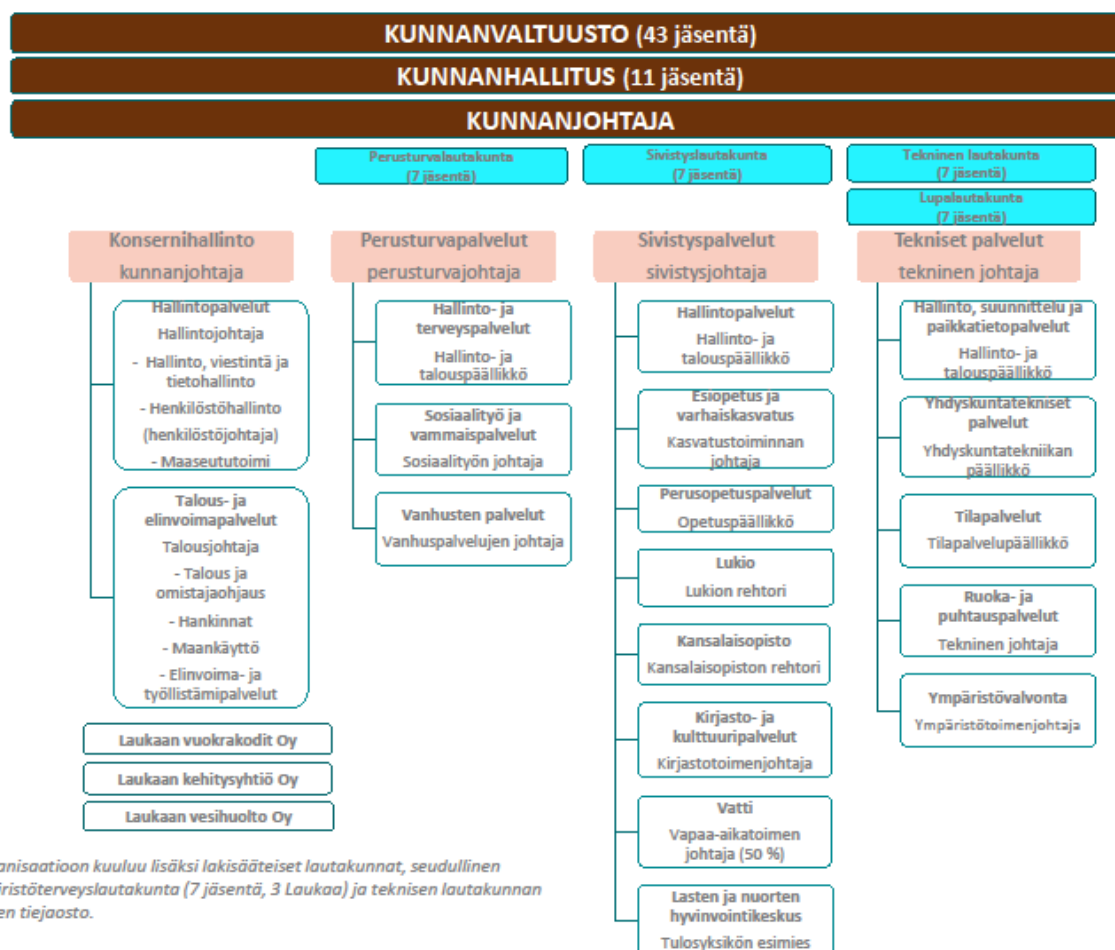
Kunnanhallituksen kokoonpano oli seuraava:

jäsen	varajäsen
Pannula Matti (KESK)	Sinijärvi Kauko (KESK)
Pihlajasaari Helena (SDP)	Luhanko Kari (SDP)
Heikkinen Maarit (KOK)	Kuniala Anita (KOK)
Savolainen Jyrki (KESK)	Kytömaa Henri (KESK)
Hokkanen Harri (KESK)	Mattila Asko (KESK)
Kirmanen Anne (KESK)	Niinen Eeva (KESK)
Pekonen Tarmo (SDP)	Tuuliranta Tomi (SDP)
Hytönen Marko (SDP)	Haimakka Eliisa (SDP)
Korhonen Aira (KD)	Pannula Simo (KD)
Vestola Hannele (VIHR)	Flyktman Anu (VIHR)
Lehtonen Tiia (VAS)	Kautto Katariina (VAS)

Kunnanhallituksen puheenjohtajana toimi Matti Pannula (KESK), ensimmäisenä varapuheenjohtajana Helena Pihlajasaari (SDP) ja toisena varapuheenjohtajana Hannele Vestola (VIHR).

Kunnanhallitus kokousti 17 kertaa ja käsitteli 241 asiaa. Kunnanhallituksen toiminnassa näkyi myös päätöksenteon ulkopuolinen linjanveto kunnan kehittämisessä ja talousasioissa. Useat aluekehittämishankkeet ja kesken vuoden ilmennyt haasteellinen taloustilanne haastoivat kunnanhallitusta linjakkaaseen johtamiseen.

Laukaan kunnan organisaatiokaavio

Valtuustoryhmien taloudellinen tuki

Laukaan kunta otti organisaation uudistuksen yhteydessä 1.6.2017 alkaen käyttöön valtuustoryhmien taloudellisen tuen valtuustoryhmien sisäisen toiminnan kehittämiseksi ja järjestämiseksi sekä toimintaan, joka suuntautuu kunnan asukkaisiin ja lisää asukkaiden osallistumismahdollisuuksia.

Laukaan kunnanhallitus päätti kokouksessaan 28.8.2017 § 174 periaatteet valtuustoryhmien taloudelliselle tukemiselle. Valtuustoryhmien talou-

dellisen tuen suuruus on enintään hallintosäännössä määritelty 400 euroa valtuutettua kohden vuodessa. Valtuustokauden ollessa lyhyempi kuin kalenterivuosi, tuki on enintään 200 euroa valtuutettua kohden vuodessa. Mikäli hyväksyttäviä menoja on vähemmän, niin tuki määräytyy tämän mukaan. Jos valtuustoryhmän menot ovat suuremmat kuin myönnettävä tuki, niin valtuustoryhmä vastaa yli menevistä kustannuksista itse. Tuen saaminen vaatii valtuustoryhmältä tuen käyttösuunnitelman (tuen käyttökohteet) sekä vuoden lopulla toimintakertomuksen tuen käytön toteutumisesta.

Valtuustoryhmille myönnettyt tuet vuonna 2018	
Keskustan valtuustoryhmä	5 600,00
SDP:n valtuustoryhmä	3 910,38
Perussuomalaisten valtuustoryhmä	1 200,00
Kokoomuksen valtuustoryhmä	975,56
Vihreiden valtuustoryhmä	2 000,00
Vasemmistoliiton valtuustoryhmä	1 010,23
yhteensä	14 696,17

3.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Tiivistelmä kansantalouden ja kuntatalouden kehityspiirteistä, joilla on ollut tai tulee olemaan olennaista vaikutusta kunnan toimintaan ja taloudelliseen tilaan.

Maailmantalouden kasvuvauhti on kääntynyt laskuun. Valtiovarainministeriö ennustaa vuoden 2018 jäävän nykyisen suhdanteen huipuksi 3,7 % bruttokansantuotteen kasvulla maailmantaloudessa. Hidastuvan kasvun vaihe johtuu sekä tavanomaisesta suhdannevaihtelusta että merkittävien talouksien välisistä kauppakonflikteista.

Kasvun taantumisen merkkejä on nähtävillä laajalla rintamalla sekä länsimaissa että muualla maailmassa. Maailmantalouden ja -kaupan veturina Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta

myös siellä talouskasvu on hidastumassa. Tulevina vuosina Yhdysvaltojen talouskasvua heikentää erityisesti kauppakonflikti Kiinan kanssa. Euroalueen näkymät ovat heikentyneet kuluvan vuoden aikana ja yritysten luottamus talouskehitykseen on laskenut. Valtiovarainministeriö ennustaa koko euroalueen kasvun hidastuvan noin 1,5 prosenttiin vuoden 2021 loppuun mennessä. Brexitin luoma epävarmuus heikentää Ison-Britannian kasvunäkymiä ja ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun hidastumiseen myös Ruotsissa. Japanin, Kiinan ja Venäjän kasvu hidastuu samassa suhteessa maailmantalouden kanssa. Suurista talouksista ainoastaan Intia kasvaa toistaiseksi suhdannetta vastaan kotimaisen kysynnän vetämänä.

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,2	3,6	3,7	3,6	3,5	3,4
Euroalue	1,8	2,4	1,9	1,8	1,7	1,6
EU	0,0	2,3	1,8	1,7	1,6	1,5
Saksa	1,9	2,5	2,0	1,9	1,8	1,7
Ranska	1,2	2,3	1,7	1,6	1,5	1,4
Ruotsi	3,3	2,4	2,4	1,9	1,8	1,8
Iso-Britannia	1,8	1,7	1,3	1,0	0,8	0,8
Yhdysvallat	1,6	2,2	2,7	2,4	2,1	2,0
Japani	1,0	1,7	1,1	0,9	0,8	0,7
Kiina	6,7	6,9	6,4	6,1	5,9	5,8
Intia	8,2	7,1	7,5	7,6	7,4	7,3
Venäjä	-0,2	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Maailmantalouden kehitysnäkymien merkittävimmät riskit liittyvät kauppakonflikteihin. Käynnissä olevien kauppakonfliktien jääminen nykytasolle ja

Suomen talouden kasvukehitys kääntyi laskuun jo vuonna 2018, joten vuosi 2017 jää Suomessa tämän suhdanteen huippuvuodeksi. Kasvu hidastuu selvästi vuodelle 2019 ja jatkuu vaimeana hidastuen ainakin vuoteen 2023 saakka. Suomen työllisyysasteen kasvu taittuu 2021 ja jää noin 73 prosentin tasolle työttömyysasteen asettuessa noin 6,7 prosentin tasolle. Työllisyyden kehitykseen voi vaikuttaa keväällä 2019 valittavan uuden eduskunnan ja hallituksen toimet. Työllisyysasteen nostaminen nykytasoa vielä huomattavasti korkeammaksi on ollut esillä vaaleja edeltävässä poliittisessa keskustelussa.

Kotimainen kysyntä kasvaa vauhdilla ja kasvua tukee nopea ansiotason kehitys. Vuonna 2018 kotimaisen kulutuksen kasvu kuitenkin hidastui ja myös kuluvana vuonna kiihtyvä inflaatio hidastaa reaalisen käytettävissä olevien tulojen määrää, vaikka palkkasumma kasvaakin vuonna 2019-2021 jopa 3-4 prosentilla vuosittain. Reaalinen ansiotaso nousee 1-1,5 prosenttia vuositasolla. Korkean työllisyyden ja ansiotason nousun vaikutukset kuntatalouteen alkavat näkyä vuosina 2019-2021 kunnallisveron nopeana kasvuna.

Kokonaisuutena julkisen talouden tila on vahvistunut viime vuosina hyvän suhdannetilanteen siivitt-

väliaikaiseksi voidaan nähdä positiivisena riskinä. Euroopassa epävarmuutta lisäävät Italian talouspolitiikan suunta ja Brexitin eteneminen.

tämänä. Vuonna 2019 jatkuva talouskasvu vahvistaa edelleen julkisen talouden tilaa, mutta 2020-luvun alkupuolella hidastuva talouskasvu alkaa jälleen nakertaa julkisen talouden rahoitusasemaa. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen alitti vuonna 2018 60 prosentin rajan, mutta julkisen talouden puskurit ovat erittäin ohuet kohtamaan seuraavaa laskusuhdannetta.

Julkinen talous on rakenteellisesti alijäämäinen. Valtionhallinto on julkisen talouden alijäämäisin sektori. Vuonna 2018 myös kuntatalouden alijäämä kasvoi, koska kuntien verotulot laskivat edellisestä vuodesta, kun taas sekä kulutus- että investoinnit jatkoivat kasvua. Vuonna 2018 julkisen talouden ennustetaan olevan 2 miljardia euroa alijäämäinen. Valtionhallinto on 3,1 miljardia ja kuntatalous 1,4 miljardia euroa alijääminen, mutta ylijäämäiset työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot parantavat kokonaistilannetta. Vuoteen 2021 mennessä koko julkisen talouden alijäämäisyys tasoittuu nollatason tuntumaan.

Rahoitusmarkkinat ovat historiallisesti jopa poikkeuksellisessa tilanteessa, kun suhdanne on taittunut laskuun, mutta korkotaso on jo valmiiksi alhainen eikä uusia elvytysvaroja laskusuhdanteen ajalle ole ehtinyt kertyä. Euroopan keskuspankin osalta ohjauskoronnosto-odotukset ovat siirtyneet

ja koronnousua odotetaan nyt vasta kesälle 2020. Myös muut keskuspankit ovat reagoineet samansuuntaisesti eikä lyhyellä aikavälillä ole odotettavissa merkittäviä korkotason heilahteluita. Myös eri maiden sisäiset ja väliset poliittiset epävarmuudet vahvistavat näkemystä alhaisena jatkuvasta korkotasosta. Suhdannekäänteen lähtötilanne on kuitenkin viimeisimmistä hieman poikkeava ja globaalisti on monia epävarmuustekijöitä, jotka voivat vaikuttaa tilanteeseen toiseenkin suuntaan.

Kuntataloudelle vuosi 2018 oli historiallisen heikko. Noin kaksi kolmasosaa Manner-Suomen kunnista teki negatiivisen tuloksen ja kuntasektori velkaantui noin miljardilla eurolla. Tilikauden tulos on ollut 2000-luvulla vain muutamana vuotena heikompi. Kuntien toimintamenot kasvoivat yli 3 prosenttia samaan aikaan, kun verotulot laskivat 0,5 prosenttia ja valtionosuudet 0,6 prosenttia. Koko kuntasektorin vuosikate heikkeni lähes kolmanneksen.

Heikon tuloksen ennakkointia kentällä vaikeutti se, että valtakunnallinen ennuste verotulojen toteumasta heikkeni vuoden aikana huomattavasti alkuperäisestä eikä kuluja ehditty sopeuttaa muutuneeseen tuloperustaan. Verotulojen heikkoon toteumaan vaikutti erityisesti kilpailukykysovimuksen vaikutuksista johtuva odotettua heikompi verotulojen kehitys sekä ennätysuuret ennakonpalautukset vuonna 2018. Lisäksi kunnallisverojen heikko kehitys ja pääomatuloverojen voimakas kasvu verovuonna 2017 johti suuriin kuntien kannalta negatiivisiin oikaisuihin vuonna 2018, kun verovuoden 2017 verotus päätettiin. Käytännössä vuonna 2017 kertyi liikaa veroja, jotka oikaistiin vuonna 2018. Kyseessä on niin sanottu verotulojen rytmihäiriö. Kunnallisveron lisäksi myös yhteisöveron tuotot kunnille laskivat vuonna 2018 noin 0,6 prosenttia.

Kuntien toimintakate heikkeni vuonna 2018 jopa 3,8 prosenttia. Valtiovarainministeriön mukaan kilpailukykysovimus supisti kuntasektorin toimintakuluja vuonna 2018 240 miljoonaa euroa ja vuosina 2017-2018 yhteensä 900 miljoonaa euroa, mutta kuntaliiton kyselyyn perustuen säästöt eivät

ole toteutuneet laskelmien ja suunnitelmien mukaisesti. Kuntien toimintakuluja kasvatti muun muassa ikärakenteen tuomat paineet, päivähoidon kysynnän kasvu ja korkealla tasolla pysynyt pitkäaikaistyöttömyys sekä maakuntauudistuksen valmistelu.

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Kokonaisuutena valtionapuihin kunnille osoitetaan ensi vuoden talousarvioesityksessä 10,5 miljardia euroa, josta laskennallisten valtionosuuksien määrä on 9,5 miljardia euroa. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on noin 254 miljoonaa euroa kuntataloutta heikentävä myös vuonna 2019. Suurimpana yksittäisenä heikentävänä tekijänä on lakisääteinen kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon tarkistus, joka on 213 miljoonaa euroa.

Lisämäärärahoja valtio kohdistaa lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotihoitoon 15 miljoonaa euroa ja vanhusten kotihoitoon 1 miljoonaa euroa. Rintamaveteraanien kotona asumista tukeviin palveluihin osoitetaan 40 miljoonaa euroa. Lukiokoulutuksen uudistamiseen ja kehittämiseen osoitetaan yli 10 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja osallistumisasteen edistämiseen kohdennetaan 10 miljoonaa euroa valtionavustuksia. Viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilua jatketaan ja tuetaan 5 miljoonalla eurolla.

Hallitusohjelman mukainen indeksikorotusten jäädytys heikentää peruspalvelujen valtionosuutta (91 milj. euroa) ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuutta (14 milj. euroa). Lisäksi valtionosuuksia leikataan hallitusohjelman mukaisten kuntien tehtäviä vähentävien toimenpiteiden mukaisesti perustuen muun muassa erikoissairaanhoidon alueelliseen keskittämiseen, omais- ja perhehoidon kehittämiseen ja vanhuspalveluiden laatusuositukseen. Valtionosuuksia leikataan toimenpiteiden arvioituja säästöjä vastaavalla summalla eli yhteensä 33 miljoonaa euroa vuonna 2019. Kuntaliiton tekemän kyselyn mukaan mainituilla toimenpiteillä ei kuitenkaan ole saavutettu näin suuria säästöjä.

Kuntien talousarviotietoihin perustuen vuonna 2019 kuntakentän tulos kokonaisuutena on vuotta

2018 heikompi. Vuosikate kehittyi kuitenkin aavistuksen positiivisesti ja verotuloihin odotetaan tuntuva kasvua. Toimintamenojen kasvu nopeutuu monissa kunnissa muun muassa ansiotason nousun ja lomarahaleikkausten päättymisen myötä sekä valtion sopeutustoimien vaikutusten pienentyessä. Erityisesti sairaalarakentaminen pitää kuntakentän investointitason korkealla lähivuosina ja toiminnan ja investointien rahavirta pysyy negatiivisena vuoteen 2020 asti. Vuonna 2020 suunta kuntasektorin tuloksella mitattuna taittuu parempaan. Talouden sopeutuspaine vaihtelee merkittävästi kuntakoon mukaan. Suurin sopeutuspaine on pienimmissä, alle 6000 asukkaan kunnissa.

Tilinpäätös­vuoden 2018 jälkeen maaliskuussa 2019 Juha Sipilän hallitus ilmoitti, että Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelu lopetetaan ja hallitus eroaa. Tieto toisaalta päätti pitkän odotusvaiheen kuntakentällä ja toisaalta pitkitti sitä. Tieto varmisti vain sen, että uudistus ei toteutune Sipilän hallituksen valmistelun mukaisella mallilla eikä aikataululla. Epätietoisuus sote­palveluiden tulevaisuudesta jatkuu, mutta ainakin lähivuodet vastuu­jako palveluista ja niiden rahoituksesta lienee nykyisen kaltainen. Kuntia koskeva rajoituslainsäädäntö omien soteratkaisujen osalta on ainakin toistaiseksi edelleen voimassa. Laukaan kunta järjestää sosiaali-, vanhus- ja vammais­palvelut itse ja on siirtänyt terveys­palveluiden järjestämis­vastuun Seututerveyskeskus­liikelaitokselle.

Vahva kuntatalous on edellytys kuntien elinvoimalle ja uudistumiselle. Elinvoimainen kunta kykenee luomaan talouden kasvua, työllisyyttä ja tätä kautta verotuloja, joiden avulla kuntien palvelut kyetään rahoittamaan sekä reagoimaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Yleisen talouskehityksen lisäksi kuntatalouden toimintaympäristöön ja kuntien elinvoimaan vaikuttavat merkittävästi myös laajemmat yhteiskunnalliset muut­osvoimat, erityisesti ikärakenteen muutos ja muuttoliike.

Väestön ikärakenteen muutos on aiheuttanut ja aiheuttaa tulevaisuudessakin suuria haasteita kunta­talouteen. Väestön ikääntyessä koko maan väes-

töllinen huoltosuhde heikkenee lähivuosina nopeasti, eli lasten ja vanhuseläkeläisten määrä suhteessa työikäiseen väestöön kasvaa. Kuntatalouden kannalta huoltosuhteen heikkeneminen merkitsee sekä hoito- ja hoivapalveluiden tarpeen kasvua että aiempaa heikompia verotulojen kasvumahdollisuuksia. Kuntatalouden kannalta tilanetta hankaloittavat lisäksi erityisesti suuret alueelliset erot väestön ikärakenteessa.

Laukaan alueen kehityspiirteitä

Asukasmäärän kehitys on yksi tärkeimmistä mittareista kunnan kehitystä seurattaessa. Laukaan kunnan asukasluku on vuoden 1975 jälkeen laskenut vain kahtena vuonna. Tasainen kasvu on taannut mahdollisuuden kehittää laadukkaita palveluita vuosikymmenien ajan. Viime vuosina asukasmäärän kasvu on hidastunut ja vuoden 2018 kehitys kääntyi negatiiviseksi. Osan kasvun hidastumisesta selittää syntyvyyden lasku, joka on globaali trendi länsimaissa. Laukaassa syntyvyys on edelleen kuolleisuutta suurempi, minkä vuoksi luonnollinen kasvu kunnassa toteutuu edelleen. Luonnollisen kasvun hidastuminen pysähtyi vuonna 2018 vuoden 2017 tasolle. Sen sijaan Laukaa jäi vuonna 2018 toista kertaa peräkkäin muuttotappiolliseksi, mikä painoi asukasmäärän kehityksen negatiiviseksi.

Laukaan asukasmäärän laskeminen ei ole vielä trendinomaista, mutta kasvuvauhdin ja suunnan kehittymistä on seurattava tarkasti. Lyhytjänteisiä muutoksia kasvuvauhdissa on tapahtunut aikaisemminkin ja ne voivat johtua muun muassa uusien asuinalueiden valmistumisrytmistä tai kerrostalorakentamisen ajoittumisesta. Jyväskylän kaupunkiseudun kasvun ennustetaan jatkuvan ja Laukaan ennustetaan kasvavan seudun mukana. Alueellisen kehittymisen kannalta on tärkeää tarkastella myös koko Keski-Suomen maakunnan väestömäärän kehitystä. Vuodelta 2018 huolestuttavana merkinä voidaan pitää sitä, että Keski-Suomen asukasluku on hienoisesti laskenut. Tämä tarkoittaa myös sitä, että suuri osa muuttoliikkeestä, joka Keski-Suomen kasvaviin kuntiin suuntautuu, tulee muista Keski-Suomen kunnista eikä kasvata maa-

Laukaan kunta

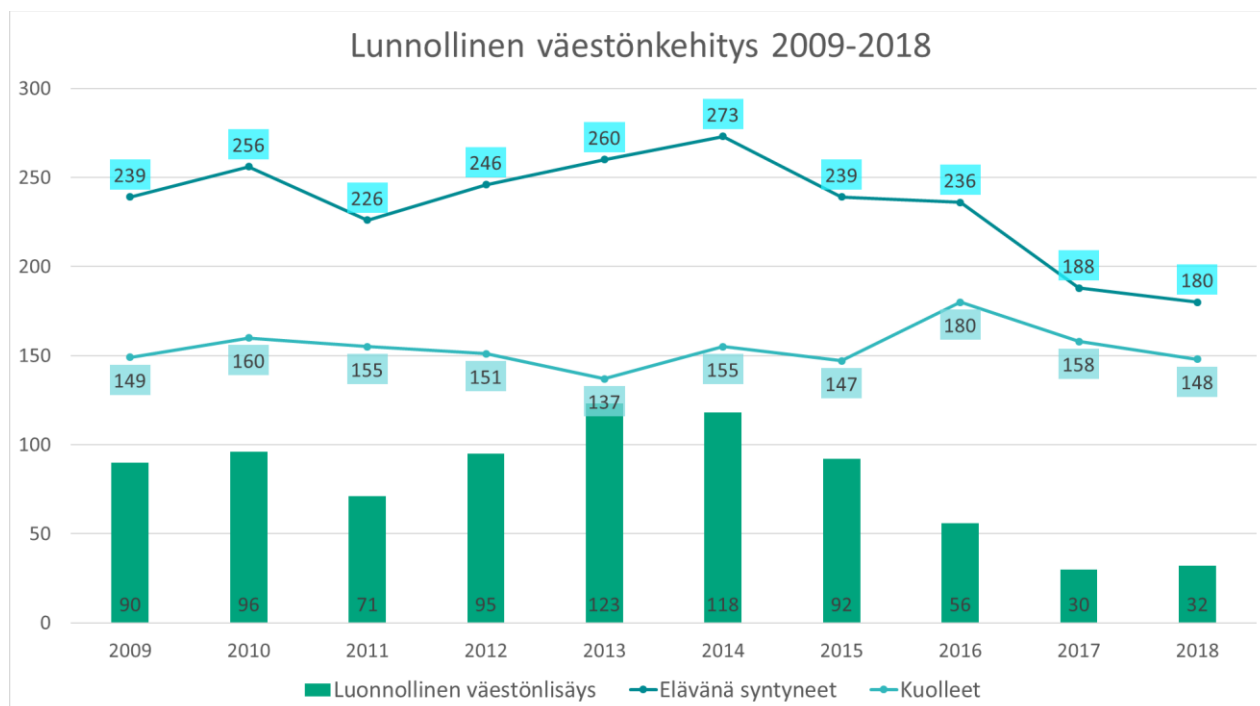
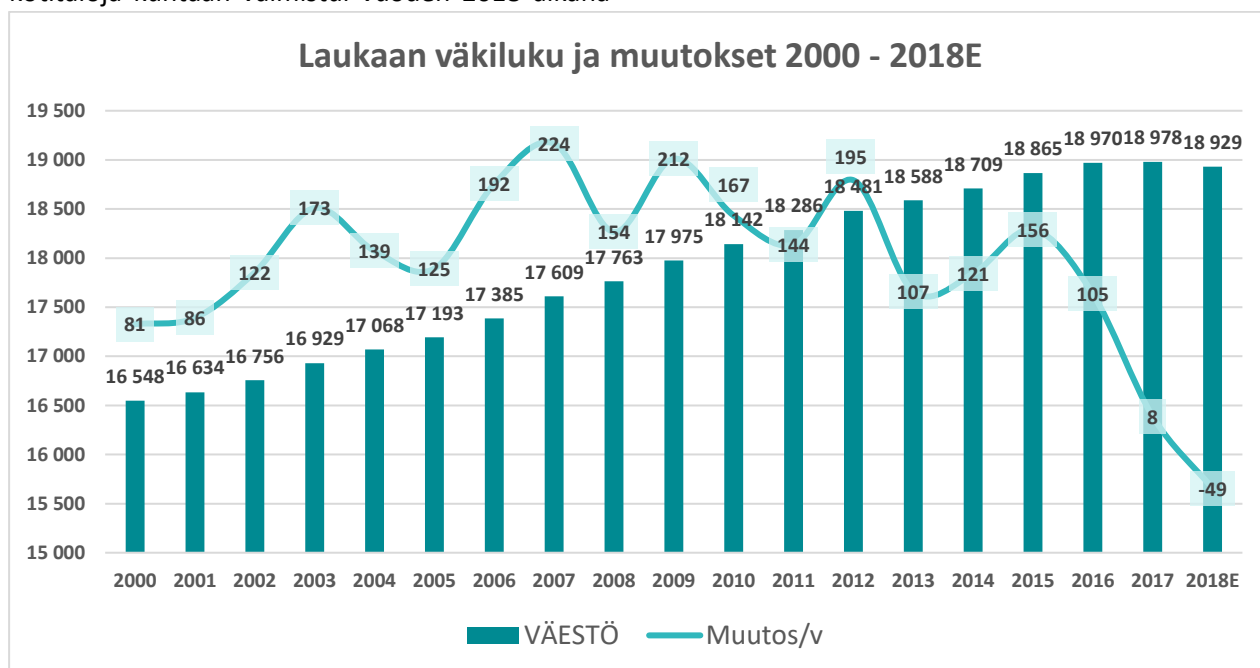
kunnan asukaslukua. Tulevaisuudessa Keski-Suomen tulisi löytää yhteinen kasvun tie, jotta maakunta säilyy elinvoimaisena.

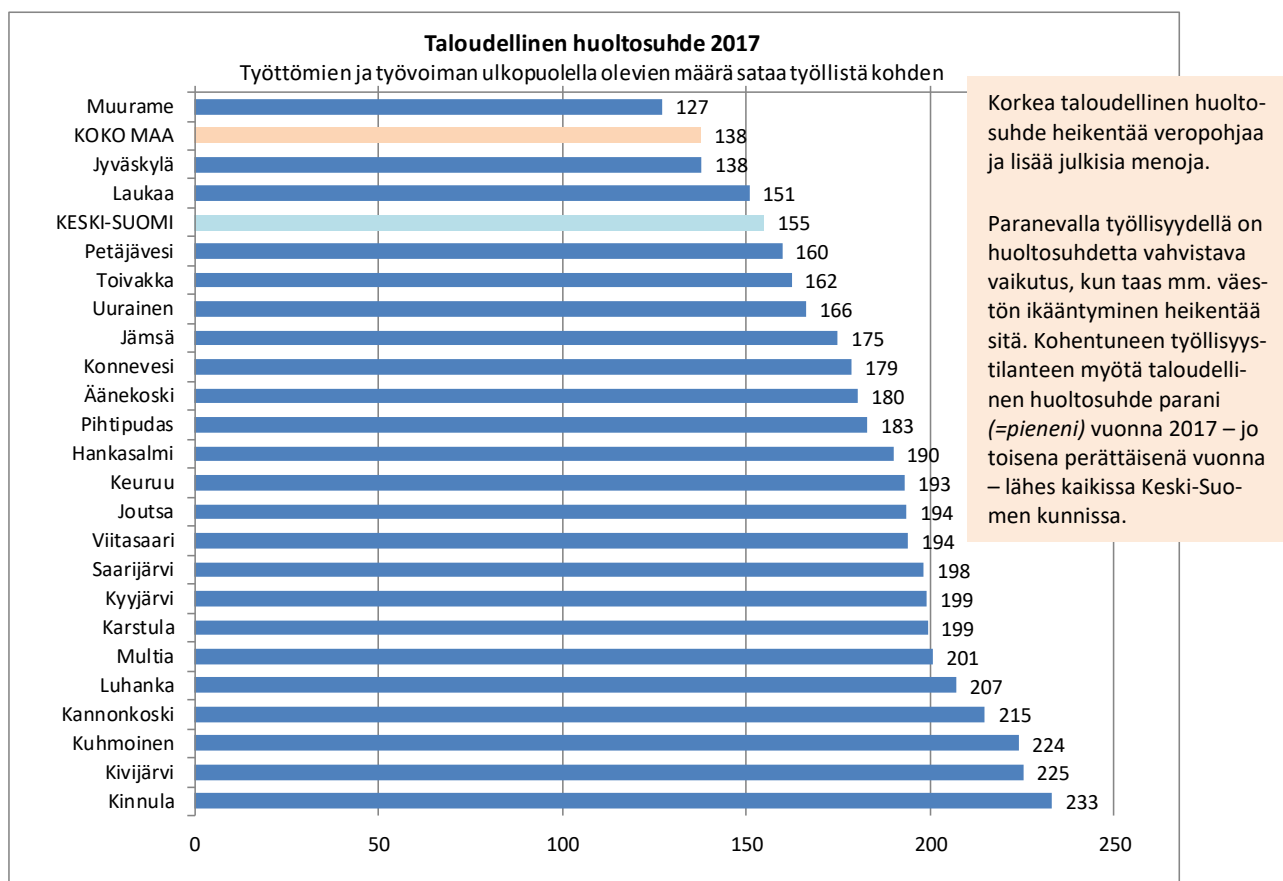
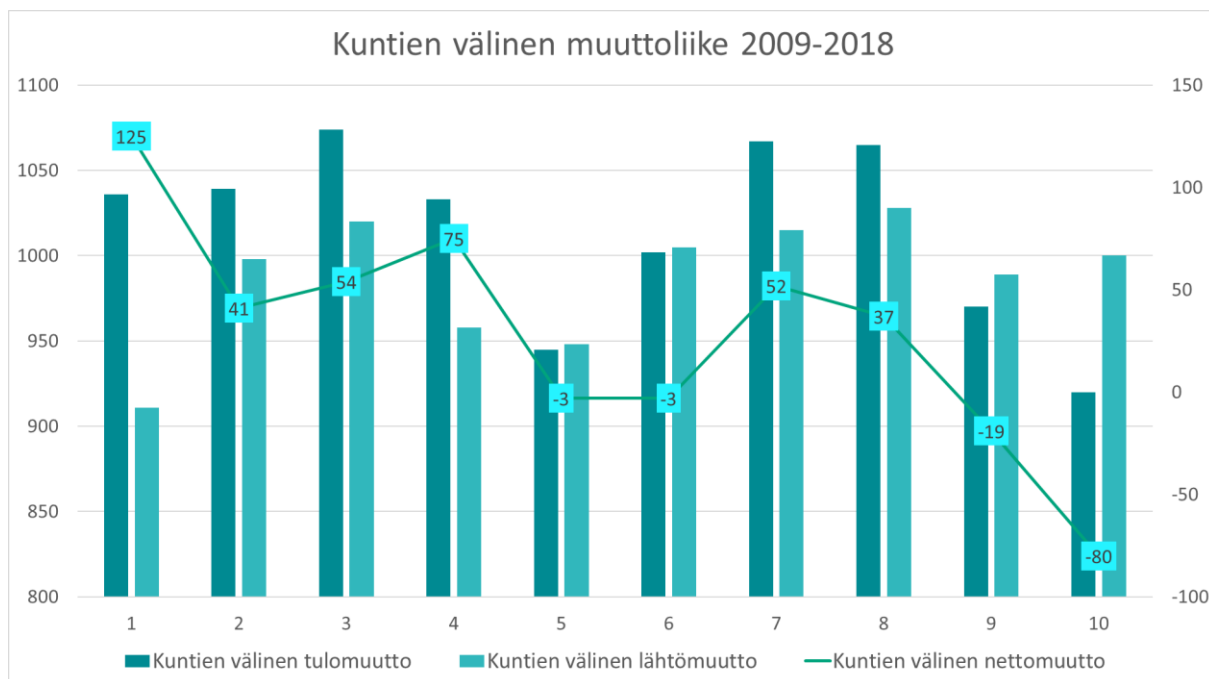
Taloudellinen huoltosuhde on Laukaassa hyvä. Huoltosuhde on hieman Keski-Suomen keskiarvoa parempi, mutta jää selvästi Jyväskylän ja Muuramen tasosta.

Rakentaminen vuonna 2018 oli Laukaassa hieman aktiivisempaa kuin vuosina 2016-2017. Uusia omakotitaloja kuntaan valmistui vuoden 2018 aikana

44 kappaletta, joista 33 asemakaava-alueella ja 11 haja-asutus alueelle. Muita asuntoja valmistui 10 kappaletta. Asuntotuotantoa on käsitelty lisää rakennusvalvonnan toimintakertomuksessa.

Seuraavissa graafeissa on kuvattu Laukaan kunnan väestömuutoksia 2000-luvulla sekä huoltosuhdetta Keski-Suomessa vuonna 2017.

Keski-Suomen kuntien taloudellinen huoltosuhde vuonna 2017

Työllisyyden näkökulmasta vuosi 2018 oli alueellisesti erityisen hyvä. Keski-Suomessa oli joulukuun lopussa 15.795 työtöntä työnhakijaa, mikä on

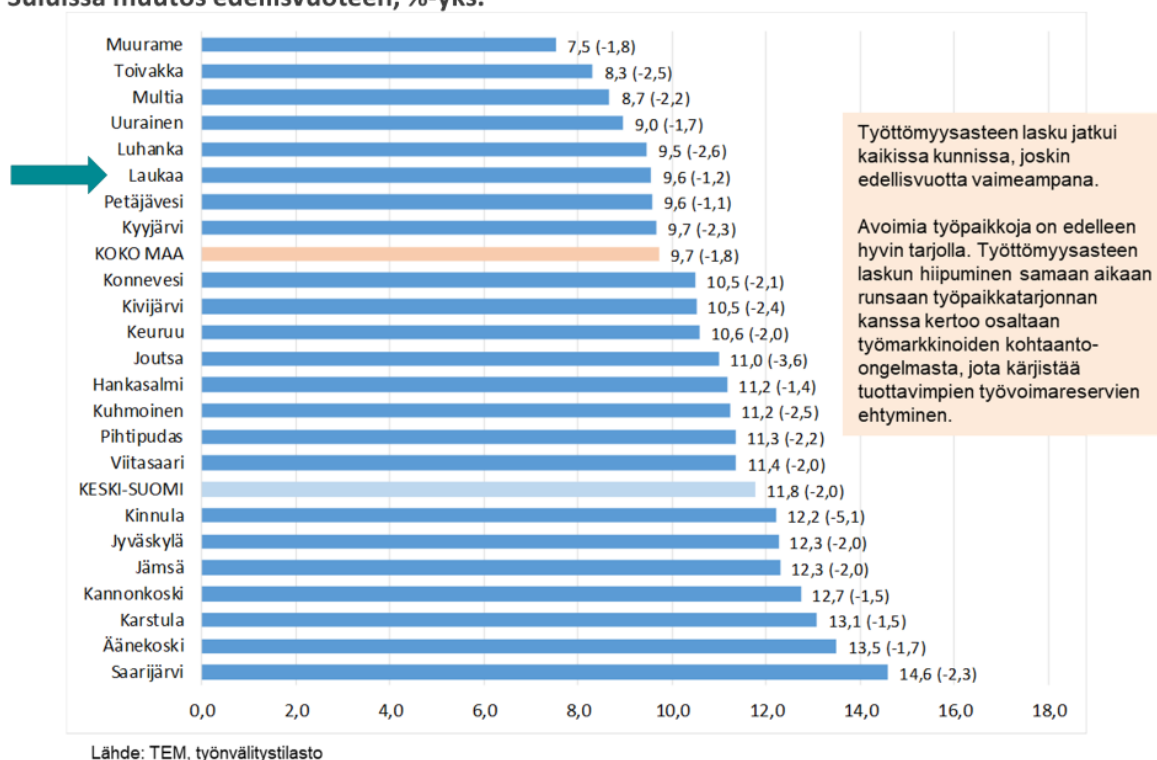
1.806 (9 %) vähemmän kuin edellisellä vuonna vastaavana ajankohtana. Keski-Suomen työttömyysaste oli vuoden 2018 lopussa 12,4 %, kun vuotta aikaisemmin vastaava luku oli 13,8 %. Myönteisestä

kehityksestä huolimatta valtakunnallisesti verrattuna Keski-Suomessa on edelleen maakunnista toiseksi korkein työttömyysaste. Työllisyystilanne kehittyi vuonna 2018 kuitenkin selvästi paremmin kuin maassa keskimäärin.

Laukaan työttömyysaste oli vuoden 2018 lopussa Keski-Suomen yli 10.000 asukkaan kunnista matalin 10,8 %. Työttömiä työnhakijoita Laukaassa oli 928 henkilöä, kun vuotta aikaisemmin vastaava luku oli 908. Työttömien työnhakijoiden lisääntyminen johtui siitä, että uusia palkkatukisuhteita ei

tehty loppuvuodesta. Useat määräaikaisten työsuhteet ja muut toimenpiteet päättyivät joulukuussa. Lomautusten ja lyhennettyä työviikkoa tekevien määrä yrityksissä kasvoi huomattavasti joulukuussa verrattuna edellisiin vuosiin. Työttömyys oli alimmillaan 2018 syyskuussa 700 henkilöä (8,1%). Työttömyysaste on Laukaassa parantunut edelleen. Esimerkiksi joulukuussa 2016 työttömyysprosentti oli 13,7%. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on saatu pysäytettyä. Alla olevassa kuvassa on kuvattu Keski-Suomen työttömyystilannetta koko vuoden 2018 ajalta.

Työttömyysaste kunnittain 2018 (koko vuoden kk-keskiarvo), % Suluissa muutos edellisvuoteen, %-yks.

Laukaan kunta on alueellisen kehittämissyhtiön Jykesin alasajon jälkeen järjestänyt elinkeinopalveluita uudella tavalla ja jatkanut aktiivista yhteistyötä paikallisen ja alueellisen elinkeinotoiminnan kanssa. Laukaan kunnan yrityskanta on kasvanut 2013-2017 noin 30 toimipaikalla, joita on nyt yhteensä noin 1200. Myös henkilöstön lukumäärä Laukaalaisissa yrityksissä on kasvanut 2013 jälkeen yli 200 henkilöllä ja on 2017 vuoden jälkeen noin 3500. Vuosina 2016 ja 2017 Laukaassa toimivien yritysten liikevaihto on kasvanut voimakkaasti yhteensä jopa 21 prosenttia verrattuna vuoteen

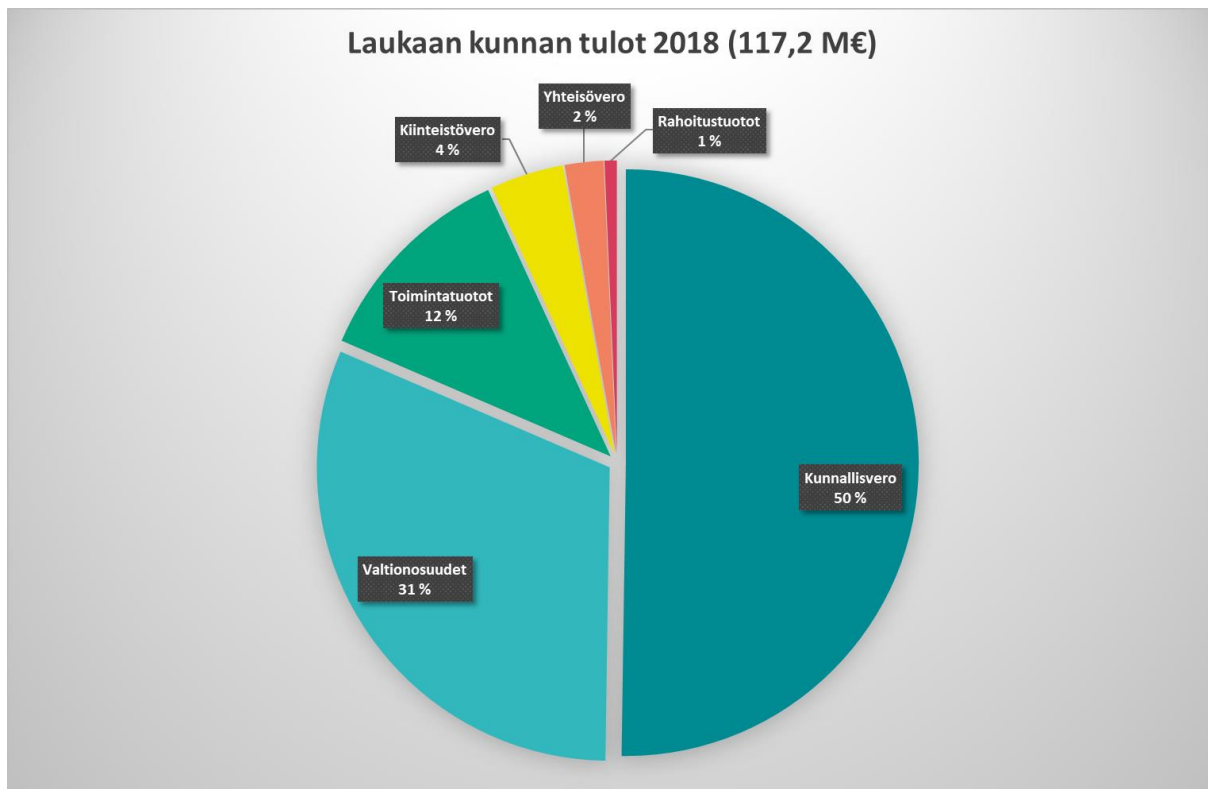
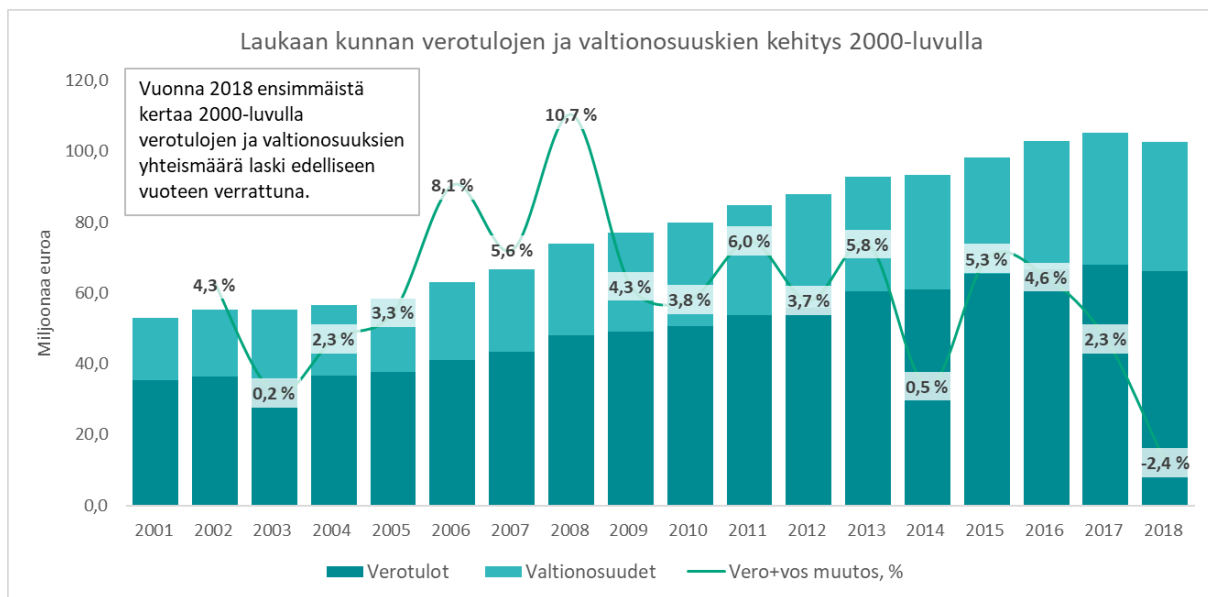
2015. Vuoden 2017 liikevaihto on noin 600 miljoonaa euroa.

Laukaan talouden kehityspiirteitä

Laukaan kunnan taloudellisena haasteena on ollut vertaiskuntiin verrattuna heikko tuloperusta. Kunnan palvelut ovat kustannustehokkuudesta huolimatta laadukkaita ja niihin ollaan tyytyväisiä, mutta heikon tuloperustan vuoksi korkean palvelutason ylläpitäminen on haasteellista. Verotulojen

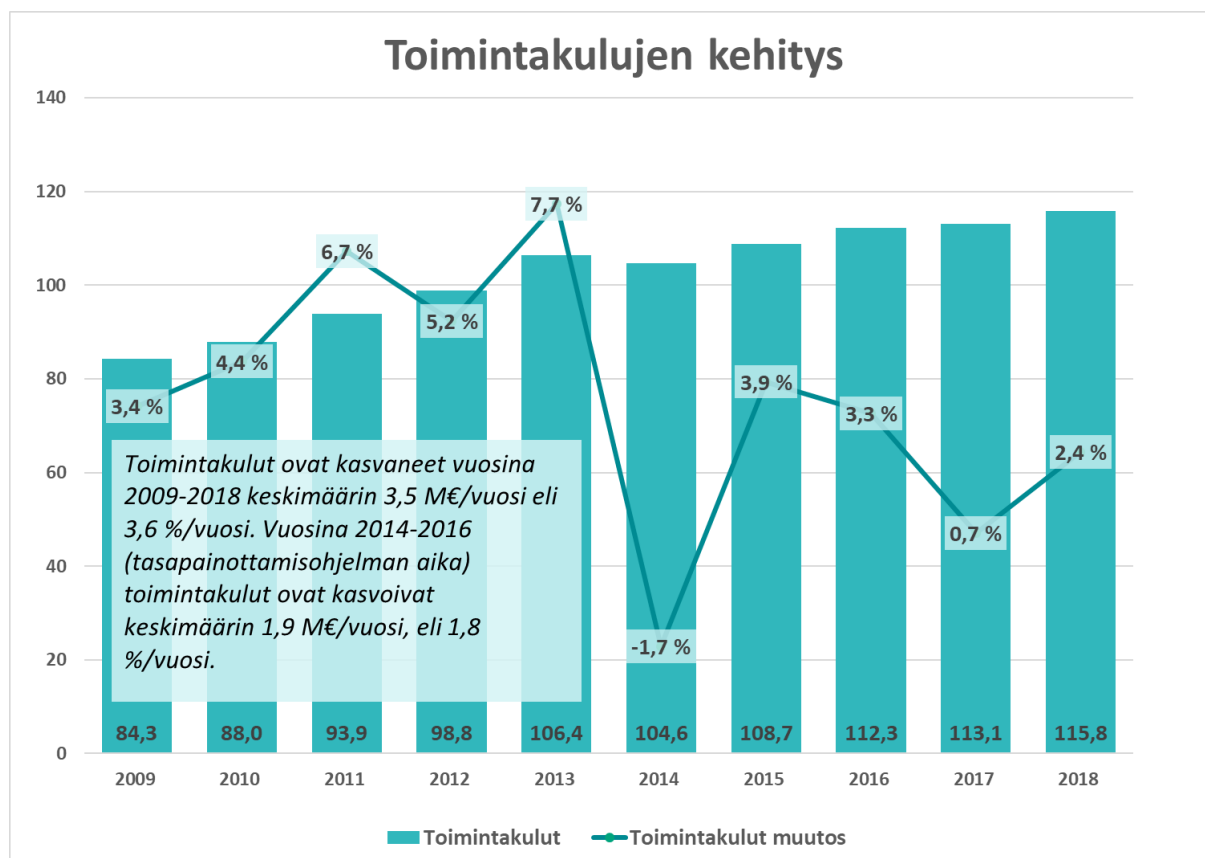
ja valtionosuuksien eli verorahoituksen määrä asukasta kohden on pitkään ollut maan, maakunnan ja saman kokoluokan kuntien keskiarvoa matalampi. Vuosi 2018 oli koko kuntakentälle vaikea verotulojen ja valtionosuuksien laskettua edeltävän vuoden tasosta. Laukaan osalta tulojen lasku oli suhteellisesti koko maan keskiarvoa suurempi. Verotuloja kertyi yhteensä 66,1 miljoonaa euroa ja valtion-

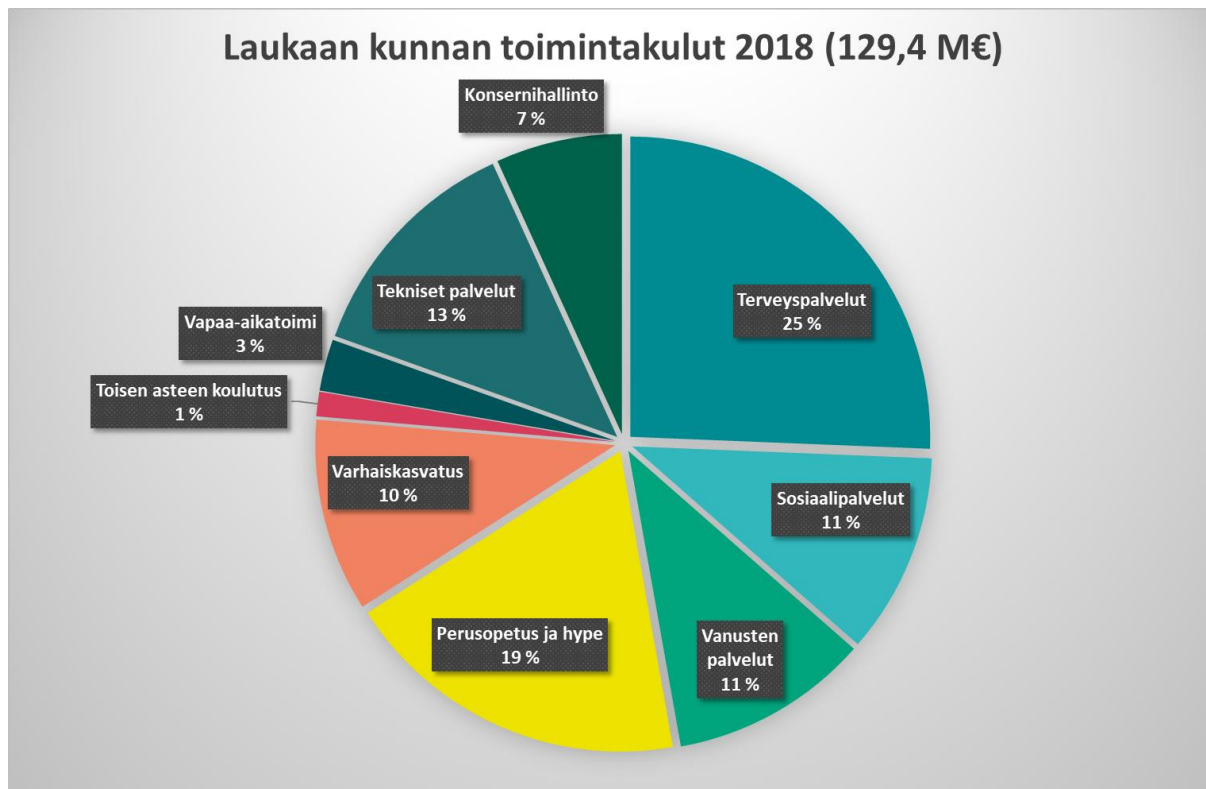
osuuksia 36,6 miljoonaa euroa. Yhteensä tämä tarkoitti noin 2,5 miljoonaa euroa ja 2,4 % pienempiä tuloja kuin edeltävänä vuonna. Verotulojen ja valtionosuuksien yhteissumma laski ensimmäisen kerran 2000-luvulla. Alla olevissa kuvissa näkyy Laukaan verotulojen ja valtionosuuksien kehitys 2000-luvulla sekä vuoden 2018 tulojen jakautuminen.

Kunnan toimintakulujen kehitys on ollut viime vuosina hillittyä, mutta vuoden 2018 osalta toimintatuottojen samanaikaisesti laskettua huomattavasti heikentyi toimintakate lähes neljällä miljoonalla eurolla edelliseen vuoteen verrattuna. Kun verorahoitus samanaikaisesti kehittyi negatiivisesti, syntyi tuloksena merkittävästi alijäämäinen tilivuosi.

Sisäiset kulut huomioiden sosiaali- ja vanhuspalveluita lukuun ottamatta kaikkien tehtäväalueiden toimintakulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Ulkoiset toimintakulut kasvoivat 2,8 miljoonaa euroa eli 2,4 %. Toimintakulut jakautuivat tehtäväalueiden kesken seuraavasti.

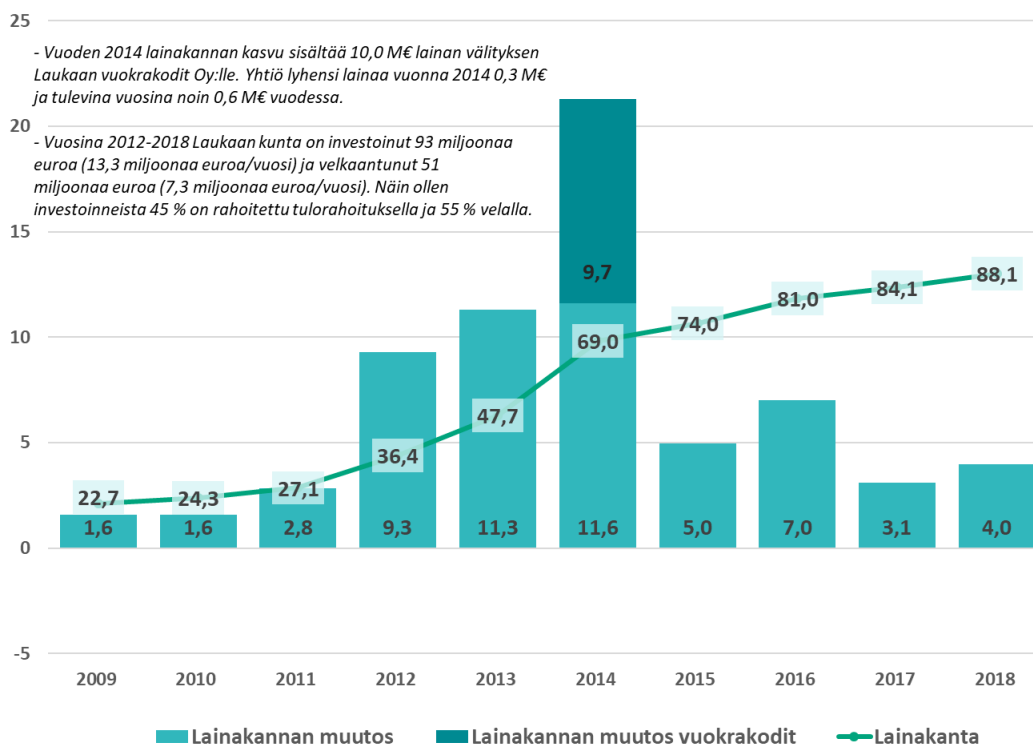

Toimintakulut sisältäen sisäiset erät.

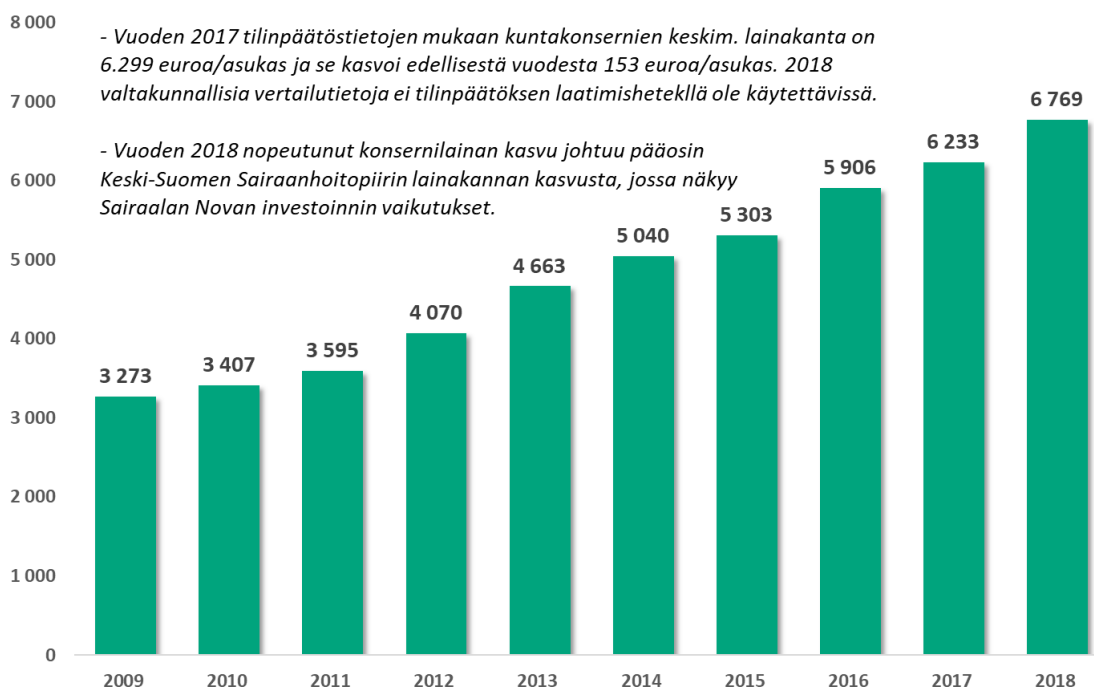
Laukaan kunnan lainakanta on verrattain korkea, kun vuoden 2018 jälkeen lainaa on 4.654 euroa asukasta kohden. Koko maan keskiarvo vuoden 2017 jälkeen oli 2.933 euroa asukasta kohden. 10. suurin lainakanta oli suuruudeltaan 5.784 euroa asukasta kohden. Kuntatalouden tarkastelu on kuitenkin siirtymässä jatkuvasti enemmän kohti kuntakonsernien tarkastelua ja konsernitasolla Laukaan velkamäärä on koko maan keskiarvon tuntu-
massa. Vuonna 2017 Laukaan kuntakonserni jäi

hieman keskiarvon alle. Vuonna 2018 konsernin lainakanta kuitenkin kasvoi verrattain paljon, vaikka kunta itsessään velkaantui vain 4 miljoonaa euroa. Erityisesti sairaanhoitopiirin Sairaala Nova – investoinnista johtuva noin 120 miljoonan euron velkaantuminen nosti Laukaan ja kaikkien Keski-Suomen kuntakonsernien lainakantoja. Alla olevat kuvat kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin lainakannan kehittymistä.

Kunnan lainakanta ja lainojen vuosimuutos

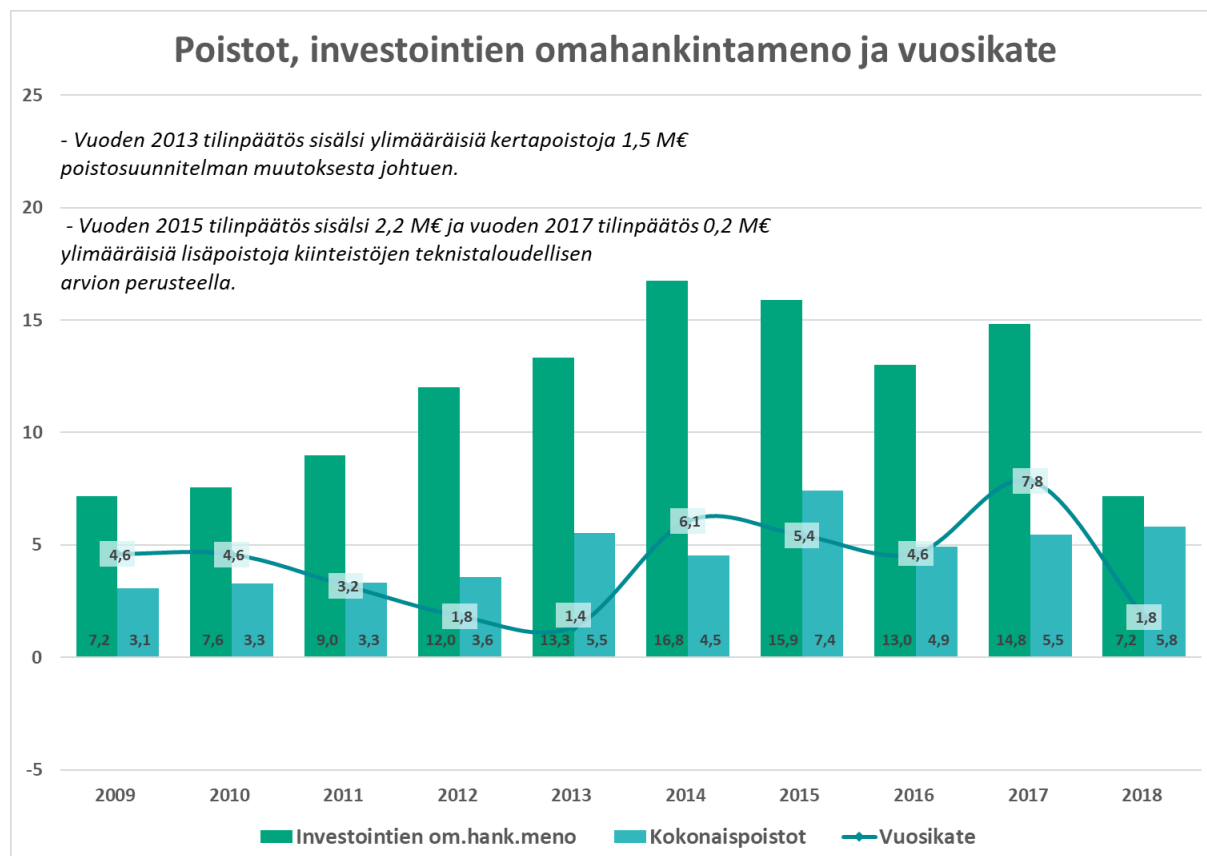

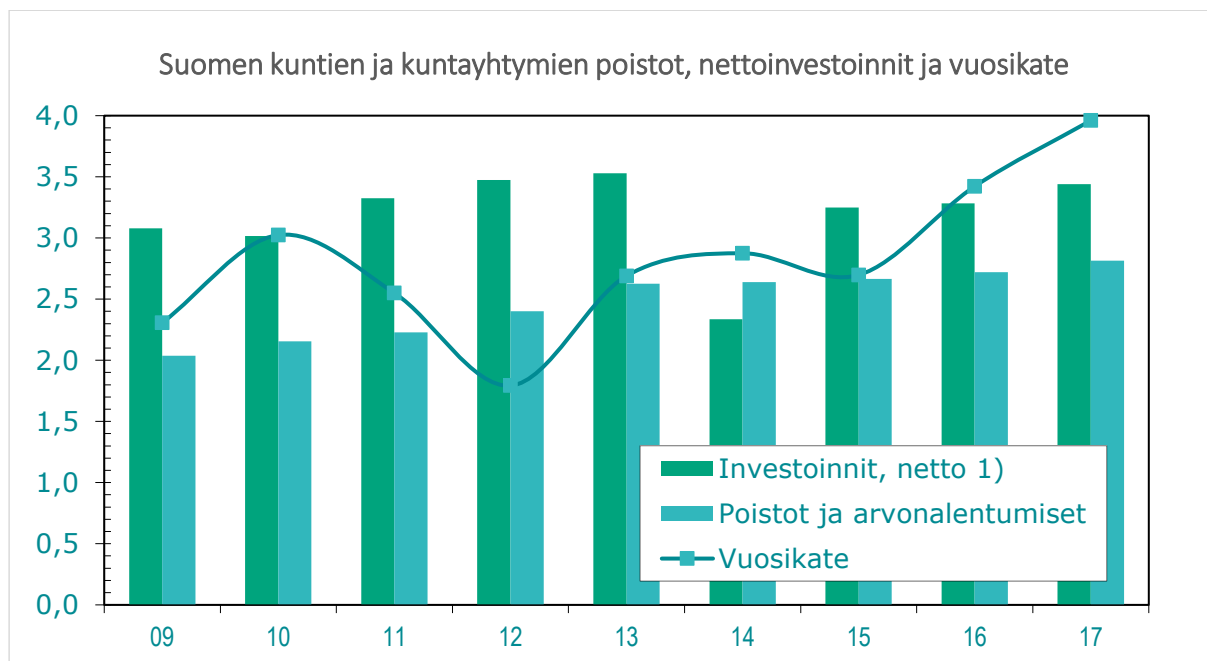
Konsernilainakanta €/asukas

Kunnan vuosikate on viimeisen kymmenen vuoden aikana vaihdellut noin 1,5 miljoonan euron tasosta lähes 8 miljoonaan euroon. Perusoletus on, että vuosikate on riittävä, jos se kattaa poistot. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla 2009-2018 Laukaan kumulatiivinen vuosikate on noin 41 miljoonaa euroa ja poistot noin 47 miljoonaa euroa. Tulorahoitus ei ole toisin sanoen riittänyt poistojen kattamiseen, minkä lisäksi erityisesti vuodesta 2012 alkaen kunnan poistolasti on korkeasta investointitasosta johtuen noussut huomattavasti. Vuosikate ei ole yhtenäkkään vuonna kattanut koko investointikuormaa. Kunta on vuodesta 2012 alkaen investoinut

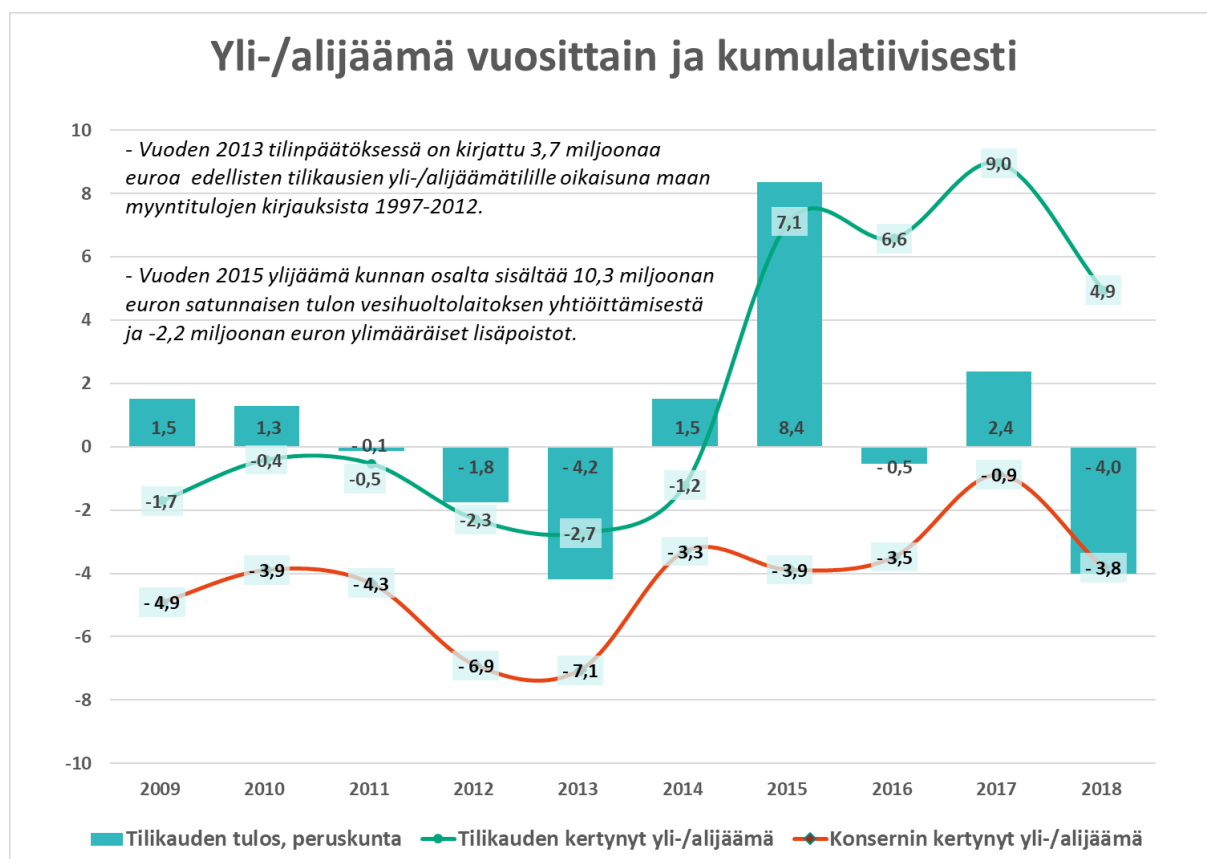
93 miljoonaa euroa ja velkaantunut yhteensä 51 miljoonaa euroa. Näin ollen investoinneista 45 % on rahoitettu tulorahoituksella ja 55 % ottamalla velkaa. Voidaan todeta, että investointikuormaa on pystytty merkittävin osin kattamaan omalla tulorahoituksella. Alla olevissa kuvioissa verrataan vuosikatteen, poistojen ja nettoinvestointien kehitystä Laukaassa sekä koko kuntakentässä. Kuntakentän tulorahoituksen riittävyys poistojen ja investointien kattamiseen on ollut Laukaan kuntaa parempi.

Kunnan tulos vuonna 2018 painui selvästi alijäämäiseksi. Kunnan taseessa oli kuitenkin ennen vuoden alkua noin 9 miljoonaa euroa kertyneitä yli jäämiä, joten kunnan kumulatiivinen ylijäämä on edelleen vuoden 2018 jälkeen lähes 5 miljoonan ta-

sossa. Kunnan ylijäämään on kuitenkin merkittävästi vaikuttanut vesihuoltolaitoksen yhtiöittäminen vuonna 2015. Konsernin sisäinen kauppa ei kuitenkaan parantanut konsernin tulosta, joka on edelleen alijäämäinen.

Kunnan talouden tilaa voidaan arvioida myös kuntalaissa määrättyjen erityisen heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien arviointikriteeristön ("kriisikuntakriteerit") perusteella. Tunnusluvut koskevat kuntakonsernin taloutta. Kunta on erityisen heikossa taloudellisessa asemassa, mikäli kuntakonsernin taseessa on kertyneitä alijäämiä enemmän kuin 1.000 euroa asukasta kohden. Lisäksi kunta on erityisen heikossa taloudellisessa asemassa, mikäli neljä kuntalaissa määrättyä tunnuslukua täyttyvät kahtena vuotena peräkkäin. Tunnusluvut koskevat kuntakonsernin vuosikattetta, tuloveroprosentin tasoa, kuntakonsernin lainakantaa ja kuntakonsernin suhteellista velkaantuneisuutta. Laukaan kuntakonsernin taseessa oli kertyneitä alijäämiä 202 euroa asukasta kohden, eli arviointikriteeristön alijäämäehto ei täyttynyt. Vuoden 2018 konsernitilinpäätöksen perusteella seuraavat kaksi kriteeriä neljästä täyttyvät: 1) kun-

nan tuloveroprosentti oli yli 1,00 % maan keskiarvon yläpuolella ja 2) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli yli 50 %. Kuntakonsernin vuosikate puolestaan oli selvästi positiivinen ja konsernin asukaskohtainen lainakanta maan keskiarvon tasolla.

Laukaan kuntastrategia

Kunnanvaltuusto hyväksyi keväällä 2018 uuden kuntastrategian. Strategian mukaisesti Laukaan menestys rakennetaan sydämellä ja elinvoimalla. Strategian kärkiteemat ovat elinvoima ja kilpailukyky, hyvinvointi sekä luonto ja elämykset. Strategiassa on asetettu kuusi taloudellista mittaria, joiden toteutumista seurataan strategiakauden 2017-2021 aikana. Seuraavassa taulukossa tarkastelu strategisten tavoitteiden toteutumisesta 2017-2018.

Kuntastrategian taloudelliset mittarit		TP 2017	TP 2018
Laukaan kuntakonsernin vuosikate	Vuosikate kattaa 100 % poistot	Vuosikate kattoi 138,4 % poistot	Vuosikate kattoi 59,5 % poistoista
Laukaan tase	Laukaan kunnan taseessa on 5-10 miljoonan euron puskuri	Taseessa noin 9 miljoonan puskuri	Taseessa noin 5 miljoonan puskuri
Kuntakonsernin lainakanta	Lainakanta on matalampi kuin Suomen kunnissa keskimäärin	Lainakanta/asukas 1 % maan keskiarvoa matalampi	Lainakanta/asukas 2,8 % maan keskiarvoa korkeampi (vertailutieto ennakkotietojen mukaan)
Yhteisövero ja verotettavat tulot	Laukaan asema verotuloissa Keski-Suomen kuntien joukossa paranee	Laukaan verotulot/asukas olivat maakunnan 6. korkeimmat ja 1,0 % keskiarvoa matalammat.	Laukaan verotulot/asukas olivat maakunnan 6. korkeimmat ja 2,6 % keskiarvoa matalammat.
Väestönkasvu	Suunnitelmallinen väkiluvun kasvutavoite on 1 %	Asukasmäärä kasvoi vain 8 henkilöllä eli 0,04 %.	Asukasmäärä pieneni 49 asukkaalla eli -0,3 %
Työttömyysaste	Työttömyysaste on matalampi kuin Keski-Suomen kunnissa keskimäärin	Työttömyysaste oli keskimäärin 10,8 % ja 3,0 % maakunnan keskiarvoa matalampi	Työttömyysaste oli keskimäärin 9,6 % ja 2,2 % maakunnan keskiarvoa matalampi.

3.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Alkuperäisessä talousarviossa vuodelle 2018 oli arvioitu verotuloja yhteensä 68,6 miljoonaa euroa. Elokuun 2018 valtakunnallisen ylimääräisen veroennusteen jälkeen verotuloennustetta pienennettiin talousarviomuutoksella 66,9 miljoonaa euroon. Verotulot toteutuivat vielä 0,8 miljoonaa euroa muutettua talousarviota ja 2,5 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota heikompina, toteuman ollen 66,1 miljoonaa euroa. Verotulot laskevat edelliseen vuoteen verrattuna 1,4 miljoonaa euroa eli 2,0 prosenttia. Näin merkittävä muutos verotuloissa oli ennakoimaton ja toisaalta mahdoton sopeuttaa kesken vuoden. Viimeksi vuonna 2003 verotulot ovat Laukaassa olleet edellistä vuotta pienemmät ja silloin verotulojen ja valtionosuuksien yhteissumma oli kuitenkin kasvava. Nyt myös valtionosuudet pienenevät edeltävään vuoteen verrattuna.

Verotulojen alittuminen alkuperäisestä ennusteesta oli valtakunnallinen ilmiö ja yksi merkittävä tekijä sen takana, että kaksi kolmesta Manner-Suomen kunnasta teki alijäämäisen tuloksen. Merkittävimmät syyt verotulojen alittumiselle olivat kilpailukyky sopimus, verojärjestelmästä aiheutuvat vaikutukset ja ennätysuudet ennakonpalautukset. Kilpailukyky sopimuksen vaikutukset eivät kompensoidu ja valtakunnallisesti sen negatiivinen vaikutus kuntien verotuloihin oli vuonna 2018 115 miljoonaa euroa. Kunnallisveron heikko kehitys ja pääomatulojen voimakas kasvu verovuonna 2017 johti suuriin negatiivisiin oikaisuihin kunnallisveroon verotuksen päätyttyä. Lisäksi vuonna 2018 henkilöasiakkaille palautettiin ennätyspaljon veroja, yli 250 miljoonaa enemmän, kuin vuonna 2017.

Valtionosuudet laskevat valtakunnallisesti noin 50 miljoonaa euroa johtuen muun muassa kilpailukyky sopimukseen liittyvistä säästöistä sekä lakisääteisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Suhteellisesti valtionosuudet laskevat valtakunnallisesti 0,6 prosenttia ja verotulot 0,5 prosenttia. Laukaan kunnan valtionosuudet laskevat suhteellisesti 1,8 prosenttia ja verotulot 2,0 prosenttia. Negatiivisten muutosten korostuminen Laukaassa voi johtua

muun muassa siitä, että verotuloissa kunnallisverolla on suhteellisesti korkea painotus, jolloin palkansaajien ansiotaso ja siihen liittyvät muutokset muutokset sekä muut muutokset henkilöverotuksessa painottuvat myös verotulojen ja valtionosuuksien muutoksissa.

Tilinpäätöksessä on joitakin olennaisia poikkeamia talousarvioon nähden, joita kunnanvaltuusto ei hyväksynyt tilikauden aikana. Yllä kuvatun verotulojen poikkeaman lisäksi käyttötaloudessa oli koko kunnan osalta nettoarvoltaan noin 0,7 miljoonan euron (0,6 %) positiivinen poikkeama muutettuun talousarvioon verrattuna. Talousarvion sitovuustasolla eli tulosityksiköiden toimintakatteen osalta toteutui seuraavia olennaisia yli 100.000 euron poikkeamia.

Talous- ja elinvoimapalveluiden toimintakate toteutui noin 300.000 talousarviota paremmin pääasiassa kasvaneiden toimintatuottojen vuoksi. Hallinto- ja terveystalouden toimintakate toteutui noin 1,0 miljoonaa euroa arvioitua heikommin sairaanhoitopiirin laskutuksen päätyttyä. Sosiaali- ja vammais- ja palveluiden toimintakate oli noin 0,5 miljoonaa euroa ennakoitua parempi merkittävästä toimintakulujen alituksesta johtuen. Myös vanhus- ja palveluiden toimintakate toteutui noin 250.000 euroa arviota paremmin tulojen parantuessa ja menojen pienentyessä. Varhaiskasvatuksen kate parani noin 0,5 miljoonaa euroa arviosta erityisesti menojen alitukseen perustuen, mutta peruskoulun kate toteutui noin 200.000 euroa talousarviota heikompana kasvaneista toimintakuluista johtuen. Hallinto- suunnittelu ja paikkatietopalveluiden menoalitus aiheutti noin 230.000 euroa arvioitua paremman katteen. Sen sijaan yhdyskuntateknisten palveluiden toimintakulut painoivat katteen noin 200.000 euroa talousarvion alle. Tilapalvelun toimintakate oli noin 130.000 euroa arvioitua heikompi ja ruoka- ja puhtauspalveluiden kate noin 290.000 euroa arvioitua parempi. Kahden viimeisen toiminta on pääosin sisäistä palvelua, jolla ei ole vaikutusta kunnan ulkoiseen tulokseen.

Lisäksi investointimenot olivat 2,3 miljoonaa euroa muutettua talousarviota ja jopa 7,3 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota pienemmät. Merkittävin muutos alkuperäiseen talousarvioon verrattuna oli Vihtavuoren kouluhankkeen käynnistymisen viivästyminen.

Tilikauden päättymisen jälkeen ei ole tilinpäätöksen valmistumiseen mennessä tehty talousarviomuutoksia vuodelle 2019. On kuitenkin ilmenyt joitain seikkoja, joilla voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia kuntaan. Vuodelle 2019 on varattu 100.000 euron investointimääräraha Kuntalan uudisrakennuksen tarve- ja hankesuunnitteluun. Suunnittelu on käynnistynyt ja uudisrakennuksen arvioidaan valmistuvan aikaisintaan 2021 lopussa. Nykyisen Kuntalan sisäilmaongelmista johtuen samaan aikaan on kartoitettu väistöilamahdollisuuksia Kuntalassa työskentelevälle hen-

kilöstölle väliajaksi ennen kuin uudisrakennus valmistuu. Väistötilaratkaisulla voi olla vaikutuksia kunnan talouteen ja toimintaan tulevina vuosina. Lisäksi koulujen tarpeet väistötilojen osalta mahdollisesti ylittävät hankesuunnitelmien ja talousarvion mukaiset arviot, mikä saattaa vaikuttaa tulevien vuosien kustannuksiin.

Tilikauden päättymisen jälkeen selvinnyt Sote-uudistuksen valmistelun keskeyttäminen ja uudistustyön siirtyminen tulevalle hallitukselle ja eduskunnalle aiheuttaa muutoksia kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa. Laukaan kunnan viranhaltijoita ei ole sidottu yhteiseen maakunnalliseen valmistelutyöhön, mutta kunnan sisäisen suunnittelun kannalta muutos on huomioitava. Lisäksi Jyväskylän kaupunki on ilmoittanut kutsuvansa Keski-Suomen kunnat neuvottelemaan maakunnallisen Sotevalmistelun tulevaisuudesta kevään 2019 aikana.

3.1.5 Kunnan henkilöstö

Kunnan henkilöstöpolitiikkaa on ohjannut valtuuston 26.5.2014 hyväksymä henkilöstöstrategia sekä kunnanhallituksen 2.6.2014 hyväksymä henkilöstöohje. Näitten uudistaminen aloitettiin vuonna 2018 valmistuneen uuden kuntastrategian pohjalta ja ne valmistuvat vuonna 2019.

Tiukkaa henkilöstöpolitiikkaa jatkettiin myös vuonna 2018. Vakituisen henkilöstön tarvetta tarkasteltiin kriittisesti palvelurakenteen ja tuotantotapojen muutoksissa. Tehtäväkuvaukset päivitettiin vakanssien vapautuessa organisaation tarpeita vastaaviksi. Sijaisia palkattiin vain perusteellisen tarveharkinnan jälkeen. Kannustuskäytäntöä pal-kattomiin vapaisiin jatkettiin.

Talouden tasapainotusohjelman johdosta Laukaan kunnan henkilöstömäärä väheni vuosien 2014 ja 2015 aikana. Vuosina 2016 ja 2017 kunnan henkilöstömäärä kääntyi lievään nousuun.

Vuonna 2018 henkilöstömäärää tietoisesti kasvatettiin. Perusteena oli kasvava kunta ja sitä kautta kasvanut kuntapalvelujen kysyntä. Painopistealueeksi on nostettu panostaminen ennaltaehkäise-

vään työhön eri palveluissa ja tämä näkyy lisääntyneenä henkilöstöressurssina. Oman henkilökunnan lisäyksellä vähennetään ostopalveluja.

Henkilöstön lisäystä tuli pääasiassa sosiaalipalvelujen, vanhuspalvelujen, varhaiskasvatuksen, lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen sekä ruoka- ja puhtauspalvelujen henkilöstön kasvusta. Kunnan vakinaisen henkilöstön määrä kasvoi noin 15 henkilötyövuodella, mikä oli talousarvion henkilöstösuunnitelman mukaista.

Henkilöstökulut 41,0 miljoonaa kokonaisuutena alittivat talousarvion 0,6 miljoonalla toteuman ollessa 98,6 %. Edelliseen vuoteen verrattuna henkilöstömenot kasvoivat 1,4 miljoonaa eli 3,5 %. Vakinaisen henkilöstön palkkamenot alittivat talousarvion, sijaiskulut ylittivät talousarvion.

Erityisenä painopistealueena oli organisaatiouudistuksen täytäntöönpano ja esimiestyön vahvistaminen.

Henkilöstön työterveyshuolto kilpailutettiin ja vuoden 2018 alusta lukien työterveyspalvelut ostettiin Pihlajalinna Oy:ltä. Työterveyshuoltopalvelujen

kehittäminen ja uusien käytänteiden, mm. Työkyvyn Tuki Laukaassa – ohjeiston luominen oli yksi toiminnan painopistealue. Työterveyshuollon kehittämiseen asetetut tavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti hyvin.

Henkilöstöetuudet pysyivät edellisvuoden tasolla.

Yhteistoiminnan ja työsuojelun yhteistoimintaelimenä toimiva kunnan yhteistyöryhmä kokoontui vuoden aikana seitsemän kertaa.

Sairauspoissaolot vähenivät. Kun ne vuonna 2017 olivat 15,7 kalenteripäivää, niin vuonna 2018 ne olivat 12,7 kalenteripäivää/työntekijä vuodessa. Kunta 10- tutkimuksen mukaan kunta-alan työntekijät olivat vuonna 2017 keskimäärin sairauslomalla 16,7 päivää.

Uudet virka- ja työehtosopimukset astuivat voimaan 1.2.2018 ja ne ovat voimassa 31.3. 2020 saakka. KT Kuntatyönantajat on arvioinut uusien sopimusten todellista kustannusvaikutusta kuvaavan vuosikeskiarvon muutoksen olleen vuonna

2018 keskimäärin 0,86 % ja vuonna 2019 sen arvioidaan olevan keskimäärin 2,36 %. Sopimuksiin sisältyi myös erillinen tuloksellisuuserä, jonka kustannusvaikutus arvioitiin olevan keskimäärin 0,67 %. Tämä tuloksellisuuserä maksettiin Laukaan kunnassa jo vuoden 2018 joulukuussa ja siitä tehtiin paikallinen sopimus järjestöjen kanssa. Vuoden 2018 talousarvioon sopimuksista johtuvaksi vaikutukseksi palkkamäärärahoihin arvioitiin 1 %.

Kilpailukyky sopimuksen mukainen lomarahojen leikkaus vuosina 2017 -2019 vaikutti pienentyneinä henkilöstömenoina, mutta se ei vaikuttanut muutoksena edelliseen vuoteen verrattuna.

Henkilöstöä ja henkilöstöpolitiikan tavoitteiden toteutumista tarkastellaan yksityiskohtaisesti erillisessä kunnanhallituksen hyväksymässä ja valtuustolle tietoon saatettavassa henkilöstöraportissa. Seuraavissa taulukoissa on kuvattu kunnan vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön määrä ja se kehitys.

VAKINAISET

	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Muutos / 31.12.2017	% / vak henkilöstö
Konsernihallinto	40	43	40	- 3	5
Perusturvapalvelut	161	167	174	7	23
Sivistyspalvelut	406	405	421	16	55
Tekniset palvelut	126	126	125	- 1	16
	733	741	760	19	100

MÄÄRÄAIKAISET

	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Muutos / 31.12.2017	% / ma henkilöstö
Konsernihallinto	9	15	16	1	6
Perusturvapalvelut	41	39	37	- 2	15
Sivistyspalvelut	130	127	129	2	51
Tekniset palvelut	18	19	19	-	7
Työllistetyt keskimäärin	42	52	54	2	21
	240	252	255	3	100

HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ

	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Muutos / 31.12.2017
Henkilöstö yhteensä	931	941	961	20
Työllistetyt keskimäärin	42	52	54	2
	973	993	1 015	22

Palkat ja palkkiot, 1000 €	2016	2017	2018
Vakinaiset	29 023	29 744	31 016
Sairaus- ja äitiyslomasijaiset	681	710	773
Vuosiloma ja muut sijaiset	749	735	864
Yhteensä	30 452	31 189	32 653
Sivukulut	9 078	8 466	8 393
Yhteensä	39 530	39 656	41 046

3.1.6 Ympäristöasiat

Vuoden 2017 alusta alkaen jätehuolto on järjestetty seudullisesti Laukaan, Jyväskylän ja Muuramen alueella. Jätehuollon palvelutehtävistä vastaa kuntien omistama jäteyhtiö Mustankorkea Oy. Jätehuollon viranomaistehtävät ovat Jyväskylän seudun jätelautakunnan vastuulla ja valvontatehtäviä hoitaa Laukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja Keski-Suomen ELY-keskus.

Merkittävin ympäristöinvestointi vuonna 2018 oli Lievestuoreen taajaman jätevesien puhdistamon korvaavan 25 km pitkän siirtoviemärin valmistuminen. Siirtoviemäri johtaa jätevedet puhdistettavaksi Jyväskylän Nenäinniemeen, jossa toimii Laukaan kunnan osaomistama Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy. Siirtoviemärin rakentaminen alkoi lokakuussa 2017. Vanha puhdistamo ei olisi enää täyttänyt vuoden 2019 ympäristöluvan ehtoja ja

Laukaan Vesihuolto Oy päätti toteuttaa siirtolinjan uuden puhdistamon rakentamisen sijaan.

Vuoden 2018 aikana Laukaan kunnan alueella ei tapahtunut yhtään merkittävää ympäristöön liittyvää onnettomuutta tai vahinkoa. Laukaan kunnalla ei ole tiedossa kunnan alueella olevia saastuneita maa-aineksia tai muita välittömiä ympäristön suojeluun liittyviä kohteita, joihin kohdistuviin toimenpiteisiin kunta varautuisi.

Laukaan kunnassa on käytössään kunnanhallituksen 11.11.2013 § 61 hyväksymä ilmastonsuojelusuunnitelma.

Laukaan ympäristönsuojelumääräykset ovat päivitettyinä. Ympäristöasioita on käsitelty lisää luvun 4 tehtäväkohtaisessa toimintakertomuksessa ympäristövalvonnan osiossa.

3.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat

Korruptio, lahjonnan torjunta ja ihmisoikeusasiat

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäytöstä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa. Korruption erilaisia esiintymismuotoja voivat olla esimerkiksi:

- virka-aseman väärinkäyttö, lahjonta sekä lahjusten lupaaminen, pyytäminen ja ottaminen
- petos, kavallus, varastaminen ja yhteisten varojen väärinkäyttö
- uhkailu ja väkivallalla pakottaminen
- luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö
- suosinta ja suosikkijärjestelmän ylläpito
- lakien ja määräysten kiertäminen
- tosiasioiden vääristely

- laitton seuranta ja tarkkailu
- velvollisuuksien laiminlyönti ja asioiden viivyttely
- huonon hallinnon suojeleminen ja salailu
- välinpitämätön johtamistyö
- epäreilujen ja epäasiallisten keinojen käyttäminen alaisiin.

Kuntaliitto on yleiskirjeessä 17/2017 ja ohjeessaan ”Korruptio ja eettisyys kunnassa” antanut ohjeita ja määritelmiä korruptiosta ja epäeettisestä toiminnasta kunnissa. Korruption erityisiä riskikohteita kunnissa ovat julkiset hankinnat, maankäyttö ja rakentaminen sekä poliittinen toimintaympäristö yleisesti.

Eettisyyttä voidaan edistää ja korruptiota ehkäistä esimerkiksi:

- Johdon omalla käytöksellään antama esimerkki ja johtamisosaamisen lisääminen
- Henkilöstön ja luottamushenkilöiden kouluttaminen
- Sisäinen tarkastus
- Eettisistä periaatteista keskusteleminen
- Arvojen määrittäminen ja niistä tiedottaminen
- Eettisten ohjeiden laatiminen
- Etiikasta vastaavan henkilön nimeäminen organisaatiossa.

Hyvän hallinnon periaatteita noudattaen Laukaan kunnassa torjutaan korruptiota ja lahjontaa avoimella ja läpinäkyvällä päätöksentekomenettelyllä. Lisäksi pienehkössä kunnassa päättäviä viranomaisia on rajallinen määrä ja päätöksentekoa on mahdollista valvoa yksityiskohtaisellakin tasolla. Riskinä on, että pieni joukko päätöksentekijöitä on mukana tekemässä päätöksiä eri intressiryhmissä.

3.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Talouden näkökulmasta vuosi 2018 oli hyvin poikkeava viime vuosien linjasta. Heikon tuloksen takana oli useita tekijöitä, joista merkittävimpänä verotulojen heikko toteuma. Tuloksen lisäksi myös investoinnit poikkesivat edeltävistä vuosista ja alkuperäisestä talousarviosta merkittävästi. Vuonna 2012 alkaneen korkean investointitaso oli tarkoitus jatkua vielä vuodet 2018-2019, mutta Vihtavuoren kouluinvestoinnin aloituksen viivästyttyä jäi vuoden 2018 investoinnit merkittävästi edeltäviä vuosia pienemmiksi. Investointikuorma ei kuitenkaan pitkällä aikavälillä pienentynyt, koska kyse oli Vihtavuoren kouluhankkeen siirtymisestä.

Vuoden 2018 heikon tuloksen lisäksi vuoden 2019 talousarvio on lähes 2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vuodelle 2020 tavoitellaan tulokseen tasapainoa ja sen jälkeen käännettä ylijäämäiseksi. Taloussuunnitelman toteutuminen tulee vaatimaan kunnalta erittäin tiukkaa talouskuria ja tarkkaa taloudenpitoa. Vuoden 2020 talousarvion valmistelun aikana tarkastellaan mahdollista tarvetta erilli-

Esteellisyyksien merkitys ja huomiointi ovat siksi tärkeässä roolissa Laukaan kunnan päätöksenteossa.

Edellä mainituista eettisyyttä edistävästä toimenpiteistä Laukaan kunnassa korostuu laadukas johtamisosaaminen ja panostus henkilöstön ja luottamushenkilöiden osaamiseen. Lisäksi avoimuus on yksi Laukaan kuntastrategian mukaisista arvoista ja tukee hyvin eettisen toiminnan periaatteita. Kunnassa ei ole erikseen laadittu eettisiä ohjeita tai nimetty etiikasta vastaavaa henkilöä. Toiminnan laillisuudesta ja eettisyydestä on kuitenkin huolehdittu muun muassa huolellisella hankintaohjeistuksella ja hankintaosaamista kehittämällä. Sisäisen valvonnan kehittämiseen panostetaan lähivuosina, mikä on omiaan varmistamaan toiminnan eettisyyttä.

Suomen lakien nojalla Laukaan kunnan toiminta on ihmisoikeuksia kunnioittavaa ja vaalivaa. Avoin toiminta- ja päätöksentekokulttuuri varmistavat ihmisoikeuksia loukkaamattoman toiminnan.

selle tasapainottamisohjelmalle. Taloussuunnitelman toteutuessa kunta pysyy pitkällä aikavälillä ylijäämäisenä, mutta kuntakonserni on toistaiseksi selvästi alijäämäinen.

Kunnan tuleva kehitys nojaa vahvasti kunnan kasvutavoitteiden toteutumiseen. Kunta on investoinut 2010-luvulla valtavasti kasvuun ja jatkaa panostuksia edelleen. Kouluinvestoinnit ovat parantaneet kunnan edellytyksiä vastata tulevaisuuden palvelutarpeisiin, mutta samalla kasvattavat taloudellista taakkaa ja riskiä. Omaan taseeseen rakenne- ja rahoitusriskiä. Lisäksi kaksi kouluhanketta toteutetaan kiinteistöleasingrahoituksella, joka nostaa käyttötalouden kustannuksia merkittävästi. Tulevien vuosien aikana kunnan velkaantumisen trendi kääntyy laskuun, mutta poistojen kokonaismäärä pysyy korkeana ja käyttötalouden kulurakenne muuttuu, kun kahden suuren kouluhankkeen leasingmaksut käynnistyvät. Kustannusten kasvuun on pystyttävä vastaamaan edelleen hyvällä aktiivi-

sella rahoitustoiminnan hoitamisella ja huolellisella taloussuunnittelulla. Kasvutavoitteiden toteutumisen kautta verotulojen kehitys säilyy positiivisena ja kunta pystyy kattamaan aiheutuvat kulut. Haasteita kunnan talouden tasapainolle aiheutuu, mikäli korkotaso merkittävästi nousee tai verotulojen kehitys ei ole suotuisaa joko väestön ja elinkeinotoiminnan heikosta kasvusta johtuen tai muista kunnan kehittymisestä riippumattomista syistä.

3.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaan riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Riskienhallinta tarkoittaa järjestelmällistä ja ennakoivaa tapaa tunnistaa, analysoida, hallita ja raportoida toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Riskienhallinta käsittää kunkon konsernin lyhyen ja pitkän aikavälin **strategiset, taloudelliset, toiminnalliset** ja **vahinkoriskit**, jotka voivat olla ulkoisia tai sisäisiä.

Strategiset riskit

Laukaan kunnan keskeisiksi menestystekijöiksi on tunnistettu ja asetettu kuntastrategiassa sydän ja elinvoima. Sydämellä tarkoitetaan ihmisläheisiä palveluita, yhteisöllisyyttä, avoimuutta ja maaseutumaisuutta ja elinvoimalla menestymisen mahdollisuuksia, tervettä taloutta, hyvää sijaintia ja aktiivisia asukkaita, yhteisöjä ja yrityksiä. Kuntastrategiassa on asetettu selkeät taloudelliset mittarit sekä 1 prosentin väestönkasvutavoite. Kunnan strategisten tavoitteiden toteutumista tällä hetkellä haastaa yleisellä tasolla heikentynyt kuntatalouden tila, syntyvyyden lasku ja kaupungistuminen, erityisesti suurkaupungistuminen.

Kunnan merkittävimpänä strategisena riskinä on, se että strategian mukaisia kasvutavoitteita ei saavuteta, mikä johtaa muun muassa jo tehtyjen ponnostusten hyötysuhteen heikkenemiseen. Kunta on 2010 vuoden jälkeen käynnissä olevat hankkeet

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun alasajo jättää tulevaisuuteen isoja kysymyksiä. Sote-palveluiden järjestämisen tulevaisuus on nyt täysin auki. Yleinen keskustelu vaikuttaa kuitenkin siltä, että jossain muodossa soteuudistus on toteutettava. Soteratkaisun aikataulu ja itse malli, jolla asia ratkaistaan tulevat vaikuttamaan kunnan tulevaan kehitykseen merkittävästi, mutta vaikutusten arviointi tässä tilanteessa on mahdotonta.

huomioiden investoinut esimerkiksi kouluihin noin 70 miljoonaa euroa. Jos kasvutavoitteet ja –ennusteet jäävät toteutumatta, voivat esimerkiksi koulut jäädä vajaalle käytölle.

Strategisen riskin luo myös poliittinen toimintaympäristö ja valtakunnan politiikan linjat. Eduskuntavaalien alla tulevaisuuden ennakointi on vaikeaa. Maan hallitus ja eduskunta voivat muuttavat kuntien toimintaedellytyksiä sellaisilla tavoilla, jotka vaikuttavat strategisesti kunnan kehittymiseen.

Taloudelliset riskit

Laukaassa on toteutettu laajaa investointiohjelmaa ja sen seurauksena kunnan lainakanta on kasvanut. Investointiohjelman on määrä jatkaa tulevan vuosikymmenen alkuvuosille saakka, jolloin kunnan palvelukiinteistöt on peruskorjattu tai uudisrakennettu. Taloudellisia riskejä lisää laajan investointiohjelman läpivienti sekä investointien myötä lisääntynyt lainakanta ja sen rahoituskustannukset. Viime vuosina kuntien rahoituskustannukset ovat olleet erittäin matalalla tasolla, mutta ennusteiden mukaisesti yleinen korkotasoo tulee nousemaan tulevina vuosina, johon kunnan tulee varautua.

Kunnan lainasalakusta 31.12.2018 pitkäaikaista rahoitusta oli 20,5 % ja lyhytaikaista rahoitusta 79,5 %. Koska lainasalkun paino on lyhytaikaisessa rahoituksessa, liittyy siihen korkoriski äkillisistä korkomuutoksista johtuen sekä jälleenrahoitusriski rahoitusmarkkinahäiriöistä johtuen. Lainasalkun painottaminen lyhytaikaiseen rahoitukseen on ollut korkomarkkinatilanteesta johtuen perusteltua.

Korkoriskien suojaamiseksi kunnanhallitus hyväksyi lainasalkun korkosuojapolitiikan 31.8.2015 § 181. Korkosuojapolitiikan mukaisesti lainasalkusta on suojattu 10,0 miljoonaa euroa yksinkertaisella korkosuojasopimuksella. Vuokra- ja leasingvastuut mukaan lukien 10,0 miljoonan euron suojaus on korkoriskipolitiikassa määritellyn suojausasteen alarajoilla, minkä vuoksi korkosuojatun rahoituksen osuutta tulee nostaa lähiaikoina. Lisäksi korkoriskipolitiikka on syytä käsitellä aika ajoin uudeleen muuttuvan toimintaympäristön vuoksi.

Kunnan antolainojen määrä oli 22,8 miljoonaa euroa ja siinä on vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna 0,6 miljoonaa euroa. Suurimmat antolainat ovat konsernin sisäisiä rahoitusjärjestelyjä, eli 15,265 miljoonan euron antolaina Laukaan Vesi-huolto Oy:lle ja 7,3 miljoonan euron antolaina Laukaan Vuokrakodit Oy:lle. Edellä mainittujen lisäksi Laukaan kunnalla on muita antolainoja yhteensä 0,2 miljoonaa euroa Väentupa Ry:lle, Laukaan asumispalvelusäätiölle, sekä yksittäisiä EU-rahoitteisten hankkeiden välirahoituksia paikallisille yhdistykselle.

Myönnettyjen takauksien yhteenlaskettu määrä oli 19,4 miljoonaa euroa ja se pieneni edellisestä vuodesta 0,5 miljoonaa euroa. Takaustvastuut pienenevät 1,4 miljoonaa euroa lainojen lyhennysohjelmien mukaisesti ja uusia takauksia myönnettiin tilivuoden 2018 aikana 0,9 miljoonan euron edestä Jyväskylän seudun puhdistamo Oy:n Nenäinniemmen puhdistamoinvestointia varten. Takauksista 14,9 miljoonaa euroa on myönnetty kunnan omistamalle Laukaan Vuokrakodit Oy:lle. Jyväskylän seudun puhdistamo Oy:lle myönnettyjä takauksia on 2,6 miljoonaa euroa, Vesiosuuskunnille 1,1 miljoonaa, Jyväskylä Oy:lle 0,6 miljoonaa ja Laukaan asumispalvelusäätiölle 0,2 miljoonaa euroa. Takausmaksuja myönnettyistä takauksista kunta peri yhteensä noin 23.000 euroa.

Kunta on ennakkoluulottomasti päättänyt käyttää erilaisia rahoitustapoja kunnan kehittämisessä. Kaksi huomattavan kokoista kiinteistöleasinghanketta on käynnissä ja lisäksi uutta Kuntalaa suunnitellaan mahdollisesti vuokramalliin perustuen. Näiden lisäksi on käynnissä valmistelu Leppäveden liikuntapuiston sisäliikuntatilojen toteutus public-private -hankkeena. Uusien rahoitus- ja toimintamallien hyödyntäminen toisaalta

hajauttaa riskiä, mutta toisaalta haastaa kuntaa riskienhallinnan kehittämiseen. Erilaiset toimintatavat vaativat monipuolista osaamista ja ymmärrystä päättäjiltä ja viranhaltijoilta.

Toiminnalliset riskit

Henkilöstöriskit

Henkilöstöriskit liittyvät henkilöstön osaamiseen ja saatavuuteen. Laukaan kunnassa keskeisissä tehtävissä työskenteleville on nimetty sijainen, jolloin varmistetaan riittävä osaaminen ja tehtävien sujuminen yllättävissäkin tilanteissa. Henkilöstön osaamisen varmistamiseen ja ns. hiljaisen tiedon siirtymiseen on kiinnitetty huomiota. Eläkkeelle lähtöihin on varauduttu ja uuden henkilön perehdyttämiseen ennen eläkkeelle lähtevän poistumista. Henkilöstökoulutukseen ja johtamiskoulutukseen on kiinnitetty huomiota. Hyvin laajalla joukolla esimiehistä on johtamiskoulutusta, esimerkkinä viime vuosina suoritettut Johtamisen erikoisammattitutkinnot. Henkilöstön saatavuutta on tarkkailtu vuosittain mm. esimiehille tehdyillä määrämuotisilla kyselyillä. Saatavuudessa ei vielä ole ollut merkittäviä ongelmia, mutta riski on tiedostettu.

Henkilöstön valintatilanteissa selvitetään valittavan henkilöstön taustat. Vakinaisen henkilöstön valinnan suorittaa aina vähintään kolmen henkilön ryhmä. Valitun henkilön osalta tarkistetaan pätevyys- ym. todistukset. Ennen viran/toimen vaalin vahvistamista vaaditaan lääkärin antama hyväksytävä todistus terveydentilasta. Lain määrittämissä tehtävissä vaaditaan rikosrekisteriote.

Tietojärjestelmä- ja tietosuojariskit

Nykyorganisaatiot toimivat entistä enemmän tietojärjestelmien varassa ja tietojärjestelmien pettäminen voi heikentää tai lamauttaa täysin organisaation tai sen osan. Tietojärjestelmäriskeihin luokituu laite-, ohjelmisto- ja tietoliikennet riskit sekä uhka ulkopuolisista hyökkäyksistä. Tietojärjestelmäriskejä hallitaan hyvällä valvonnalla ja varautumisella poikkeustilanteisiin, erilaisin varmistustoiminnoin sekä hyvällä ohjeistuksella ja käyttäjäopastuksella.

EU:n tietosuojasetuksen voimaantulon jälkeen tietosuojariskit ovat nousseet entistä suuremmin

esille. Tietosuoja-asetuksen vaatimien toimintamallien käyttöönotto kunnassa helpottaa hallitsemaan tietosuojariskejä. Tietosuojariskit voivat olla operatiivisia, mutta ne voivat myös aiheuttaa taloudellista haittaa sekä mainehaitan kautta olla jopa strategisia riskejä.

Vahinkoriskit

Ennakoitavissa olevat vahinkoriskit ovat rajallisia. Kunnan kiinteistöihin kohdistuvat mittavat vahingot, kuten tulipalot tai laajat vesivahingot voisivat vahingoittaa huomattavasti kunnan toimintaa varsinkin vahingon kohdistuessa palvelutuotantotiloihin, kuten koululle tai päiväkotiin, sillä korvaavia tiloja on lyhyellä aikavälillä rajallisesti saatavilla. Palvelutuotannon tiloihin kohdistuvat vahingot voivat aiheuttaa myös henkilöstöön ja asiakkaisiin sekä kuntalaisiin kohdistuvia uhkia.

Vakuutukset

Kunnanhallitus hyväksyi kunnan vakuutusperiaatteet 15.9.2014 § 180. Vakuutusperiaatteissa määritellään kunnan vakuutusten vastuut, millä periaatteilla kuntalaiset, henkilökunta, toiminta ja omaisuus vakuutetaan, kuinka vakuutukset hankintaan sekä kuinka henkilöstöä tiedotetaan.

Kunnan lakisääteiset vakuutukset ovat työtapa- turma- ja ammattitautivakuutukset, jotka kattavat

henkilöstön, oppilaat ja erityisryhmät, ryhmätapa- turmavakuutus, joka kattaa mm. päiväkodeissa tapahtuvat lasten tapaturmat ja leireillä ja muissa kunnan järjestämissä tilaisuuksissa sattuvat tapaturmat. Lisäksi siviilipalvelusta suorittaville otetaan tarvittaessa terveysturvavakuutus.

Kunnan vapaaehtoiset vakuutukset kattavat kunnan omaisuusturvan, ajoneuvot, kunnan työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja oppilaiden matkaturvan, metsäturvan, julkisyhteisön vastuuturvan ja julkisyhteisön hallinnon vastuuturvan. Lisäksi kunnan omat rakennus- ja korjaushankkeet vakuutetaan tapauskohtaisesti.

Omaisuus- ja vastuuvakuutusten omavastuu on pääsääntöisesti 20.000 euroa. Ajoneuvot on vakuutettu lakisääteisellä liikennevakuutuksella. Matkaturvan matkustaja- ja matkatavaravakuutuksissa omavastuuta ei ole, mutta matkavastuu- ja oikeusturvavakuutuksissa on 10 % / 150 euron omavastuu. Metsäturvassa omavastuu on 2000 euroa.

Vuoden 2016 alusta lukien vakuutukset on keskitetty Pohjola Vakuutukseen.

Oikeudenkäynnit

Kunnalla ei ole käynnissä merkittäviä riskejä sisältäviä oikeusprosesseja.

3.2 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Hallintosäännön 48 §:n mukaan kunnan hallinnon ja talouden valvonta järjestetään niin, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet 19.12.2013 § 69.

Ulkoinen valvonta on toimivasta johdosta riippumaton. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja kuntalain mukaisesti.

Palvelualuejohtajien sekä tulosyksiköiden esimiesten velvollisuutena on ylläpitää toiminnan tehokkuutta, taloudellisuutta ja talousarvion noudattamista kuvaavia seurantajärjestelmiä ja raportteja. Tämän sisäisen valvonnan tarkoituksena on pitää lautakunta, kunnan johto, kunnanhallitus ja valtuusto riittävän tietoisena kunnan ja sen eri toimialojen tilasta, erityisesti talousarviossa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen suhteen.

Talousarvion toteutumista kunnassa seurataan kuukausittain laadittavilla talousraporteilla. Katkaukset käsitellään johtoryhmässä ja kunnanhallituksessa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta operatiivisena toimintana kuuluvat kunnanhallitukselle, kunnanjohtajalle sekä kunnan muulle johdolle. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kuntalain 39 §:ssä kunnanhallitukselle säädettyä hallinnon ja taloudenhoidon vastuutehtävää. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kuntakonsernin johtamisjärjestelmää, jolla parannetaan päämäärien ja tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyyttä varmistumalla siitä, että:

- toiminta on taloudellista ja tuloksellista
- päätösten perusteena oleva tieto on oikeaa, riittävää ja luotettavaa
- lakeja, viranomaisohjeita, sääntöjä, toimielinten päätöksiä ja johdon ohjeita noudatetaan
- omaisuus ja voimavarat turvataan.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta eivät kosketa vain kunnan omaa toimintaa, vaan myös konsernia

ja ostopalveluita. Kunnan toimintaympäristö on viime vuosien aikana muuttunut ja sen tähden konsernivalvonta ja ostopalveluihin liittyvän seuran rooli on korostunut. Laukaan kunnan tytäryhteisöjen valvonta on järjestetty controller-järjestelmän kautta. Tämän lisäksi merkittävimmistä toiminnallisista ja taloudellisista muutoksista ja investoinneista keskustellaan ennen päätöksentekoa konsernijohtajan kanssa. Tytäryhtiöiden toimitusjohtajat antavat talouden vuosikellossa ennakolta määrättyinä päivinä kaksi kertaa vuodessa toiminnallisen ja taloudellisen raportin konsernijohtajalle. Vuonna 2018 hyväksyttiin uusi konserniohje, jossa määritellään myös konsernivalvonnan periaatteita ja toimintatapoja.

Laukaan kunta on myös mukana vähemmistöosakkaana seudullisia palveluita järjestävissä yhteisöissä, kuten Mustankorkea Oy, Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy ja Jykia Oy. Yhtiöiden hallintoelimissä on Laukaan edustaja, jolloin vähemmistöosakkaan tiedonsaanti yhtiön toiminnasta ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon on turvattu.

Vuodesta 2013 alkaen toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä on toteutettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimenettely yhdenmukaisella arviointilomakkeella. Arviointilomake on toimitettu johtoryhmän jäsenille ja se täytetään palvelualueittain. Vuosien 2017-2018 arviointi ei ole täysin vertailukelpoinen aikaisempiin vuosiin, sillä palvelualueiden määrä ja rakenne on muuttunut johtamisjärjestelmän- ja organisaatiouudistuksen myötä. Arviointilomake koostuu viidestä teemasta: 1. johtamistapa ja valvontakulttuuri, 2. Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta, 3. valvontatoimenpiteet, 4. tiedonkulku ja raportointi ja 5. seuranta. Arviointiasteikko koostuu neljästä portaasta 1 = välttävä, 2 = tyydyttävä, 3 = hyvä ja 4 = erinomainen.

Kokonaisarvio sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta oli 2,9, eli hyvä. Kokonaisarvio parani edelliseen vuoteen verrattuna 0,1 yksikköä. Parhaat arvioinnit saivat johtamistapa ja valvontakulttuuri, valvontatoimenpiteet sekä tiedonkulku ja rapor-

tointi aikaisemman vuoden linjan mukaisesti. Ta-voiteasetanta ja organisaatorakenteen selkeys ko-ettiin erityisen hyväksi samoin kuin määrärahojen seuranta ja prosessien kontrollien suunnittelu. Hei-koimmat arviot saivat riskien tunnistamiseen, arvi-ointiin ja hallintaan liittyvät asiakohdat. Erityisesti parantamisen varaa nähtiin riskienhallinnan vas-tuiden ja hallintamenettelyiden määrittelyssä ja riskienhallinnan toimivuuden säännöllisessä arvi-oinnissa. Näihin asiakointiin tullaan jatkossa kiinnit-tää entistä enemmän huomiota.

Kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan pe-rusteet ovat vuodelta 2013 eikä kunnassa ole nii-den lisäksi laadittu tarkempia ohjeita sisäisen val-vonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja to-teuttamisesta. Sisäisen valvonnan arvioinnin pe-rusteella on todettavissa, että käytännön toimien tasolla valvonta on johdon näkemyksen mukaan monelta osin hyvällä tasolla, mutta valvonnan jär-jestelmällisyys, systemaattisuus ja dokumentointi on puutteellista. Vuoden 2019 aikana perusteiden ajantasaisuus tarkistetaan ja perusteet tarvittaessa päivitetään. Mahdollisen perusteiden päivityksen

lisäksi laaditaan kunnanhallituksen hyväksyttä-väksi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje, jossa annetaan perusteita selkeämmät käytännön ohjeet toimielimille, viranhaltijoille ja konsernin yhtiöille siitä, miten valtuuston antamat tehtävät toteutuvat.

Riskiarviointi otetaan vahvemmin osaksi talousar-viota ja tilinpäätöstä. Jatkossa esitetään palvelu-tai tehtäväaluekohtaiset riskiarviot talousarviossa ja niiden seuranta ja toteutuminen tilinpäätök-sessä. Lisäksi tavoitteena on kehittää ja ottaa käyt-töön riskien arvioinnin työkaluja päätöksenteon valmistelijoille. Merkittävässä päätöksissä edellyte-tään jatkossa systemaattisen riskiarvioinnin teke-mistä osana valmistelua.

Kunnassa on käynnistetty vuoden 2018 sopimus-johtamisen kehittäminen. Sopimusjohtamisella tarkoitetaan laajasti kunnan solmimien sopimus-ten ja sitoumusten kokonaiskartoittamista, hallin-taa ja arviointia.

Jatkossa sisäiseen valvontaan asetetaan vuosittain talousarviossa painopistealue, jota painotetaan ta-lousarviovuoden valvonnassa.

Sisäisen valvonnan arviointi 2013-2018

	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	Muutos
Johtamistapa ja valvontakulttuuri	2,9	3,0	2,9	3,0	3,1	3,1	0,0
Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallin	2,1	2,8	2,6	2,7	2,0	2,5	0,5
Valvontatoimenpiteet	2,7	3,2	3,1	3,0	3,2	3,2	0,0
Tiedonkulku ja raportointi	3,0	3,0	3,0	3,0	2,9	3,0	0,1
Seuranta	2,7	2,8	3,0	2,7	2,9	2,9	0,0
Yhteensä, keskiarvo	2,7	3,0	2,9	2,9	2,8	2,9	0,1

3.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

3.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelmassa esitetään tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut miljoonina euroina. Tilikaudelle jaksoitettujen tulojen riittävyys jaksoitettuihin menoihin nähden osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla.

TULOSLASKELMA	2014	2015	2016	2017	2018	Muutos	
Milj. €						€	%
Toimintatuotot	15,6	15,2	13,2	14,8	13,7	-1,2	-7,8 %
Toimintakulut	-104,6	-108,7	-112,3	-113,1	-115,8	-2,8	2,4 %
Toimintakate	-89,0	-93,6	-99,1	-98,3	-102,2	-3,9	4,0 %
Verotulot	61,0	65,3	66,7	67,9	66,1	-1,8	-2,7 %
Valtionosuudet	32,4	33,1	36,1	37,3	36,6	-0,7	-1,8 %
Rahoitustuotot ja -kulut	1,7	0,6	0,8	0,9	1,3	0,3	35,5 %
Korkotuotot	0,1	0,2	0,6	0,6	0,6	0,0	-2,8 %
Muut rahoitustuotot	1,7	0,5	0,3	0,2	0,7	0,5	191,7 %
Korkokulut	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,0	-0,1	-115,3 %
Muut rahoituskulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	470,0 %
Vuosikate	6,1	5,4	4,6	7,8	1,8	-6,1	-77,1 %
Poistot ja arvonalentumiset	-4,5	-7,4	-5,2	-5,5	-5,8	-0,3	6,2 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-4,5	-5,2	-4,9	-5,3	-5,8	-0,5	9,7 %
Lisäpoistot	0,0	-2,2	0,0	-0,2	0,0	0,2	-100,0 %
Arvonalentumiset	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Satunnaiset erät	0,0	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Tilikauden tulos	1,5	8,4	-0,5	2,4	-4,0	-6,4	-269,0 %
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1,5	8,4	-0,5	2,4	-4,0	-6,4	-269,0 %

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT							
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	14,9	13,9	11,7	13,1	11,8		
Vuosikate/sumu-poistot, %	133,3	103,7	93,5	148,2	30,9		
Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset, %	133,3	73,1	89,6	143,4	30,9		
Vuosikate, Euroa/asukas	323,9	287,1	243,4	413,6	95,1	170,3	70,0 %
Asukasmäärä	18 709	18 865	18 970	18 978	18 929	-49	-0,3 %

Tuloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 \times \text{toimintatuotot} / (\text{toimintakulut} - \text{valmistus omaan käyttöön})$

Toimintatuotuuksien suhde toimintakuluihin on 11,8 % vuonna 2018. Laukaan kunnan toimintatuottojen osuus kulujen rahoituksesta oli 1,3 % pienempi kuin edellisellä vuonna.

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Vuosikate osoittaa tulo- ja rahoituksen määrän, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulo- ja rahoituksen olevan riittävä, mikäli poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Poistot ovat kohteen (rakennus, kone, kalusto) arvonalentumista kuvaava luku.

Laukaan kunnan tuloslaskemassa on esitetty kaksi tunnuslukua: Vuosikate/sumupoistot, % ja Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset, %. Taloussuunnitelmaa laadittaessa tavoitteena on, että vuosikate kattaa suunnitelman mukaiset poistot. Vuonna 2018 ei kirjattu arvonalentumisia, joten tunnusluku on molemmilla riveillä sama 30,9 %, eli vuonna 2018 vuosikate kattoi 30,9 % poistoista, joten vuosikate ei kattanut poistoja vuonna 2018.

Vuosikate, Euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulo- ja rahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei kuitenkaan voida asettaa johtuen eroista kuntien toimintojen organisoinnissa sekä palvelutoiminnan laajuudessa. Kun lukua verrataan muihin kuntiin, on huomioitava erot myös veroprosenteissa. Vuosikate asukasta kohden vuonna 2018 oli 95,1 euroa.

3.3.2 Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma kertoo kunnan rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, oman pääoman lisäykset ja –palautukset. Rahoituslaskelma kertoo, lisääntyivätkö vai vähenivätkö kunnan rahavarat toiminnasta ja investoinneista johtuen. Seuraavassa rahoituslaskelma on esitetty miljoonina euroina.

RAHOITUSLASKELMA	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Muutos	
Milj. €							€	%
Vuosikate	1,4	6,1	5,4	4,6	7,8	1,8	-6,1	-131,1 %
Satunnaiset erät	0,0	0,0	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Tulorahoituksen korjauserät	-0,6	-0,7	-0,5	-0,5	-0,4	-0,5	0,0	8,5 %
Toiminnan rahavirta	0,8	5,3	15,3	4,1	7,4	1,3	-6,1	-148,4 %
Investointimenot	-13,9	-16,8	-18,6	-13,0	-14,8	-7,2	7,7	-58,7 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,6	0,8	1,2	0,0	0,7	0,0	-0,7	-7042,9 %
Pysyvien vastaavien höydykkeiden	0,6	0,8	8,9	0,9	0,8	0,9	0,1	8,1 %
luovutustulot							0,0	
Investointien rahavirta	-12,7	-15,2	-8,5	-12,1	-13,3	-6,3	7,0	-58,1 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-11,9	-9,8	6,8	-8,0	-5,9	-5,0	0,9	-11,6 %
Rahoituksen rahavirta								
Antolainauksen muutokset	0,1	-9,8	-14,7	0,6	0,6	0,6	-0,1	-10,1 %
Antolainasaamisten lisäykset	0,0	-10,1	-15,3	-0,3	-0,1	-0,1	0,0	-16,6 %
Antolainasaamisten vähennykset	0,1	0,3	0,6	0,8	0,8	0,7	-0,1	-12,3 %
Lainakannan muutokset	11,3	21,3	5,0	7,0	3,1	4,0	0,8	12,1 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,0	0,0	11,5	0,0	6,7	0,0	-6,7	0,0 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-100,0 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	11,3	21,3	-6,5	7,0	-3,5	4,0	7,5	107,1 %
Oman pääoman muutokset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Muut maksuvalmiuden muutokset	0,9	1,3	0,0	1,0	2,0	0,4	-1,6	-157,6 %
Rahoituksen rahavirta	12,3	12,8	-9,7	8,6	5,8	5,0	-0,8	-9,9 %
Rahavarojen muutos	0,3	3,0	-2,9	0,6	-0,1	0,0	0,1	13,9 %
Rahavarat 31.12.	0,3	3,8	0,9	1,5	1,4	1,4	0,0	-1,6 %
Rahavarat 1.1.	0,3	0,9	3,8	0,9	1,5	1,4	-0,1	-11,9 %

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-31,9	-39,4	-30,2	-32,7	-28,9	-21,9		
Investointien tulorahoitus, %	10,2	38,0	31,2	35,5	55,6	25,1		
Pääomamenojen tulorahoitus, %	10,2 %	23,6 %	16,9 %	37,0 %	58,0 %	27,2 %		
Lainanhoitokate	9,0	14,4	4,1	3,6	4,0	1,0		
Kassan riittävyys, pv	1	13	3	5	4	4		
Asukasmäärä	18 588	18 709	18 865	18 970	18 978	18 929	-49	-0,3 %

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta- välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä on viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Laukaan kunnan tunnusluku on -21,9 miljoonaa. Tilikaudella 2018 tunnusluku on kuitenkin parantunut 7,0 miljoonaa euroa. Tunnusluku on ollut negatiivinen useana vuonna laajasta investointiohjelmasta johtuen.

Investointien tulorahoitus, %

$= 100 \times \text{vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus- tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien tulorahoitusprosentin tulisi olla vähintään 50 prosenttia. Jos tunnusluku on alle 100 prosenttia, erotus on rahoitettu myynneillä, lainoituksella ja kassavaroilla. Laukaan kunnan investointien tulorahoitusprosentti oli 25,1 prosenttia.

Pääomamenojen tulorahoitus, %

Pääomamenojen tulorahoitusprosentti kertoo vuosikatteen prosenttiosuuden investointien, antolainojen ja lainalyhennysten yhteismäärästä. Laukaan kunnan tunnusluku oli 27,2 prosenttia.

Lainanhoitokate

$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluku on yli 2. Laukaan kunnassa tunnusluvun arvo oli 1 vuonna 2018.

Kassan riittävyys (pv)

$= 365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Tunnusluku kertoo, että kunnan rahavarat riittivät vuoden lopussa 4 päivän kassasta maksuihin.

3.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettujen tunnuslukujen avulla. Taseesta lasket-
tavat tunnusluvut kuvaavat omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaantuneisuutta.

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT					
VASTAAVAA	2017	2018	VASTATTAVAA	2017	2018
<i>Milj. €</i>			<i>Milj. €</i>		
PYSYVÄT VASTAAVAT	141,2	141,6	OMA PÄÄOMA	41,3	37,3
Aineettomat hyödykkeet	0,0	0,0	Peruspääoma	32,4	32,4
Aineettomat oikeudet	0,0	0,0	Arvonkorotusrahasto	0,0	0,0
Muut pitkävaikutteiset menot	0,0	0,0	Muut omat rahastot	0,0	0,0
			Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6,6	9,0
Aineelliset hyödykkeet	104,5	105,4	Tilikauden yli-/alijäämä	2,4	-4,0
Maa- ja vesialueet	16,2	16,5			
Rakennukset	71,2	76,3	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET	0,0	0,0
Kiinteät rakenteet ja laitteet	9,8	10,5	VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	0,9	1,1	Poistoero	0,0	0,0
Muut aineelliset hyödykkeet	0,0	0,0	PAKOLLISET VARAUKSET	0,0	0,0
Enn. maksut ja keskene. hank.	6,4	1,1	Eläkevaraukset	0,0	0,0
			Muut pakolliset varaukset	0,0	0,0
Sijoitukset	36,7	36,2	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	0,3	0,4
Osakkeet ja osuudet	12,8	12,8	Valtion toimeksiannot	0,1	0,1
Joukkovelkakirjalainasaamiset	0,0	0,0	Lahjoitusrahastojen pääomat	0,1	0,0
Muut lainasaamiset	23,4	22,8	Muut toimeksiantojen pääomat	0,0	0,2
Muut saamiset	0,5	0,5			
			VIERAS PÄÄOMA	105,0	109,8
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	0,2	0,1	Pitkäaikainen	21,4	21,4
Valtion toimeksiannot	0,1	0,1	Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	18,1	18,1
Lahjoitusrahastojen varat	0,0	0,0	Lainat julkisyhteisöiltä	0,0	0,0
			Muut velat/Liitt.maksut ja muut velat	3,3	3,3
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5,2	5,7	Lyhytaikainen	83,6	88,4
Vaihto-omaisuus	0,1	0,3	Lyhytaikaiset joukkovelkakirjalainat	0	70
Aineet ja tarvikkeet	0,1	0,3	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	66,0	0,0
Muu vaihto-omaisuus	0,0	0,0	Lainat julkisyhteisöiltä	0,0	0,0
			Lainat muilta luotonantajilta	0,0	0,0
Saamiset			Saadut ennakot	0,2	0,0
Pitkäaikaiset saamiset	0,0	0,0	Ostovelat	11,5	11,4
Myyntisaamiset	0,0	0,0	Muut velat/Liitt.maksut ja muut velat	0,8	1,3
Muut saamiset	0,0	0,0	Siirtovelat	5,1	5,6
Lyhytaikaiset saamiset	3,8	4,1	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	146,6	147,5
Myyntisaamiset	1,4	1,6			
Lainasaamiset	0,0	0,0	TASEEN TUNNUSLUVUT	2017	2018
Muut saamiset	0,9	1,1	Omavaraisuusaste, %	28,2	25,3
Siirtosaamiset	1,5	1,4	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	87,3	94,3
			Velat ja vastuut % käyttötuloista, %	88,9	108,2
Rahoitusarvopaperit	0,0	0,0	Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	8 956	4 941
Sijoitukset rahamarkkinainstr.	0,0	0,0	Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	472	261
Muut arvopaperit	0,0	0,0	Lainakanta 31.12., 1000 €	84 101	88 091
Rahat ja pankkisaamiset	1,4	1,4	Lainakanta 31.12., €/asukas	4 432	4 654
			Lainasaamiset, 1000 €	23 893	23 329
VASTAAVAA YHTEENSÄ	146,6	147,5	Asukasmäärä	18 978	18929

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste

= $100 \cdot (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Tunnusluku mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä uusista sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70%:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Laukaan kunnan omavaraisuusaste vuonna 2018 oli 25,3 %.

Suhteellinen velkaantuneisuus

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan tilikauden käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Kuntien välisessä vertailussa suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku, sillä pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus ja poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo-rahoituksella. Laukaan kunnan suhteellinen velkaantuneisuus vuonna 2018 oli 94,3 prosenttia, kun tavoitetasona voidaan pitää alle 50 %-yksikön tasoa.

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun silloin, kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös liitetieto-ohjeen mukaisesti vuokravastuut ja leasingvastuut. Tunnusluku ottaa paremmin huomioon erilaisilla malleilla, kuten rahoitusleasingsopimuksilla rahoitetut hankkeet, jotka eivät näy velkana kunnan taseessa. Laukaan kunnan tunnusluku vuonna 2018 oli 108,2 prosenttia.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, kuinka paljon kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina. Laukaan kunnalla oli kertynyttä ylijäämää 4,9 miljoonaa euroa.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päätymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää. Laukaan kunnan kertynyt ylijäämä asukasta kohden oli 261 euroa.

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkoilla sekä osto-, siirto-, ja muilla veloilla. Laukaan kunnan lainakanta oli 88 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopussa.

Lainat euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päätymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Laukaan kunnan asukaskohtainen lainakanta oli 4654 euroa.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen. Laukaan kunnalla oli lainasaamisia vuoden 2018 lopussa 23,3 miljoonaa euroa.

3.3.4 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Kokonaistulo- ja meno –käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

TULOT	2018	%
Varsinainen toiminta		
Toimintatuotot	13 672 683,40	11,5
Verotulot	66 129 728,22	55,7
Valtionosuudet	36 587 295,00	30,8
Korkotuotot	562 049,08	0,5
Muut rahoitustuotot	711 945,35	0,6
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoit	-478 823,63	-0,4
Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 271,20	0,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	874 724,83	0,7
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennys	664 488,41	0,6
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-5 632,00	0,0
Satunnaiset erät	0,00	0,0
Kokonaistulot yhteensä	118 721 729,86	100,0

MENOT	2018	%
Varsinainen toiminta		
Toimintakulut	115 842 066,70	97,2
Korkokulut	15 685,40	0,0
Muut rahoituskulut	6 742,61	0,0
Investoinnit		
Investointimenot	7 182 671,80	6,0
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten lisäykset	101 090,88	0,1
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	4 961,96	0,0
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	-4 000 000,00	-3,4
Kokonaismenot yhteensä	119 153 219,35	100,0

3.3.5 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Kuntakonserni on määritelty kuntalaissa kirjanpitolain konsernimääritelmän mukaisesti. Kuntalain 6 § mukaan yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta on kunnan tytäryhteisö. Kunnalla katsotaan olevan määräysvalta toisessa yhteisössä, kun sillä on:

1) enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänten enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen

2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänten enemmistö.

Kunta kirjanpitolain mukaisineen tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Laukaan kuntakonserni muodostuu Laukaan kunnasta, Laukaan vesihuolto Oy:stä (100 %) Laukaan vuokratodit Oy:stä (100 %) ja Laukaan kehitysyhtiö Oy:stä (96,69 %). Kunnan omistusosuuden lisäksi Laukaan kehitysyhtiö omistaa yhtiön omia osakkeita 2,69 %. Kuntakonserni tarkoittaa yhteisöjä, joissa kunta voi käyttää tosiasiallista päätösvaltaa.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään kuntakonsernin lisäksi kuntayhtymät peruspääoman mukaisessa suhteessa ja osakkuusyhteisöjen (omistusosuus 20%-50%) omistusosuutta vastaava osuus voitosta/tappiosta. Konsernitilinpäätöksessä kuntakonsernin vuositulouden toimintatuotoista ja -kuluista Laukaan kunta muodostaa noin 80 %, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri noin 10 % ja loput yhteisöt noin 10 %.

Konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden toiminnalliset tavoitteet

Laukaan Vesihuolto Oy

Laukaan vesihuolto Oy:n yhtiömuotoinen toiminta on käynnistetty vuoden 2016 alusta lukien. Vesi-

huolto-yhtiö toimittaa asiakkailleen hyvää talousvettä ja huolehtii asiakkaiden viemäriveresien poistojohtamisesta ja käsittelystä. Hyvä palvelutaso tuotetaan ympäristön kannalta kestäväällä tavalla, liikeloudellisesti kannattavasti ja kohtuullisin kustannuksin. Toiminta-ajatuksen mukaan vesihuolto-yhtiön ydintehtäviin kuuluvat vesihuoltotoiminnan strateginen johtaminen ja kehittäminen sekä asiakassuhteet ja palvelujen hinnoittelu. Toiminta-ajatuksen toteuttamiseksi ydintehtäviin kuuluvat myös vesihuoltoverkostojen pitkäaikainen hallinta, vedenhankinnasta, -käsittelystä ja jäteveden poistojohtamisesta huolehtiminen. Laukaan Vesihuolto Oy tekee yhteistyötä JS-Puhdistamo Oy:n kanssa jätevesien puhdistamisen osalta ja Jyväskylän Energia Oy:n kanssa jätevesien johtamisen osalta. Yhtiön toiminnalliset tavoitteet 2018 olivat seuraavat:

Tavoite 1:

Laukaan Vesihuolto Oy:n toiminnan ja toimintatapojen kehittäminen yhtiön kolmannen toimintavuoden aikana.

Toteutuminen:

Yhtiön hallitus on hyväksynyt strategian ja työjärjestyksen vuoden 2017 alussa ja sitä on käyty läpi uuden hallituksen kanssa. Kirjanpito- ja tilitoimistona toimii Azets Insight Oy, joka hoitaa myös asiakkaiden laskutuksen. Käytännön vedentuotanto ja siihen liittyvät palvelut ovat jatkuneet saumattomasti riippumatta yhtiöittämisen vaikutuksista, jotka ovat enemmänkin hallinnollisia. Toimintamalli on pääosiltaan vakiintunut.

Tavoite 2:

Lievestuoreen siirtoviemärin rakentamisen loppuun saattaminen. Uusi siirtoviemäri toiminnassa vuoden 2019 alusta alkaen.

Toteutuminen:

Lievestuoreen jätevesiratkaisu toteutettiin yhteistyössä Jyväskylän Energian Pisara palvelun kanssa. Tässä yhteydessä rakennettiin myös varavesiyhteys Jyväskylästä siirtoviemärin rakentamisen yh-

teydessä Laukaan Vesihuolto Oy:n omana investointina. Sopimuksen mukaan siirtoviemäri ja varavesiyhteys on toiminassa 2019 alusta. Rakentaminen on saatettu vuoden 2018 loppuun mennessä pääosin valmiiksi. Siirtoviemäri otettiin käyttöön tammikuussa 2019.

Tavoite 3:

Vesihuollon palvelut tuotetaan taloudellisesti, tehokkaasti ja asiakaslähtöisesti.

Toteutuminen:

Taloudellisuuteen kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Kiristyvät määräykset ja sitä kautta esim. yhteistoimintaosuuksista maksettavat maksut ovat lisääntyneet. Tämä luo entisestään kustannuspainetta veden hintaan omien korjausinvestointien ohella. Tehokuutta on haettu mm. yhteistyösopimuksilla toisten vesilaitosten kanssa. Asiakaslähtöisyyttä parantavia työkaluja ja käytäntöjä on otettu käyttöön mm. verkoston paikkatietopalvelu ja häiriötilanteiden tiedotusjärjestelmä. Asiakkaille kohdentuvaan viestintään on myös kohdistettu kehittämistoimenpiteitä.

Tavoite 4:

Kuntalaisilta perittävillä maksutuotoilla katetaan varsinaisen toiminnan lisäksi poistot ja pääomakulut. Vesihuoltoyhtiön ei ole tarkoitus tuottaa voittoa, mutta tuloksen tulee olla pitkällä aikavälillä positiivinen.

Toteutuminen:

Tulos oli vuonna 2018 positiivinen. Yhtiön tulos oli n. 400.000 € voitollinen. Talousarviota suuremman tuloksen saavuttamiseen vaikuttivat kuiva kesä, jolloin vuotovesiä ei tullut odotettua määrää. Liittymismaksujen kirjaamisella tulokseen oli myös olennainen vaikutus. Yhtiöllä on kuitenkin kahdelta aiemmalta vuodelta enemmän alijäämää, kuin nyt saavutettu tulos kattaa. Talouden saamisessa ylijäämäiseksi on tulevinakin vuosina haasteita johtuen yhteistoimintaosuuksien kasvusta ja investointitarpeista jätevesien johtamisessa, sekä puhtaanveden tuotannossa. Yhtiön toiminnasta on

tehty talousmallinnus, jolla pystytään ennakoimaan vesimaksuihin kohdistuvaa painetta ja jakamaan se paremmin pidemmälle aikavälille.

Tavoite 5:

Laitoksen omaisuuden arvo ja käyttökunto ylläpidetään jatkuvan korjauksen periaatteella ja peruskorjaustoiminnalla.

Toteutuminen:

Laitoksen korjausvelkaa on kartoitettu kuntotutkimuksilla ja saneerauksia joidenkin verkosto-osien kohdalla on jo suoritettu. Esimerkiksi venttiilien järjestelmällinen uusiminen on käynnissä. Käytössä oleva verkostonhallintajärjestelmä parantaa verkoston kunnon dokumentointia ja auttaa korjausten suunnittelussa. Ongelmana peruskorjausten nopeuttamisessa on taloudellisten resurssien rajallisuus.

Tavoite 6:

Toiminassa otetaan huomioon energiatehokkuus kunnan hyväksymän strategian mukaisesti.

Toteutuminen:

Energiatehokkuutta mietitään kaikissa investointihankkeissa. Automaation uudistamisen investointihankkeella parannettiin pumppaamojen energiatehokkuutta ja veden johtamisen toimitusvarmuutta. Pumppaamoja on uusittu 2-3 kpl vuosivauhdilla energiatehokkaampiin malleihin. Yhtiössä on käytössä 1 kpl biokaasukäyttöinen huoltoauto, jolla halutaan korostaa energia- ja ympäristötietoisuutta. Energian kulutus on merkittävä osa vesihuollon tuotantokustannuksista, joten siihen on kiinnitettävä jatkossakin huomiota.

Tavoite 7:

Yhtiö saattaa loppuun teollisuustoimijoiden kanssa teollisuusjätevesisopimusten neuvottelut 2018 alkuun mennessä. Sopimuksissa siirrytään seuranta-vaiheeseen.

Toteutuminen:

Kaikkien tällä hetkellä tiedossa olevien toimijoiden kanssa, joiden toiminta vaatii teollisuusjätevesisopimusta, on neuvottelut käyty. Kaikki sopimukset on allekirjoitettu. Sopimuksia on yhteensä 6 kpl.

Tavoite 8:

Uusia digitaalisia välineitä otetaan käyttöön viestinnässä, automaatioissa ja verkostonhallinnassa.

Toteutuminen:

Pisara Häti –tiedotepalvelun käyttöönottoa on markkinoitu asiakkaille, jotka ovat enenevässä määrin ottaneet sitä käyttöön. Automaation uudistushanke on saatu loppuun vuoden 2018 aikana, joka parantaa verkoston hallittavuutta ja säätöjä. Viestinnässä on käytössä sähköisiä kanavia mm. facebook, nettisivut ja digitaaliset julkaisut.

Laukaan kehitysyhtiö Oy

Laukaan Kehitysyhtiö Oy toimii kunnan omistamana kehitysyhtiönä toteuttaen kunnan elinkeinopolitiikkaa elinkeinostrategiassa ja toimintasuunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti.

Laukaan Kehitysyhtiö Oy toteutti vuonna 2018 strategian mukaisia hankkeita. Yhtiön strategisiksi kärkihankkeiksi vuosille 2016–2020 on määritelty Tikkakoski-Vehniä -alueen kehittäminen vetovoimaiseksi yritysalueeksi, Järvinlinna-Bovalliuksen alueen kehittäminen vetovoimaiseksi asumis- ja yritysalueeksi, valtatie 9 Lievestuoreen alueen kehittäminen houkuttelevaksi yritysalueeksi, Peurungon hyvinvointialueen kehittäminen, Vuonteen alueen kehittäminen, Leppäveden kehittäminen (Sorajyvän yritysalue ja Leppäveden liikuntapuisto) sekä vesistömatkailun kehittäminen.

Lähtökohtana on hankkeiden toteuttaminen yhteistyössä alueen yritysten ja julkisten toimijoiden kanssa.

Laukaan Vuokrakodit Oy

Laukaan Vuokrakodit Oy omistaa 49 kohdetta, joissa on yhteensä 648 asuntoa, minkä lisäksi yhtiö omistaa 8 yksittäistä osakehuoneistoa. Vuokratalokohteita on kunnan neljässä taajamassa. Yhtiön toimialana on hallinnoida, vuokrata ja rakennuttaa vuokra-asuntoja sekä vastata niiden ylläpidosta ja arvon säilymisestä. Yhtiön pitkän aikavälin tavoitteena on vastata kasvavan kunnan vuokra-asunto-

kysyntään taloudellisesti, tehokkaasti ja asiakaslähtöisesti.

Yhtiön talouden tavoitteet vuodelle 2018:

tavoite	toteutuminen
liikevaihto 5,0 miljoonaa euroa	4,9 miljoonaa euroa
omavaraisuusaste 2,5 %	1,69 %
vieras pääoma enintään 620 €/m ²	645 €/m ² , tavoite ei toteutunut
käyttöaste 97 %	94,96 %, tavoite ei toteutunut
vuokrasaamisten osuus liikevaihdosta alle 1,7 %	1,26 %, tavoite toteutui
asukasvaihtuvuus alle 25 %	25,12, tavoite toteutui
uudistuotannon osalta tavoitteena on rakentaa uustuotantoa kysynnän mukaan ja samalla luopua kohteista, joilla on heikko kysyntä	kiinteistöt Opistotie 4-6 ja Liisanpolku 1 myytiin, lisäksi suunnittelussa 2 rivitaloa Pelloskujalle ja Jokiniementie 3 kiinteistön purkaminen sekä uudisrakentaminen

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kuntakonsernin omistajapolitiikan ja konserniohjauksen merkitystä on korostettu kuntien toimintaa ohjaavassa sääntelyssä. Kuntalaki edellyttää, että kunnilla on yksi kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista ja omistajapolitiikasta. Edelleen kuntalain 14 § mukaisesti valtuusto päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Laukaan kunnanvaltuusto hyväksyi 23.4.2018 § 6 uudet kuntakonsernin omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohjeen. Kuntakonsernin toiminnan ohjaus perustuu konserniohjeeseen.

Konserniohjeessa on kuvattu toimivallan jako konserniohjaukseen liittyvissä asioissa sekä määrätty toimintatapoja konsernijohtoon ja konserniyhteisö-

jen väliselle raportoinnille ja tiedonkululle. Ohjeessa määritellään talouden suunnitteluun ja seurantaan liittyvät periaatteet. Konserniohjeessa on myös ohjeistettu rahoituksen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat kiinteä osa tytäryhtiöiden hallitusten ja toimitusjohtajien tehtäviä. Konsernijohdolla on toimivalta järjestää tarvittavat neuvottelut konsernivalvonnan, raportoinnin ja riskienhallinnan järjestämiseksi.

Konserniohjeen lisäksi tytäryhtiöille on talousarviossa asetettu toiminnallisia tavoitteita ja yhtiöt raportoivat konsernijohdolle toiminnasta ja taloudesta hyväksytyn talouden vuosikellon mukaisesti.

Uuden konserniohjeen mukaiset toimintatavat ovat jalkautusvaiheessa ja eivät vielä kaikilta osin toteutuneet vuonna 2018. Vuoden 2019 aikana valmistellaan kattavampi kuntakonsernia koskeva sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus, joka konkretisoi valvontatehtäviä. Lisäksi vahvistetaan konsernijohtamista valmistelemalla konsernin johtamisen menetelmiin uusia tapoja, kuten tavalisista kunnanhallituksen kokouksista erilliset konsernijohdon kokoukset, joihin kutsutaan myös tytäryhtiöiden edustus paikalle.

Yhteenveto konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Laukaan kunta		KUNTAKONSERNI KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN YHDISTELY	
Tytäryhteisöt (yli 50 % omistusosuus)			Kotipaikka
Laukaan Vuokrakodit Oy	Laukaa		
Laukaan Kehitysyhtiö Oy	Laukaa		
Laukaan Vesihuolto Oy	Laukaa		
Kuntayhtymät			
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä		
Keski-Suomen Liitto	Jyväskylä		
Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri	Jyväskylä		
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä	Äänekoski		
Osakkuusyhteisöt (20 % - 50 % omistusosuus)			
Asunto Oy Jokiniityntie 4	Laukaa		
Laukaan Linja-autoasemakiinteistö Oy	Laukaa		
Säätiöt (ei kuulu konserniin eikä yhdistellä konsernitilinpäätökseen)			
Heikkilän tyttöjen säätiö	Laukaa		
Laukaan asumispalvelusäätiö	Laukaa		

Kunnanvaltuusto päätti 12.11.2018 § 34 Heikkilän tyttöjen säätiön lakkauttamisesta.

3.3.6 Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA (Milj. €)	2014	2015	2016	2017	2018	Muutos	
						€	%
Toimintatuotot	41,5	41,4	41,6	44,3	42,9	2,7	6,6 %
Toimintakulut	-134,7	-137,9	-142,8	-144,3	-147,6	-1,5	1,0 %
Osuus osakkuusyhtiön voitosta (tappiosta)	0,0	0,0	0	0	0	0,0	0,0 %
Toimintakate	-93,1	-96,4	-101,2	-100,0	-104,7	1,3	-1,3 %
Verotulot	61,0	65,3	66,7	67,9	66,1	1,2	1,8 %
Valtionosuudet	40,6	40,9	43,7	44,1	43,7	0,4	0,8 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0,8	0,2	0,0	0,2	0,6	0,1	1291,0 %
Korkotuotot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	3,1 %
Muut rahoitustuotot	1,7	0,5	0,3	0,2	0,8	-0,1	-17,8 %
Korkokulut	-0,9	-0,3	-0,3	-0,1	-0,2	0,2	-61,5 %
Muut rahoituskulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-16,6 %
Vuosikate	9,4	10,0	9,3	12,2	5,8	2,9	31,9 %
Poistot ja arvonalentumiset	-7,5	-10,4	-9,0	-9,0	-9,2	0,0	-0,3 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-7,5	-8,2	-8,8	-8,8	-9,2	0,0	0,2 %
Lisäpoistot ja arvonalentumiset	0,0	-2,2	-0,2	-0,2	0,0	0,0	-19,7 %
Omistuksen eliminointierot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Satunnaiset erät	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Tilikauden tulos	1,9	-0,4	0,2	3,2	-3,5	3,0	1278,5 %
Tilinpäätössiirrot	-0,4	-0,1	0,0	-0,2	0,1	-0,2	2308,3 %
Tilikauden verot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-22,9 %
Laskennalliset verot	0,0	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-27,1 %
Vähemmistöosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1,5	-0,6	0,1	2,9	-3,4	2,8	2212,4 %

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT							
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	30,8 %	30,0 %	29,1 %	30,7 %	29,1 %		
Vuosikate/sumu-poistot, %	124,5 %	122,1 %	105,1 %	138,4 %	62,7 %		
Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset %	124,5 %	96,4 %	102,6 %	135,7 %	62,7 %		
Vuosikate, Euroa/asukas	502	530	488	643	306		
Asukasmäärä	18 709	18 865	18 970	18 978	18 929	-49	-0,3 %

Konsernituloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 \times \text{toimintatuotot} / (\text{toimintakulut} - \text{valmistus omaan käyttöön})$

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Maksurahoituksen osuus toimintakuluista kuvataan tunnusluvulla: Toimintatuotot/Toimintakulut, %.

Vuonna 2018 luku oli 29,1 prosenttia ja tunnusluku pieneni 1,6 prosenttia edellisestä vuodesta. Näin ollen Laukaan kuntakonsernin toimintatuottojen osuus kulujen rahoituksesta oli pienempi kuin edellisenä vuonna.

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 \times \text{Vuosikate} / (\text{Suunnitelman mukaiset poistot} + \text{Arvonalentumiset})$

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen määrän, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Kun tunnusluvun arvo on 100%, oletetaan konsernin tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat

konserniyhteisöjen keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Vuonna 2018 Laukaan kuntakonsernin vuosikate oli 62,7 % kaikista poistoista ja arvonalentumisista. Tunnusluku Vuosikate/sumu-poistot % on pienentynyt edellisestä vuodesta 75,7 prosenttia ja tunnusluvun perusteella tulorahoitusta tulee pitää heikkona.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Keskimääräistä, kaikkia kuntakonserneja koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Muun muassa konserniyhteisöjen toimintojen sisältö vaikuttaa vuosikatetavoitteen määrittämiseen konsernissa.

Vuosikate asukasta kohden vuonna 2018 oli 306 euroa ja se pieneni edellisestä vuodesta 337 euroa/asukas.

3.3.7 Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

KONSERNIRAHOITUSLASKELMA (Milj. €)	2014	2015	2016	2017	2018	Muutos	
						€	%
Vuosikate	9,4	10,0	9,3	12,2	5,8	2,9	31,9 %
Satunnaiset erät	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Tilikauden verot	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-22,9 %
Tulorahoituksen korjauserät	-0,6	-0,3	0,0	-0,2	-0,1	-0,2	-526,0 %
Toiminnan rahavirta	8,9	9,7	9,3	12,0	5,7	2,7	29,6 %
Investointimenot	-19,5	-21,7	-19,9	-21,4	-18,1	-1,5	7,7 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,8	1,2	0,4	0,7	0,0	0,3	74,8 %
Pysyvien vastaavien höydykkeiden luovutustulot	1,0	4,0	0,9	0,7	1,0	-0,3	-27,4 %
Investointien rahavirta	-17,6	-16,6	-18,6	-20,0	-17,2	-1,5	8,0 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-8,8	-6,9	-9,3	-8,0	-11,5	1,3	-13,5 %
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset	-0,3	-2,1	0,5	0,6	0,3	0,2	36,8 %
Antolainasaamisten lisäykset	-0,3	-2,7	-0,4	-0,1	-0,4	0,2	-61,4 %
Antolainasaamisten vähennykset	0,0	0,6	0,8	0,8	0,7	-0,1	-8,3 %
Lainakannan muutokset	10,7	5,8	11,9	5,3	9,2	-6,6	-55,6 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,2	14,1	5,3	12,8	5,6	7,5	140,6 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8,6	-4,4	-2,3	-2,5	-2,2	-0,2	8,8 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	19,1	-4,0	8,9	-5,0	5,7	-13,9	-155,7 %
Oman pääoman muutokset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0 %
Muut maksuvalmiuden muutokset	1,7	0,0	-0,4	1,4	1,0	1,8	-443,9 %
Rahoituksen rahavirta	12,0	3,6	12,0	7,3	10,5	-4,7	-38,9 %
Rahavarojen muutos	3,3	-3,2	2,7	-0,7	-1,0	-3,4	-126,3 %
Rahavarat 31.12.	7,8	4,5	7,4	6,7	5,7	-0,7	-9,4 %
Rahavarat 1.1.	4,5	7,8	4,6	7,4	6,7	2,8	62,2 %

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT							
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-38,8	-43,0	-46,5	-43,5	-44,4		
Investointien tulorahoitus, %	50,3	48,7	47,5	58,9	32,0		
Lainanhoitokate	1,1	2,2	3,7	4,7	2,6		
Kassan riittävyys, pv	17	10	16	14	12		
Asukasmäärä	18 709	18 865	18 970	18 978	18 929	-49	-0,3 %

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä

Toiminnan ja investointien rahavirta- välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä siltä osin kuin kertymä on laskettavissa. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Laukaan kuntakonsernin tunnusluku on -44,4 miljoonaa ja tunnusluku on ollut negatiivinen useana vuonna laajasta investointiohjelmasta johtuen.

Investointien tulorahoitus, %

$= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus- tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai lainavarojen määrää vähentämällä. Investointien tulorahoitusprosentin tulisi olla vähintään 50%. Vuonna 2018 kuntakonsernin investointien tulorahoitus % - tunnusluku oli 32 prosenttia.

Lainanhoitokate

$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan konserniyhteisöjen omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan konsernin lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Konsernin lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2- ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Laukaan kuntakonsernin lainanhoitokate vuonna 2018 oli 2,6 eli hyvällä tasolla.

Kassan riittävyys (pv)

$= 365 \text{pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla. Tunnusluku kertoo, että Laukaan kuntakonsernin rahavarat riittivät vuoden lopussa 12 päivän kassasta maksuihin.

3.3.8 Konsernitase ja sen tunnusluvut

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2017	2018	VASTATTAVAA	2017	2018
<i>Milj. €</i>			<i>Milj. €</i>		
PYSYVÄT VASTAAVAT	164,1	173,1	OMA PÄÄOMA	34,7	31,8
Aineettomat hyödykkeet	1,7	1,7	Peruspääoma	32,4	32,4
Aineettomat oikeudet	1,3	1,4	Arvonkorotusrahasto	0,3	0,3
Muut pitkävaikutteiset menot	0,3	0,3	Muut omat rahastot	3,0	3,0
			Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-3,8	-0,4
Aineelliset hyödykkeet	156,2	164,8	Tilikauden yli-/alijäämä	2,9	-3,4
Maa- ja vesialueet	18,2	18,6	VÄHEMMISTÖOSUUDET	0,0	0,0
Rakennukset	104,3	107,0			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	17,2	18,9	PAKOLLISET VARAUKSET	1,0	1,0
Koneet ja kalusto	2,3	2,3	Muut pakolliset varaukset	1,0	1,0
Muut aineelliset hyödykkeet	0,8	0,8	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	0,4	0,5
Enn.maksut ja keskener. hank	13,3	17,2			
			VIERAS PÄÄOMA	145,7	157,2
Sijoitukset	6,3	6,6	Pitkäaikainen	52,0	56,1
Osakkuusyhteisöosuudet	0,5	0,5	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	49,9	54,0
Muut osakkeet ja osuudet	5,0	5,1	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2,2	2,1
Muut lainasaamiset	0,2	0,2			
Muut saamiset	0,5	0,8	Lyhytaikainen	93,6	101,1
			Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	68,4	74,1
Toimeksiantojen varat	0,3	0,2	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	24,8	26,5
	0,2	0,2	Laskennalliset verovelat	0,5	0,5
VAIHTUVAT VASTAAVAT	17,3	17,1	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	181,7	190,5
Vaihto-omaisuus	0,3	0,5	KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2017	2018
Saamiset	10,3	10,9	Omavaraisuusaste, %	19,1 %	16,7 %
Pitkäaikaiset saamiset	0,0	0,0	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	93,2 %	102,9 %
Lyhytaikaiset saamiset	10,2	10,9	Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	94,8 %	114,3 %
			Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-876	-3 820
			Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-46	-202
Rahoitusarvopaperit	0,7	0,7	Lainakanta 31.12., 1000 €	118 285	128 124
Rahat ja pankkisaamiset	6,0	5,0	Lainakanta 31.12., €/asukas	6 232	6 769
			Lainasaamiset, 1000 €	699	1 011
VASTAAVAA YHTEENSÄ	181,7	190,5	Kunnan asukasmäärä	18 980	18 929

Konsernitaseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste, %

$= 100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuusasteen tavoitetasona voidaan pitää 50%:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta. Laukaan kuntakonsernin omavaraisuusaste vuonna 2018 oli 16,7%.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$= 100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku konsernien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus vuonna 2018 oli 102,9 prosenttia, kun tavoitetasona voidaan pitää alle 50 %-yksikön tasoa.

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

$= 100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin, kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut ja leasingvastuut. Tunnusluku ottaa paremmin huomioon erilaisilla malleilla, kuten rahoitusleasingsopimuksilla rahoitetut hankkeet, jotka eivät näy velkana konsernin tasossa. Laukaan kuntakonsernin tunnusluku vuonna 2018 oli 114,3 %.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

$= \text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina. Laukaan kuntakonsernilla oli kertynyttä alijäämää vuoden 2018 lopussa 3,8 miljoonaa euroa.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

$= [\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päätymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää. Laukaan kuntakonsernilla oli kertynyttä alijäämää asukasta kohden 202 euroa.

Konsernin lainakanta 31.12.

$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Laukaan kuntakonsernin lainakanta 31.12.2018 oli 128,1 miljoonaa euroa.

Konsernin lainat, euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päätymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Laukaan kuntakonsernin asukaskohtainen lainakanta 31.12.2018 oli 6769 euroa.

Konsernin lainasaamiset 31.12.

$= \text{Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset}$

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen. Laukaan kuntakonsernilla oli lainasaamisia vuoden 2018 lopussa 1,0 miljoonaa euroa.

3.3.9 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Tilikauden tuloksen käsittely

Kuntalain 115 § mukaisesti kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja. Kunnanhallitus esittää, että tilikauden alijäämä 4.014.927,72 euroa kirjataan taseen omaan pääomaan yli-/alijäämätilille.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi (kuntalaki 115 §).

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan (kuntalaki 110 §).

Kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkaalleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos kuntalaissa 118 § tarkoitetuista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytykset täyttyvät. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on

kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa, tai kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahdena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

- 1) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen;
- 2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroveroprosentti;
- 3) asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla;
- 4) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia.

Laukaan kunnan taseessa 31.12.2018 on kertyneitä ylijäämiä 4,9 miljoonaa euroa (261 euroa/asukas) ja kuntakonsernin taseessa kertyneitä alijäämiä 4,3 miljoonaa euroa (228 euroa/asukas). Alijäämäisestä tilikauden tuloksesta huolimatta lakisääteistä tarvetta selvitykselle talouden tasapainottamisesta ei ole. Seuraavassa taulukossa on tarkastelu arviointikriteeristön mukaisten kuntakonsernin talouden tunnuslukujen raja-arvojen täyttyminen. Kuntakonsernien lainakannan vertailu ei ennen kuntakonsernien lopullisia tilinpäätöstietoja ole mahdollista. Vertailussa on käytetty ennakoarviota kuntakonsernien lainakannan kasvusta.

KUNTALAIN TUNNUSLUKUJEN MUKAISET RAJA-ARVOT:

	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
1. Kuntakonsernin yli-/Alijäämä, €/asukas	-263	-176	-206	-183	-46	-202
1. Kuntakonsernin vuosikate, M€	5,4	9,4	10,0	9,3	12,2	5,8
2. Kunnan tuloveroprosentti	20,5	20,5	21,5	21,5	21,5	21,5
3. Kuntakonsernin lainakanta, €/asukas	4 663	5 042	5 303	5 906	6 233	6 769
4. Kuntakonsernin suhteellinen velkaatuneisuus	75,5	82,5	82,3	89,3	93,2	102,8
<i>Painotettu tulovero % keskiarvo</i>	19,38	19,74	19,84	19,87	19,91	19,87
<i>Ero keskiarvoon, yksikköä</i>	1,12	0,76	1,66	1,63	1,59	1,63
<i>Konsernin lainakanta €/asukas keskiarvo (TPA)</i>	5 538	5 768	5 978	6 146	6 299	6 551
<i>Ero keskiarvoon, %</i>	-15,8 %	-12,6 %	-11,3 %	-3,9 %	-1,0 %	3,3 %
<i>Asukasmäärä</i>	18 588	18 709	18 865	18 970	18 978	18 929

4 Toteumavertailu ja tavoitteiden toteutuminen

4.1 Käyttötalouden toteutuminen

Tässä osiossa kuvataan kootusti talousarvion sitovien taloudellisten tavoitteiden toteutuminen. Talousarvion sitovia eriä käyttötalouden osalta ovat toimintakatteet tulosityksiköittäin. Seuraavissa kuvissa on kuvattu tulosityksiköiden toimintatuotot,

toimintakulut ja toimintakatteet alkuperäiseen ja muutettuun talousarvioon verrattuna. Taloudellisten tavoitteiden toteutumista ja poikkeamia on selitetty auki yksikkökohtaisesti seuraavissa toimintakertomuksissa.

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU TILINPÄÄTÖS 2018, TOIMINTATULOT

1 000 euroa	TA 2018	TA- muutokset	TA/M 2018	TP 2018	Poikkeama euroa	%
Konsernihallinto	3 489,6	680,2	4 169,8	4 468,8	299,1	7,2 %
Hallintopalvelut	1 482,8	0,0	1 482,8	1 439,5	-43,3	0,0 %
Talous- ja elinvoimapalvelut	2 006,8	680,2	2 687,0	3 029,4	342,4	12,7 %
Perusturvapalvelut	5 392,3	-1 300,0	4 092,3	4 074,7	-17,7	-0,4 %
Hallinto- ja terveystaloudet	1,4	0,0	1,4	0,2	-1,2	-87,1 %
Sosiaalityö ja vammaispalvelut	2 668,6	-1 000,0	1 668,6	1 514,4	-154,2	-9,2 %
Vanhusten palvelut	2 722,3	-300,0	2 422,3	2 560,0	137,7	5,7 %
Sivistyspalvelut	2 302,2	0,0	2 302,2	2 880,4	578,2	25,1 %
Hallinto- ja sivistyspalvelut	0,0	0,0	0,0	11,6	11,6	0,0 %
Varhaiskasvatus	977,0	0,0	977,0	1 141,6	164,6	16,8 %
Perusopetuspalvelut	669,6	0,0	669,6	950,3	280,7	41,9 %
Lukio	25,0	0,0	25,0	80,9	55,9	223,7 %
Kansalaisopisto	140,0	0,0	140,0	148,7	8,7	6,2 %
Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	59,3	0,0	59,3	91,1	31,9	53,8 %
Vatti	300,9	0,0	300,9	346,8	46,0	15,3 %
Lasten ja nuorten hyvinvointikeskus	130,5	0,0	130,5	109,3	-21,2	0,0 %
Tekniset palvelut	16 087,4	215,5	16 302,9	15 856,5	-446,4	-2,7 %
Hallinto, suunnittelu ja paikkatietopalvelut	116,5	0,0	116,5	111,9	-4,7	-4,0 %
Yhdyskuntatekniset palvelut	292,0	0,0	292,0	312,8	20,8	7,1 %
Tilapalvelut	10 489,2	215,5	10 704,7	10 296,6	-408,2	-3,8 %
Ruoka- ja puhtauspalvelut	4 341,7	0,0	4 341,7	4 347,8	6,2	0,1 %
Ympäristövalvonta	848,0	0,0	848,0	787,4	-60,6	-7,1 %
YHTEENSÄ	27 271,5	-404,3	26 867,2	27 280,4	413,1	0,3

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU TILINPÄÄTÖS 2018, TOIMINTAMENOT

1 000 euroa	TA 2018	TA- muutokset	TA/M 2018	TP 2018	Poikkeama	
					euroa	%
Konsernihallinto	8 187,6	625,9	8 813,5	8 822,9	9,4	0,1 %
Hallintopalvelut	3 428,0	-1,5	3 426,5	3 402,0	-24,5	0,0 %
Talous- ja elinvoimapalvelut	4 759,6	627,4	5 387,0	5 420,9	33,9	0,6 %
Perusturvapalvelut	60 751,9	27,0	60 778,9	61 089,0	310,1	0,5 %
Hallinto- ja terveystyöpalvelut	32 100,2	7,9	32 108,1	33 185,0	1 077,0	3,4 %
Sosiaalityö ja vammaispalvelut	14 349,9	299,9	14 649,8	14 000,3	-649,5	-4,4 %
Vanhusten palvelut	14 301,8	-280,8	14 021,1	13 903,6	-117,5	-0,8 %
Sivistyspalvelut	42 223,3	779,6	43 002,9	43 064,2	61,3	0,1 %
Hallinto- ja sivistyspalvelut	256,2	-0,1	256,1	322,1	66,0	25,8 %
Varhaiskasvatus	13 159,1	527,9	13 687,0	13 313,1	-373,9	-2,7 %
Perusopetuspalvelut	22 970,0	122,6	23 092,6	23 567,8	475,3	2,1 %
Lukio	1 583,6	90,0	1 673,6	1 706,9	33,2	2,0 %
Kansalaisopisto	698,5	-4,7	693,8	660,7	-33,0	-4,8 %
Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	1 035,8	1,2	1 036,9	1 015,2	-21,7	-2,1 %
Vatti	1 953,9	-3,5	1 950,5	1 900,3	-50,2	-2,6 %
Lasten ja nuorten hyvinvointikeskus	566,1	46,3	612,4	578,1	-34,4	-5,6 %
Tekniset palvelut	16 891,5	212,6	17 104,1	16 473,7	-630,3	-3,7 %
Hallinto, suunnittelu ja paikkatietopalvelut	2 882,6	-0,6	2 882,1	2 643,2	-238,8	-8,3 %
Yhdyskuntatekniset palvelut	1 699,4	-1,6	1 697,9	1 913,5	215,6	12,7 %
Tilapalvelut	6 757,6	237,6	6 995,2	6 713,6	-281,7	-4,0 %
Ruoka- ja puhtauspalvelut	4 192,9	-29,1	4 163,8	3 882,0	-281,8	-6,8 %
Ympäristövalvonta	1 358,9	6,2	1 365,1	1 321,4	-43,7	-3,2 %
YHTEENSÄ	128 054,3	1 645,1	129 699,3	129 449,7	-249,6	0,0

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU TILINPÄÄTÖS 2018, TOIMINTAKATE

1 000 euroa	TA 2018	TA- muutokset	TA/M 2018	TP 2018	Poikkeama euroa	%
Konsernihallinto	-4 698,0	54,3	-4 643,8	-4 354,0	289,7	-6,2 %
Hallintopalvelut	-1 945,2	1,5	-1 943,7	-1 962,5	-18,8	1,0 %
Talous- ja elinvoimapalvelut	-2 752,9	52,8	-2 700,1	-2 391,5	308,5	-11,4 %
Perusturvapalvelut	-55 359,6	-1 327,0	-56 686,6	-57 014,3	-327,7	0,6 %
Hallinto- ja terveystalvet	-32 098,8	-7,9	-32 106,7	-33 184,9	-1 078,2	3,4 %
Sosiaalityö ja vammaispalvelut	-11 681,3	-1 299,9	-12 981,2	-12 485,9	495,3	-3,8 %
Vanhusten palvelut	-11 579,5	-19,2	-11 598,8	-11 343,5	255,2	-2,2 %
Sivistyspalvelut	-39 921,0	-779,6	-40 700,6	-40 183,8	516,8	-1,3 %
Hallinto- ja sivistyspalvelut	-256,2	0,1	-256,1	-310,5	-54,4	21,2 %
Varhaiskasvatus	-12 182,1	-527,9	-12 710,0	-12 171,5	538,5	-4,2 %
Perusopetuspalvelut	-22 300,4	-122,6	-22 423,0	-22 617,5	-194,5	0,9 %
Lukio	-1 558,6	-90,0	-1 648,6	-1 625,9	22,7	-1,4 %
Kansalaisopisto	-558,5	4,7	-553,8	-512,0	41,7	-7,5 %
Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	-976,5	-1,2	-977,7	-924,1	53,6	-5,5 %
Vatti	-1 653,1	3,5	-1 649,6	-1 553,5	96,2	-5,8 %
Lasten ja nuorten hyvinvointikeskus	-435,6	-46,3	-481,9	-468,8	13,2	-2,7 %
Tekniset palvelut	-804,1	2,9	-801,1	-617,2	183,9	-23,0 %
Hallinto, suunnittelu ja paikkatietopalvelut	-2 766,1	0,6	-2 765,5	-2 531,4	234,1	-8,5 %
Yhdyskuntatekniset palvelut	-1 407,4	1,6	-1 405,9	-1 600,7	-194,8	13,9 %
Tilapalvelut	3 731,7	-22,1	3 709,5	3 583,0	-126,5	-3,4 %
Ruoka- ja puhtauspalvelut	148,7	29,1	177,8	465,8	288,0	162,0 %
Ympäristövalvonta	-510,9	-6,2	-517,1	-534,0	-16,9	3,3 %
YHTEENSÄ	-100 782,7	-2 049,4	-102 832,1	-102 169,4	662,7	-0,6 %

4.2 Toimintakertomukset yksiköittäin

4.2.1 Konsernihallinto

Kunnanhallituksen alaiset toiminnot ja talous muodostuvat kahdesta tulosyksiköstä. Hallinto- ja viestintä, henkilöstöhallinto, tietohallinto ja maataloustoimi muodostavat hallintopalvelujen tulosyksikön. Talous- ja omistajaohjaus, hankinnat ja kehittäminen, maankäyttö, elinkeinoyksikkö ja työllistämispalvelut muodostavat talous- ja elinvoimapaalvelujen tulosyksikön. Tulosyksiköt muodostavat yhdessä konsernihallinnon palvelualueen.

Palvelualueen toiminta-ajatuksena on tuottaa kuntakonsernin johtamisen ja palvelutuotannon kan-

nalta oleellisia hallinnollisia palveluja. Konsernihallinto huolehtii kunnan edunvalvonnan ja päätöksenteon edellytyksistä.

Konsernihallinnon talousarvion kokonaisuudessa esitetään määrärahat myös keskusvaalilautakunnalle sekä tarkastuslautakunnalle. Konsernihallinnon toimintatulot olivat vuonna 2018 yhteensä 4,5 miljoonaa euroa ja toimintakulut 8,8 miljoonaa euroa. Toimintakate oli -4,4 miljoonaa euroa. Toimintakate oli 0,3 miljoonaa euroa korkeampi kuin edeltävänä vuonna.

Hallintopalvelut

Hallintopalvelujen tulosyksikön toimintakertomus sisältää toimielimistä kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen toiminnan. Kunnanhallituksen alaiset vaikuttamistoimielimet kuten vanhusneuvosto ja nuorisovaltuuston sekä veteraaniasiain neuvottelukunnan toiminta sisältyvät tähän osioon. Tulospaikoista hallinto ja viestintä, tietohallinto, henkilöstöhallinto ja maaseututoimi ovat osa hallintopalvelujen kokonaisuutta.

Kunnanvaltuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Perustana ovat kuntalain mukaiset tavoitteet huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä. Kunnanvaltuusto vahvistaa sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja seuraa niiden toteutumista. Kunnanvaltuusto vahvistaa myös kuntakonsernin tytäryhteisöjen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä konserniohjauksen periaatteet.

Vuonna 2018 kunnanvaltuusto kokoontui 6 kertaa. Kaksi kokouksista oli vierailukokouksia, joissa valtuusto kokoontui muualla Laukaassa kuin kirkonkylällä. Helmikuussa kokoonnuttiin Leppävedellä ja marraskuussa Vuonteella. Marraskuun kokous oli samalla Laukaan 425 juhlavuoden juhla-valtuusto. Juhla-valtuustossa tehtiin juhlapäätös, Heikkilän Tyttöjen Säätiön lakkauttamisesta ja nimikkorahaston perustamisesta Keski-Suomen rahastoon. Molempien valtuustojen yhteydessä kuntalaisilla oli

mahdollisuus tavata päättäjiä. Merkittävimpiä päätöksiä vuonna 2018 valtuustolla olivat: Vihtavuoren ja Koulunmäen hankesuunnitelmat; Kuntastrategian hyväksyminen vuosille 2017-2021; Omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohje; Kirkonkylän keskustaa koskeneet kaavat, keskustakorttelit ja kortteli 65 sekä Ikäihmisten hyvinvointistrategia 2018-2025.

Kunnanhallitus vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus seuraa ja valvoo lautakuntia, palvelujen järjestämistä ja palvelutuotantoa sekä asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Vuonna 2018 kunnanhallitus kokoontui 17 kertaa. Päätöksenteossa näkyi lukuisat virkojen ja toimien täytöt. Edunvalvontaa suoritettiin Puukartellioikeudenkäynnin loppuunsaattamisessa ja useiden lausuntojen antamisina. Kehittämishankkeista yksi merkittävin päätös oli aiesopimus Leppäveden liikuntapuiston monitoimihallista ja jalkapallon ylipainehallista. Sen valmistelu jatkuu seuraavana vuonna. Kunnanhallitus teki elokuussa kuntavierailun Kempeleeseen ja Ouluun kaupunkiseutuyhteistyön kehittämisteemalla.

Vanhusneuvosto ja nuorisovaltuusto ovat kunnanhallituksen alaisia vaikuttamistoimielimiä, joiden tarkoitus on valvoa ja ajaa kohderyhmiensä etuja kunnan päätöksenteossa. Laukaalaisten veteraanitunnuksen omaavien henkilöiden ja veteraani- ja sotainvalidijärjestöjen etuja valvoo yhteistoimintaelin, **veteraaniasia- ja neuvottelukunta**.

Vanhusneuvosto kokoontui kuusi kertaa, joista yksi oli yhteistapaaminen perusturvalautakunnan ja vammaisneuvoston kanssa. Vanhusneuvosto sai aktiivisesti tietoa asioiden valmistelusta ja osallistui ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman valmisteluun. Nuorisovaltuusto kokoontui kymmenen kertaa ja järjesti muun muassa vaikuttamisaiheisen teemapäivän päättäjille, koulukiertueen ja vieraili eduskunnassa. Veteraaniasia- ja neuvottelukunta kokoontui kaksi kertaa, toiminnan keskittyessä seuraamaan veteraanipalvelujen toteutumista ja järjestöjen muuttuneita tilanteita.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on suorittaa kunnan hallinnon ja talouden arviointia sekä järjestää hallinnon ja talouden tarkastuspalvelut. Tarkastuslautakunta toteutti tehtävänsä antamalla arviointikertomuksen, jonka valtuusto käsitteli 28.5.2018/12. Kunnanhallitus käsitteli arviointikertomusta kokouksessaan 24.9.2018/159 ja antoi lausuntonsa valtuustossa esitettyihin kysymyksiin. Vuoden 2018 aikana tarkastuslautakunta ehti koontua 11 kertaa.

Keskusvaalilautakunta vastaa sille kuuluvista vaaleihin liittyvistä järjestelyistä ja päätöksistä. Vuonna 2019 pidettiin presidentinvaalit ja niiden järjestelyt työllistivät keskusvaalilautakuntaa. Vaalien vuoksi keskusvaalilautakunta kokoontui kerran.

Hallinnon ja viestinnän tulospaikka tuottaa kunnalle yleishallinnollisia palveluja kuten valmistelee kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätöksentekoa ja vastaa näiden päätösten toimeenpanosta. Tämän lisäksi se vastaa kunnan tukipalveluista: neuvontapalvelut, keskusarkistopalvelut ja asianhallintapalvelut. Osallistuminen yhteiskuntasuhteiden hoitoon sekä kunnan yleinen viestinnän kehittäminen kuuluvat myös hallinnon ja viestinnän

tulospaikan vastuulle. Toiminta jatkui ennallaan kuuden henkilön voimin. Vuonna 2018 toiminnassa korostui toukokuussa 2018 voimaan tulleen EU:n tietosuoja-asetuksen valmisteluun osallistuminen.

Tietohallinnon tulospaikan tehtävä on tuottaa kuntaorganisaation tarpeita vastaavia tietoteknisiä palveluita. Näitä ovat muun muassa: tieto- ja viestintätekniikan laitteiden ja palveluiden kehitys, toteutus ja ylläpito sekä lähituki. Toiminta koostuu käyttäjästä, uusien palvelujen käyttöönoton suunnittelusta ja toteutuksesta, laitteiden ja ohjelmistojen hankinnasta ja asennuksesta, koulutuksesta, infrastruktuurin (tietoliikenneverkon) ylläpidosta ja rakentamisesta, tietoteknisestä asiantuntija-avusta sekä tietoturvasta huolehtimisesta. Tukipalvelujen tuotannon lisäksi koulujen varustaminen ja rakennushankkeet työllistivät. Tietohallinnon ylläpidossa oli vuonna 2018: 1300 työasemaa, 500 tablet-laitetta, 60 virtuaalipalvelinta ja 8 fyysistä palvelinta, 120 monitoimilaitetta / tulostinta, 650 matkapuhelinta ja 120 muuta valvonta-/verkolaitetta. Palvelut tuotettiin onnistuneesti itse 5,2 henkilön vahvuudella.

Henkilöstöhallinto valmistelee henkilöstöpolitiikan peruslinjaukset ja luo työvälineitä ja ohjeita henkilöstöjohtamisen käytännön toteuttamiseen. Tällaisia osa-alueita ovat mm. henkilöstösuunnittelu, henkilöstön rekrytointi, palkkaus- ja palvelussuhdeasiat, henkilöstön kehittäminen, henkilöstöpalvelut, työterveyshuolto, työsuojelu, yhteistointamenettely ja työhyvinvointi sekä ammattitaitoisen henkilöstön saannin turvaaminen. Henkilöstöhallinto vastaa kunnan henkilöstön palkkalaskennasta. Keskeisin toiminnallinen muutos oli kunnan henkilöstön työterveyshuollon palvelutuottajan vaihdos Pihlajalinna Oy:ksi 1.1.2018 alkaen.

Maaseututoimen tulosityksikkö vastaa seudullisesti Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Luhangan, Muuramen, Toivakan, Uuraisten ja Laukaan maaseutuelinkeinohallinnon viranomais tehtävistä. Toimintakulut katetaan kuntien maksuosuuksilla. Maksuosuudet määräytyvät edeltävän vuoden kuntien aktiivitulojen määrien perusteella. Hake-

musten käsittelyn ja tukien maksatusten osalta py-
sytettiin laadituissa aikatauluissa. Maaseututoimi-
nen henkilökunnan määrä henkilötyövuosina oli
6,28.

Talous- ja elinvoimapalvelut

Talous- ja elinvoimapalvelujen yksikkö kokoaa yh-
teen kunnan toiminnan ja kehittämisen kannalta
olennaisia toimintoja, joita ovat taloushallinto- ja
suunnittelu, hankintatoimi, maankäyttö sekä elin-
keino- ja työllisyyspalvelut.

Taloushallinto ja –suunnittelu sekä hankintatoimi
ovat tärkeitä perustoimintoja, mutta myös merkit-
täviä tukipalveluita koko kuntaorganisaation tulok-
selliselle toiminnalle. Taloushallinnon tärkeitä teh-
täviä ovat talousarvio- ja tilinpäätösprosessien joh-
taminen ja koordinointi sekä kirjanpidosta, maksu-
liikenteen hoitamisesta ja rahoituksesta huolehti-
minen. Vuonna 2018 taloussuunnittelun sekä ta-
loudenohjauksen, seurannan ja raportoinnin roolia
kehitettiin esimerkiksi uuden taloussuunnittelu-
päällikön tehtävän täyttämällä. Taloushallinnon
rooli muuttuu tulevaisuudessa teknisen kirjaamis-
työn automatisoituessa, mihin valmistaudutaan
korostamalla taloustiedon analysoinnin ja ennus-
tamisen roolia taloushallinnossa. Myös keskitetty
hankintojen ohjaus ja hankintaneuvonta sekä kun-
nan hankintatyöryhmän koordinointi kuuluvat ta-
lous- ja elinvoimapalveluiden vastuulle.

Maankäyttöyksikön tehtävänä on kehittää kunnan
aluerakennetta ja maankäyttöä, huolehtia linjak-
kaasta maapolitiikasta sekä kunnan metsätilojen
laadukkaasta hoidosta. Maankäyttöyksikkö koos-
tuu kolmesta tulospaikasta; kaavoitus, maaomai-
suus ja metsätilat. Toimintaa johtaa kaavoitusjoh-
taja, jonka alaisuudessa työskenteli vuoden 2018
lopussa 4 henkilöä.

Elinkeinotoimen tehtävä on rakentaa suotuisia
olosuhteita asumiseen, työskentelyyn, yrittämi-
seen ja matkailuun Laukaassa. Se kehittää asukkai-
den, yhteisöjen ja yritysten sijoittumista kunnan
alueelle lisääviä vetovoimatekijöitä ja verkostoja.
Elinkeinotoimi toteuttaa tehtävänsä tarjoamalla
(1) aloittavan ja toimivan yrityksen palveluja, (2)

yritysten ja yhteisöjen kehittämis- ja kansainvälis-
tymispalveluja, (3) sijoittumispalveluja sekä (4) to-
teuttaa aluekehityksen kärkihankkeita* ja (5) kun-
tamarkkinointia.

Vuonna 2018 keskityttiin aluekehityksen kärki-
hankkeista Vuonteen alueen kiertotalouskylän
sekä Lievestuoreella sijaitsevan yritys- ja tapah-
tuma-alueen kehittämiseen. Kuntastrategian mu-
kaisesti panostettiin seudullisten ja kansainvälisten
tapahtuma-alustojen kehittämiseen ja tuettiin yri-
tysten digitalisoitumista ja matkailupalvelujen ke-
hittämistä ja kansainvälistymistä kehittämishank-
keiden sekä Visit Laukaa ja Visit Jyväskylä -palvelu-
jen kautta. Yritysten ja yhteisöjen verkostoitumista
edistettiin verkostoitumis- ja koulutustilaisuuksien,
sähköisten viestintäkanavien sekä säännöllisesti
kokoontuvan yrittäjien ja Laukaan kunnan
kumppanuusfoorumin kautta.

Työllisyysyksikkö vastaa kunnan tukityöllistämisestä,
työllistymisen palveluohjauksesta, kuntout-
tavasta työtoiminnasta, työkokeilusta, työpajatoi-
minnasta, työllistämisen tuesta (kuntalisä) yrityksille,
yksityisille työnantajille, järjestöille ja yhdis-
tyksille, TYP-verkostoyhteistyöstä (työllistymistä
edistävä monialainen yhteistyö) työllistymishank-
keista sekä työllistymispalvelujen koordinoinnista
sekä koululaisten kesätyöpaikoista. Työllisyyden-
hoidon palvelurakenteen kokonaisuutta vahviste-
taan hankkeiden avulla. Hankkeet monipuolistavat
työllisyysyksikön tarjoamia palveluita. Uusia hank-
keita suunnitellaan ja hankerahoitusta haetaan yh-
teistyössä lähikuntien kanssa.

Vuonna 2018 käytettiin 1,25 miljoonaa euroa palk-
katuella työllistämiseen kuntaorganisaatioon.
Palkkatukea valtiolta saatiin noin 0,6 miljoonaa.
Palkkatuella työllistettiin noin 52 henkilötyövuotta
ja noin 140 eri henkilöä erilaisiin tehtäviin. Lisäksi
kunta maksaa järjestöille, yhdistyksille ja yrityksille

400 euroa/kuukausi/työntekijä suuruista kuntaliisää niiden työllistäessä tai ottaessa oppisopimustyösuhteeseen yli 300 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneita laukaalaisia työttömiä työnhakijoita.

TYP, Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu palvelee työttömiä henkilöitä, jotka hyötyvät usean eri viranomaisen verkostoyhteistyöstä (TE-hallinto, KELA, kunta). Laukaan työttömistä työnhakijoista on TYP:issä 230 henkilöä. Palveluohjausta saa vuosittain noin 400 työtöntä henkilöä. Intensiivisessä työ- toimintakyvyn eläkeselvitelyissä on vuosittain noin 100 henkilöä.

Kuntouttavassa työtoiminnassa oli vuonna 2018 89 henkilöä, joista 22 siirtyi joko palkkatuettuun työhön, työkokeiluun, opiskelemaan tai terveydentien

selvittelyyn. Valtion korvaus kunnalle kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä oli 40571,89 euroa ja valmennuspäiviä oli yhteensä 4021.

Ura- ja opinto-ohjauksen kehittämistä jatketaan HOHTO- hankkeessa ja tavoitteena on luoda hankkeeseen nuorille tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelu, jossa keskeistä on liikkuvuus, verkostomainen toimintatapa ja kaikkien palvelukanavien hyödyntäminen.

Työllisyysyksikön alaisuudessa toimii kaksi työpajaa, joiden toimipisteet ovat Laukaan Rokkankaalla ja Lievestuoreella. Lisäksi nuorille on perustettu Startti- paja, jonka toiminnan tavoitteena on auttaa 17-29 -vuotiaita nuoria löytämään mielekäs koulutus- tai työpaikka, ryhmä- ja yksilövalmennuksen avulla. Vuonna 2018 työpajoilla oli yhteensä 196 eri valmentautujaa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Hallinto, viestintä ja tietohallinto

Tavoite 1:

Tavoitteena oli kuntastrategian laadinta ja tehtävät päätökset ovat strategian mukaisia. Mittarina oli kuntastrategian hyväksyminen keväällä 2018. Kunnanvaltuustossa ja kunnanhallituksessa tehtyjen päätösten strategian mukaisuus arvioidaan kuntastrategiaan verraten.

Toteutuminen:

Tavoite toteutui pääosin. Uusi kuntastrategia hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 23.4.2018 § 5. Asioiden päivittäisessä valmistelussa tai päätösten sisällöstä kuntastrategia ei välttämättä aina näy kovin hyvin. Kunnanvaltuuston päätöksistä huomaa parhaiten kuntastrategian vaikutuksen, esimerkiksi kunnan kehittämistä edistävät kaavoituspäätökset, palveluja parantavat rakennushankkeet sekä palveluita kehittävät aloitteet ja hankkeet. Kunnanhallituksen päätökset ovat useammin operatiivisia, joista on haastavampaa havaita kuntastrategian vaikutusta. Päätösten suurempi lukumäärä tekee myös sen, että valmistelussa asioiden peilaaminen kuntastrategiaan nähden voi jäädä vähäi-

semmäksi muuhun tarkasteluun nähden kuten lailisuustarkastelu tai taloudellisuustarkastelu. Kuitenkin kunnanhallituksen päätöksistäkin löytyy kuntastrategian suuntaa kuten henkilöstöpolitiikan johtamisessa, yhteistyössä kunnan ulkopuolisten toimijoiden kanssa, talouden ja hallinnon kehittämisessä tai viestinnässä.

Tavoite 2:

Tavoitteena oli päätöksenteon laadun parantaminen. Mittarina oli kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätöksenteosta johtuneiden oikaisuvaatimusten ja valitusten väheneminen 25 % edellisestä vuodesta.

Toteutuminen:

Tavoitteessa onnistuttiin osittain. Vuonna 2017 ei tehty yhtään valitusta tai oikaisuvaatimusta kunnanvaltuuston eikä kunnanhallituksen päätöksistä. Vuonna 2018 kunnanvaltuuston päätöksistä ei tehty yhtään valitusta ja yhtään asiaa ei jätetty pöydälle eli palautettu valmisteluun. Kunnanhallituksen yhdestä päätöksestä tehtiin valitus hallinto-oikeuteen. Tämän lisäksi yksi asia palautettiin valmisteluun kolmesti.

Tavoite 3:

Tavoitteena oli kunnan hallinnossa käytetyn paperimäärän vähentäminen. Mittariksi laadittiin hallintopalveluiden tuottamien tulosteiden vähentäminen 20 %:lla vuodesta 2017. Mittaamisessa käytettiin hyväksi tulosteiden sisäistä laskutustietoa, koska tulosteiden yksikköhinta on pysynyt samana seurantakauden aikana.

Toteutuminen:

Tavoite saavutettiin täysin. Vuonna 2017 laskutettiin sisäisesti eri hallintokunnilta 14.636 euron arvosta tulosteita. Vuonna 2018 vastaava laskutusmäärä putosi 10.200 euroon. Pudotus oli 30 %. Vuonna 2017 järjestäytyi uudet toimielimet, mikä näkyy piikkinä tulosteiden määrässä, kun postitettiin paljon erilaista kirjeitä uusille luottamushenkilöille. Vuonna 2016 tulosteita laskutettiin 13.056 eurolla, joten vuoteen 2016 verrattuna pudotusta oli vuoteen 2018 22 %. Suurimpana selittävänä tekijänä tulosteiden vähentymiseen on toimielinten siirtyminen sähköiseen kokousmenettelyyn. Tulosteiden määrää on myös vähentänyt henkilökohtaisista tulostimista asteittainen luopuminen.

Henkilöstöhallinto

Tavoite 1: Henkilöstöstrategia ja henkilöstöohje päivitetään.

Toteutuminen:

Henkilöstöstrategian ja ohjeen valmistelu aloitettiin valtuustoseminaarilla ja työtä jatkettiin laajalla valmistelulla. Henkilöstöstrategia hyväksyttiin valtuustossa 18.3. 2019. Henkilöstöohjeen valmistelu jatkuu ja tavoitteena on sen valmistuminen syksyllä 2019.

Tavoite 2:

Henkilöstön saatavuus avoimiin tehtäviin säilyy hyvänä. Kaikkiin tehtäviin vähintään tyydyttävästi hakijoita. Seuranta henkilöstöraportissa.

Toteutuminen:

Tavoite on pääsääntöisesti toteutunut. Tarkempi seuranta henkilöstöraportissa.

Tavoite 3:

Palkkalaskentapalvelut ja niihin liittyvät tilitykset tehdään viiveittä.

Toteutuminen:

Tavoite on toteutunut.

Tavoite 4:

Henkilöstön työkyky säilyy nykytasolla. Sairauspoissaolot alle 13 työpäivää/työntekijä/vuosi.

Toteutuminen:

Tavoite on toteutunut. Työkyvyn tuen toimintamallin kehittäminen on ollut yksi painopiste. Sairauspoissaolot olivat 12,7 kalenteripäivää/työntekijä. Tarkempi seuranta henkilöstöraportissa.

Talous- ja omistajaohjaus

Tavoite 1:

Laskuista tulevia huomautusmaksuja ja viivästyskorkoja vähennetään mm. tehostamalla sijaisjärjestelyjä loma-aikoina.

Toteutuminen:

Ei toteutunut. Huomautusmaksuissa ja viivästyskoroissa ei ole olennaisia muutoksia viime vuosien aikana. Vuodelle 2018 kirjautua tavanomaisesta poikkeavia metsäkartellioikeudenkäyntiin liittyviä kuluja, jotka nostivat summaa aikaisempiin vuosiin verrattuna. Tavanomaisten huomautus- ja viivästyskulujen määrä ei vähentynyt vuonna 2018.

Tavoite 2:

Pro Economica –taloushallinnon järjestelmä päivitetään Premium –versioon, jonka yhteydessä valmistaudutaan valtakunnallisiin taloustiedon hallinnan, raportoinnin ja tilastoinnin uudistuksiin.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti.

Tavoite 3:

Talouden seuranta kehitetään tukemaan palvelualueiden esimiehiä talouden hoidossa.

Toteutuminen:

Toteutui osittain. Talouden seurannan menetelmien ja sisäisen raportoinnin kehittäminen käynnistettiin vuoden 2018 aikana, mutta uusien menetelmien ja työkalujen käyttöönotto siirtyi vuodelle 2019.

Maankäyttö

Tavoite 1:

Metsätiloja hoidetaan jatkuvasti metsäsuunnitelman ja metsänhoitokonsultin esitysten mukaisesti. Tavoitteelliset hakkuutulot ovat 400.000 euroa. Edellisten vuosien päätehakkuualojen uudistamiseen käytetään noin 30.000 euroa ja taimikoiden/nuoren metsän hoitotöihin noin 40.000 euroa. Näin ollen hoitokustannuksia on yhteensä noin 70.000 euroa.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Metsistä myytiin puuta yhteensä noin 17.000 m³. Suurimmat hakkuumäärät painottuivat talousmetsiin, mutta kokonaiskertymässä ovat mukana myös tonttihakkuut, taajamien puisto- ja lähimetsien hoitohakkuut sekä muiden hankkeiden yhteydessä poistettut puut. Hakkuutuloiksi kertyi noin 637.000 euroa. Hakkuita varten tehtäviä ennakkoraivauksia tehtiin noin 82 ha, taimikonhoitotöitä noin 64 ha ja uutta taimikkoa perustettiin noin 16 ha. Hoito- ja taimikonperustamiskustannukset olivat yhteensä noin 69.000 euroa.

Tavoite 2:

Metsäomaisuuden tuottoa parannetaan investoimalla 20.000 euroa metsänparannustoimenpiteisiin kuten lannoituksiin, ojituksiin ja metsäautotieverkon kunnostuksiin.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Metsäomaisuuden tuottoa parannettiin investoimalla 12.000 euroa terveys- ja kasvatuslannoituksiin sekä metsäautotieverkon parannukseen. Suunnitellut metsänparannustoimenpiteet saatiin toteutettua arvioitua edullisemmin.

Tavoite 3:

Nykyinen metsäomaisuuden hoitosopimus päättyy 31.12.2018. Vuoden 2018 aikana kilpailutetaan sopimus tuleville vuosille.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Metsäomaisuuden hoitosopimus kilpailutettiin ja konsulttina jatkaa Metsä Group.

Tavoite 4:

Taajamien kasvualueilta hankitaan raakamaata yhteensä noin 50 ha ja asemakaavan toteuttamiseksi tarvittavia yleisiä alueita noin 4 ha.

Toteutuminen:

Ei toteutunut. Taajamien kasvualueilta hankittiin yhteensä 16 ha raakamaata ja asemakaavan toteuttamiseksi 1 ha yleisiä alueita. Talousarvion investointiosaan maa- ja vesialueet varattiin yhteensä 700.000 euroa. Maanhankintaan käytettiin yhteensä noin 286.000 euroa. Kiinteistötoimitusmaksuihin ja kirjaamiskuluihin kului noin 40.000 euroa. Vuodesta 2010 alkaen virheellisesti kirjatut ei-palautuskelpoisia sähköliittymien liittymismaksuja oikaistiin maa- ja vesialueiden tilille yhteensä noin 126.000 euron arvosta.

Tavoite 5:

Kaavan mukaisia rakennuspaikkoja luovutetaan yhteensä noin 30 kpl, joista noin puolet vuokraamalla.

Toteutuminen:

Ei toteutunut. Uusia pientaloasumiseen tarkoitettuja rakennuspaikkoja luovutettiin rakennettavaksi 19 kpl, joista kaksi myytiin ja 17 vuokrattiin. Kirkonkylän keskustasta myytiin kaksi kerrostalon rakennuspaikkaa. Lisäksi kirkonkylältä vuokrattiin kaksi yleisten rakennusten tonttia, joista toinen päiväkotia ja toinen palveluasumista varten. Vuokra-alueita myytiin vuokralaisille 7 kpl.

Tavoite 6:

Maankäytön toteuttamisohjelman laatiminen käynnistetään.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Paikkatietoon perustuvalla maankäytön toteuttamisohjelmalla tavoitellaan kunnan maankäytön toteuttamisen, tonttituotannon ja palvelurakenteen yhdenmukaista suunnittelua ja toteuttamista. Ohjelmalla seurataan ja ohjataan yhdyskuntarakentamisen etenemistä toimintojen ja kustannusten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Vuonna 2018 koottiin taustatietoa muun muassa lähipalveluverkosta (päiväkodit ja koulut) ohjelman taustaksi. Ohjelman laatiminen jatkuu muun muassa kaavavaran-totietojen kirjaamisella sekä väestötietojen keräämisellä ja analysoinnilla.

Tavoite 7:

Leppäveden liikuntapuiston MasterPlan –suunnitelma käynnistetään

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Kaavoitus laati yhteistyössä konsultin kanssa Leppäveden liikuntapuiston kehittämissuunnitelman. Alueen asemakaavan laadinta käynnistyi heti kehittämissuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Tavoitteet 8 ja 9:

8: Yleiskaavahankkeet

- Kirkonkylän yleiskaava, kaavaluonnos
- Keski-Laukaan pohjoisosa, osa-alue I; hyväksymiskäsittely
- Keski-Laukaan pohjoisosa, osa-alue III; kaavaluonnos
- Leppävesijärven rantayleiskaavan numeeristaminen ja ajantasaistaminen; kaavaluonnos

9: Merkittävimmät asemakaavahankkeet

- Kirkonkylän kaupallisen keskustan asemakaavan muutos; hyväksymiskäsittely
- Kirkonkylän Sairaalanmäen asemakaavan muutos; hyväksymiskäsittely
- Lievestuoreen satama-alueen asemakaavan muutos; valmisteluvaihe

Toteutuminen:

Tavoite 8 ei toteutunut ja tavoite 9 toteutui osittain. Kunnan alueella oli vuoden 2018 lopussa

käynnissä 28 asemakaavahanketta, viisi yleiskaavahanketta sekä kolme yksityisen maanomistajan viireille laittamaa ranta-asemakaavaa. Vuoden 2018 aikana hyväksyttiin pinta-alaltaan 1100 ha kokoinen Vehniän eteläosan yleiskaava. Asemakaavaa ja ranta-asemakaavaa hyväksyttiin yhteensä 86 ha alueella.

Kaavahankkeista

- Kirkonkylän osayleiskaavan muutos ja laajenus eteni valmisteluvaiheeseen ja luonnos tullaan asettamaan nähtäville vuoden 2019 alussa (tavoite 8; ei täyttynyt).
- Keski-Laukaan pohjoisosan yleiskaavaehdotuksen (osa-alue I) nähtävilläolon jälkeen ilmeni lisäselvitystarpeita mm. Vihtavuoren tehtaiden suoja-alueen osalta. Selvitykset valmistuivat loppuvuodesta 2018, jonka jälkeen kaavaehdotusta on laadittu eteenpäin. Merkittävien muutosten vuoksi yleiskaava tullaan asettamaan uudelleen ehdotuksena nähtäville vuoden 2019 aikana (tavoite 8; ei täyttynyt).
- Keski-Laukaan pohjoisosan yleiskaavan osa-alueen I ja Leppäveden rantayleiskaavan numeeristamisen ja ajantasaistamisen valmistelu eteni mm. kantatila- ja luontoselvityksin. Kaavaluonnosten käsittely siirtyi vuodelle 2019 (tavoite 8; ei täyttynyt).
- Kirkonkylän kaupallisen keskustan asemakaava hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 28.5.2018 §17 (tavoite 9; tavoite täyttyi).
- Kirkonkylän Sairaalanmäen asemakaavan muutos oli ehdotuksena nähtävillä joulukuussa 2018. Kaava etenee hyväksymiskäsittelyyn alkuvuodesta 2019. (tavoite 9; ei täyttynyt)
- Lievestuoreen satama-alueen asemakaava-muutos tuli viireille kunnanhallituksen päätöksellä 18.6.2018 §124. Kaavaluonnoksen valmistelua jatketaan lisäselvitysten valmistuttua (tavoite 9, täyttyi).

Elinkeinotoimi

Tavoite 1:

Uusi elinkeinotoimen palvelumalli otetaan käyttöön ja sitä kehitetään yhteistyössä yrittäjien, yhteistoimintatahojen ja muiden sidosryhmien kanssa.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Uuden palvelumallin mukaisesti osa palveluista tuotettiin kumppanuuksien kautta ja ostopalveluina muun muassa Keski-Suomen uusyrityskeskuksesta, Jyväskylän ELY-keskuksesta ja Laukaan kehitysyhtiöstä. Laukaan Kehitysyhtiö oy toteutti Laukaan kunnan aluekehityksen kärkihankkeita ja tarjosi yrityksille apua sijoittumiseen sekä omistus- ja rahoitusratkaisuihin. Elinkeinotoimen palvelumallia arvioitiin ja kehitettiin kumppanuusfoorumissa yrittäjien kanssa.

Työllistämispalvelut

Tavoite 1:

Palkkatuella työllistetään 50 henkilötyövuotta ja 140 eri henkilöä erilaisiin tehtäviin.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Palkkatuella työllistettiin noin 52 henkilötyövuotta ja 138 eri henkilöä erilaisiin tehtäviin.

Tavoite 2:

Moniammatillisen palveluohjauksen piirissä on 290 henkilöä. Kuntouttavaa työtoimintaa tarjotaan 110 henkilölle ja työllistämisen kuntalisää maksetaan järjestöille, yhdistyksille ja yrityksille 120 kuukaudelta.

Toteutuminen:

Ei toteutunut. Moniammatillisen palveluohjauksen piirissä oli 230 henkilöä, kuntouttavassa työtoiminnassa 89 henkilöä ja kuntalisää maksettiin noin 60 kuukaudelta.

Tavoite 3:

Kunnan kesätöihin leireille ja puistotöihin palkataan 80 nuorta.

Toteutuminen:

Toteutui tavoitteen mukaisesti. Kesätöihin leireille palkattiin 50 nuorta ja puistotöihin 40 nuorta.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Hallintopalvelujen tulosityksikön talous toteutui kokonaisuutena lähes arvioidun kaltaisesti. Tulosityksikön toimintakate oli muutetussa talousarviossa -1.943.710 euroa ja toteutui -1.962.400 euron suuruisena. Talous toteutui 18.780 euroa arvioitua heikommin. Alkuperäisen ja muutetun talousarvion toimintakatteen muutos oli pieni, 1.470 euroa. Toimintatuottoja oli budjetoitu 1.483.000 euroa ja niistä toteutui 1.439.000 euroa. Tuotot koostuvat pääosin tietohallinnon palvelujen sisäisestä laskutuksesta (857.000 euroa) ja maaseutuhallinnon tuloista (465.000 euroa) ja henkilöstöhallinnon tuloista (200.000 euroa). Hallintopalvelujen arvioidut toimintakulut olivat -3.426.000 euroa ja ne toteutuivat -3.402.000 euron suuruisena.

Talous- ja elinvoimapalveluiden valtuustoon nähty sitova toimintakate oli alkuperäisessä talousarviossa 2.752.860 euroa ja syksyn 2018 talousarviomuutosten jälkeen 2.700.050 euroa. Muutettuun talousarvioon nähty yksikön toimintatuotot

ylittyivät noin 340.000 euroa ja toimintakulut ylittyivät noin 34.000 euroa. Pääasiassa talousarviota parempien toimintatuottojen vuoksi yksikön toimintakate oli noin 300.000 euroa muutettua talousarviota parempi. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna eroa kertyi noin 350.000 euroa.

Toimintatuottojen ylitys muodostui pääosin elinkeinopalvelujen, työllistämispalvelujen ja maankäytön odotettua korkeammista toimintatuotoista. Elinkeinopalvelujen noin 200.000 euron tulojen ylitys johtui aktiivisesta hanketoiminnasta, joka näkyy myös kulupuolella sekä Jyväskylän purkamiseen liittyvistä budjetoimattomista tuloista. Työllistämispalveluiden noin 100.000 euron tuottojen ylitys selittyi pääosin Vattipajan ennakoitua suuremmasta ulkoisesta ja sisäisestä palvelujen myynnistä. Maankäytön tulot ylittyivät noin 40.000 euroa ennakoitua korkeampien maankäyttö- ja kehittämis- ja korvaustuottojen (49.500 euroa) sekä maaomaisuustuottojen (79,200 euroa) vuoksi,

vaikka metsätilojen osalta muutetun talousarvion tavoite ei täytynyt (-89.700 euroa).

Yksikön toimintakulut toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti ylityksen ollessa vain 0,6 %. Tulospaikoilla toimintakulut ylittyivät elinkeinopalveluissa noin 150.000 euroa ja talous- ja omistajaohjauksessa noin 50.000 euroa, mutta vastaavasti

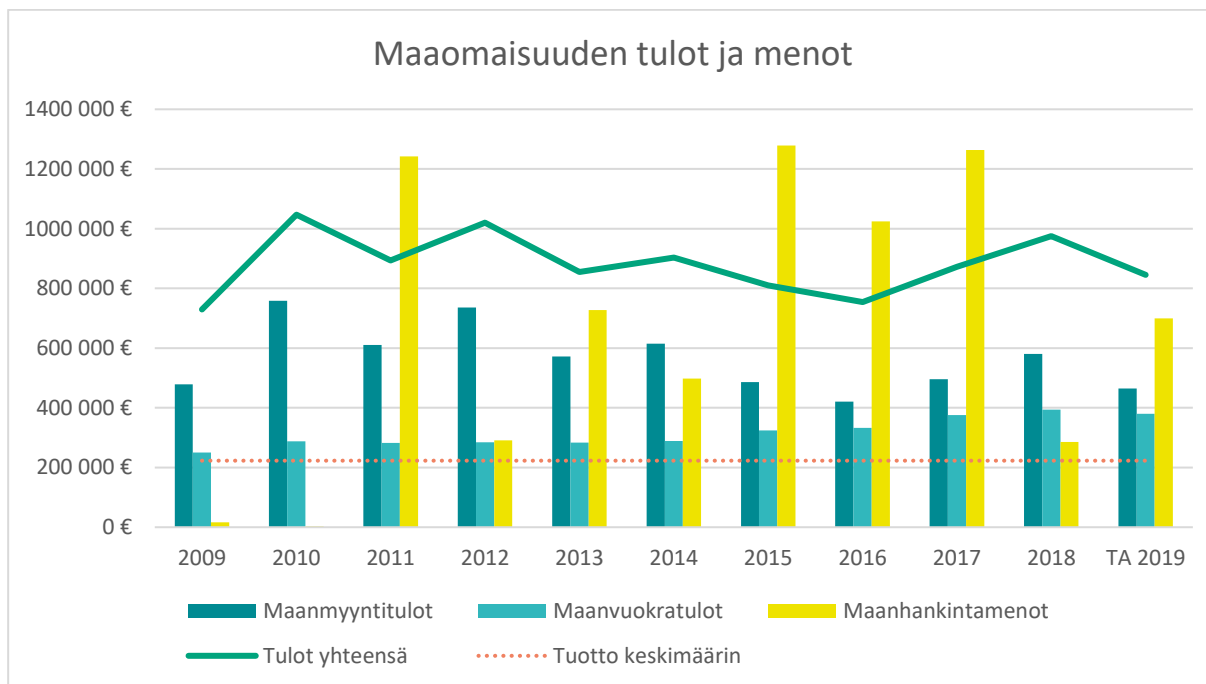
alittuivat työllistämispalveluissa noin 150.000 euroa ja maankäytössä noin 20.000 euroa. Elinkeino- palvelujen ylitys johtui pääosin aktiivisesta hanke- toiminnasta, jossa kasvaneet hanketulot kattoivat hanke- kulut. Työllistämispalveluihin kohdistettiin syksyllä 2018 lisätalousarviossa noin 300.000 lisä- määrärahaa, mutta tukityöllistämisen kulut alittui- vat arviosta eikä määrärahaa käytetty kokonaan.

Graafit ja tunnusluvut

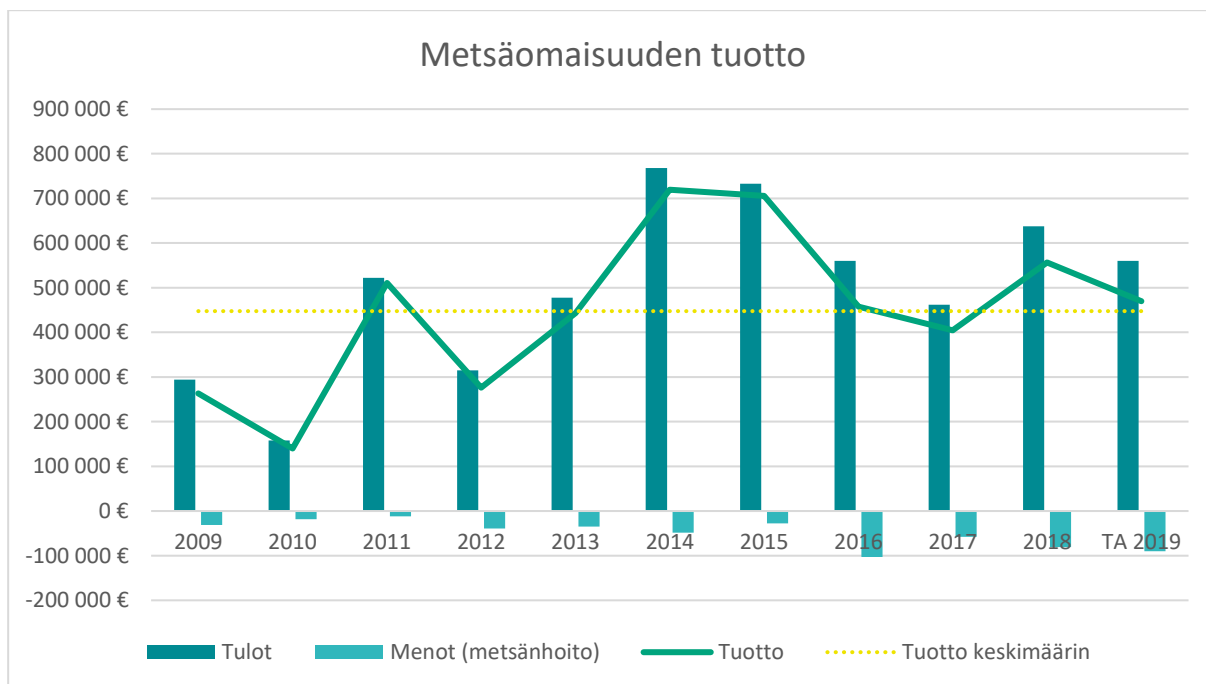
Työllisyysyksikkö

Tärkeimmät tunnusluvut	TA 2018	TP 2018
Henkilökunta		
Vakinaiset	4,5	4,5
Määräaikaiset (hanke rahalla)	13	12
Kesätyöntekijät, ruohonleikkaajat	36	40
Kuntouttava työtoiminta	100	89
Vattipaja Valmentautujien määrä	200	196
Työkykykoordinaattori asiakkaat		47
Hohto –hankkeen asiakkaat		35
työllisyyskoordinaattorin asiakkaat	170	168

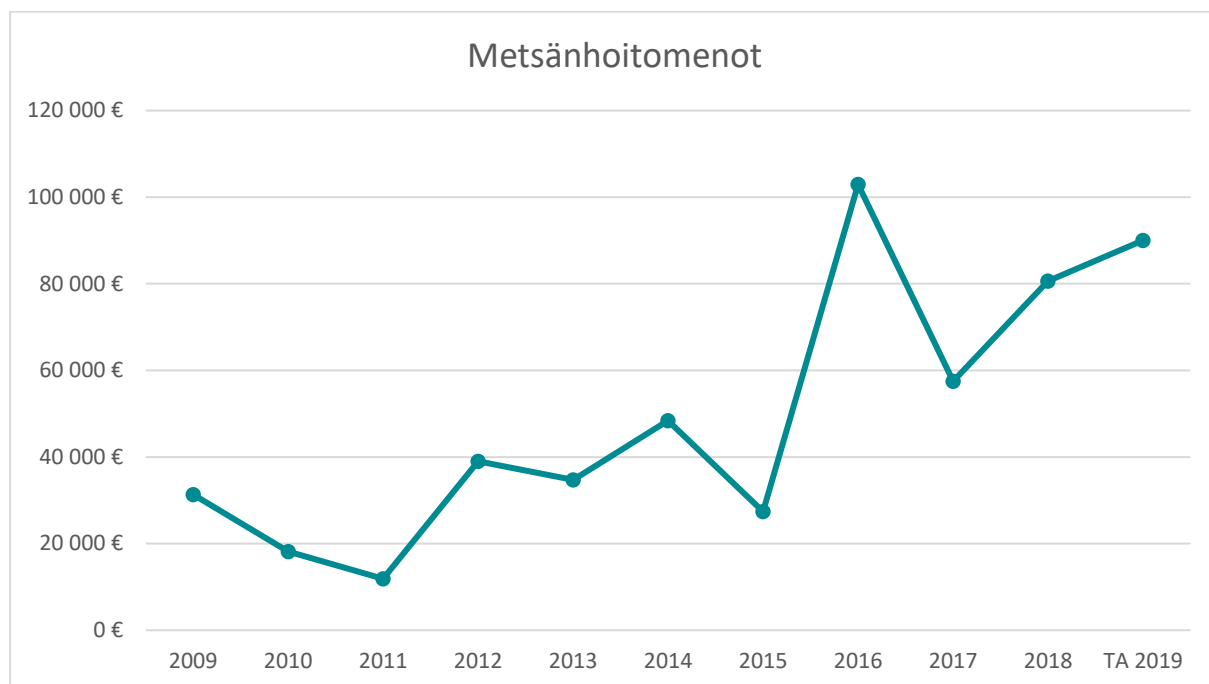
Maankäyttö

Maaomaisuuden tulot (käyttötalous- ja investointitulot) ja menot vuosina 2009–2018 sekä talousarvioluku vuodelle 2019.

Metsäomaisuuden tuotto vuosina 2009–2018 sekä talousarvioluku vuodelle 2019.

Metsäomaisuuden menot (metsänhoito) vuosina 2009–2018 sekä talousarvioluku vuodelle 2019. Vuoden 2016 luku sisältää noin 40.000 euron investoinnin metsäautoteiden kunnostamiseen. Vuonna 2018 investoitiin mm. metsätieverkkoon ja lannoituksiin yhteensä noin 12.000 euroa.

Maankäytön tunnusluvut	TA 2018	TA/M 2018	TP 2018
Hyväksytyt asemakaavat, ha	50	50	86
Hyväksytyt yleiskaavat, ha	670	670	1100
Maanhankintamenot, euroa	700 000	700 000	285 701
Maanmyyntitulot, euroa	390 000	390 000	451 715
Maanvuokratulot, euroa	340 000	400 000	394 149
Hakkuutulot, euroa	400 000	727 000	637 280
Metsänhoitomenot, euroa	70 000	70 000	68 863

4.2.2 Perusturvapalvelut

Perusturvapalvelujen toiminnan tarkoituksena on kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, sairauksien ehkäisy ja kuntoutumisen edistäminen sekä sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy.

Perusturvapalveluissa perustehtävä ja palvelualueelle asetetut tavoitteet ohjasivat toimintaa ja asetetut tavoitteet saavutettiin pääsääntöisesti. Tulossyksiköiden toimintamalleja arvioitiin ja toimintoja uudistettiin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Toiminnan keskiöön otettiin ennakoivien ja ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen, lisääminen ja kehittäminen. Palveluyksiköiden toimintaa suunnattiin hyvinvointia edistäviin palveluihin, palvelutarpeiden tarkoituksenmukaiseen arviointiin, yhteistyön tiivistämiseen ja ennakoivien ja ennaltaehkäisevien palveluiden ensisijaisuuteen.

Laukaan kunnan hyvinvointikertomuksen valtuustokauden 2013-2016 ja talousarviovuoden 2017 raportti käsiteltiin kunnanvaltuustossa 3.12.2018. Raportin tuloksissa todettiin, että hyvinvointikertomuksessa tavoitteeksi asetetut keskeiset hyvinvoinnin tavoitteet ovat Laukaassa kehittyneet

myönteiseen suuntaan. Talousarviovuoden aikana aloitettiin myös kuluvalle valtuustokauden hyvinvointikertomuksen laatiminen.

Sote- ja maakuntauudistuksen eteneminen on viivästynyt ja aikatauluihin on tehty korjauksia. Uudistuksen valmistelussa oltiin mukana osallistuen eri valmistelevien työryhmien työskentelyyn sekä maakunnan esimiesvalmennukseen. Hallituksen kärkihankkeissa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) ja Kukoistava kotihoito –hanke (KUKO), oltiin mukana aktiivisesti ja hankkeissa luotuja toimintamalleja ja kriteereitä otettiin talousarviovuoden aikana käyttöön tulossyksiköiden toiminnassa.

Valtakunnallisen sosiaalihuollon arkiston käyttöönottoa päädyttiin siirtämään ja käyttöönoton aikataulua arvioidaan uudelleen mm. maakunnan yhteisen asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinnan edettyä. Arkistoon siirtoa edeltävää alustavaa valmistelua jatkettiin talousarviovuoden aikana.

Hallinto- ja terveyspalvelut

Perusturvapalvelujen hallinto- ja terveyspalvelut -tulossyksikköön kuuluvat perusturvalautakunnan ja vammaisneuvoston toiminta, perusturvapalvelujen yhteinen hallinto sekä perusterveydenhuolto- ja erikoissairaanhoitopalvelut.

Perusterveydenhuollon palvelut laukaalaisille tuottaa sairaanhoitopiirin alainen liikelaitos Keski-Suomen seututerveyskeskus.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin tuottaman erikoissairaanhoidon perustehtävänä on tarjota kansallisiin ja kansainvälisiin suosituksiin perustuvaa, luotettavaa, turvallista ja vaikuttavaa hoitoa poti-

laan parhaaksi. Lähtökohtana on sairaala, jossa annetaan potilaiden tarvitsema tutkimus, hoito ja kuntoutus kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti.

Perusturvalautakunta kokoontui vuonna 2018 kahdeksan kertaa käsitellen 64 asiaa. Vammaisneuvosto kokoontui viisi kertaa, joista yksi oli perusturvalautakunnan, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston yhteistapaaminen. Perusturvapalvelujen hallinnossa hoidetaan myös yhteistyössä seututerveyskeskuksen kanssa valtiokonttorin kuntoutusmäärärahalla tehtävään kuntoutustoimintaan liittyvät tehtävät sotiemme veteraaneille.

Sosiaalityö ja vammaispalvelut

Sosiaalityön ja vammaispalvelujen tehtävänä ja tavoitteena on turvata kuntalaisille perustuslain mukainen oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään välttämättömään toimeentuloon ja huolen-

pitoon. Sosiaalityön ja vammaispalvelujen perustana ovat ihmisoikeudet, yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus. Painopiste on

itsenäistä suoriutumista tukevissa peruspalveluissa, avun ja tuen antaminen kaikkein heikommassa asemassa oleville ihmisille.

Sosiaalityössä uudistettiin rakenteita vuonna 2018. Toukokuussa aloitti toimintansa uusi arviointitiimi ja perhetyössä sosiaaliohjaaja antamaan ammatillista tukihenkilötyötä. Kesäkuussa johtavan sosiaalityöntekijän uusi virka täytettiin. Lokakuussa aloi-

tettiin psykoterapiakeskus Vastaamon kanssa pilotti –hanke yhteistyössä hyvinvointi- ja perhekeskuksen (Hype) kanssa.

Vuonna 2018 asiakastyössä ovat näkyneet perheiden ongelmat ja lastensuojelun laitoshoidon käyttötarve. Vaikeavammaisten palveluissa asiakasmäärät henkilökohtaisessa avussa ja asunnonmuutostöissä kasvoivat ja toisaalta jo olemassa olevien asiakkaiden toiminatakyvyssä tapahtui heikentymistä ja näin ollen palveluntarpeen lisäystä.

Vanhusten palvelut

Vanhusten palvelujen tuloksyksikkö tukee ikääntyneiden sekä pitkäaikaissairaiden itsenäistä, oma-toimista ja toimintakykyistä elämää omassa kodissa tai kodinomaisessa asumisympäristössä. Toiminnan tavoitteena on muuttaa palvelurakennetta siten, että kotona asumisen osuutta lisätään ja vastaavasti pitkäaikaisen ympärivuorokautisen hoivan ja hoidon tarvetta suhteellisesti vähennetään.

Vuonna 2018 vanhusten palvelujen toiminnan painopisteenä olivat ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen ja kotihoidon palveluiden uudistaminen. Palvelujen tuottamisessa kiinnitettiin huomiota ikäihmisten omatoimisuuden, toimintakyvyn ja kotona asumisen tukemiseen. Käytännössä kehitettiin asiakasohjausta, palvelutarpeen arviointia ja kotikuntoutusta. Lisäksi kotihoidon yöhoidon muuttaminen pysyväksi toiminnaksi, hyvinvointiteknologian hyödyntäminen ja uuden arviointi- ja kuntoutusyksikön toiminta tukivat ja vahvistivat kotona asumisen edellytyksiä.

Vanhusten palveluissa kaikissa toiminnoissa painopistettä on siirretty asiakkaiden toimintakykyä, voimavaroja, omatoimisuutta ja terveyttä edistävään

sekä kotona asumista tukevaa toimintaan. Työtä tehdään asiakas- ja voimavaralähtöisellä työotteella

Vanhusten palvelujen osallistuminen hallituksen kärkihankkeeseen, Kukoistava kotihoito -hanke (Kuko) vuosina 2017-2018, käynnisti uusia kotona asumista tukevia ja edistäviä toimintamalleja.

Yhteistä vastuuta vanhusten hyvinvoinnista, Laukaan kunnan ikäihmisten hyvinvointistrategia 2018-2025 valmistui ohjaamaan vanhusten palvelujen toimintaa. Hyvinvointistrategian kärkiteemat ovat palvelutuotannon ja -rakenteen kehittäminen, kotona asumisen tukeminen, ikääntyneiden osallisuus ja omavastuu sekä henkilöstön osaaminen ja johtaminen. Hyvinvointistrategiassa on punaisena lankana asiakkaiden toimintakyvyn ja kuntoutumisen tukeminen, mikä mahdollistaa kotona asumisen mahdollisimman terveenä, hyvinvoivana ja osallisena omaan elämäänsä.

Kotihoidon ja asumispalvelujen myöntämisen perusteet päivitettiin vuoden 2018 aikana ja ne ohjaavat toimintaa 1.1.2019 alkaen.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite 1:

Perusturvan palvelualueen uuden organisaation toimintaa vakiinnutetaan ja palvelualueen prosesseja arvioidaan ja niitä uudistetaan arvioinneissa esiin tulleiden tarpeiden mukaisesti.

Toteutuminen:

Tavoite 1 on toteutunut.

Sosiaalityön ja vammaispalveluiden tuloksyksikössä toimintoja ollaan vakiinnutettu koko tuloksyksikössä. Toimialueen palveluprosessien uudistaminen jatkui vuonna 2018. Kuntalaisille on tarjottu joustavasti sosiaalityön ja vammaisten palveluita.

Ohjausta on toteutettu toimistolla, kotikäynneillä sekä sähköisesti. Sähköinen yhteydenottolomake otettiin käyttöön ja kuntalaiset ovat ottaneet sen hyvin käyttöön yhteydenottokanavaksi.

Sosiaalityössä oli tavoitteena edelleen kehittää sosiaaliohjausta vastaamaan kuntalaisen tarpeita. Tarve näkyi erityisesti perheiden moninaisen tuen tarpeena ja tähän vuonna 2018 erityisesti kiinnitettiin huomioita. Aikuis- ja perhesosiaalityön sosiaaliohjaajan työpanosta kohdennettiin perheiden tukemiseen moninaisissa arjen pulmatilanteissa. Tämän lisäksi sosiaaliohjaaja toimi työparina joustavasti niin lastensuojelun kuin aikuis- ja perhesosiaalityön sosiaalityöntekijöillekin.

Sosiaalisen kuntoutuksen hanke –Sosku päättyi 31.3.2018. Sosiaalisen kuntoutuksen työmenetelmiä siirrettiin osaksi sosiaalityöntekijöiden työtä. Sosiaalityöstä oltiin mukana muun muassa Väentuvan tähtihetki avokuntoutuspäihderyhmässä. Kotikäyntityö ja jalkautuva työote lisääntyivät myös aikuis- ja perhesosiaalityössä.

Lastensuojelussa tavoitteena oli avohuollon ensisijaisuuden painottaminen, perhetyön kehittäminen siten, että pystytään vastaan perhekuntoutuksen jatkuvasti lisääntyvään tarpeeseen. Arviointityön turvaaminen, ostopalveluiden vähentäminen ja alaikäisten päihde-/psykiatrisen avun saaminen Laukaaseen. Lastensuojelun avohuollon ensisijaisuus suhteessa huostaanottoon näkyi vuonna 2018 sosiaalityön työmenetelmien syventämisellä ja sosiaalityöntekijän roolin vahvistamisella myös perhetyössä. Avohuollon työtä tehtiin tiiviimmin perhetyössä niin, että sosiaalityöntekijä oli näkyvämmin mukana. Työtä on lähdetty tuomaan vuonna 2018 oman avoperhekuntoutustyön suuntaan ja talousarvioin 2019 suunnittelussa huomioitiin oman perhetyön resurssien lisäys kolmella uudella perheohjaajan toimella. Lastensuojelutarpeen selvitykset ja kiireelliset asiat keskitettiin uudelle arviointitiimille toukokuussa 2018. Uusia virkoja täytettiin kolme; yksi (1) sosiaaliohjaajan virka ja kaksi (2) sosiaalityöntekijän virkaa. Tämä rakenteellinen muutos toi työrauhaa lastensuojeluun ja mahdollisuuden sosiaalityöntekijöillä paneutua syvemmin avohuollon asiakastyöhön. Lisäksi lastensuojelun

ja arviointityön prosessit kuvattiin ja sovittiin toimintakäytänteistä. Tämä selkiytti osaltaan rajapintatyötä arviointitiimin ja lastensuojelutiimin välillä. Tiimien asiakastyön koordinointi selkiytyi johtavan sosiaalityöntekijän tulon myötä. Hän vastaa arviointi-, lastensuojelu- ja aikuis- ja perhesosiaalityön tiimien asiakastyön koordinoinnista. Asiakastyön sujuvuus on parantunut ja tiimien yhteistyö on syventynyt. Ammatilliseen tukihenkilötyöhön suuntautunut sosiaaliohjaaja aloitti virassaan huhtikuussa 2018 ja tämä toi joustavuutta ja mahdollisuuksia vastata tukihenkilötyön tarpeen lisäksi myös konsultatiiviseen työskentelyyn nimenomaan neuropsykiatristen pulmien osalta. Seututerveyskeskuksessa aloitti syksyllä 2018 alaikäisten päihde- ja mielenterveystyöhön suunnattu sairaanhoitaja. Yhteistyö on tiivistä koko sosiaalityön osalta ja hänen kanssaan tehdään tiivistä yhteistyötä asiakastyössä.

Vammaispalveluiden tavoitteena oli toimintojen vakiinnuttaminen Taitojen talolla, Niemen asunnoilla ja asumisen moninaisten tarpeiden esiin nostaminen. Muina tavoitteina oli yhteistyön ja työnjaon selkiyttäminen ja syventäminen vammaispalvelutiimin sisällä ja muiden tiimien kanssa. Vammaispalveluissa toimintoja vakiinnutettiin Taitojen talolla, Niemen asunnoilla ja tiimin yhteistyötä ja työnjakoa selkiytettiin ja syvennettiin. Taitojen talolla vuosi 2018 oli ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Taitojen talon asiakasmäärä on lisääntynyt ja toiminnan sisältöjä kehitetty. Taitojen talolta on tuotettu kunnalle sisäisesti pihojen kunnossapitoa ja ulkokalusteiden korjauksia tilapalvelulle. Myös Niemen asunnoilla vuosi 2018 oli ensimmäinen kokonainen toimintavuosi ja toiminta vakiintui. Talousarviovuoden aikana toteutettiin yhteistyössä Aspa- säätiön kanssa Tarve-projekti, jossa tehtiin selvitystyö kehitysvammaisten tulevaisuuden asumisen tarpeista. Tämän selvitystyön pohjalta on lähdetty kehittämään työtä asumisen monipuolisten ratkaisujen löytämiseksi. Vammaispalvelutiimin työparityötä syvennettiin erityisesti sosiaalityöntekijä – sosiaaliohjaaja akselilla ja työpariksi lähdettiin joustavasti myös muihin tiimeihin, tilanteissa joissa vammaispalveluiden asiantuntijuutta tarvittiin.

Psykoterapiakeskus Vastaamon kanssa laadittu piltti hanke aloitti lokakuussa 2018 ja se on tuonut selkeästi asiakastyöhön lisämahdollisuuksia auttaa perheitä nopealla aikataululla. Vastaamon järjestämään matalan kynnyksen lyhytterapian toimintamalliin kuuluu kymmenen (10) käyntikerran lyhytpsykoterapian tapaamiset, jotka toteutetaan lähtökohtaisesti viikoittain. Vastaamon asiakkuus on diagnoosivapaata ja lyhytterapiaprosessi soveltuu erilaisiin elämäntilanteisiin, kuten esimerkiksi avioerotilanteisiin ja muihin perheiden kriisitilanteisiin tai yksilöterapiatarpeeseen. Läheteitä tehtiin loppuvuoteen mennessä 20, joten hanke lähti heti hyvin käyntiin. Yhteistyö Vastaamon terapeuttien kanssa on ollut sujuvaa.

Kuhankosken pienryhmäkoti lopetti toimintansa heinäkuussa 2018. Itsenäisesti asuvia turvapaikanhakijoita jäi kuntaan asumaan 17. Työhön resursoitu yhden määräaikaisen sosiaaliohjaajan työpanos on riittävä. Tarvittaessa sosiaalityöntekijä on tullut työpariksi aikuis- ja perhesosiaalityöstä.

Vanhusten palveluissa kotihoidon ja asumispalveluiden prosesseihin rekrytoitiin asiakasvastaavat, joille on keskitetty palvelutarpeen arviointi ja asiakasohjaus. Kukoistava kotihoito –hankkeessa laadittua toimintaa ohjaavaa ikäihmisen asiakaspolkua hyödynnettiin prosessin kuvaamisessa.

Ennakoiviin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin rekrytoitiin toinen fysioterapeutti ja muodostettiin kotikuntoutustiimi (kaksi fysioterapeuttia, toimintaterapeutti ja kaksi voimavaroitajaa), joka toteuttaa ja kehittää kotikuntoutusta, sekä tukee työntekijöitä asiakkaiden toimintakykyä edistävissä työssä. Kotikuntoutukseen sisältyvät kuntouttavat arviointijaksot kohdennetaan uusille asiakkaille. Kuntouttavan arviointijakson aikana selvitetään ja arvioidaan asiakkaan toimintakykyä sekä todellista hoidon ja palveluntarvetta. Arviointijakson tavoitteena on palauttaa toimintakyky optimaaliselle tasolle ja tukea asiakasta siten, että säännöllisiä kotihoidon palveluita ei tarvittaisi. Tehostettu kotikuntoutus aloitetaan asiakkaille, joilla on äkillinen toimintakyvyn heikentyminen. Kotikuntoutustiimin kaksi voimavara-/ lähihoitajaa ovat asiakkaiden kotiutustilanteissa tukena sekä

osallistuvat kotona asumisen tukemiseen, arviointiin ja kotikuntoutukseen.

Kuuselan Arvin Aku arviointi- ja kuntoutusyksikkö vakiinnutti toimintansa tärkeänä kuntouttavana lyhytaikaishoitoyksikkönä ja kotiin kuntoutus -linkkinä terveyskeskuksen vuodeosaston ja kotikuntoutuksen välillä. Kuntoutusyksikössä asiakkaan toimintakyky ja tilanne on ollut mahdollista arvioida moniammatillisesti ja kattavasti, minkä jälkeen kotiutukset on saatu järjestettyä suunnitelmallisesti asiakkaan toimintakykyä edellyttävät tarpeet huomioiden. Viime vuoden aikana Kuuselan palveluasumisen toimintakulttuuri on vakiintunut; asukkaiden omatoimisuuden tukeminen ja kodinomaisen yhteisöllisen asumisen kehittäminen on ollut toiminnan keskiössä.

Kotihoidon yöhoito vakiintui vuoden aikana ja sitä on tarkoitus laajentaa. Kotihoidon Leppävesi-Vih-tavuori –alueen kotihoidon ostopalvelua jatkettiin viime vuoden ajan. Kyseisen alueen kotihoidon ostopalvelu on koettu toimivana käytäntönä, minkä myötä ostopalvelua päätettiin jatkaa jatkossa ja aloitettiin kotihoidon kilpailutuksen suunnittelu.

Tavoite 2:

Valtakunnallinen sosiaalihuollon arkisto otetaan käyttöön vaiheittain vuoden 2018-2019 aikana. Valmistautumista arkiston käyttöönottoon jatketaan Kansa –hankkeessa. Sosiaalihuollon Kanta –palveluiden I-vaiheen käyttöönoton jälkeen sosiaalihuollon asiakastiedot ovat rekisterinpitäjällä saatavilla yhdessä rekisterissä ja yhdestä paikasta sähköisessä muodossa.

Toteutuminen:

Tavoite 2 on toteutunut osittain.

Sosiaalityössä, vammaispalveluissa sekä vanhuspalveluissa valmistautumista arkiston käyttöönottoon jatkettiin Kansa –hankkeessa. Kirjaamisvalmentajakoulutuksessa olleet valmentajat ovat valmentaneet työyhteisöjä. Vanhusten palveluissa kotihoidon kirjaamisvalmennuskoulutuksessa olleet työntekijät ovat kouluttaneet kotihoidon työntekijät. Muulla henkilöstöllä koulutusta ei ole kattavasti toteutettu ja valmistautumista jatketaan

tarpeiden mukaisesti tulevina vuosina. Tällä hetkellä vanhuspalveluiden kirjaaminen tapahtuu terveydenhuollon järjestelmään ja siltä osin liittyminen ei tässä vaiheessa ole ajankohtainen. Arkiston käyttöönotto siirtyy myös sosiaali- ja vammaispalveluiden osalta myöhempään THL:n määrittelemään ajankohtaan, huomioon ottaen myös maakunnan yhteinen tuleva asiakas- ja potilastietojärjestelmä.

Tavoite 3:

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa ollaan aktiivisesti mukana ja toimintoja kehitetään vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeita siten, että painopistealueena on ennaltaehkäisevät palvelut. Kotihoitoa sekä lapsi- ja perhepalveluita uudistetaan hallituksen kärkihankkeen Keski-Suomen muutosohjelman tavoitteiden mukaisesti.

Toteutuminen:

Tavoite 3 on toteutunut.

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa ollaan oltu mukana eri työryhmissä. Perusturvapalvelujen esimiehet ovat osallistuneet maakunnalliseen esimiesvalmennukseen. Toimintoja on kehitetty vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeita ja maakunnallisia toimintamalleja siten, että painopistealueena on ennaltaehkäisevät palvelut. Sosiaalityön tiimirakenneuudistuksessa on pyritty painopistealueen siirroilla ja vahvistamisella siihen, että asiakkaiden palveluntarpeisiin pystytään vastaamaan

mahdollisimman hyvin ja riittävän aikaisessa vaiheessa.

Vanhuspalveluissa Kukoistava kotihoitohanke raamitti vanhuspalvelujen kehittämistyötä. Keskitetty asiakasohjaus ja palvelutarpeen arviointikäytännöt sekä kotikuntoutusmallien käyttöön olivat merkittäviä kotona asumista tukevia uudistuksia. Asiakkaiden osallistamista tuettiin kuntalaistilaisuuksien avulla. Kolmeen tilaisuuteen osallistui lähes 300 ikäihmisten asioista kiinnostunutta kuntalaista. Kuko -hankkeen myötä pilotoitu kotihoidon yöhoito muuttui viime vuonna pysyväksi toiminnaksi ja sitä on tarkoitus laajentaa vuonna 2019. Kotihoidon tarvepohjaista toimintamallia kehitettiin. Toiminnanohjausjärjestelmän tavoitteena on lisätä asiakkaalle kohdennettua aikaa, mikä tehostui seurantavuoden aikana ja asiakkaalle kohdennettua välitöntä työaikaa saatiin lisättyä. Kukoistava kotihoito hankkeessa käytössä ollut NHG:n toimittama toiminnan johtamisen ja kehittämisen raportointisovellus antoi tiedolla johtamisen työkaluja toimintaan ja raportointisovellus otettiin käyttöön myös hankkeen päätyttyä lokakuussa 2018. Teknologian hyödyntämistä lisättiin mm. Vivago- teknologia ratkaisulla. Vivago -aktiivisuusrannekkeet ovat helpottaneet asiakkaiden toimintakyvyn seuraamista ja mahdollistaneet hoitajille asiakaslähtöisen yöhoitokäyntiaikojen aikatauluttamisen.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Hallinto- ja terveystarvelujen toimintakulut muodostuvat pääosin perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon menoista. Toimintakate oli 33,2 miljoonaa euroa, joka ylitti talousarvion 1,1 miljoonalla eurolla. Ylitys johtui perusterveydenhuollon palveluostojen ja hoitotarvikemenojen ylityksistä.

Perusterveydenhuoltoon oli talousarviossa 2018 varattu seututerveyskeskuksen palvelusuunnitelman mukaisesti 10,9 miljoonaa euroa sisältäen hoitotarvikemenoja 0,3 miljoonaa euroa. Palvelujen ostot ylittivät talousarvion 0,9 miljoonalla eurolla ja hoitotarvikkeet 0,25 miljoonalla eurolla.

Erikoissairaanhoitoon talousarviossa varattu 20,6 miljoonan suuruisen määräraha oli riittävä. Palvelujen ostot alittivat talousarvion 0,05 miljoonalla eurolla.

Sairaanhoitopiiriltä tilivuoden aikana saadun ennusteen perusteella erikoissairaanhoidon talousarvion alitus ennakoitiin suuremmaksi. Alituksen oli arvioitu kattavan hoitotarvikemenojen ylitystä. Sairaanhoitopiirin laskutuksessa syksyllä ilmenneiden teknisten ongelmien vuoksi kuntaan saatiin syyskuun käyntilasku marraskuun lopussa. Viimeinen 1,0 miljoonan euron lasku saapui tammikuun lopussa.

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon laskutus on vuonna 2018 perustunut laukaalaisten todelliseen palvelujen tarpeeseen ja käyttöön. Perusterveydenhuollon käyntejä oli 97.414, joka on 641 käyntiä vähemmän, kuin edellisenä vuonna. Erikoissairaanhoidon läheteitä oli 3.805, joka on 139 lähetettä vähemmän, kuin edellisenä vuonna. Talouden toteuma oli 32,0 miljoonaa euroa, joka oli 1,1 miljoonaa euroa enemmän, kuin vuonna 2017.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin tilinpäätöksen ennakkotiedon mukaan vuoden 2018 alijäämä on -6,0 miljoonaa euroa. Kumulatiivinen ylijäämä on 6,8 miljoonaa euroa. Ennakkotiedon mukaan seutusterveyskeskuksen tilikauden alijäämä on -0,4 miljoonaa euroa. Kumulatiivinen alijäämä on -0,7 miljoonaa euroa. Sairaanhoitopiirin tiedotteen mukaan vuonna 2019 jäsenkuntien hoitopalvelulaskutuksessa siirrytään kiinteään laskutuksen malliin, jossa jäsenkuntia laskutetaan kuukausittain tasasuuruksina erinä. Perusteena ovat talousarvion mukaiset tulot jäsenkunnilta kuten aikaisemmin: perussopimuksessa määritellyt toiminnot, ensihoitopalvelut ja yli/alijäämän tasaus.

Perusturvapalvelujen hallinnon toimintakate oli talousarvion mukainen.

Sosiaalityön ja vammaispalvelut tulosityksikön toimintakate oli 12,5 miljoonaa euroa, joka alitti talousarvion 0,5 miljoonaa euroa.

Sosiaalityön ja vammaispalveluiden tulosityksikkö joutui hakemaan lisämäärärahaa yhteensä 1,3 miljoonaa euroa (KV 22.10.2018 §23), joka kohdistettiin ennusteen mukaan lastensuojelun avo-, laitos- ja jälkihuoltoon 1,2 miljoonaa euroa ja sosiaalihuollon palveluihin 0,1 miljoonaa euroa.

Lastensuojelun muutetun talousarvion alitus oli 0,11 miljoonaa euroa. Muutetun talousarvion alitusta selittää kiireellisten sijoitusten määrässä tapahtunut muutos, huostaanottoprosesseissa sijoitusmuodon löytyminen kevyemmästä muodosta ja työn painopisteen kohdistaminen vahvasti myös sijoitusten purkuun, kun siihen oli riittävät edellytykset.

Perhetyön budjetti alittui 0,04 miljoonaa euroa. Alitus syntyi, koska kaksi määräaikaista toimea (perheohjaaja ja perhetyöntekijä) jätettiin täyttämättä perhetyön tiimissä vuodelle 2018. Toimien täyttämättä jättämisellä pyrittiin tasapainottamaan lastensuojelun avohuollossa ostopalveluista syntyneitä, yllättäviä kustannuksia ja katettiin kustannus perhetyön oman ammatillisen tukihenkilötyön sosiaaliohjaajan palkkaamisesta syntyneitä kuluja.

Aikuis- ja perhesosiaalityön alitus oli 0,17 miljoonaa euroa. Alitusta selittää se, että Kelan perustoimeentulotuen myöntäminen vakiintui normaaliksi ja yhteistyö tiivistyi Kelan kanssa. Lisäksi tiimityö tehostui myös toimeentulotuen myöntämisen suhteen huomioiden asiakkaiden tasavertaisuus. Päihdekuntoutuksen laituskuntoutuksen tarve väheni myös merkittävästi vuonna 2018. Päihdehuollon tarve näkyi enemmän asumispalvelujen tarpeen kasvuna. Asiakkaiden pitkäaikainen päihteidenkäyttö on tuonut haasteita heidän asumiseensa ja arjessa selviytymiseen.

Sosiaalipalveluissa oli varauduttu ostamaan sosiaalityötä tarvittaessa. Tähän ei ollut vuonna 2018 tarvetta, joten alitusta syntyi tältä osin 0,1 miljoonaa euroa

Vaikeavammaisten palvelujen kustannuspaikkojen palveluiden osalta vuosi toteutui suunnitellusti. Alitusta syntyi 0,08 miljoonaa euroa.

Palveluntarve kasvoi henkilökohtaisen avun, asunonmuutostöiden, kuljetuspalveluiden osalta mutta vastaavasti palveluasumisen tarve väheni.

Omien yksiköiden osalta Niemen asunnoissa oli ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Samoin Taitojen talolla. Taitojen talon ja Niemen asuntojen toimintatuotot ylittyivät ennakoidusta. Tuottojen ylitys muodostui lisääntyneen asiakasmäärän ja kunnalle sisäisesti tuotettujen palvelujen tuotoista.

Perusturvalautakunnan päätöksen (10.3.2016 §15) mukaisesti kehitysvammaisten virkistystilin varojen käyttöä raportoidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Vuonna 2018 kehitysvammaisten virkistystiliä käytettiin 35.245 euroa. Vuoden aikana

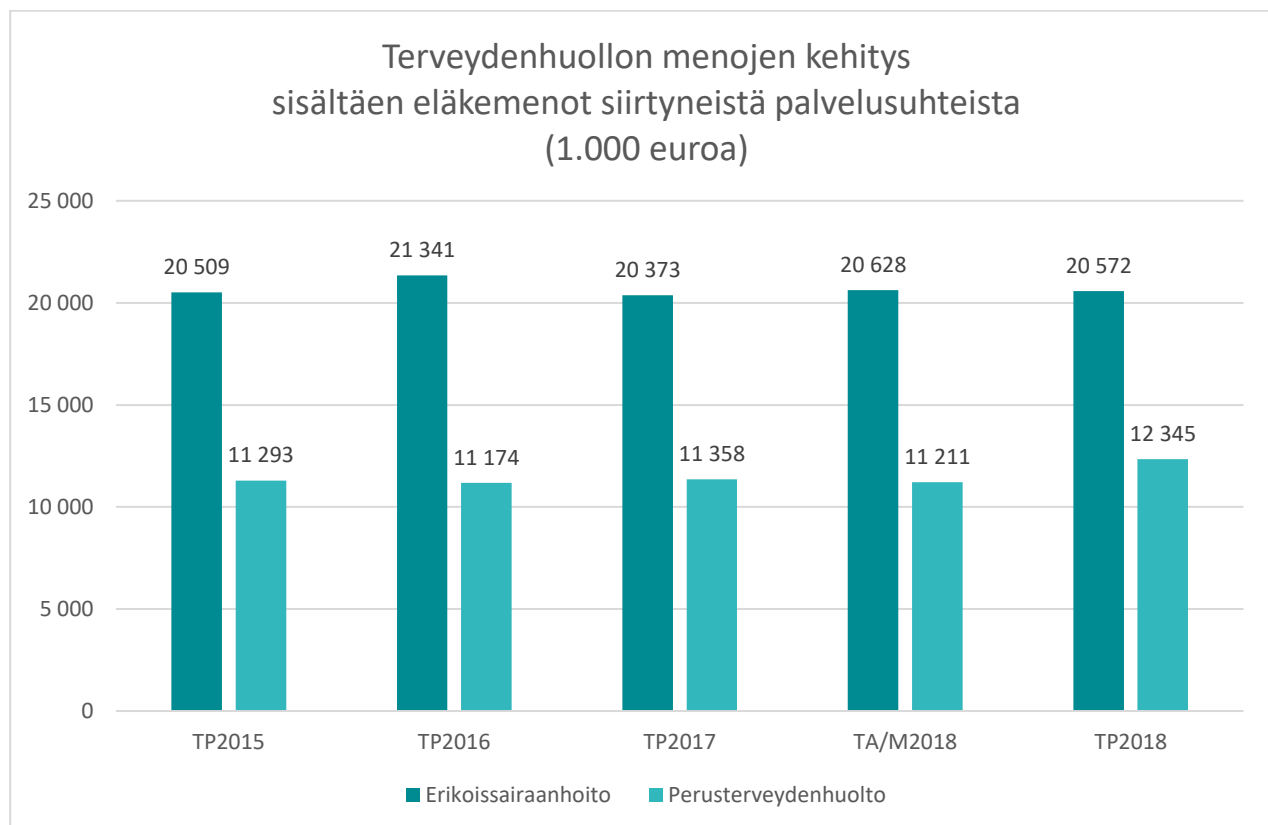
järjestettiin mm. lapsille maatilaleiri Hakolan tilalla, useita erilaisia liikuntakursseja, musiikkipajat Taitojen talolla, suuren suosion saavuttanut moottoriturheilupäivä RRteamin kanssa, hankittiin viihde- ja musiikkivälineistöä, kaksi eri ryhmää vuokrasi mökin käyttöönsä, tuettiin lapsille suunnattua kerhotoimintaa, kustannettiin kuljetuksia erilaisiin tapahtumiin mm. avotyöntekijöiden virkistysretkelle. Varoja on jäljellä 38.897 euroa.

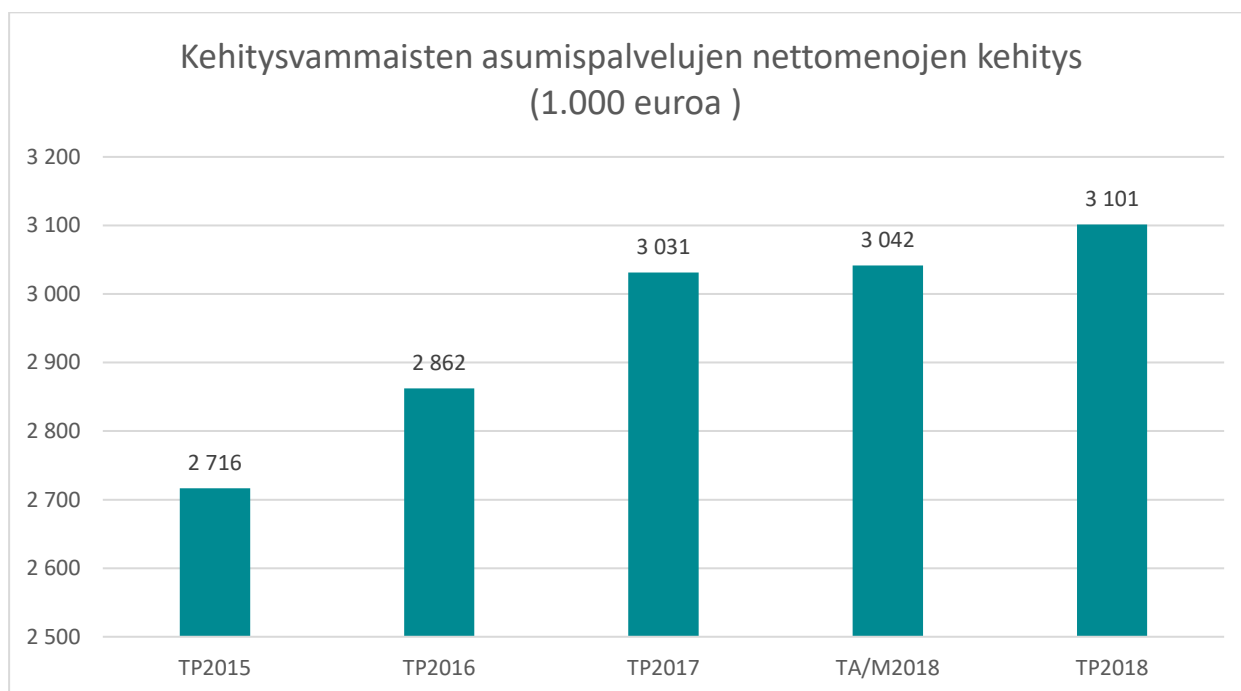
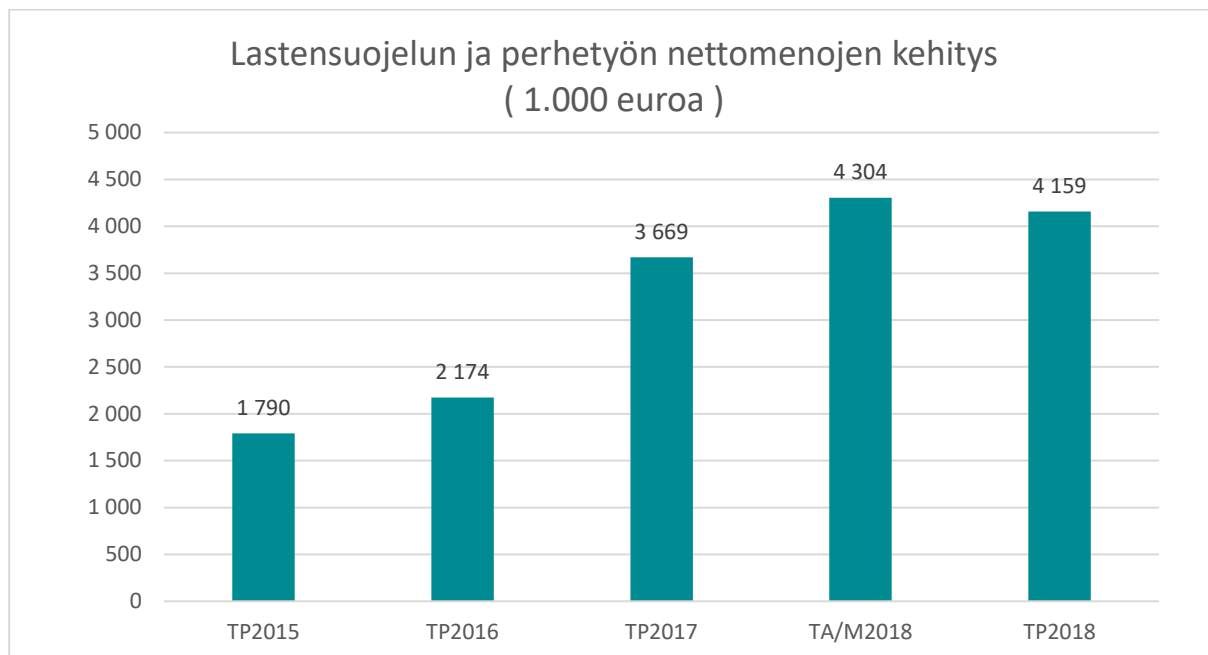
Vanhusten palvelujen toimintakate oli 11,3 miljoonaa euroa, joka alitti talousarvion 0,25 miljoonalla eurolla. Alitukseen vaikuttivat toimintatuottojen, erityisesti asiakasmaksujen, ennakoitua suurempi kertymä sekä kotihoidon ja asumispalvelujen palvelusetelin ennakoitua vähäisempi käyttötarve. Vanhusten palvelujen asumispalvelujen ostopalveluista vapautui viime vuoden aikana 48

paikkaa, joista 22 vapautunutta paikkaa ei tarvinnut täyttää lainkaan.

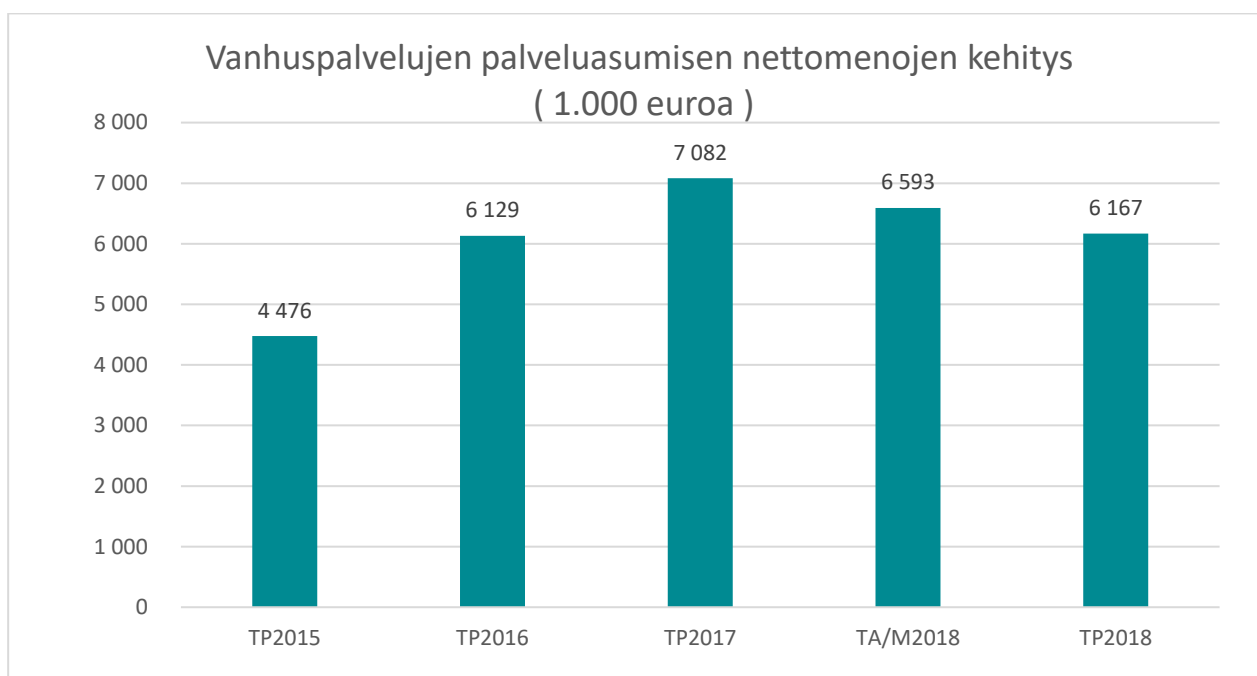
Vanhusten palvelujen henkilöstö vahvistui fysioterapeutin toimella toukokuussa 2018 ja yksi toimi ja yksi virka muutettiin asiakasvastaavien viroiksi 1.8.2018 alkaen. Vanhusten palveluissa tilapäisiin henkilökunnan sijaisuuksiin käytetyn ostopalvelun saatavuudessa oli puutteita. Työntekijävajetta jouduttiin paikkaamaan sijaisjärjestelyillä, sijaisten saanti oli ongelmallista mikä kuormitti henkilöstöä sekä esimiehiä ja vei esimiesten työaikaa kohtuuttomasti. Henkilökunnan tilapäisten poissaolojen korvaamiseksi päädyttiin aloittamaan vanhusten palvelujen oman varahenkilöyksikön suunnittelu vuodelle 2019.

Graffit ja tunnusluvut

Suoritteet	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Lapsia ja nuoria sijaishuollossa 31.12.	22	46	26	44
Lapsia ja nuoria lastensuojelun avohuollon asiakkaina	190	196	200	235
Toimeentulotuen saajia, ruokakunnat	690	344	370	307
Kunnan tuottamat kehitysvammaisten palveluasumispaikat	22	28	28	28
Ostetut kehitysvammaisten palveluasumispaikat	30	28	27	28
Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnan asiakkaat oma toiminta	53	55	52	61
Ostetun työ- ja päivätoiminnan asiakkaat	13	13	14	15

Suoritteet	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Kotihoitoa vuoden aikana saaneet, kaikki asiakkaat	613	573	700	533
Kotihoito, kaikki käynnit	116 521	121 793	133 200	127 805
Tukipalveluasiakkaat	287	299	320	311
Omaishoidon tuella hoidettuja vuodessa	83	100	90	96
Päivätoiminnan asiakkaat, koko vuosi	82	98	90	100
Vanhusten palveluasumisen asiakkaat (ostopalvelu)	133	133	104	110
Vanhusten palveluasuminen asiakkaat (palveluseteli)	40	33	33	29
Kuusela: Ryhmäkodit (27x365)	7980		9 855	9 502
Ryhmäkodin lyhytaikaiset hoitopäivät (3x336)	296		1 008	1 187
Kuusela Arvi: Eino ja Minna, joista (27x365)			9 855	8 596, joista lyhytaikaisia 1 613
Kuusela Arvi: Aku/kuntouttava lyhytaikainen hoito (10x336)(10x336)			3 360	2 866
Liisan ja Antin pirtti (23x365,pah)		8043	8 395	7 567
Liisan ja Antin pirtti, lyhytaikainen paikka (1x336)		326	336	452

4.2.3 Sivistyspalvelut

Sivistyspalveluiden 512 työntekijää tarjoavat hyvinvointia, koulutusta, kasvatusta, kulttuuria ja liikuntaa kaikille Laukaalaisille. Sivistyspalvelun toimialaan kuuluu sivistyslautakunnan alaisten asioiden valmistelu ja täytäntöönpano. Sivistyspalveluiden tehtävänä on huolehtia laadukkaista

päivähoitopalveluista, perusopetuksesta, lukio-opinnoista, kirjasto-, kulttuuri-, kansalaisopisto-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalveluista. Toimintaan kuuluu myös liikunta-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöjen avustaminen.

Varhaiskasvatus

Toiminnan kuvaus: Varhaiskasvatuksen tehtävänä on järjestää monipuolisia ja laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin perheiden tarve edellyttää. Palveluja järjestetään varhaiskasvatuslain, päivähoitoasetuksen ja perusopetuslain mukaisesti.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä kunnallisesti että yksityisesti. Kaikki kuusivuotiaat osallistuvat maksuttomaan esiopetukseen. Esiopetusta järjestetään osana varhaiskasvatuksen toimintaa kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa sekä kahdessa koulun yhteydessä toimivassa puolipäiväryhmässä. Yksityiset kerhopalvelut ovat osana varhaiskasvatusta ja toimintamuotona täydentävät varhaiskasvatuspalvelujen monipuolisuutta. Yksityistä varhaiskasvatusta tuetaan palvelurahalla.

Varhaiskasvatusta järjestetään kokopäiväisesti, osapäiväisesti tai osaviikkoisesti perheen hoidon tarpeet huomioon ottaen. Ilta- ja vuorohoitoa järjestetään työstä tai opiskelusta johtuvista syistä ostopalvelupäiväkodissa tai yksityisissä päiväkodeissa. Tilapäistä hoitoa tarjotaan niille perheille, jotka eivät tarvitse säännöllistä hoitopaikkaa, enintään viisi päivää kerrallaan. Varhaiskasvatuksen seutuyhteistyö lähikuntien kanssa mahdollistaa joustavien varhaiskasvatuspalvelujen käytön ylikuntarajojen.

Varhaiskasvatukseen kuuluu myös lasten kotihoidon tuki. Kotihoidon tuen maksamisen edellytyksenä on, että lapselle ei ole myönnetty varhaiskasvatuspaikkaa. Kotihoidon tuen maksatus tapahtuu KELA:n toimesta.

Varhaiskasvatuksen toimintaan kuuluu myös tukea tarvitsevien erityisoppilaiden aamu- ja iltapäivähoito.

Perusopetus

Toiminnan kuvaus: Peruskoulut luovat yhdessä kotien kanssa vankan perustan lasten ja nuorten kehitykselle yksilöiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antavat heille hyvät perusvalmiudet jatko-

opinnoille. Edistämme yhdessä vanhempien kanssa oppilaiden oppimista ja hyvinvointia.

Lukio

Toiminnan kuvaus: Lukiokoulutuksen tehtävä on järjestää ja kehittää laadukasta toisen asteen opetusta Laukaan kunnassa sekä jatkaa ja edistää toisen asteen koulutuksen yhteistyötä Keski-Suomessa. Lukion toimintaa ohjaavat lukiolaki ja -asetukset, opetussuunnitelmien perusteet sekä tuntijaot ja ylioppilastutkintoa koskevat säädökset.

Laukaan lukiolla on johtokunta, johon kuuluu huoltajien lisäksi henkilökunnan, opettajakunnan ja opiskelijakunnan edustajat. Johtokunta hyväksyy opetussuunnitelmamuutokset ja lukuvuoden toimintasuunnitelman sekä arvioi lukuvuoden toimintasuunnitelman toteutumista. Lisäksi johtokunnalla on tärkeä rooli lukion kehittämisessä yhdessä opettajakunnan ja opiskelijoiden kanssa.

Laukaan lukiossa korostetaan yhteisöllisyyttä ja sekä opiskelijoiden että henkilöstön hyvinvoinnista huolehtimista. Hyvinvointi on valittu toiminnan painopisteeksi. Laukaan lukio on ollut syksystä 2017 alkaen Liikkuva oppilaitos (opetus- ja kulttuuriministeriön pilottihanke).

Opiskeluhooltosuunnitelman toimintaperiaatteita arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Opiskeluhooltosuunnitelman päivittäminen on aloitettu syksyllä 2018, ja sen pohjaksi toteutettiin kysely opiskelijoiden keskuudessa. Eri toimijoiden (ryhmänohjaajien, aineenopettajien, opinto-ohjaajan, rehtorin, opiskeluhooltohenkilökunnan ja ulkopuolisten asiantuntijoiden) yhteistyön ja tehtäväjaon toimivuutta seurataan ja arvioidaan lukuvouden päättyessä.

Opiskelijoita on osallistettu koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Opettajainkokouksissa on ollut edustus opiskelijakunnan hallituksesta, ja yhteisöllisessä opiskeluhooltoryhmässä (HYVIS) ja mediaryhmässä on ollut mukana opiskelijajäseniä. Aktiivista vaikuttamista on korostettu myös tuomalla esiin nuorisovaltuuston työtä, ja tekemällä yhteistyötä HalooLaukaa! –hankkeen kanssa.

Koulunmäen rakennushanke, jossa lukiolle on suunniteltu uusia tiloja nykyisten tilojen viereen, on ollut merkittävät osa koko talousarviovuoden työtä, eri tavoin. Hanketta on viety eteenpäin erittäin kiireisellä aikataululla, mikä on näkynyt haasteina arkipäivässä. Opiskelijoiden osallistaminen ei ole aikataulujen vuoksi ollut mahdollista toimintakulttuurimme mukaisella laajuudella, mutta opiskelijakunnan hallitus on käsitellyt suunnitelmia, joissakin suunnittelupalaverissa on ollut opiskelijaedustus sekä kaikki opiskelijat ovat opiskelijakunnan toimintapäivässä päässeet kommentoimaan suunnitelmien sen hetkistä vaihetta.

Opetuksen ja sen arvioinnin kehittämiseen liittyvä sähköisten oppimisympäristöjen ja sähköisen arvioinnin monipuolinen ja laaja käyttöönotto. Arviointia, erityisesti vertais- ja itsearviointia on kehitetty yhteistyössä Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen kanssa Opetushallituksen rahoittamassa, syksyllä 2018 päättyneessä Laukaa Viisas -hankkeessa. Opettajille on tarjottu mahdollisuus osallistua arviointikoulutuksiin kiinnostuksensa perusteella. Tämä on voitu rahoittaa pääasiassa hankerahoituksella.

Monimuotoinen kansainvälinen toiminta on ollut osa lukion arkea. Oppitunneilla on ollut vieraita sekä livenä että verkon välityksellä, ja opettaja- ja opiskelijavaihtoa Laukaan lukiolla on ollut Tasmaaniaan, Saksaan (Kehl) ja Kosovoon. Lisäksi ruotsin ja äidinkielen yhteistyönä on järjestetty kirjallisuuden opintomatka Ruotsiin. Elokuussa 2018 kolme opiskelijaa Kanadan Calgaryssa sijaitsevasta lukiosta oli lyhyen vaihtojakson Laukaassa. Keväällä 2018 Laukaan lukio osallistui CERN-tiedeopintoihin yhdessä Hankasalmen ja Jämsän lukioiden kanssa.

Toisen asteen yhteistyötä on tehty sekä JAO:n että erityisesti POKE:n kanssa. Työelämä ja yrittäjyys on tuotu osaksi lukiolaisten opintoja opintojen ohjauksen sekä aineenopetuksen yhteydessä ja lisäksi erillisinä teemapäivinä, opintokäyntien yhteydessä ja kutsumalla vieraita oppitunneille.

Eduskunta on hyväksynyt uuden lukiolain, joka astuu voimaan 1.8.2019. Opetushallitus on aloittanut opetussuunnitelmauudistuksen ja Ylioppilastutkintolautakunta tekee uudistusta tutkinnon ja erityisjärjestelyjen toimeenpanon ja arvioinnin suhteen. Laukaan lukiossa on seurattu uudistuksia ja ennakoitu niiden vaikutusta lukion toimintaan

Lasten ja nuorten hyvinvointikeskus

Toiminnan kuvaus: Sivistyspalveluiden alaiseen Lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen tulosityksiköön kuuluivat vuonna 2018 oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelut, varhaisen

tuen asiantuntijan palvelut, etsivä nuorisotyö ja erityisnuorisotyö. Lisäksi Laukaan seurakunnan ja Laukaan kunnan koulu- ja oppilaitostyön kasvatus-

sihteerin kuluista noin puolet sekä HyPen palvelupäällikön tehtävästä 80 % kuuluvat tähän tulosityksikköön.

Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus HyPessä yhdistyvät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevat palvelut hallintorajat ylitäten. Lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen tulosityksikön taloudessa budjetoidut ja tuottamat palvelut ovat osa laajempaa Laukaan HyPen yhdistämää palveluverkostoa. Palvelut tuotetaan moniammatillisessa yhteistyössä eri toimijoiden, pääasiassa Laukaan kunnan sivistys- ja perusturvapalvelujen, Keski-Suomen seututerveyskeskuksen, Laukaan seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa. Palveluja toteuttavat myös Jyväskylän perheneuvola ja Jyväskylän seurakunnan perheasiainneuvottelukeskus. Kolmannen sektorin toimijoita ovat esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami. Yhteistyötä tehdään tiiviisti avointen teemailtojen osalta eri yhteistyökumppaneiden, kuten Keski-Suomen ensi- ja turvakodin kanssa.

Vuonna 2018 HyPen palveluja olivat lääkärin ja psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut, nuorisotyö ja etsivä nuorisotyö, vammaispalvelut, kohdennettu pienryhmätoiminta ja vertaisryhmät, perhevalmennukset, parisuhteen tuen työmuodot, avoimet teemaillat perheille ja nuorille, kouluilla tehtävä työ sekä oppilashuollon ja varhaisen tuen palvelut. Keskus tarjosi tilat myös koulutuksiin, työnohjaukseen ja työryhmien kokoontumiseen. HyPen toimintaan kuuluivat myös tapahtumien ja tutustumiskäyntien järjestäminen. Laukaan HyPen toimintaa toteutetaan fyysisessä tilassa tapahtuvan toiminnan ja verkostomaisen työotteiden keinoin. Verkostomaisessa työssä ja jalkautuvilla palveluilla huomioidaan eri taajamien palvelutarpeet. HyPen toiminnassa huomioidaan asiakaskontaktin mahdollisuus myös sähköisin menetelmin.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset opiskelu- huollon psykologi- ja kuraattoripalvelut on toteutettu vuoden 2018 alusta kolmen kuraattori-psykologi työparin resurssilla. Lisäksi Laukaan kunta ostaa Laukaan seurakunnalta koulu- ja oppilaitosyhteistyön kasvatussihteerin henkilöresurssista noin

puolet. Kuraattori- ja psykologityön tavoitteena on oppilaiden ja koko koulu- tai oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tukeminen yhteistyössä opettajien ja muun henkilöstön kanssa. Palveluja tarjotaan kaikille esi- ja perusopetuksen oppilaille sekä Laukaan lukion ja Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopiston Laukaan toimipisteen opiskelijoille. Opiskeluhuollon kuraattoreiden ja psykologien tehtävänä on yksilökohtaisen tuen tarjoaminen ja yhteisöllinen opiskeluhoitotyö.

Vuonna 2018 Laukaan kunnan kuraattoreiden kokonaistyöajasta noin 65 % menee yksilökohtaiseen tukeen, 25 % yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön ja kymmenen prosenttia muuhun työhön. Psykologeilla yksilökohtaisen työn osuus on 74 %, yhteisöllisen 13 % ja muun työn osuus 13 %. Yksilökohtaisen tuen tarjoaminen sisältää tukikeskustelut lapsen ja mahdollisesti hänen huoltajiensa kanssa, asiakaskohtaisen verkostoyhteistyön, konsultation ja palveluohjauksen. Yhteisölliseen opiskeluhoitoon kuuluvat oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien toimintaan osallistuminen, oppilaiden ryhmänohjaus esimerkiksi vuorovaikutustaidoissa, tunne- ja sosiaalisen taitojen kehittämiseen tähtävien sisältöjen tuottaminen sekä sidosryhmäyhteistyö. Muuhun työhön kuuluvat esimerkiksi tiimipalaverit, koulutukset ja työnohjaus.

Oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluita kehitettiin voimakkaasti vuonna 2018. Uudistuksia olivat oppilashuollon kuraattorien ja psykologien uusi koululuejako, henkilöstön työn uudelleenorganisointi, asiakastyön kirjauskäytäntöjen tarkentaminen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmän kokoonpanon päivittäminen ja systematisointi. Oppilashuollon kuraattori ja psykologipalvelut siirtyivät HyPen palvelupäällikön alaisuuteen 1.1.2018.

Varhaisen tuen resurssi on Laukaassa pilotoitu työmuoto, joka vakinaistettiin ja siirrettiin kirkonkylän koulun yksiköstä Lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen tulosityksikköön 1.3.2018. Varhaisen tuen resurssi tarjoaa terapiaotteella perustason aikuisten ja lasten mielenterveystyötä. Mielenterveystyö kohdentuu varhaisena tukena myös perheisiin. Välikäytössä asiakas- ja mielenterveystyössä työotetta

ja työkaluja mallitetaan lapsen lähiäikuiselle, eli lapsen arjessa toimiville perustason työntekijöille. Vuonna 2018 varhaisen tuen resurssia kohdennettiin koulutukseen ja konsultaatioihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö avustaa etsivän nuoristyön työmuodon toteutumista Aluehallintoviraston (AVI) kautta jaettavilla avustuksilla. Etsivä nuorisotyö auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat ilman opiskelu-, työkokeilu- tai työpaikkaa. Etsivä nuorisotyö jalkautuu nuorten toimintaympäristöihin ja esimerkiksi osallistuu vuosittain kutsuntoihin. Toiminta toteutetaan yhteistyössä nuoren kanssa toimivien tahojen kanssa. Etsivässä nuorisotyössä keskeinen työmenetelmä on yksilöohjaus, joka on ollut vakiintunut vuosia. Tehtäväkentän selkiyttämiseksi vuonna 2018 etsivät jakoivat työalueensa, jossa toinen työntekijöistä painottaa työssään koulu- ja nivelvaihtotyötä ja toinen työntekijä nuorten aikuisten kanssa tehtävää työtä. Joulukuussa 2018 Laukaan kunnanhallitus hyväksyi kahden etsivän nuorisotyöntekijän toimen perustamisen ja täyttöluvan vuoden 2019 alusta alkaen.

Lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen tulosityksikössä toteutettiin 1.9.2017-31.8.2018 Nuorten Laukaa –hanke, joka sai Aluehallintovirastosta 31.12.2019 mennessä käytettävän jatkorahoituksen. Jatkorahoitus oli haettua pienempi, joten Nuorten Laukaa –hanketta ei toteutettu syksyllä 2018, vaan hankekausi ajoitettiin vuodelle 2019. Hankkeessa on työskennellyt yksi työntekijä. Nuorten Laukaa –hanke on erityisnuorisotyötä, pienryhmätyötä ja muuta kohdennettua työtä ja teemallista toimintaa toteuttava työmuoto. Työhön kuuluu nuorten vahvan tuen yksilötyö ja työparityö

esimerkiksi sosiaalitoimen kanssa. Erityisnuorisotyön tavoitteena on Laukaan lasten ja nuorten elinolojen parantaminen, oikea-aikainen kohdennettu työ, ongelmien ennaltaehkäisy, yhdenvertaisuus ja nuorten elämänhallinnan parantaminen. Kehittämistyön keskeisimpiä toimintaympäristöjä ovat HyPe ja moniammatilliset verkostot, Laukaan koulut ja vapaa-ajantoimijat.

Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus oli osana sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ja opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) vuosina 2016-2018 toteuttamaa Lapsi ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) lapsi ja perhepalvelujen kehittämistyötä. Vuonna 2018 Laukaan HyPe sai LAPE –avustusta toimintaansa. Osana LAPE –muutosohjelmaa Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekivät vuonna 2018 tutkimuksen Laukaan HyPen toiminnasta ja Laukaan lapsi- ja perhepalveluista.

Laukaan kunnan perusturvapalvelut pilotoivat lokakuusta 2018 alkaen kymmenen käyntikerran lyhytpsykoterapian palveluja Laukaassa. Palvelun toteuttaa pilottihankkeena Psykoterapiakeskus Vastaamo. Tavoitteena on oikea-aikainen, tarpeenmukainen ja kohdennettu tuki. Laukaan HyPe on yhteistyökumppanina lyhytpsykoterapian pilotoinnin suunnittelussa ja toteutuksessa. Asiakkaan palveluun ohjautuminen tapahtuu maksusitoumuksella sosiaalityön ja HyPen alkuarviointitiimien kautta. Laukaan HyPen toimitiloja on hyödynnetty Vastaamon tuottaman lyhytpsykoterapian jalkauttamisessa Laukaaseen.

Kansalaisopisto

Toiminnan kuvaus: Laukaan kansalaisopisto on vapaan sivistystyön oppilaitos, joka järjestää toiminta-alueensa asukkaiden tarpeisiin perustuvaa ja kaikkien saatavilla olevaa monipuolista opetusta luoden mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Opiston tarkoituksena on vapaan sivistystyön lain mukaisesti edistää toimialueensa asukkaiden kykyä ja halua elinikäiseen oppimiseen, uusien asioiden

omaksumiseen sekä itsensä kehittämiseen tarjoamalla heille monipuolisia koulutuspalveluja. Opisto järjestää myös tilauskoulutusta ja osallistuu erilaisiin koulutusta tukeviin alueellisiin kehittämishankkeisiin.

Laukaan kansalaisopisto järjestää toiminta-alueensa asukkaiden tarpeisiin perustuvaa ja kaikkien saatavilla olevaa monipuolista opetusta, joka luo

mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Opetuksen painopiste on taide- ja taitoaineissa kuten kädentaidot ja kuvataiteet, musiikki, tanssi ja liikunta sekä teatteri-ilmaisu. Lisäksi kansalaisopisto järjestää alueensa koulutustarpeen mukaan monipuolisia ihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä opintoja, kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia edistäviä tieto- ja viestintätekniikan opintoja sekä kansainvälistymistä tukevia kieliopintoja. Opisto osallistuu myös ikääntyvien yliopiston luentojen järjestämiseen yhteistyössä Äänekosken, Karstulan ja

Saarijärven kansalaisopistojen kanssa sekä verkko-luentojen osalta Jyväskylän kesäyliopiston kanssa. Kansalaisopisto tarjoaa lisäksi lasten ja nuorten yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta käsityössä, kuvataiteessa ja teatteritaiteessa.

Kansalaisopisto palvelee kunnan henkilöstöä järjestämällä henkilöstökoulutusta mm. talouteen, hallintoon ja viestintään, henkilöstöhallintoon sekä turvallisuuteen liittyvissä aiheissa. Koulutustarjonta räätälöidään vuosittain yhteistyössä eri palvelualueiden esimiesten kanssa.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Toiminnan kuvaus: Laukaan kirjasto tarjoaa asiakkailleen kirjastoaineistoa, verkkopalveluita, kirjastotiloja ja henkilöstön antamaa tietopalvelua ja opastusta. Kirjastolain mukaan kirjastopalveluiden tavoitteena on ”edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen”. Kirjasto mahdollistaa tasa-arvoisen pääsyn tiedon lähteille kaikille. Kirjasto voi parantaa ihmisten elämänlaatua ja lisätä hyvinvointia.

Palveluja tarjoaa pääkirjasto, kaksi lähikirjastoa ja kirjastoauto. On tärkeää, että kirjastopalvelut ovat myös niiden kuntalaisten ulottuvilla, jotka ovat lähipalvelujen ja julkisen liikenteen varassa. Keski-kirjastoverkon laajentumisen myötä toiminnallinen yhteistyö koskee kaikkia Keski-Suomen kuntien kirjastoja. Samaa kirjastokorttia voi käyttää yli 50 kirjastossa.

Kirjastoaineistoa hankitaan ja lainataan tukemaan opiskelua ja harrastuksia sekä virkistystä ja elämyksiä. Kirjasto on turvallinen paikka. Kirjastojen lehtisalit ja lukupaikat ovat ahkerassa käytössä. Kirjaston tilat toimivat myös yhteisöllisenä kohtaamispaikkana ja tiloissa kokoontuvat monet yhdistykset ja toimintaryhmät. Kirjastoissa järjestetään tapahtumia yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Säännöllisesti järjestetään myös satutuokioita ja monenlaisia teemapäiviä.

Yhteistyö koulujen kanssa on suunnitelmallista: luokat saavat tiedonhaun ja kirjastonkäytön opetusta ja kirjaesittelyjä eli kirjavinkkausta. Kirjasto kutsuu kulttuuriopetussuunnitelman mukaisesti kaikki Laukaan toisen luokan oppilaat kirjastoon sanataidetuokioon. Kirjasto tukee toimillaan hyvän lukutaidon oppimista, koulutyötä ja lukuharrastusta. Hyvä lukutaito ja luetun ymmärtäminen kehittyvät vain lukemalla. Kirjasto toimii myös media-kasvattajana monilukutaitoa opeteltaessa.

Kirjastoauto toimii kyläkoulujen koulukirjastona. Koululuokat ja päiväkotiryhmät käyttävät kirjastoja myös aukioloaikojen ulkopuolella, joten aukiolotuntien määrä ei täysin kuvaa toiminnan laajuutta. Kirjaston verkkopalvelut ja laitteet antavat mahdollisuuden sähköisten palvelujen käyttöön myös niille kuntalaisille, joilla ei ole itsellään laitteita ja verkkoyhteyksiä. Kirjasto tarjoaa monipuoliset aineistot, sekä erinomaisen ja laadukkaan asiakaspalvelun.

Lievestuoreen uusi kirjasto avasi ovensa 29.10.2018 Laurinkylän uuden koulun yhteydessä. Kirjastoon hankittiin uutta aineistoa ja tekniikkaa. Lievestuoreen kirjaston omatoimiautomatiikka otetaan käyttöön vuoden 2019 kuluessa. Omatoimikirjastotoiminta tulee lisäämään kirjaston käyttöä ja aukiolotunteja.

Tapahtumia on järjestetty kirjaston järjestämänä sekä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa

eri teemoin. Pääkirjaston tiloissa järjestettiin vapaaehtoistoiminnan messut 6.11. yhdessä 20 toimijan kanssa. Messuilla kävi 250 ihmistä. Messut onnistuivat hyvin ja ne saavat jatkoa syksyllä 2019. Suosittuja tilaisuuksia olivat myös Teatteri Tien näytelmä, Tomi Paldaniuksen kitarakonsertti, Lasten lauantai, jäteneuvonta- ja kierrätysinfot, aulakonsertit sekä aulan näyttelyihin liittyvät avajaiset ja teemapäivät. Vanhusten viikolla kirjasto tarjosi ikäihmisille digineuvontaa. Lukupiiri jatkui koko vuoden ja Taiteiden ilta järjestettiin kunnassa ensimmäisen kerran. Pääkirjaston 20-vuotisjuhlat toteutettiin yhdessä Laukaan Marttojen ja vapaa-aikatoimen kanssa. Juhlissa oli ohjelmaa kaikenikäisille: elävää musiikkia, mysteerihuone ja lasten peikkotarinoita.

Vapaa-aikatoimi

Toiminnan kuvaus: Vapaa-aikatoimen tehtävänä on järjestää liikunta-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalveluja. Tavoitteena on edistää vapaa-ajantoimintojen harjoittamista, harrastamista ja edistää asukkaiden hyvinvointia, sekä edistää palvelujen saatavuutta ja lisätä vapaa-ajan palvelujen käyttöä.

Liikuntapalvelujen perustehtävänä on luoda kuntalaisille liikuntaedellytyksiä ja siten edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntapalvelujen toiminnassa painotetaan lasten ja nuorten liikuntaedellytysten sekä seurojen toimintaedellytysten turvaamista. Alle 18-vuotiaiden liikuntaseuroissa harrastavien nuorten liikuntavuorot ovat maksuttomia. Aikuisille ja yksityisille käyttäjille liikuntapaikat ovat maksullisia

Nuorisotilat ovat neljässä taajamassa. Nuorisotoiminnan tavoitteena on tukea nuorten vapaa-

Vuonna 2018 oli käynnissä useampia hankkeita. Kirjaston kehittämishankkeen myötä toteutettiin lastenkulttuuritapahtumia, askartelupajoja ja konsertteja. Kirjastosta elämän ensi sivuille -hankkeen myötä järjestettiin muun muassa kaksi suosittua lukuleiriä, nuorten kirjoituskerhon tapaamisia ja yökirjasto. Hanke jatkuu vuoden 2019 syyskuuhun asti. Laukaa ja Hankasalmi saivat OKM:n erityisavustusta Kuntaorganisaatio luovuuden lähteenä -hankkeeseen kuntien taide- ja kulttuuritoiminnan kehittämiseen ja kokeiluihin. Kangasniemen kirjaston kanssa toteutettiin sanataidehanke.

Kulttuuripalveluiden toiminta painottuu kulttuurivastustusten myöntämiseen paikallisille toimijoille.

ajan toimintaa, päihitteettömyyttä, lisätä nuorten aktiivista osallistumista ja tarjota nuorille turvallinen paikka vapaa-ajan viettämiseen. Nuorisotalotoimintaan kuuluvat nuorten illat, 5.-6.-luokkalaisten iltapäivät, nuorisokahvilat noin joka toinen perjantai, erilaiset tapahtumat sekä bänditilat. Nuorisotalot ovat näkyvillä myös sosiaalisessa mediassa, useimmilta taloilta löytyy mm. facebook ja instagram.

Multamäen leirikeskus tarjoaa mainiot puitteet leiritöiminnälle. Vatti järjesti 32 lasten ja nuorten leiriä koululaisten loma-aikoina. Leireille osallistui 5-15-vuotiaita lapsia 616. Lasten ja nuorten ohjattuja liikuntakerhoja ja uimakouluja järjestetään kesällä taajamissa ja haja-asutusalueilla.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Varhaiskasvatus

Tavoite 1: Varhaiskasvatuksen piirissä on 1200 lasta, joka on 59,5 % kaikista 0-6-vuotiaista lapsista. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on 673 lasta, ostopalveluissa 58 lasta ja yksityisessä var-

haiskasvatuksessa 469 lasta. Yksityisiä kerhopalveluja järjestetään 175 lapselle. Tavoitteena on, että kunnalliset päivähoitopaikat ovat täynnä.

Toteutuminen: Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä toteutui lähes odotusten mukaisesti. Kunnalliseen varhaiskasvatukseen sijoittui lapsia loppuvuonna 2018 67 lasta arvioitua vähemmän.

Keväällä kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä oli noin 50 lasta enemmän kuin loppuvuodesta. Yksityiseen varhaiskasvatukseen sijoittui 33 lasta arvioitua enemmän. Kunnallisten perhepäivähoitajien määrä väheni eikä tilalle saatu palkattua uusia hoitajia. Kerhotoiminnassa lapsia oli 66 lasta arvioitua vähemmän. Tämä johtui muutoksesta perheiden palvelun tarpeissa, kerholapsia siirtyi perhepäivähoitoon tai päiväkoteihin. Varhaiskasvatuspaikat lisääntyivät, kun 1.8.2018 alkaen Vuonteelle avattiin kunnallinen Satavuon päiväkotiki sekä Vihtavuoreen yksityinen päiväkotiki Pilke. Kirkonkylän alueella Laululaakso Oy laajeni 1.10.2018 alkaen kun uusi yksikkö Sävelmaa aloitti toimintansa.

Tavoite 2: Lakisääteistä kotihoidon tukea maksetaan keskimäärin 595 lapsesta kuukaudessa. Se on 29,8 % kaikista 0-6-vuotiaista lapsista.

Toteutuminen: Lakisääteistä kotihoidon tukea maksettiin keskimäärin 400 lapsesta kuukaudesta, joka oli 195 lasta vähemmän kuin oli arvioitu. Se oli 21 % kaikista 0-6-vuotiaista lapsista. Tähän vaikuttivat hallituksen tekemät toimenpiteet työllisyyden nostamisesta. Lapsia siirtyi varhaiskasvatuksen palvelujen piiriin.

Tavoite 3: Uuden varhaiskasvatussuunnitelman jalkauttaminen kaikkiin varhaiskasvatusyksiköihin koulutuksen, vertaistyöskentelyn, tiimitoiminnan ja jaetun pedagogisen johtajuuden avulla. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa.

Toteutuminen: Uuden varhaiskasvatussuunnitelmaa jalkautettiin vuoden aikana eri tavoin järjestäen henkilöstölle koulutusta sekä kunta- että yksikötasolla. Keväällä 2018 järjestettiin yhteiset väsumessut, jossa jokainen varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja yksikkö esittelivät osaamistaan.

Vuonna 2018 jokainen kunnallinen sekä yksityinen päiväkotiki laati pedagogisen toiminta- ja kehittämissuunnitelman, joka kokosi yhteen yksiköiden tulevan kauden kehittämistavoitteet. Pedagoginen toiminta- ja kehittämissuunnitelma pohjautui yksiköiden asiakaskyselyiden tuloksiin, kehityskeskus-

teluihin, tiimien arviointiin sekä toimintasuunnitelmien arviointiin. Suunnitelman tarkoituksena oli ohjata yksikön kehittämistavoitteita. Jaettua pedagogista johtajuutta syvennettiin vuonna 2018 yhteisten pedagogisten iltapäivien muodossa. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelma tehdään noin 3 kk kuluessa toimintakauden alusta tai kun lapsi on aloittanut varhaiskasvatuksessa.

Tavoite 4: Kasvun ja oppimisen tuen saatavuuden varmistaminen siten, että erityistä tukea tarvitseville lapsille voidaan tarjota heidän tarpeidensa mukaista tukea jo varhaisessa vaiheessa ennen koulun aloittamista.

Toteutuminen: Varhaiskasvatuksessa toteutetaan kolmiportaista tukea johon kuuluvat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Laadukas varhaiskasvatus itsessään on yleistä tukea. Tehostettu tuki on suunnitelmallisempaa, pitkäkestoisempaa ja intensiivisempää tukea. Erityinen tuki on vahvinta mahdollista, pitkäkestoista tukea jossa lapsella on henkilökohtaisemman tuen ja ohjauksen tarve. Tällöin myös ryhmässä mahdollisesti turvataan lisäresurssein tarve avustajajärjestelyin. Tehostettua tukea saaneiden lasten määrä oli keskimäärin 47 lasta. Tämän lisäksi vahvinta mahdollista eli erityistä tukea saaneiden lasten lukumäärä oli vuonna 2018 keskimäärin 25 lasta. Jonkinasteista tukea saavia lapsia oli kaikissa varhaiskasvatuksen ryhmissä.

Lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia tuetaan lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat työskentelevät sekä kunnallisissa että yksityisissä varhaiskasvatusyksiköissä lapselle annettavan tuen suunnittelun ja arvioinnin parissa. Lapsen tarvitsema yksilöllinen tuki suunniteltiin omassa lapsiryhmässä toteutettavaksi ja mahdollistettiin henkilöstöä tuen menettelyin perehdyttäen, monialaisen yhteistyön sekä tarvittaessa avustajaresurssin avulla.

Tavoite 5: Tieto- ja viestintätekniikan (TVT) kehittämiseen liittyvät laitehankinnat, sähköisen asioinnin ja dokumentoinnin kehittäminen.

Toteutuminen: Varhaiskasvatukseen tehtiin laite- ja puhelin hankintoja sekä opiskäyttöön että esimiesten tarpeisiin. Sähköistä asiointia kehitettiin vuoden aikana. Varhaiskasvatuksen Effica-järjestelmään hankittiin arkistointi-komponentti tehostamaan uusien GDPR-tietosuojasetusten toteutumista. Effica-järjestelmään lisättiin myös sähköiset sijoitus- ja asiakasmaksupäätökset. Sähköisten päätösten on myöhemmin tarkoitus lisätä myös ekologisuutta vähentäen postituskuluja, mutta tämä ei näkynyt vielä vuoden 2018 kustannuksissa, koska otettiin vasta loppuvuodesta käyttöön.

Sähköisiä koulutuksia toteutettiin myös esimerkiksi kasvu- ja oppimisympäristöjen tietosuojaan liittyen. Varhaiskasvatuksen asiakastytyväisyyskysely toteutettiin sähköisessä muodossa.

Sähköistä dokumentointia ja laitteiden toiminnan opastusta kehitettiin digitutor-toiminnan avulla. He opastivat varhaiskasvatuksen henkilöstöä erilaisten laitteiden yleiskäyttöön liittyen. Digitutor-toiminnan toteutusta varten palkattiin erillinen varahenkilö varhaiskasvatuksen käyttöön kuukaudeksi, joka vapautti henkilöstöä opetustehtävistä etukäteen sovitun aikataulun mukaisesti.

Lisäksi henkilöstölle järjestettiin myös koulutusta pedagogiseen dokumentointiin sekä Pedanetin käyttöön liittyen.

Perusopetus

Tavoite 6: Peruskouluissa annetaan opetusta 4650 tuntia viikossa (1,81 h/oppilas).

Toteutuminen: Peruskoulun alakouluissa annettiin 2523 opetustuntia (1,41 h/oppilas) ja yläkouluissa 1620 opetustuntia (1,93 h/oppilas). Kaikkiaan peruskouluissa pidettiin 4874 opetus- tai muita tunteja (1,81 h/oppilas). Oppilaskohtaisen tuntimäärä siis laski hieman viime vuodesta (1,83) ja oli tavoitteen mukainen. Opetustuntien määrä kasvoi 181 viikkotunnilla vuoteen 2017 verrattuna. Tämä johtui oppilasmäärän kasvusta. Oppilasmäärä kasvoi edellisestä vuodesta 131:lla.

Tavoite 7: Laskennallinen opetusryhmien koko on 17,2 oppilasta. Opetusryhmien keskimääräistä kokoa nostetaan maltillisesti.

Toteutuminen: Alakoulujen keskimääräinen ryhmäkoko oli 17,8 oppilasta ja yläkoulujen 17,7. opetusryhmien keskimääräistä kokoa on pystytty nostamaan maltillisesti. Savion, Tarvaalan ja Vuonteen koulujen yhdistyminen Satavuon kouluksi vähensi pienimpiä opetusryhmiä. Silti ryhmäkokojen vaihteluväli on vielä huomattava. Pienin opetusryhmä on ollut Valkolan koulun 7 oppilasta ja suurimmat opetusryhmät 25 oppilasta Kirkonkylän ja Leppäveden kouluilla.

Tavoite 8: Erityisopetusta mukaan luettuna vammaisten lasten opetus, alkuluokka ja joustavan perusopetuksen ryhmät annetaan 642 viikkotuntia.

Toteutuminen: Erityisopetustunteja annettiin 731 viikkotuntia. Erityisopetuksen tuntiresurssia kasvatettiin sivistyslautakunnan päätöksellä 24.4.2018. Kasvun syynä olivat Sydän-Laukaan koulun pienryhmän perustaminen, kirkonkylän koulun vaativan tuen pienryhmän perustaminen, Vihtavuoren koulun laaja-alaisen erityisopetuksen tarve sekä Lievestuoreen koulun joustavan perusopetuksen ryhmän aiempaa suurempi opetusryhmä. Opetushallituksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin saatua avustusta käytettiin näiden kulujen kattamiseen.

Tavoite 9: Tukiopetusta annetaan 52 viikkotuntia. Koulukerhotoimintaan käytetään 40 viikkotuntia, joista n. 28 tuntia kattaa Opetushallituksen myöntämä tuki.

Toteutuminen: Tukiopetusta annettiin 49 viikkotuntia. Koulukerhoja pidettiin vuoden 2018 aikana 930 viikkotuntia (n. 30 viikkotuntia) 69 erillisissä kerhoissa. Vuoden 2018 kerhotoiminnan kustannukset olivat 40.000 euroa, josta Opetushallituksen tuki kattoi 28.000 euroa. Laukaan kunnan oma osuus oli näin ollen 12.000 euroa.

Tavoite 10: Uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön 8. luokilla syksyllä 2018. Seurataan uuden opetussuunnitelman ja tuntijaon toimivuutta erityisesti alakouluilla.

Toteutuminen: Peruskoulujen uudet opetussuunnitelmat hyväksyttiin vuonna 2016 ja niiden käyttöönottoaminen porrastettiin siten, että alakoulut ottivat ne käyttöön 1.8.2016 ja 7. vuosiluokalla

1.8.2017. 8-luokalla uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2018. Uusien opetussuunnitelmien käyttöönotto on sujunut hyvin, samoin tunti- ja opetuksen uudistus on ollut toimiva. Perusopetuksen arviointityöryhmä jatkaa työskentelyään edelleen, koska arviointikäytänteet vaativat jatkuvaa kehittämistä.

Tavoite 11: Jatketaan oppilashuollon kokonaisvaltaista ja moniammatillista kehittämistyötä osana uudistunutta lainsäädäntöä. Vahvistetaan oppilashuollon toimintaedellytyksiä ja resursseja lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi olemalla keskeisesti mukana uuden hyvinvointikeskuksen/perhekeskuksen perustamisessa. Tavoitteena kolmannen koulupsykologi – koulukuraattori työparin vakinaistaminen 1.1.2018 alkaen.

Toteutuminen: Oppilashuollon henkilöstö on ollut aktiivisesti mukana rakentamassa lasten ja nuorten hyvinvointi- ja oppimisympäristöä (HyPe). HyPe:n toiminnasta ja koulukuraattori-/psykologipalveluista on kerrottu laajemmin hyvinvointi- ja oppimisympäristön kohdalla. Oppilashuollon ohjausryhmän toimintaa on tehostettu toimintasuunnitelmalla, ja sen kokoontuminen on muuttunut säännölliseksi. Perusopetuspalveluja ohjausryhmässä edustaa opetuspäällikkö. Alueellisen oppilashuoltoryhmät ovat kokoontuneet suunnitelman mukaan säännöllisesti. Koulupsykologin ja koulukuraattorin toimet täytettiin toistaiseksi 1.1.2018 alkaen.

Tavoite 12: Perusopetuksen kehittämistoiminnan painopisteinä ovat tieto- ja viestintätekniikka ja uudet digitaaliset oppimisympäristöt, kerhotoiminta sekä esi- ja perusopetuksen oppimaan oppimisen vahvistaminen ja oppimismotivaation kasvattaminen.

Toteutuminen: Tieto- ja viestintätekniikan opetus- ja oppimisympäristöjen toteuttamisessa on noudatettu lautakunnan hyväksymään tieto- ja viestintätekniikan opetus- ja oppimisympäristöjen strategiaa (2015-2018), joka on päivitetty ja valmistuu vuoden 2019 aikana. V. 2018 aikana jatkui digitutor-opettaja-toiminta, jonka tavoitteena oli, että kaikissa peruskouluissa on käytettävissä digitutor-opettajan tuki. Digitutor-koulutusta sai 12 opettajaa. Koulutus toteutettiin

oman henkilökunnan toimesta ja sitä varten Laukaan kunta sai 25.600 euron avustuksen Opetushallitukselta toiminnan jatkamiseen. Lisäksi Laukaan kunta oli mukana seudullisessa Koulussa digittää-hankkeessa, joka keskittyi alueelliseen tutoropettaja-toimintaan.

Taloussuunnitelmassa oli vuodelle 2018 50.000 euron investointivaraus tieto- ja viestintätekniikan laitehankinnoille. Tämän varauksen myötä koulujen varustetasoa on voitu parantaa ja se on tvt-strategian mukainen.

Koulujen kerhotoiminta jatkui aiemmassa laajuudessaan valtion tuen kerhotoiminnalle ollessa samalla tasolla kuin vuonna 2017.

Perusopetuksen ryhmäkoot on pyritty pitämään kohtuullisina, jotta opetus voidaan asiallisesti järjestää. Tällä on pyritty siihen, että työolosuhteet ovat hyvät sekä opettajille että oppilaille. Suurimmat ryhmät olivat 25 oppilasta. Tilanne tosin vaihtelee vuoden aikana sen mukaan kuin uusia oppilaita muuttaa kouluun tai muuttaa pois.

Tavoite 13: Laaditaan koulutuksen järjestäjän kehittämissuunnitelma

Toteutuminen: Koulutuksen järjestäjän kehittämissuunnitelma käynnistettiin vain perusopetusta koskevana, mutta työn edistyessä todettiin tarvittavan koko sivistystoimen kattava, kuntastrategiaan pohjautuva strategia. Työ valmistuu huhtikuuhun 2019 mennessä, ja sisältää myös perusopetuksen kehittämissuunnitelman.

Tavoite 14: Koulutilojen suunnittelu ja toteutus yhdessä tilapalvelun kanssa.

Toteutuminen: Vuoden 2018 aikana tehtiin Vihtavuoren ja koulunmäen hankkeen toteutussuunnittelua. Hankkeiden suunnittelussa olivat mukana koulujen edustajat ja elokuusta 2018 alkaen opetus- ja oppimisympäristöjen strategiaa. Vuonna 2018 valmistui kaksi merkittävää koulurakennushanketta: Satavuon koulu ja päiväkotit otettiin käyttöön 1.8.2018 ja Lievestuoreen uusi koulu lokakuussa 2019.

Lukio

Tavoite 15: Laukaan lukiossa annetaan opetusta 340 kurssia viikossa (1,42 h/opiskelija).

Toteutuminen: Laukaan lukion kehys eli kokonaiskurssimäärä oli kevätlukukaudella 2018 345 kurssia ja syyslukukaudella 360 kurssia. Tähän kurssimäärään sisältyy virkaehtosopimuksen mukaisesti maksettava lukioresurssi, joka lasketaan opiskelijamäärän mukaisesti.

Lukion opiskelijamäärä kasvoi edelleen: tilastointipäivänä (20.9.2018) valtionosuuteen oikeuttavia lukiolaisia oli 249. Lisäksi Laukaan lukiossa opiskeli kolme opiskelijaa, joista ei enää valtionosuutta maksettu, mutta joiden opinnot lukiossa valmistuivat syksyllä 2018.

Kehystä käytettiin syksyllä 2018 yhteensä 1,43 h/opiskelija, ja kevätlukukaudella 2018 1,42 h/opiskelija. Käytetty kehys oli siten arvoltaan talousarviossa esitetyn tunnusluvun mukainen. Opiskelijamäärän kasvu lisäsi edellä mainittua lukioresursseja ja siten käytettyä kokonaiskehystä kasvat-
taen tunnusluvun arvoa omalta osaltaan.

Tavoite 16: Varmennetaan sähköisten oppimisympäristöjen ja arvioinnin käytön osaamista sekä ylioppilaskirjoitusten vaatimien teknisten järjestelyiden toimintaa.

Toteutuminen: Laukaan lukion opettajakunta on kehittänyt sähköistä arviointia sekä järjestänyt sähköisiä kokeita ja erilaisia arviointiosioita. Sähköiset oppimisympäristöt ovat käytössä päivittäin kaikissa oppiaineissa. Vertaistuki ja -ohjaus toimivat hyvin.

Kaikki lukionsa aloittavat käyvät heti opintojensa alussa TVT1-metodikurssin, jossa tutustutaan lukiossa käytettäviin sähköisiin oppimisympäristöihin ja harjoitellaan tieto- ja viestintätekniikkataitoja. Lisäksi opiskelijoiden taitotaso testataan TVT-testillä. Mikäli opiskelijalla havaitaan puutteita perustaidoissa, hänet ohjataan TVT2-peruskurssille.

Kaikki opettajat ovat perehtyneet Ylioppilastutkintolautakunnan Abitti-järjestelmään. Sen käyttäminen kurssikokeissa on ollut mahdollista lukiolle

hankitun Netti-Niilo -järjestelmän sekä muiden langattomien reitittimien avulla.

Laukaan lukio on osallistunut kaikkiin ylioppilastutkintolautakunnan järjestämiin sähköisen ylioppilaskokeen harjoituksiin ja järjestänyt myös omia harjoituksia. Opettajia on valmennettu kohtamaan mahdollisia ongelmatilanteita niin sanotuissa katastrofiharjoituksissa.

Sähköistymisen vuoksi lukiossa on oltava opiskelijoiden oppituntityöskentelyä varten sekä ylioppilastutkintolautakunnan määrääminä niin sanottuina varakoneina käytössä kannettavia tietokoneita. Suurelta osin opiskelijat käyttävät kuitenkin opinnoissaan ja ylioppilaskokeissaan omia tietokoneita. Opiskelijoiden tietokoneiden asetusten säätäminen Abittia varten tapahtuu ohjatuissa abittiklinikoissa.

Opiskelijoiden opiskelukustannusten helpottamiseksi sivistyslautakunta päätti kesällä 2018 Laukaan lukion johtokunnan esityksestä, että lukion aloittavien edellytetään hankkivan henkilökohtaiset tietokoneet, mutta vastavuoroisesti kustannusten alentamiseksi perustetaan oppikirjalainaamo Laukaan kirjastoon. Laukaalaisille nuorille suunnatun oppikirjalainaamon toiminta lähti käyntiin elokuussa 2018.

Tavoite 17: Huolehditaan koko lukioyhteisön hyvinvoinnista.

Toteutuminen: Laukaan lukio on yhtenä pilottiluokiona Liikkuva oppilaitos –hankkeessa, johon Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt rahoituksen. Pilottivaiheessa omavastuuosuus on vain 10 %. Hanke on lisännyt liikkumista arkipäiviin ja sen avulla on järjestetty useita toiminnallisia isompia aktiviteetteja kaikille lukiolaisille. Opettajakunta on osallistunut näihin aktiviteetteihin paitsi valvojina niin myös toimijoina.

Opettajakunnan hyvinvointia ja jaksamista on tuettu yhteistyössä Peurungan kanssa. Peurunka on tarjonnut luentoja ja lisäksi opettajille on tarjottu First Beat –analyysi henkilökohtaisine palautteineen.

Kehityskeskustelut keväällä 2018 toteutettiin osin yksilökeskusteluina ja osin ryhmissä. Ryhmäkeskustelut toteutettiin kävelypalaverina. Kävelykouksia on pyritty pitämään mahdollisuuksien mukaan.

Tavoite 18: Koulutilojen suunnittelu ja toteutus yhdessä tilapalvelun kanssa.

Toteutuminen: Laukaan lukion opettajakunta rehtorin koordinoimana on osallistunut aktiivisesti koulutilojen suunnitteluun syksyllä 2018. Suunnitelmiin on otettu nopeasti ja joustavasti kantaa niiden eri vaiheissa tavoitteena mahdollisimman järkevä lopputulos.

Hype

Tavoite 19: Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointikeskus HyPessä yhdistyvät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevat palvelut hallintorajat ylittäen. Tavoitteena on tarjota saavutettavia ja oikea-aikaisia palveluja matalalla kynnyksellä asiakaslähtöisesti. Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointi ja perhekeskuksessa toteutetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden palveluja osana muuttuvaa kunnan toimintaympäristöä ja palvelurakennetta. Vuoden 2018 toiminnan keskeisin tavoite on keskuksen toiminnan vakiinnuttaminen, yhteisten käytäntöjen linjaaminen ja toiminnan jalkauttaminen muihin taajamiin.

Toteutuminen: Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen palvelut tuotetaan hallintorajat ylittäen. Palvelut tuotetaan moniammatillisessa yhteistyössä eri toimijoiden, pääasiassa Laukaan kunnan sivistyksen ja perusturvan, Keski-Suomen seututerveyskeskuksen, seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa. Palveluja toteuttavat myös Jyväskylän perheneuvola ja Jyväskylän seurakunnan perheasiainneuvottelukeskus. Lisäksi Laukaan HyPe tarjoaa tilat perusturvapalveluiden pilottihankkeelle, jossa Psykoterapiakeskus Vastaamo toteuttaa kymmenen käyntikerran psykoterapiapalvelua. Pilottihanke alkoi loppuvuodesta 2018. Vuoden 2018 aikana ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaisen tuen tehostamisesta perustasolla saa-

tiin hyviä tuloksia ja esimerkiksi Keski-Suomen seututerveyskeskuksen lasten- ja nuorisopsykiatrian kulut ja läheteiden määrä väheni huomattavasti.

Vuonna 2018 Laukaan HyPen toiminta laajeni ja monipuolistui. Toiminnan monipuolistuminen tapahtui yksilö, pari tai perhe vastaanottotyön, kohdennettujen ja avointen ryhmätoimintojen sekä muiden toimintamuotojen osalta. Nuorten toiminnassa nuorten iltojen rinnalle tärkeänä toimintamuotoina nousivat kouluilla pidetyt oppitunnit ja välkkäkurssit sekä erilaiset tapahtumat. Vuonna 2018 Laukaan seurakunta järjesti lapsiperheille suunnattuja askarteluhetkiä ja ekavauvakerhon kokoontumisia HyPellä. Vuoden 2018 alusta Jyväskylän perheneuvolan lähipäivät Laukaassa tulivat viikoittaisiksi. HyPen tiloja hyödynnettiin myös monipuolisesti erilaisten koulutustilaisuuksien ja verkostopalaverien järjestämiseen sekä henkilöstön työnohjaukseen.

Vuonna 2018 Laukaan HyPen keskuksen toimintaa vakiinnutettiin ja yhteisiä käytäntöjä linjattiin. Laukaan HyPen toimijoille pilvipalveluun rakennettu intra toimi eri organisaatioiden työntekijöiden yhteisenä tiedostojen jakamisen alustana, tilavarauksissa ja keskuksen sisäisenä kalenterina. HyPen yhteydenottoon, kuten yhteydenottopuhelimeen-, lomakkeeseen ja viikoittaiseen moniammatilliseen HyPen tiimin kokoontumiseen, liittyvät toiminnot vakiintuivat. Henkilöstön sisäinen työvuorojako systematisoitui.

Laukaan HyPen toiminnan jalkauttamisen tavoite toteutui vuonna 2018. Lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksen tuloksikkoon kuuluvat oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelut ovat liikkuvia ja tehtäväjako perustuu vuonna 2018 uudistettuun koulualuejakoon. Varhaisen tuen asiantuntijan, etsivän nuorisotyön ja erityisnuorisotyön toimialue on koko Laukaan alue. Laukaan seurakunnan ja Laukaan kunnan yhteisen kasvatussihteerin päätoimipaikka on Vihtavuoressa. Laukaan HyPe osallistui ja järjesti tapahtumia, oppitunteja ja vanhempainiltoja eri puolilla Laukaata.

Kansalaisopisto

Tavoite 20: Valtionsuuteen oikeuttavaa vapaan sivistystyön opetusta toteutetaan 6200 tuntia ja kurssilaisten määrä on 2900 opiskelijaa. Taiteen perusopetuksessa opetustuntitavoite on 600 ja kurssilaisten määrä 180 opiskelijaa.

Toteutuminen: Valtionsuuteen oikeuttavaa vapaan sivistystyön opetusta toteutettiin yhteensä 6310 tuntia ja kurssilaisten määrä (brutto) oli 2917 opiskelijaa. Taiteen perusopetuksessa opetustunteja toteutui 630 ja kurssilaisten määrä oli 170 opiskelijaa. Lisäksi Laukaan kansalaisopisto osallistui ikääntyvien yliopiston lähi- ja verkkoluentojen toteuttamiseen yhteistyössä lähiopistojen sekä Jyväskylän kesäyliopiston kanssa. Henkilöstökouluksia järjestettiin yhteensä 11 kurssia, 74 tuntia.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Tavoite 21: Toimipisteiden aukiolotunteja 6000, joista osa itsepalveluaikaa, lainausten määrä 310 000. Koululuokkien ja muiden ryhmien opetustunteja 90 kertaa, osallistujia 2000. Kirjasto- ja kulttuuritapahtumia yhteistyössä tuotettuna (sisältäen satutuokiot) 70, osallistujia 800. Jaetaan kulttuurivastuksia 10.200 euroa kulttuuritoimijoille.

Toteutuminen: Toimipisteiden aukiolotunteja 5912, lainausten määrä 324 792. Koululuokkien ja muiden ryhmien opetustunteja 92 kertaa, osallistujia 1626. Tapahtumia kirjastossa yhteensä 115, joista kirjasto on ollut päävastuullisena järjestäjänä 90 tapahtumassa, kunnan muut toimijat 1 tapahtumassa, ulkopuolisten kirjastossa järjestämiä tapahtumia 23. Osallistujia tapahtumissa oli 2235. Kulttuurivastuksia jaettiin 10.200 euroa.

Suunnitelmallista yhteistyötä koulujen kanssa on jatkettu ja kehitetty. Muun muassa toimintaohjeita on selkiytetty ja aktiivisesti kutsuttu kouluja kirjastoon. Aktiivisuus on tuottanut tulosta ja yhteistyö koulujen kanssa on syventynyt entisestään. Kirjastonkäytön opetusten lisäksi toisella luokalla olevat kutsutaan sanataidetuokioon osana Kulttuuri-laukka-kulttuuriopetussuunnitelmaa ja tarvittaessa sanataidetuokio järjestetään koululla. Kirjas-

ton palveluja on esitelty koulujen lisäksi muun muassa perhekerhoissa joko kirjastoissa tai jalkautuen kerhoon.

Lievestuoreen uusi kirjasto avasi ovensa 29.10.2018 Lievestuoreen uuden koulun yhteydessä. Kirjastoon hankittiin uutta aineistoa ja tekniikkaa. Lievestuoreen kirjaston omatoimiautomaattikka otetaan käyttöön vuoden 2019 kuluessa. Omatoimikirjastotoiminta tulee lisäämään kirjaston käyttöä ja aukiolotunteja.

Tapahtumia on järjestetty kirjaston järjestämänä sekä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa eri teemoin. Pääkirjaston tiloissa järjestettiin vapaaehtoistoiminnan messut 6.11. yhdessä 20 toimijan kanssa. Messuilla kävi 250 ihmistä. Messut onnistuivat hyvin ja ne saavat jatkoa syksyllä 2019. Suosittujatilaisuuksia olivat myös Teatteri Tien näytelmä, Tomi Paldaniuksen kitarakonsertti, Lasten lauantai, jäteneuvonta- ja kierrätysinfot, aulakonsertit sekä aulan näyttelyihin liittyvät avajaiset ja teemapäivät. Vanhusten viikolla kirjasto tarjosi ikäihmisille digineuvontaa. Lukupiiri jatkui koko vuoden ja Taiteiden ilta järjestettiin kunnassa ensimmäisen kerran. Pääkirjaston 20-vuotisjuhlat toteutettiin yhdessä Laukaan Marttojen ja vapaa-aikatoimen kanssa. Juhlissa oli ohjelmaa kaikenikäisille: elävää musiikkia, mysteerihuone ja lasten peikottarinoita.

Vuonna 2018 oli käynnissä useampia hankkeita. Kirjaston kehittämishankkeen myötä toteutettiin lastenkulttuuritapahtumia, askartelupajoja ja konsertteja. Kirjastosta elämän ensi sivuille -hankkeen myötä järjestettiin muun muassa kaksi suosittua lukuleiriä, nuorten kirjoituskerhon tapaamisia ja yökirjasto. Hanke jatkuu vuoden 2019 syyskuuhun asti. Laukaa ja Hankasalmi saivat OKM:n erityisavustusta Kuntaorganisaatio luovuuden lähteenä -hankkeeseen kuntien taide- ja kulttuuritoiminnan kehittämiseen ja kokeiluihin. Kangasniemen kirjaston kanssa toteutettiin sanataidehanke.

Vapaa-aikatoimi

Tavoite 22: Liikuntatilojen käyttöaste 85-90 % aukiolo- ja käyttöaikana.

Toteutuminen: Liikuntatilojen tavoiteltu käyttöaste toteutui

Tavoite 23: Jaetaan 83.000 euroa perus- ja kohdeavustuksia järjestöille

Toteutuminen: Avustuksia jaettiin 82.977 euroa.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen toimintatuotot:

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuottoja kertyi odotusten mukaisesti. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kertymiseen vaikutti lisäksi 1.1.2018 alkaen tullut muutos varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa.

Sisäisiä myyntituottoja kertyi kaiken kaikkiaan noin 51.430 euroa. Tämä sisältää pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvien esiopetuksessa olevien lasten sekä kopiointikulujen laskutuksen. Kotikuntakorvauksia kertyi huomattavasti arvioitua enemmän, kaiken kaikkiaan 103.000 euroa yli arvioidun. Tämä johtui siitä, rajat auki-sopimuksella olevia lapsia oli sijoitettuna Laukaaseen arvioitua enemmän.

Varhaiskasvatuksen toimintakulut

Henkilöstökustannukset ylittyivät 33.500 euroa yli arvioidun. Ylimenevä osuus johtui Satavuon päiväkodille syksyn aikana perustetusta uudesta varhaiskasvatuksen ryhmästä, joka lisättiin vastaamaan varhaiskasvatuspaikkojen kysyntää. Satavuolla esiopetuksen iltapäiväryhmään palkattiin myös iltapäivätoiminnasta vastaava henkilö. Näistä johtuen Satavuon päiväkodin henkilöstökustannukset ylittyivät yhteensä 22.500 euroa. Eri-tyisavustajia palkattiin määräaikaisiin työsuhteisiin niihin, varhaiskasvatuksen ryhmiin, joissa oli useita tukea tarvitsevia lapsia.

Talousarvio vuodelle 2018 sisälsi yhden uuden varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaamiseen ja tämä mahdollisti varhaiskasvatuksen erityisopettajien toiminnan suunnittelun alueellisesti. Toimi täytettiin toistaiseksi 1.4.2018 alkaen.

Varhaiskasvatuksen palvelujen ostot

Perheiden vuorohoidon tarpeen kasvusta johtuen, ostopalvelupäiväkotia Laukaan Auringon tuottamalle palvelulle haettiin lisämäärärahaa 132.000 euroa. Palvelujen ostot vuorohoidon osalta alittuivat noin 27.000 euroa.

Varhaiskasvatuksen muiden palvelujen ostot

Sisäiset majoitus- ja ravitsemuspalvelut alittuivat 113.700 eurolla. Tämä selittyi osaltaan sillä, että kunnallisessa varhaiskasvatuksessa oli 67 lasta vähemmän kuin oli arvioitu. Koulutus- ja kulttuuripalveluissa myös säästettiin rahaa, sillä syksyllä 2018 varhaiskasvatuksessa ei järjestetty yhteistä koulutusta vaan jokainen yksikkö toteutti oman kehittämistavoitteensa mukaisen kehittämisillan tai -päivän järjestämällä sisäisiä koulutuksia.

Kotihoidon tuki alittui arvioidusta 70.968 eurolla, kotihoidon tuella oli 195 lasta alle arvioidun. Lasten joustava ja osittainen hoitoraha toteutuivat lähes odotusten. Palvelurahaan haettiin lisämäärärahaa, palveluraha alittui 36.600 eurolla arvioidusta. Palvelurahaa arvioitaessa huomioitiin, että Kuhamäen päiväkotia Pilke täyttää hiljalleen kysynnän mukaisesti. Kerhotoimintaan varatusta palvelurahasta säästyi 22.900 euroa. Kerhossa olevia lapsia siirtyi varhaiskasvatuksen ryhmiin.

Sisäiset vuokrat ylittyivät noin 42.000 euroa yli arvioidun johtuen Satavuon päiväkodin vuokratuista. Satavuon päiväkotia aloitti toimintansa 1.8.2018 alkaen ja sisäinen vuokrakustannus jäi pois talousarviossa.

Perusopetus

Perusopetuksen toimintatuotot ylittyivät 280.000 euroa. Valtion erityisavustusta perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin käytettiin pääasiassa palkkakuluihin; koulunkäynnin ohjauksen palkkaamiseen ja opetusryhmien pienentämi-

seen. Rahoitusta saatiin myös kerhotoiminnan kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen, digitutor-opettajien toimintaan ja koulutukseen, liikkuva koulu - toimintaan sekä joustavan perusopetuksen kehittämiseen.

Toimintakuluissa henkilöstökulut ylittyivät 158.000 euroa. Oppilasmäärän kasvusta (87 oppilasta) johtuen syyslukukaudella järjestettiin enemmän opetusta, mikä selittää henkilöstökulujen ennakoitua suuremman kasvun. Lisäksi digitutorjärjestelmää rahoitettiin kunnan omarahoituksella syyslukukaudella 2018.

Palvelujen ostoissa talousarvio ylittyi yhteensä 254.000 euroa. Muiden palvelujen ostoissa sisäiset kouluruokailun kustannukset olivat 100.000 euroa budjetoitua suuremmat ja koulukuljetuskustannukset ylittyivät 145.000 euroa. Koulukuljetusten ja ruokailun budjetin ylitys selittyy suurimmalta osin ennakoitua suuremmasta oppilasmäärän kasvusta.

Materiaalien ostoissa talousarvio ylittyi 153.000 euroa. Syynä oli Satavuon ja Lievestuoreen koulun ensikertaisen varustamisen ennakoitua suuremmat kustannukset sekä Sydän-Laukaan koulun sekä Vihtavuoren lisätilojen kalustaminen. Osa näistä kuluista oli budjetoitu talousarvion investointikuluihin, mutta ne kirjattiin käyttötalouden menoiksi.

Kokonaisuudessaan perusopetuspalveluiden toimintakate oli 100,9 % (+ 195.000 euroa). Toimintatuottoja (valtion avustukset) siirrettiin vuoden 2019 talousarvioon, joka heikentää vuoden 2018 toimintakatetta vastaavasti.

Lukio

Vuoden 2018 toimintakate oli 98,3 % syksyllä 2018 korjatusta talousarviosta. Toimintakate oli n. 27.000 euroa parempi kuin mihin talousarviossa varauduttiin.

Toimintatuotot ovat ylittyneet talousarviossa ennakoidusta (n. 26.000 euroa). Opiskelijamäärän kasvu lisäsi KELAn kunnalle korvaamia koulumatkukia ja lisäksi opiskelijoiden omavastuuosuuden loppusumma kasvoi samasta syystä. Laukaan lu-

kion yhteistyö Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskuksen POKEn kanssa näkyy tuottoina, koska henkilöstömenoissa maksetut opettajien palkat on laskutettu tilipaikalle 3275. Pienen osuuden muodostaa myös POKEn kaksoistutkinto-opiskelijoiden opintosuoritukset Laukaan lukiossa. Toimintatuottoja lisäsi myös Laukaan liikkuva lukio –hanke, jonka avustus saatiin Opetus- ja kulttuuriministeriöltä vuonna 2017. Lisäksi aktiivinen kansainvälisyystoiminta näkyy tuotoissa maksettuina opintomatkojen omavastuuosuuksina ja saatuina avustuksina.

Toimintakulut olivat 99,9 % talousarvioon kirjattusta määrästä. Henkilöstökulut ylittivät arvioidun n. 18.000 euroa. Suurin syy tähän on pitkäaikainen sairausloma. Palvelujen ostoihin käytettiin n. 20.000 euroa vähemmän kuin mitä oli arvioitu, mutta toisaalta materiaalin ostoja oli n. 2.000 euroa arvioitua enemmän, koska opiskelijamäärän kasvu pakotti hankkimaan lisää kalusteita ylioppilaskirjoi-
tuksiin.

Hype

Toimintatuotot jäivät alle budjetoidun, koska saadut LAPE- ja Nuorten Laukaa –hankkeiden avustukset olivat budjetoitua pienemmät. Toimintatuottoja oli budjetoitu 130.000 euroa ja niitä oli vuonna 2018 noin 109.300 euroa. Myös toimintakulut olivat alle budjetoidun. Toimintakate oli 97,3 % (- 13.162 euroa).

Kansalaisopisto

Taloudelliset tavoitteet toteutuivat pääosin suunnitellusti. Noin 25.000 euron ylijäämä johtui pääosin yhdestä täyttämättömästä toimesta sekä arvioitua suuremmista toimintatuotoista.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kirjahankintojen määrä kasvoi Lievestuoreen uuteen kirjastoon hankitun aineiston vuoksi. Kirjastokäyntien ja lainausten määrät ovat kasvussa.

Vapaa-aikatoimi

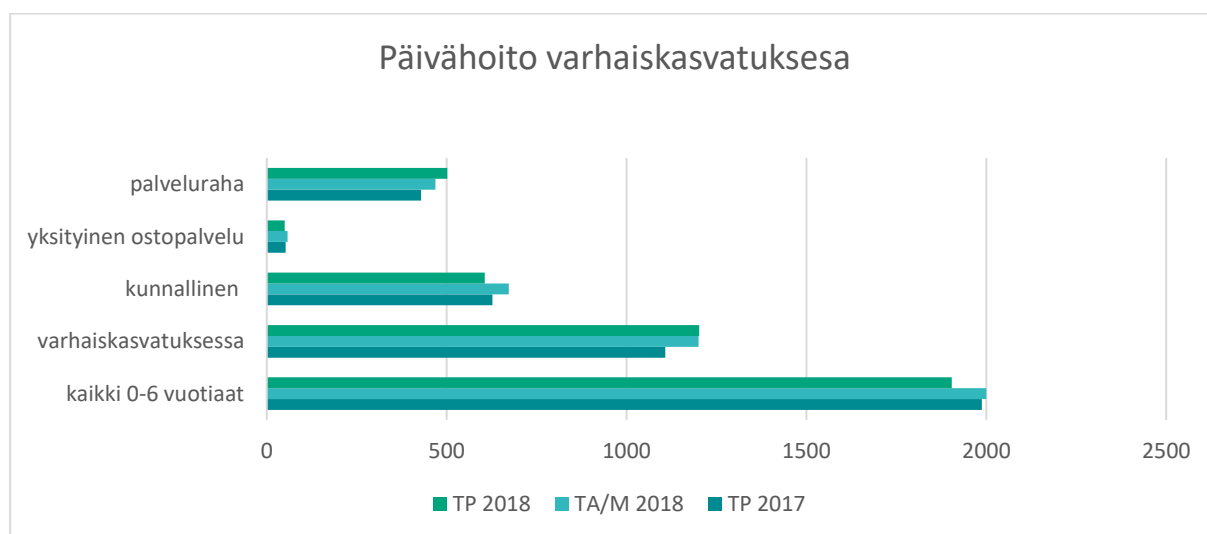
Toimintatuotot ylittyivät 43.000 eurolla. Lisätuotot tulivat avustuksista ja tilavuokrista. Toimintakulut

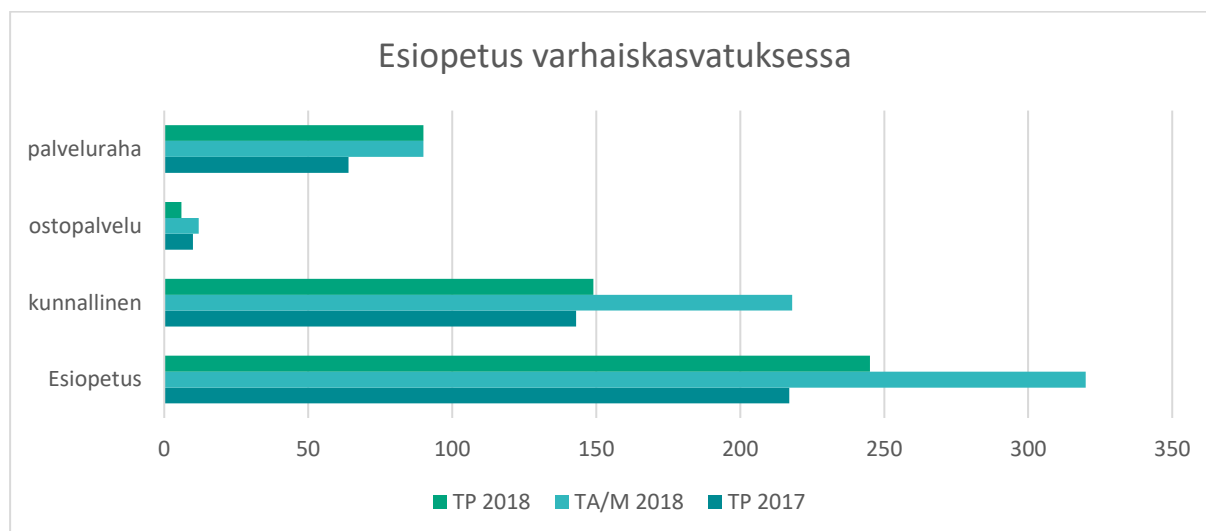
alittuivat 60.000 eurolla. Alitus tuli palkkakustannuksista. Pystyttiin ottamaan työtehtäviin tukityöllistettäviä.

Graafit ja tunnusluvut

Varhaiskasvatus

VARHAISKASVATUKSEN SUORITTEET	TP 2017	TA/M 2018	TP 2018
0-6 vuotiaat lapset kunnassa. Kuntarekisteri –Efficatietojärjestelmä	1988	2000	1904
Lapsia varhaiskasvatuksessa yhteensä *	1108	1200	1202
- % 0-6 vuotiaista	55,7 %	59,5%	63,1%
- kunnallisessa varhaiskasvatuksessa	627	673	606
- yksityisessä ostopalveluissa	52	58	50
- palvelurahalla	429	469	502
Esiopetus yhteensä	217	320	245
- kunnallisessa esiopetuksessa	143	218	149
- yksityisessä ostopalvelussa	10	12	6
- palvelurahalla esiopetuksessa	64	90	90
Kerhotoiminta 2-5v, palveluraha	158	175	109
Lasten kotihoidon tuki, lapsia 31.12.	509	595	400
Tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivähoidossa lapsia	19	17	19
*Lapsia päivähoidossa yhteensä ei sisällä kerhotoiminnan lapsia.			
Henkilökunnan määrä 31.12.2018: 181,06			

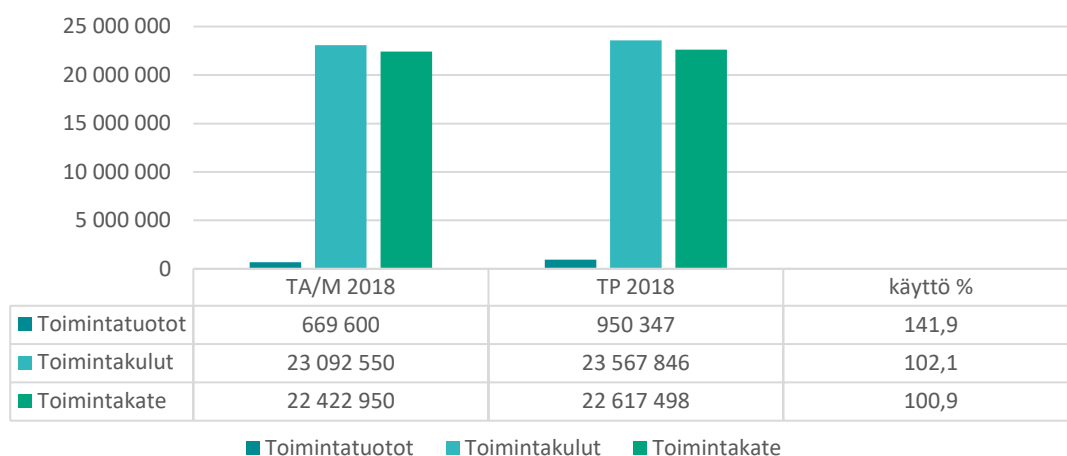

Perusopetus

PERUSOPETUKSEN SUORITTEET	TA/M 2018	TP 2018
Perusopetuksen oppilasmäärä	2613	2700
Vuosiviikkotunnit	4650	4871
Esiopetuksen oppilaiden määrä kouluissa	100	87
Esiopetuksen kustannukset €/esiopetuksen oppilas	5.380	7.666
Iltapäivätoimintaan osallistuvien oppilaiden lukumäärä	190	218
Iltapäivätoiminnan ohjaustuntien määrä	15000	17939
Kuljetusoppilaiden määrä	880	916
Koulukuljetuskustannukset €/kuljetusoppilas	1.760	1.849
Perusopetuksen kustannukset €/oppilas	8.309	8.148
Vuosiviikkotuntien määrä/oppilas	1,81	1,81
Kustannukset €/vuosiviikkotunti	4.692	4.651
Kiinteistömenot €/oppilas	1.593	1.546
Ruokapalvelumenot €/oppilas	593	603
Henkilökunnan määrä 31.12.2019		
Päätoimiset opettajat (sis. esiopetuksen opettajat) 212		
Koulunkäynnin ohjaajat (vakituiset) 34		
Koulutoimiston henkilökunta 4		

Perusopetuksen talousarvion toteutuminen

Hyvinvointi ja perhekeskus, HyPe

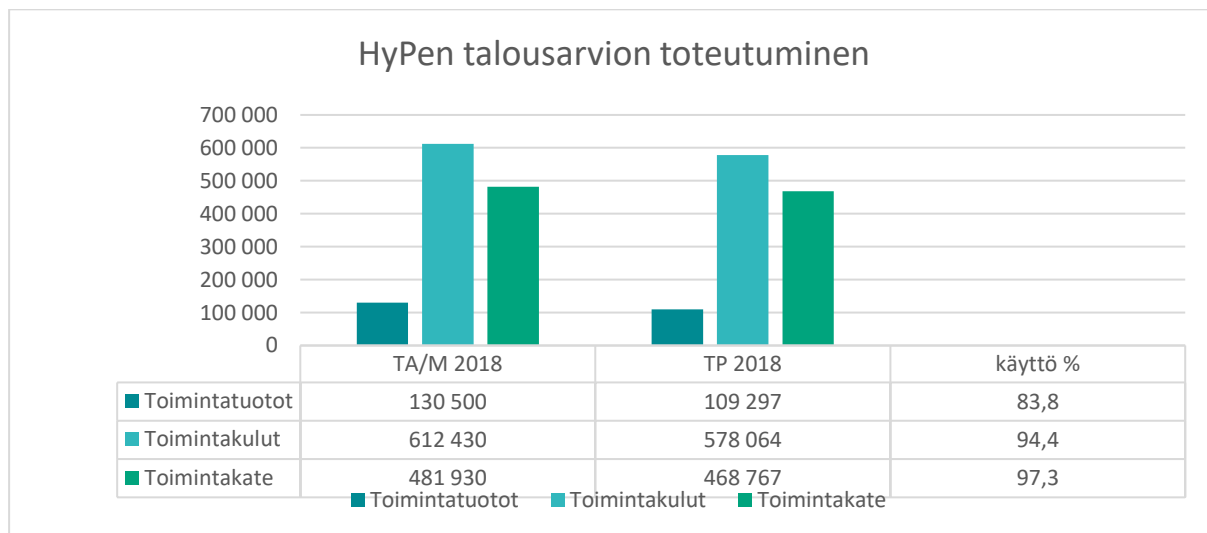
HyPen ryhmämuotoisen toiminnan asiakkaat

HyPen SUORITTEET	TA2018	TP2018
HyPen teemalliset nuorten illat ja nuorten toiminta	900 käyntiä	28 tapahtumaa, 300 käyntiä Summer HyPe teemakerta 40 käyntiä Sydän-Laukaan koulun välkkäkurssit 11 kertaa, 150 kävijää/kerta, 1650 käyntiä
Erityisnuorten illat	60 käyntiä	60 käyntiä
Avoin ryhmätoiminta	180 käyntiä	Teemalliset aikuisille suunnatut illat ja etsivän nuorisotyön avoin ryhmä, 130 käyntiä
Nuorten kohdennetut ryhmät/pienryhmät	300 käyntiä	Tyttöryhmä 16 tapaamista, 96 käyntiä
Vanhempien ryhmät/perhevalmennus	280 käyntiä	Perhevalmennus, Finfami ry:n mielenterveysomaisten vertaisryhmä, erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhempien vertaisryhmä, yhteensä 280 käyntiä
Haloo Laukaa –hankkeen nuorten tekijäryhmä HyPellä	80 käyntiä	17 kokoontumista, 71 käyntiä

Asiakastapaamiset yksilö-, parisuhde- ja perhetyössä

	TA2018	TP2018
Varhaisen tuen asiantuntijan asiakastyö mm. koulut, päiväkodit ja HyPe	40 lasta asiakkaana 55 pariskuntaa/perhettä asiakkaana, 300 tapaamista (lapset), 200 tapaamista (pariskunnat/perheet)	Asiakastyö terapiaotteella lapsille ja perheille 204 asiakaskontaktia. Konsultaatio, työssäjaksamisen tukeminen, koulutus 566 asiakaskontaktia. Avoimet tilaisuudet, esimerkiksi vanhempainillat, 420 asiakaskontaktia.
Etsivä nuorisotyö	90 ohjautunutta asiakasta, 500 tapaamista	73 uutta ohjautunutta asiakasta, 576 tapaamista, 11 oppituntia, 3 vanhempainiltaa
Perhetyö HyPellä	120 tapaamista	120 tapaamista

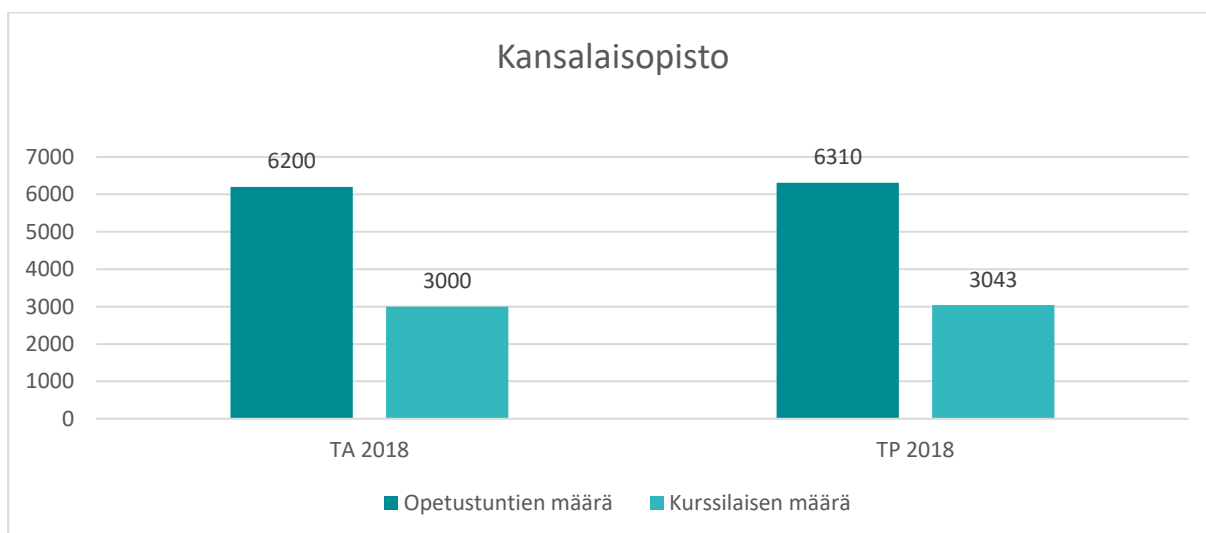
Nuorten sosiaali-työntekijä HyPellä	120 tapaamista	120 tapaamista
Nuorten Laukaa -hanke	15 ohjautunutta asiakasta, 50 tapaamista	11 ohjautunutta asiakasta, 90 tapaamista, 25 oppituntia
Psykiatrinen sairaanhoitaja, Keski-Suomen seututerveyskeskus	500 tapaamista, 25 tuntia viikossa suoraa tai välillistä asiakastyötä	449 yksilö-, verkosto tai perhetapaamista. 25 tuntia viikossa suoraa tai välillistä asiakastyötä. Konsultaatiot noin 20 % työajasta. 3 vanhempainiltaa. 1 lukion kurssi. 1 pitkäkestoinen työnohjaussuhde ja ryhmätyönohjaus opettajille.
Terveysneuvonnan ja perhekeskuksen lääkäri, Keski-Suomen seututerveyskeskus	16 tuntia viikossa HyPen asiakastyötä ja verkostotyötä	16 tuntia HyPen asiakastyötä ja verkostotyötä. Asiakaskäyntejä 181. Puhelut ja konsultaatiot 226 tapahtumaa.
Jyväskylän Perheneuvola	170 tapaamista (pariskunta)	Asiakasperheitä 179 ja heidän kanssaan tehdystä työstä suoritteita 1953,5. Tästä osa lastentutkimus-klinikan työtä (tutkimuksissa 18 lasta, kuntoutuksessa 12 lasta). Noin puolet asiakastyöstä toteutettu HyPellä.
Jyväskylän seurakunnan perheasiain-neuvottelukeskus	7 pariskuntaa, 20 tapaamista HyPellä.	Perheneuvontapalveluja käyttänyt 92 laukaalaista, kerran kuukaudessa aikavaraus HyPellä, muuten vastaanotto Jyväskylässä. Sovitteluasiakkaista 13 laukaalaista, asiakaskäyntejä yhteensä 216 kappaletta.

Kansalaisopisto

KANSALAIPOISTON SUORITTEET	TA 2018	TP 2018
Vaikuttavuusnäkökulma		
KANSALAIPOISTON SUORITTEET	6200	6310
Laatu- ja kehittämisavustus		176
Opetustunnit yhteensä		6486
Kurssilaisten määrä	3000	3043
Asiakasnäkökulma		

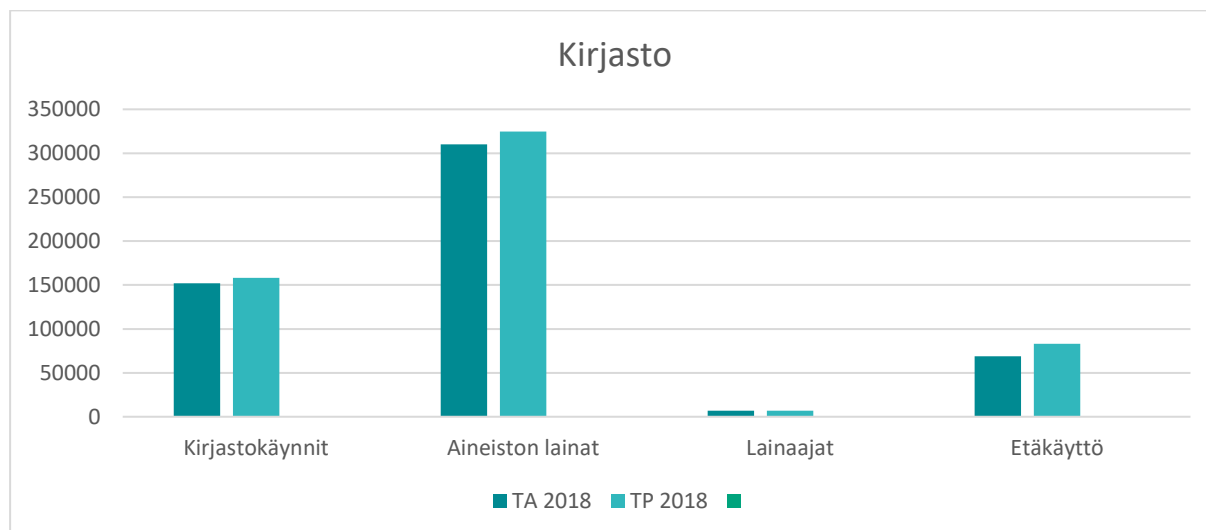
Opintoryhmien määrä	250	263
Opiskelijamäärä/ opintoryhmä	12	12
Prosessinäkökulma		
VO=valtionosuus (valtionosuustunnit)	250.000	263.210
Käyttökustannukset/ opiskelija (VO huomioiden)		141 (55)
Kustannukset/oppitunti (VO huomioiden)		66 (26)
Taiteen perusopetus		
Vaikuttavuusnäkökulma		
Opetustuntien määrä	600	631
Kurssilaisten määrä	180	170
Asiakasnäkökulma		
Opintoryhmien määrä	19	23
Opiskelijamäärä/ opintoryhmä	10	7
Prosessinäkökulma		
Käyttökustannukset/ opiskelija		90
Kustannukset/oppitunti		24
Henkilökunnan määrä 31.12. 2018 päätoimiset 4,4 henkilötyövuotta, lisäksi 64 sivutoimista tuntiopettajaa, joiden opetustuntimäärän vaihteluväli 3-375 tuntia		

Kirjasto- ja Kulttuuritoimi

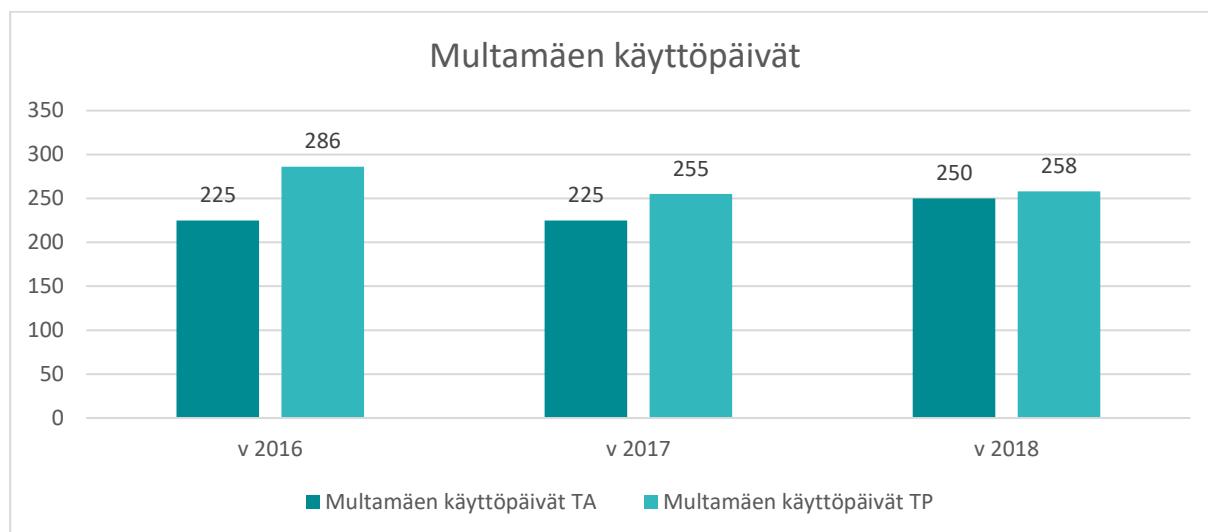
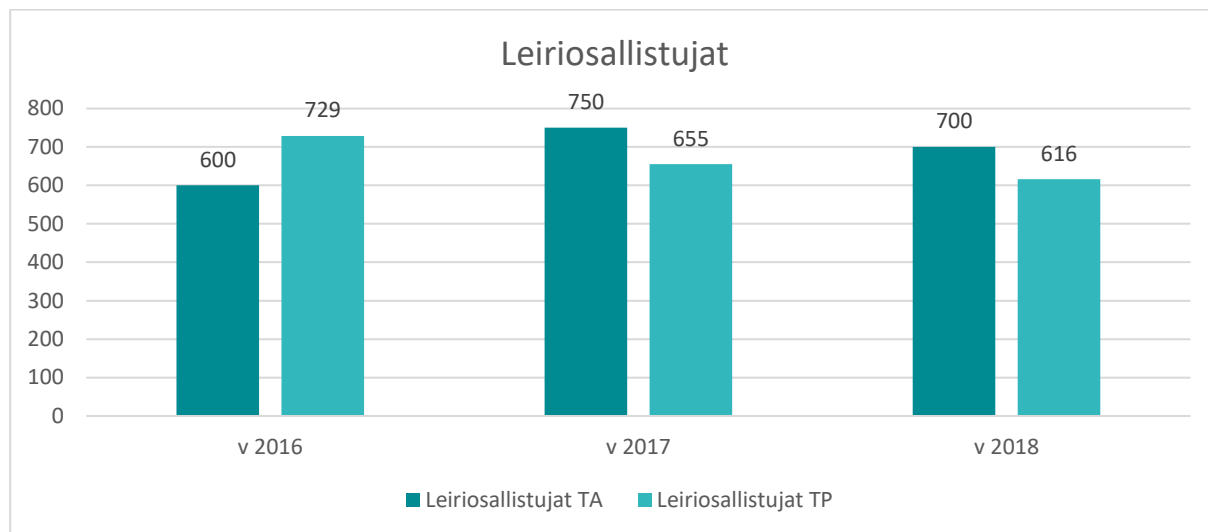
KIRJASTO- JA KULTTUURITOIMEN SUORITTEET	TA 2018	TP 2018
Kirjastokäynnit	152 000	158 292
Aineiston lainat	310 000	324 792
Lainaajat	6900	7032
Lainat / asukas	17	17
Etäkäyttö (e-aineistot)	69 000	82 899
Koululuokkien ja ryhmien opetustunnit	90	96
Osallistujat opetukseen	2000	1626
Kirjastoaineisto, kpl	140 000	131 243
Vuosihankinta, kpl	6000	8216
Hankinta kpl / 1000 as	320	433
Bruttomenot / asukas	50,30	50,41

Aineistomenot / asukas	5,70	6,07
Lainat / henkilötyövuosi	26 500	27 993
Kulttuuriavustukset, €	10.200	10.200
Henkilökunnan määrä 31.12.2018: 11,62		
<i>Asukasluku 31.12.2017: 18 978</i>		

Vapaa-aikatoimi

VAPAA-AIKATOIMEN SUORITTEET	TA 2018	TP 2018
Vapaa-ajan palvelut		
Vakinainen henkilökunta	11	10,9
Määräaikaisen henkilökunta(kovalla rahalla) nuorisotalon kerho-ohjaajat, iltavalvojat, latujen ajajat	40	40
Kesätyöntekijät, uimaopettajat, leiri- ja urheiluohjaajat	80	50
Järjestö avustukset/määrä	30	21
Jaetut avustukset/euroa	83.000	82.977
Terveysliikunta osallistuneet/määrä	7500	7225
Leirit osallistuneet/määrä	700	616
Uimakoululaiset, urheilu- ja kerhotoiminta/käyntikerrat sekä kyläillat ja järjestöpalaverit	3200	3478
Vapaa-ajan tilapalvelut		
Liikuntasalit käyttövuorot/viikko	250	288
Urheilukentät, kyläkentät ja jäälakeet käyttökerrat/viikko	6650	6900
Kuntosalit käyntikerrat/vuosi	25000	15870
Multamäen leirikeskus käyttöpäivät/vuosi	250	258
Nuorisopalvelut Vapaa-aikatalot		
Käyttökerrat/nuorisotoiminta/vuosi	10000	9240
Käyttökerrat, muut/vuosi	24000	18355

4.2.4 Tekniset palvelut

Teknisen lautakunnan toiminta-ajatuksena ja tavoitteena on kehittää ja rakentaa kunnan infraa, rakentaa ja ylläpitää laadukkaita toimitiloja eri hallintokuntien käyttöön. Tarjota ruoka- ja puhtauspalveluja kunnan eri toiminnoille. Palvelujen tuottamisessa kiinnitetään huomioita suunnittelun ja rakentamisen laatuun sekä asiakaslähtöiseen toimintatapaan. Kuluneella talouskaudella on kiinnitetty huomiota vastuualueiden prosessien kehittämiseen uudistetussa organisaatiossa.

Viranomaisasioissa lupa- ja valvontatoimet toteutetaan lakien ja asetusten puitteissa niin, että ei synny tarpeetonta muutoksenhakua ja mahdollisissa valitustapauksissa viranomaisen päätös kestää oikeudellisen tarkastelun.

Yhdyskuntatekniikan yksikön painopiste on ollut vuonna 2018 yhdyskuntatekniikan kunnossapidon, sekä rakentamisen kehittämisessä. Yhdyskuntateknisiä investointeja on kohdistettu merkittävästi myös peruskorjauksiin.

Tilapalvelussa kunnossapitorahoja on kohdistettu pääasiallisesti sisäilmakorjauksiin. Vuoden 2018 aikana rakennuttamisen painopiste on ollut suurissa kouluhankkeissa. Kuluneen vuoden aikana valmistuivat Satavuon ja Lievestuoreen kouluhankkeet. Suunnittelussa olivat suuret kouluhankkeet Vihtavuoreen ja Kirkonkylälle.

Hallinto, suunnittelu- ja paikkatietopalvelut

Hallinto, suunnittelu- ja paikkatietopalvelut ja kaantuvat nimensä mukaisesti kolmeen eri tulospaikkaan.

Teknisen osaston **hallinto- ja talous** -yksikkö tuottaa tukipalveluna hallinto- ja talouspalveluja palvelualueen eri yksiköille sekä palvelee kuntalaisia ja asiakkaita tekniseen toimialaan kuuluvissa asioissa. Tulospaikan vastuualueelle kuuluu pelastuslaitos, joukkoliikenne ja asuntotoimen viranomais tehtävät. Hallinnon ja talouden tulospaikalle sisältyy teknisen lautakunnan toiminta.

Tekninen **suunnittelu** tuottaa yhdyskuntatekniikan suunnittelupalveluja lähinnä kunnan omaan käyttöön sekä Laukaan Vesihuolto Oy:lle.

Paikkatietopalvelut tuottaa ja ylläpitää erilaisia paikkatietoaineistoja, kuten karttoja sekä osoitteita ja toteuttaa erilaisia paikkatietoihin liittyviä palveluja kunnan omaan käyttöön sekä ulkopuolisille tahoille.

Yhdyskuntatekniset palvelut

Yhdyskuntateknisten palveluiden toiminta koostuu asukkaita ja elinkeinoelämää palvelevan liikenneturvallisen katuverkon rakentamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä kokonaistaloudellisesti järkevällä tavalla sekä palveluiden tuottamisesta kilpailukykyisesti ja laadukkaasti.

Yksikön tehtävänä on ylläpitää viihtyisää ja turvallista toimintaympäristöä kaikenikäisille kuntalaisille ja luoda myönteistä kuntakuvaa.

Yhdyskuntatekniset palvelut tuottavat kunnan sisäisiä varastopalveluita edullisesti ja täydentävät urakoitsijoiden tuottamia palveluita kunnan omalla konekalustolla. Lisäksi yksikkö järjestää laadukkaita ja edullisia satamapalveluita.

Yhdyskuntatekniikan hallintoa on vuosina 2017-18 hoidettu väliaikaisin järjestelyin. Uusi yhdyskuntatekniikan päällikkö aloitti työssä huhtikuussa 2018, jolloin väliaikaisista järjestelyistä voitiin luopua.

Tilapalvelu

Tilapalvelu rakentaa, ylläpitää ja vuokraa kuntapalvelujen tuottajille tiloja, jotka ovat elinkaarikustannukset optimoiden tarkoituksenmukaisia, rakentamismääräykset täyttäviä, turvallisia sekä muuntojoustavia ja monikäyttöisiä. Ylläpitoon sisältyvät kiinteistönhoito ja –huolto, kunnossapito sekä pie-

nimuotoiset toiminnalliset muutostyöt. Tilapalvelun rakennuttamis- ja suunnittelupalvelut tuottavat toimitiloja eri palvelualueiden käyttäjille, toiminnallisten ja teknisten vaatimusten mukaisesti tehokkaasti ja taloudellisesti. Tilapalvelu pyrkii edistämään toimitilojen käytön tehokkuutta.

Ruoka- ja puhtauspalvelut

Ruoka- ja puhtauspalvelut tuottavat kunnan eri yksiköille sekä kunnan toimintaan liittyville ulkopuolisille asiakkaille tilojen käyttötarkoituksen mukaisen puhtaustason sekä ravitsemussuosituksen mukaiset ruokapalvelut.

Puhtauspalveluista kunnan oman työn osuus 60 % ja ostopalvelun osuus 40 %

Siivottavat neliöt ovat lisääntyneet Lievestuoreen koulun ja Satavuon koulun valmistuttua. Oman työn osuus suhteessa ostopalveluihin on lisääntynyt hieman. Uusien tilojen lisäksi oman siivouksen piiriin ovat tulleet Lievestuoreen koulun liikuntatilat ja toimintakeskuksen tilat Kuhankosken Taitojen talolla.

Satavuon koulu-päiväkodin valmistuskeittiö aloitti toimintansa syksyllä 2018. Satavuon koulun ruokapalvelujen järjestelyjen yhteydessä on selvitetty lähiruokatuotteiden saatavuutta ja mahdollisuutta lähiruokaan käyttöön hankesuunnitelman mukaisesti. Saatavuutta on selvitetty yhteistyössä paikallisten tuottajien kanssa ja sitä kehitetään edelleen.

Lievestuoreen uusi palvelukeittiö aloitti toimintansa syyskaudella 2018 koulun käyttöön oton yhteydessä ja toiminta on käynnistynyt normaalisti.

Suoritteiden laskennasta ruokapalvelussa on luovuttu ja siirrytty ateriamäärien laskentaan.

Ympäristövalvonta

Rakennusvalvonta

Vuoden 2018 aikana myönnettyjen rakennus- ja toimenpidelupien määrä on laskenut Laukaassa 17 % verrattuna vuoteen 2017. Rakentamisen määrä (kerrosala) on Laukaassa kuitenkin noussut 11 %, sillä hankkeet ovat olleet uudisrakennusten osalta suurempia vuonna 2018 kuin vuonna 2017. Tästä esimerkkinä kahden kerrostalon rakentaminen kirkonkylälle, kun taas omakotitalolupien määrä on hieman laskenut.

Ilmoituspäätösten määrä on kasvanut 44 % verrattuna vuoteen 2017. Osasyynä ilmoitusten kasvuun on kiihtynyt sähköverkon maahan sijoittamisesta johtuva muuntamorakennelmien rakentaminen haja-asutusalueilla.

Jatkoaikahakemusten määrä pieneni 35 %. Tämä johtuu siitä, että vuoden 2018 aikana rakennusvalvonnan resurssit eivät riittäneet raukeavien / rauenneiden lupien osalta tehostettuun valvontaan.

Osa rakennusvalvonnan resursseista on kiinnitetty kiinteistöveroprojektiin.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun tuloksyksikkö valvoo ja edistää ympäristönsuojelua kunnan alueella siten kuin ympäristönsuojeluun, luonnonsuojeluun, vesiensuojeluun, maa-aines- ja naapurussuhdelakiin liittyvät säädökset ja määräykset kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta edellyttävät.

Ympäristönsuojeluviranomainen antaa myös asiantuntijalausuntoja muiden viranomaisten Laukaan kunnan alueelle valmisteltaviin päätöksiin.

Toiminnassa ei tapahtunut suuria muutoksia vuoden 2018 aikana. Ympäristö- ja maa-aineslupien valmistelun ja valvonnan lisäksi ympäristönsuojelua työllistivät erilaiset valitusasiat, melu- ja au-

mausilmoitusten käsittely, rekisteröinnit, jätevesineuvonta sekä jätelain ja vesihuoltolain mukaiset asiat.

Nykyisen kunnan ilmastonsuojelusuunnitelman päivittämiseen liittyen Jyväskylän ammattikorkeakoulun agrologiopiskelija suoritti opintoihin liittyvän harjoittelun, sekä teki opinnäytetyön aiheena Laukaan kunnan ympäristönsuojelusuunnitelman kehittymismahdollisuudet. Opinnäytetyö valmistui tammikuussa 2019.

Laukaan ja Toivakan kuntien yhteistyötä ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien hoidossa valmisteltiin perustamalla Laukaan kuntaan ympäristötarkastajan virka. Sopimuksen mukaan vuoden 2019 alusta ympäristönsuojeluviranomaisen viranhaltijatehtävät Toivakalle tuottaa Laukaan ympäristövalvonta.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveyslautakunta toimii Laukaan, Äänekosken ja Konneveden yhteistoiminta-alueen terveydensuojelu-, elintarvikevalvonta-, eläinlääkintä-, ja eläinsuojeluviranomaisena. Ympäristö-

terveydenhuollon viranhaltijat toimittavat viranomaiselle määrätty lupa- ja valvonta- ja neuvonta tehtävät taloudellisesti ja tehokkaasti.

Terveysvalvonnan tehtävänä on ihmisten ja eläinten hyvinvoinnin ja elinympäristön turvaaminen. Toimintaa toteutetaan elintarvikelain, terveydensuojelulain sekä tupakkalain nojalla ihmisten terveyttä uhkaavien vaaratekijöiden valvonnalla. Tavoitteena on vaaratekijöiden poistaminen ja/tai minimoiminen.

Eläinlääkintähuollon tehtävänä on tuotantoeläinten, hevosten ja pieneläinten terveyden- ja sairaudenhoito sekä viranomaistyöhön (tautivalvonta) liittyvä näytteenotto. Suurelänpäivystysvuorot yhteensä 2/5; Laukaa 1/5 sekä Äänekoski ja Konnevesi 1/5 itäiseltä päivystysalueelta (Laukaa, Äänekoski, Konnevesi, Kangasniemi, Uurainen ja Hanka-salmi).

Valvontaeläinlääkärin tehtävänä on alueen eläinsuojelusta huolehtiminen ja eläintautien vastustaminen. Valvontaeläinlääkärin työtehtäviin kuuluu lisäksi elintarvikelain mukaisten tarkastusten (laitokset ja alkutuotanto) suorittaminen.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Hallinto, suunnittelu ja paikkatietopalvelut

Tavoite 1:

Vastuualueen prosessien kehittäminen uudistuksessa organisaatiossa.

Toteutuminen:

Hankintaprosessia selkiytetty hallinnon ja tilaajayksiköiden kesken. Asianhallinnan osalta on aloitettu tiedonhallinnan toimintaprosessien kuvausten muokkaaminen uuteen tiedonohjausjärjestelmään.

Tavoite 2:

Hulevesiverkoston ylläpidon vastuunjaon täsmentäminen vesilaitoksen kanssa

Toteutuminen:

Selvitys tehty ja vastuunjakoesitys etenee kevään 2019 aikana tekniseen lautakuntaan ja kunnanhallitukseen päätettäväksi.

Tavoite 3:

Perusrekisterien eheyttäminen ja peruskartta-aineiston tuottaminen uusin työmenetelmin sekä valmiin aineiston käyttömahdollisuuksien laajentaminen. Sähköisten asiointipalvelujen käyttöönotto.

Toteutuminen:

Rakennusvalvonnan sähköinen asiointipalvelu on otettu käyttöön. Laukaan Vesihuolto Oy:n häiriötiedottamispalvelu (pisara) on saatu myös tuotantokäyttöön. Samoin pistepilviaineiston hyödyntäminen on osana päivittäistä työskentelyä.

Kartoitus- ja rekisteriaineistojen eheytytyöt jatkuvat edelleen.

Yhdyskuntatekniset palvelut

Tavoite 1:

Rakennetaan 5-6 uutta katua.

Toteutuminen:

Uudisrakentamiskohteina toteutettiin Kantolan alueella Lahjajärvenkadun jatko, Renginkuja ja Päivämiehenkuja. Lievestuoreella toteutettiin Kaskikuja. Lisäksi toteutettiin kirkonkylällä Pellonkujan jatko 80 metriä sekä Rokkakankaantien loppuosa.

Tavoite 2:

Jatketaan vanhojen katujen saneerauksia ja uusien kevyen liikenteen väylien rakentamisia.

Toteutuminen:

Vanhojen katujen saneerauskohteita olivat Vanhansillantie välillä Rajatie-Kuusikkokuja, Pitkänniityntie. Uusi kevytväylä toteutettiin Laukaantielle välille Kantolantie-Arwidssonintie.

Tavoite 3:

Katuvalaistusta saneerataan kyläkunnittain energiatehokkaammalle tasolle.

Toteutuminen:

Valaisimia on vaihdettu energiatehokkaammiksi ledeiksi eri puolilla kuntaa. Kuluvana vuonna energiatehokkaampia led-valaisimia vaihdettiin tai asennettiin noin 100 kappaletta. Vaihtotyötä odottaa vielä noin 350 valaisinta.

Tavoite 4:

Kehitetään Kirkonkylän satamaa ja saneerataan pienvenesatamia.

Toteutuminen:

Sataman kahviota sekä alakerran saunatilaa saneerattiin, jotta siitä saatiin entistä toimivampi.

Uusia venepaikkoja on saatu jatkamalla Laukaan sataman 2-laituria sekä parannettu palveluita saneeraamalla olemassa olevia paikkoja mm. Lievestuoreella.

Tavoite 5:

Kehitetään Laukaan vetovoimaisuutta panostamalla puistoihin ja yleisiin alueisiin.

Toteutuminen:

Viherrakennuskohteena toteutettiin Kantolantien ja kevyenliikenteenväylän väliin viheralue välille Laukaantie-Ketomaantie.

Leikkipaikkoja parannettiin Leppäveden Toivonpolun puistossa, Savipolun puistossa sekä Näämäen leikkipuistossa. Vihtavuorella Yrjönpuistossa ja Kirkonkylällä Pappilanleikkipuistossa, Lemittilärannassa sekä Pohjois-Vuojärven leikkipuistossa.

Tavoite 6:

Katujen kuivatuksia parannetaan teiden kanta-uuksien parantamiseksi ja routavaurioiden vähentämiseksi.

Toteutuminen:

Katujen kuivatuksia on parannettu katujen saneerauksien yhteydessä, lisäksi kuivatusta on parannettu ojien ja luiskien perkauksilla kaikissa taajamakeskuksissa.

Tilapalvelu

Tavoite 1:

Vuonteen Ekokoulun urakka valmistuu huhtikuussa 2018 suunnitelman mukaisesti.

Toteutuminen:

Rakennus nimettiin hankkeen aikana Satavuon kouluksi ja päiväkodiksi ja se valmistui sisäpuolisten töiden osalta huhtikuussa 2018 sekä ulkopuolisten töiden osalta kesäkuussa 2018. Toiminta rakennuksessa alkoi elokuussa 2018.

Tavoite 2:

Lievestuoreen koulun uudisrakennushanke valmistuu ja toiminta rakennuksessa alkaa lokakuussa 2018.

Toteutuminen:

Uudisrakennushankkeen osittainen vastaanotto tapahtui 31.8.2018, jolloin vastaanotettiin sisä- ja ulkopuoliset työt sekä osa piha-alueista. Urakan loput suoritukset vastaanotetaan 31.7.2019.

Tavoite 3:

Kuntalan hankesuunnitelma saatetaan päätöksen, sekä Kuntalan henkilöstön toimitilajärjestelyt ratkaistaan.

Toteutuminen:

Kuntalan hankesuunnitelmaa jatkettiin vuoden 2018 aikana. Hankkeeseen liittyvää maankäytöllistä ratkaisua varten esitettiin kunnanhallitukselle 5 vaihtoehtoa. Vaihtoehtotarkastelun pohjalta kunnanhallitus hyväksyi virkamiesvalmistelun jälkeen vaihtoehdon, joka edellyttää rakennuspaikan hankintaa tai aiesopimusta rakennuspaikan nykyisen omistajan kanssa. Prosessi on kesken.

Tavoite 4:

Energiainvestointeina jatketaan öljylämmityskohteisiin lämmitysjärjestelmä uudistuksia. Energiainvestointien jälkeen kohteiden energiatodistukset päivitetään vastaamaan muuttunutta tilannetta.

Toteutuminen:

Kuhankosken erityisammattioppilaitoksen sekä Vihtavuoren koulukeskuksen lämmöntuottojärjestelmien suunnittelu toteutettiin kunnan energiainvestointihankkeena. Muita varsinaisia investointiluonteisia energiansäästötoimenpiteitä ei toteutettu vuoden 2018 aikana.

Tavoite 5:

Kunnossapidossa taloudelliset resurssit keskittään välttämättömiin suoraan sisäilmaa parantaviin tehtäviin ja toiminnallisiin muutoksiin.

Toteutuminen:

Kiinteistöjen kuntoarviot, pitkän tähtäimen korjaussuunnitelma sekä työohjelmasuunnittelu toimivat kiinteistöjen kunnossapidon työnsuunnittelun työkaluina. Näiden lisäksi kunnossapidon resursseja kohdennetaan akuutteihin korjaus- ja kunnossapitotöihin. Asetettuun tavoitteeseen vastattiin määrärahojen ja resurssien puitteissa.

Ympäristövalvonta

Rakennusvalvonta

Tavoite 1:

Rakennuslupa-arkiston digitointia ja sähköistämistä jatketaan.

Toteutuminen:

Rakennuslupa-arkiston sähköistämistyötä ja arkiston skannausta on jatkettu.

Tavoite 2:

Sähköisen lupa-asioinnin käynnistäminen

Toteutuminen:

Sähköisestä lupa-asiointia kokeiltiin muutamassa hankkeessa ja varsinainen käyttöönotto siirrettiin vuoden 2019 alkuun, jolloin vuoden alusta saatiin yhdenmukainen järjestelmä käyttöön eli myös paperilla jätetyt hakemukset viedään sähköiseen asiointipalveluun.

Tavoite 3:

Rakennusjärjestyksen hyväksymiskäsittely

Toteutuminen:

Rakennusjärjestyksen ehdotusvaihe saatettiin nähtäville vasta vuoden lopussa. Rakennusjärjestys jäi lupalautakunnan ja kunnanhallituksen väliin useiksi kuukausiksi jääviyskysymyksen takia. (Rakennusjärjestys viedään hyväksymiskäsittelyyn heti alkuvuodesta 2019).

Tavoite 4:

Kiinteistöveroprojektin jatkaminen

Toteutuminen:

Projektivastaava jatkaa työtä yhden rakennustarkastajan avustamana

Ympäristönsuojelu

Tavoite 1:

Ympäristö- ja maa-ainesluvat valmistellaan niin, että kunnan lupakäsittely kestää enintään 6 kuukautta, ja päätökset on valmisteltu niin, että muutoksenhakutarve on vähäistä.

Toteutuminen:

Luvat ja ilmoitukset saatiin käsiteltyä suunnitelluissa aikarajoissa. Kahteen maa-aineslupapäätökseen on haettu muutosta hallinto-oikeudesta.

Tavoite 2:

Lupapäätökset kestävät oikeudellisen tarkastelun muutoksenhakuelimissä.

Toteutuminen:

Yksi yhteislupa palautettiin käsiteltäväksi menettelyvirheen takia (päättöksen tekoon osallistunut lautakunnan jäsen oli esteellinen).

Tavoite 3:

YSL:n 168 §:n mukainen säännöllinen ja maksullinen valvonta otetaan käyttöön.

Toteutuminen:

Säännöllinen valvonta on toteutunut valvontaohjelman mukaisena.

Tavoite 4:

Haja-asutusalueiden kiinteistöjen jätevesihuollon neuvontaa jatketaan

Toteutuminen:

Haja-asutusalueiden jätevesineuvontaa on tehty tarpeen mukaan puhelimitse ja asiakaskäyntien yhteydessä. Uudistetusta jätevesiasetuksesta on tiedotettu kunnan nettisivuilla valtakunnallisen tiedottamisen lisäksi. Tarkempaa jätevesineuvontaa tarvitsevia on myös ohjattu käyttämään maksutonta ja puolueetonta Jyväskylän ammattikorkeakoulun vesihuoltohankkeen palvelua.

Tavoite 5:

Ympäristönsuojelumääräysten ja ilmastonsuojelusuunnitelman päivittäminen.

Toteutuminen:

Ympäristönsuojelumääräysten uudistaminen on kesken. Kunnalla on voimassa olevat määräykset vuodelta 2005. Ilmastonsuojelusuunnitelman päivittäminen käynnistettiin. Voimassa oleva kunnan ilmastonsuojelusuunnitelma on hyväksytty valtuustossa vuonna 2013.

Tavoite 6:

Ympäristönsuojelun päivitetty taksa otetaan käyttöön.

Toteutuminen:

Päivitetty taksa on otettu käyttöön.

Ympäristöterveydenhuolto**Tavoite 1:**

Ympäristöterveyslautakunta tuottaa Laukaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueelle lakisääteiset toimialan viranomaispalvelut. Palvelujen tuottamisessa kiinnitetään erityistä huomiota asiakaslähtöisyyteen ja taloudelliseen toimintatapaan.

Toteutuminen:

Ympäristöterveyslautakunta on tuottanut vuonna 2018 lakisääteiset toimialan viranomaispalvelut. Palvelujen tuottamisen asiakaslähtöisyyttä on lisätty entisestään lisäämällä valvojasta valmentajaksi mentaliteettia.

Tavoite 2:

Lupa- ja valvontatoimet toteutetaan lakien ja asetusten puitteissa niin, että ei synny tarpeetonta muutoksenhakua ja mahdollisissa valitustapauksissa viranomaisen päätös kestää oikeudellisen tarkastelun.

Toteutuminen:

Lupa- ja valvontatoimet toteutettiin lakien ja asetusten puitteissa niin, että muutoksenhakuja ja valituksia esiintyi tavanomainen määrä (muutamia vuodessa).

Tavoite 3:

Palvelujen tuotannossa toimitaan kunnanhallituksen antaman talousraamin puitteissa.

Toteutuminen:

Palvelujen tuotannossa toimittiin kunnanhallituksen antaman talousraamin puitteissa.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Hallinto, suunnittelu- ja paikkatietopalvelujen taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Tulosyksikön toimintakate jäi 230.000 euroa alle talousarvion.

Suurimmat poikkeamat talousarvioon nähden ovat hallinnon ja talouden yksikössä, jossa vesihuoltoavustusten määräraha 100.000 euroa jäi vuonna 2018 käyttämättä, koska avustushakemuksia ei ollut.

Joukkoliikenteeseen varatuista määrärahoista jäi käyttämättä noin 54.000 euroa. Talousarvioon varattu yhteistoimintaosuus 485.000 euroa pieneni vuoden 2018 aikana, kun Laukaan suunnan liikenteen hankinnassa useita Laukaan paikallisliikenteen vuoroja päädyttiin toteuttamaan osana Elyn hallinnoimaa Äänekosken ja Konneveden suunnan liikennettä. Laukaa-Jyväskylä välillä ajettavat vuorot turvaavat osaltaan paikallisliikenteen ulkopuolisten linja-autovuorojen säilymistä Pohjois-Laukaan alueella. Näiden linjojen kustannukset hoidetaan yhteistoimintaosuudesta ns. nousukorvauksina liikennöitsijöille.

Palvelu- ja asiointiliikenne toteutui arvioidun mukaisesti. Lievestuore-Laukaa –linjan kustannuksiin 73.000 euroa saatiin valtionapua 26.500 euroa eli 36 % kustannuksista.

Pelastuslaitoksen yhteistoimintaosuus 1.472.000 euroa toteutui talousarvion mukaisesti.

Paikkatietopalvelujen toimintakate jäi 42.000 euroa alle talousarvion, koska vuodelle 2018 suunniteltu ohjelmiston kehittämishanke jäi toteuttamatta. Hankkeen aikataulu siirtyi vuodelle 2019. Kate parani myös Laukaan Vesihuollolle tehtyjen kartoitustöiden vuoksi.

Kokonaisuutena **yhdyskuntateknisten palveluiden** käyttötalouden tuotot olivat noin 20 000 euroa suuremmat, kuin oli arvioitu. Käyttötalouden kustannukset ylittyivät budjetoidusta talousarviosta noin 216 000 euroa.

Talousarvion ylitykset johtuvat muun muassa erittäin lumisesta talvesta ja sitä myöten ennakoitua suuremmista talvihoitokustannuksista. Lisäksi

puistojen ja muiden yleisten alueiden kesähoidettavat määrät sekä kustannukset ovat kasvaneet ennakoitua enemmän.

Lisäksi on tehty pakollisia kalustohankintoja konekeskukselle, jotta kunnossapitotyöt on voitu suorittaa suunnitelmien mukaisesti.

Yksityistieavustuksiin oli vuoden 2018 talousarviossa varauduttu 160.000 euron määrärahalla, joka saatiin jaettua hyväksytyjen jakoperusteiden mukaisesti.

Yksityistieasioita hoitaa tiejaosto, jonka sihteerinä toimii katurakennusmestari. Yksityistielaki muuttui 1.1.2019, jonka jälkeen yksityistieasioiden hoito siirtyy Maanmittauslaitokselle.

Tilapalvelun taloudelliset tavoitteet saavutettiin kokonaisuutena hyvin, toimintakatteen ollessa noin 126.000 euroa. Toimintatuottojen osuus jäi budjetista noin 410.000 euroa, mutta myös toimintakulut alittuivat noin 280.000 euroa.

Toimintatuottojen kokonaisuuteen suurimmat vaikuttajat ovat vuokratuotot, jotka eivät toteutuneet suunnitellusti, sekä Kuhankosken erityisammattioppilaitoksen alueelta myytävien kahden rakennuksen myynnin epäonnistuminen. Kyseisille rakennuksille on asetettu valtion museoviraston suojelupäätös, jonka johdosta myyntiprosessista luovuttiin.

Toimintakulujen alitus koostuu henkilöstökulujen, palvelujen ostojen sekä toiminnan muiden kulujen ennakoitua pienemmistä kulueristä.

Talonrakennuksen investointiohjelma ei ole toteutunut suunnitellusti. Vihtavuoren koulukeskuksen toteutuneet kustannukset jäävät olennaisesti suunnitellusta, suunnitteluprosessin viivästymisestä johtuen.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden talousarvio on laadittu siten, että toimintatuotot kattavat toimintakulut, poistot ja vyörytykset. Vuonna 2018 toimintatuotot jäivät hieman ennakoitua alhaisemmiksi, mutta kuluissa säästyti hieman enemmän, joten toimintakate on ennakoitua parempi.

Rakennusvalvonnan tulot alittivat 42 000 eurolla talousarvion. Rakentamisen määrän nousun arvioinnissa oltiin ylioptimistisia johtuen Jyväskylän vilkkaasta rakentamisesta. Rakennusvalvonnan menot alittivat 15 800 eurolla talousarvion.

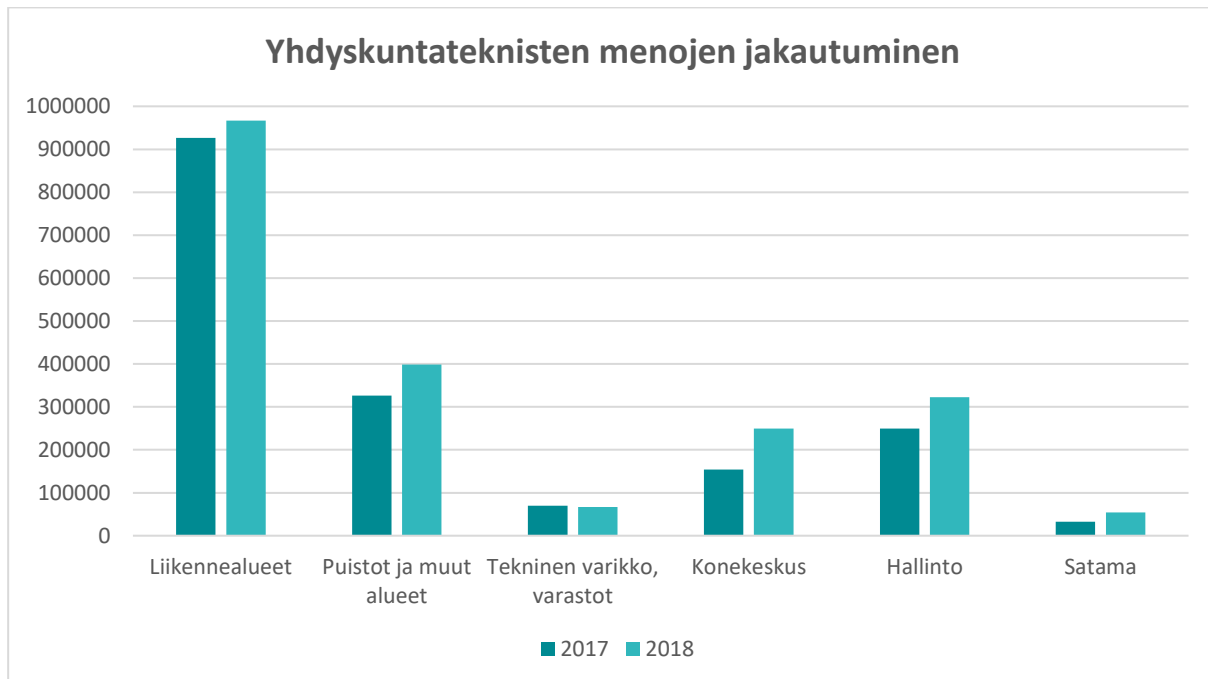
Ympäristönsuojelun toimintakate jäi 12 000 euroa alle talousarvion, vaikka menoissa pystyttiin alittamaan talousarvio. Alituksen syynä oli maa-ainespuolen lupa- ja valvontamaksutulojen putoaminen.

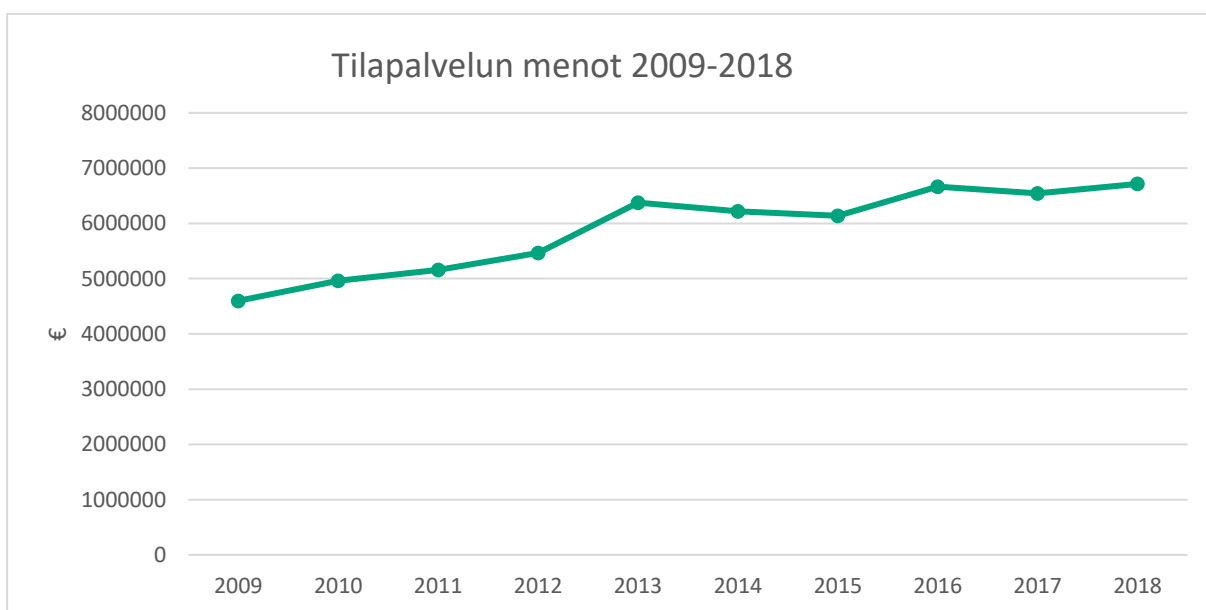
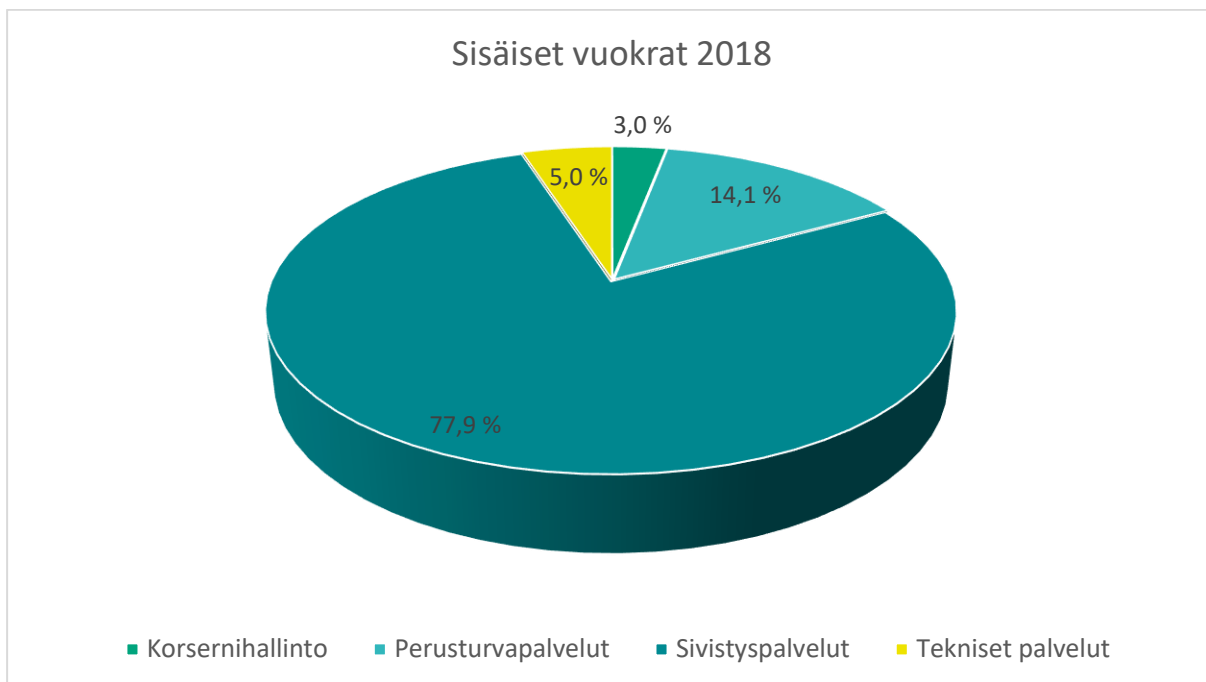
Ympäristöterveyslautakunnan menot alittuivat talousarviosta reilulla 41 000 eurolla. Menojen alitusta selittävät osin muun muassa perhevapaat (osa-aikaisuudet) sekä sijaisten saatavuusongelmat. Tulot alittuivat talousarviosta reilulla 2000 eurolla, joka on seurausta osin perhevapaiden seurauksena syntyvästä resurssivajauksesta sekä sijaisten saatavuusongelmasta. Toimintakate oli reilu 39 000 euroa (käyttöaste 89,4 % talousarviosta).

Graffit ja tunnusluvut

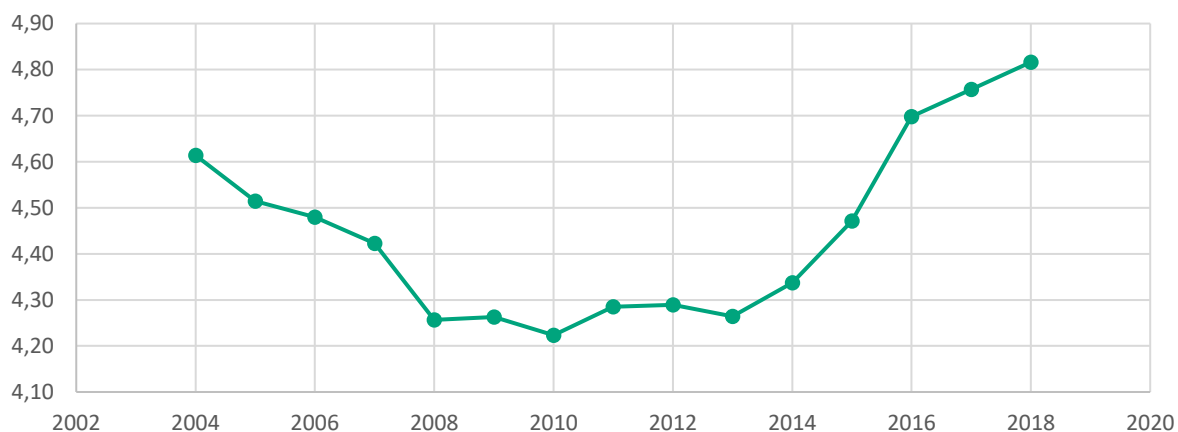
Yhyskuntatekniset palvelut

	TP 2016	TP 2017	TP 2018
Puistot, ha	180	185	185
Uimarannat, kpl	24	22	21
Venepaikat, kpl	660	680	712
Veneilyväylät, km	30	30	30
Kadut, km	104	105	107
Valaistus, km	85	87	89
Yksityistie, km	405	405	405

Tilapalvelu

Tilamäärien kehitys Kem2/asukas

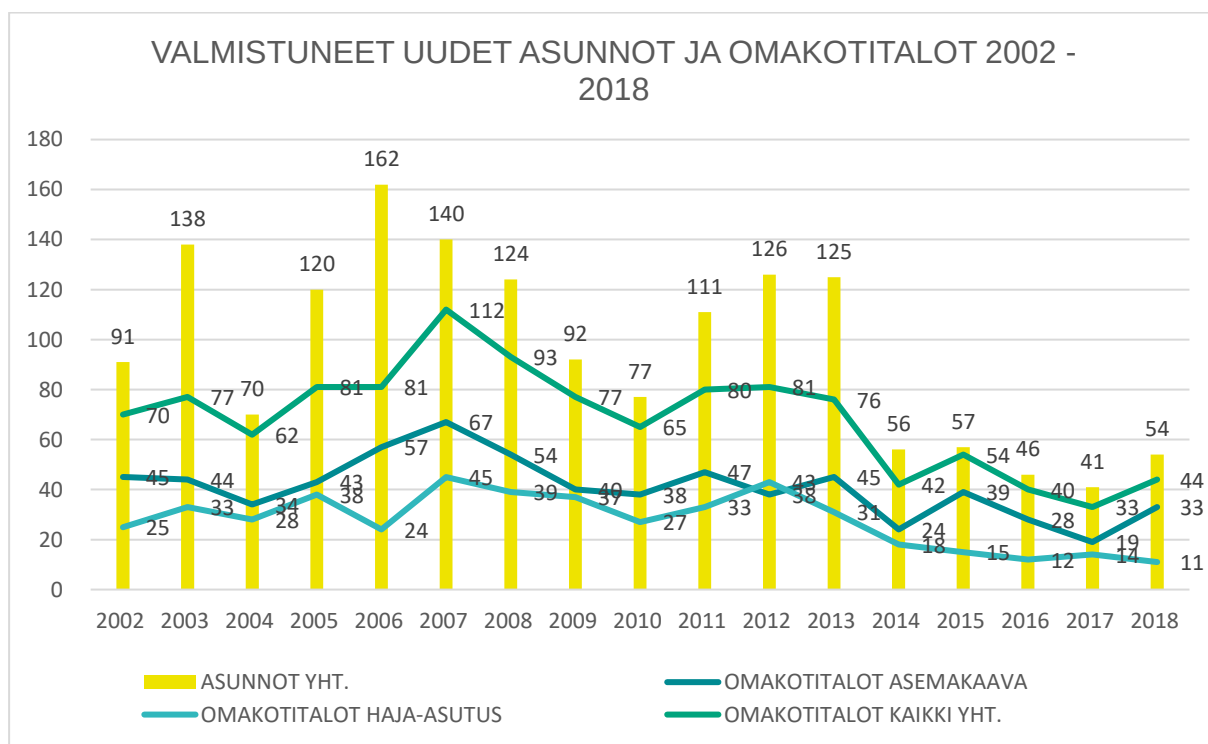
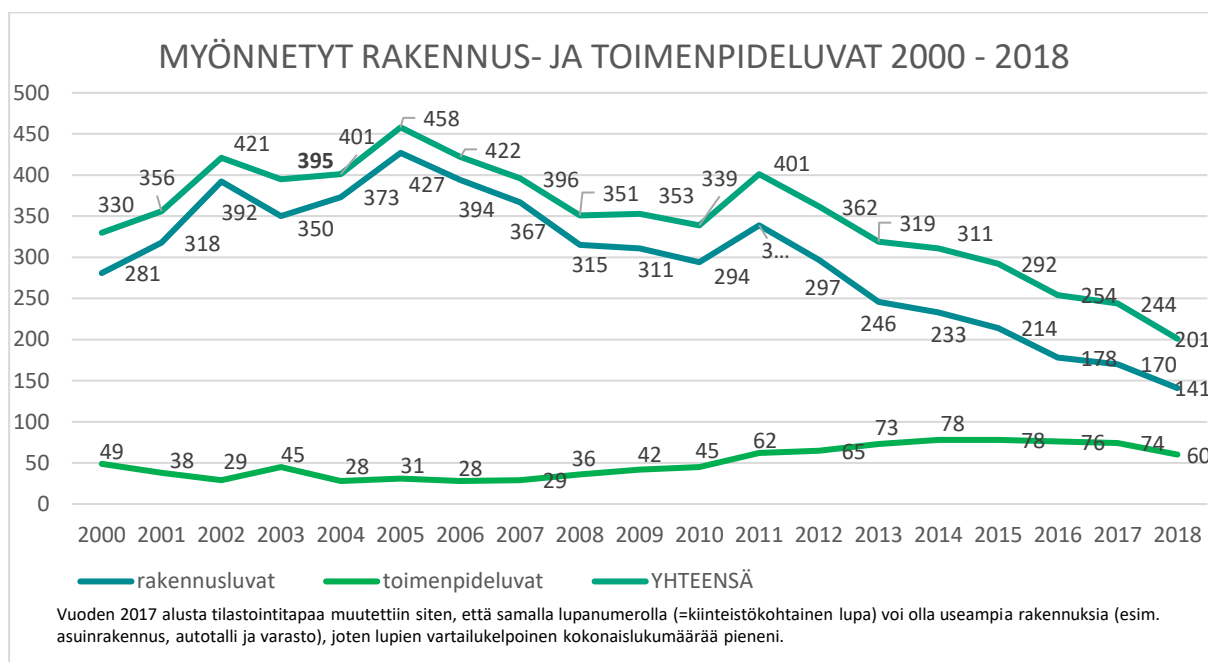

TILAPALVELUN TUNNUSLUVUT	TA2018	TP 2018
TALOUS		
Tilapalvelun menot €	6 995 220	6 713 570
Tilapalvelun tulot €	10 704 730	10 296 577
Käyttökate €	3 709 510	3 583 007
Poistojen kattamisprosentti %	107,8	109,3
Energian kulutus Mwh		
Tilapalvelun menot yhteensä €/hum2	7,31	6,82
- hallinto €/hum2/kk	1,78	1,56
- kiinteistönhoito €/hum2/kk	0,83	0,93
- ulkoalueet €/m2/kk	0,24	0,19
- energiat €/hum2/kk	1,95	1,81
- kunnossapito €/hum2/kk	1,12	0,96
- puhtauspalvelut €/hum2/kk	1,39	1,37
TILAMÄÄRÄT		
sisäisesti vuokratut hum2	63 605	63 328
ulos vuokratut hum2	11 165	11 053
tyhjät tilat hum2	4 632	7 647
vuokrausaste %	94,2	90,7
TILOJEN KÄYTÖN TEHOKKUUS		
Tilapalvelun hum2/asukas	4,14	4,33
Muiden hum2/asukas	0,18	0,17
INVESTOINNIT		
talonrakennusinvestoinnit M€	3,68	2,76
talonrakenusinvestoinnit €/asukas	194	146

Ruoka- ja puhtauspalvelut

	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Ateriasuoritteet	985 559	990 000	983 995
Toimintakulut €/ateria	2,53	2,72	2,70
Siivottavat neliöt	54 900	59 400	59 400
Siivouksen hinta €/m ² /vuosi	25,68	22,65	21,28

Rakennusvalvonta

Suoritteet	TA 2018	TP 2018
Rakennus- ja toimenpidelupapäätökset	300	201
Muut luvat (purkaminen, maisema, määräaikainen)	25	27
Toimenpideilmoituspäätökset	100	95
Rakennuslupakatselmukset	600	574
Jatkoaikapäätökset ja rakennusaikaiset muutospäätökset	---	36
Poikkeamispäätökset ja suunnittelutarveratkaisut	---	29
Henkilökunnan määrä 31.12. 6,15		

Ympäristönsuojelu

Suoritteet	TA 2018	TP 2018
Ympäristölupapäätöksiä	5	4
YSL 118 §:n mukaisia ilmoituksia	8	10
YSL 116 §:n mukaisia rekisteröintejä	2	1
YSL 168 §:n mukaisia valvontakäyntejä	12	12
Maa-aineslupapäätöksiä	10	8
Valvottavia maa-aineslupia	62	65
Maa-aineslupien tarkastus- ja valvontakäynnit	200	49
Vesihuoltolain mukaiset vapautuspäätökset liittymisvelvollisuudesta	8	7
Kehotuksia YSL, vesilain, maastoliikennelain, vesihuoltolain, maa-aineslain tai jätelain velvoitteiden täyttämiseksi	15	37
Pakkotoimipäätöksiä YSL tai jätelain velvoitteiden täyttämiseksi	---	1
Kunnan ympäristösuojeluviranomaisen lausuntoja	25	29
Ilmoitukset lannan aumaamisesta	15	12

Ympäristöterveydenhuolto

Suoritteet	TA 2018	TP 2018
Terveysvalvonta suunnitelmalliset tarkastukset	427 (415)	167
Eläinlääkintähuolto, hoitokäynnit	2 990	2 884
Valvontaeläinlääkäri, tarkastukset	136	119

4.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio- muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
1 000 euroa					
Toimintatulot					
Myyntitulot	10 421,5	-673,0	9 748,5	9 900,5	-152,0
Maksutulot	4 085,4	-63,1	4 022,3	4 168,8	-146,5
Tuet ja avustukset	1 215,4	184,2	1 399,6	1 794,2	-394,6
Muut tulot	11 549,2	147,6	11 696,8	11 416,8	280,0
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	41 064,3	581,6	41 645,9	41 046,1	599,8
Palvelujen ostot	62 977,7	241,8	63 219,6	63 913,5	-693,9
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	5 204,6	51,8	5 256,4	5 496,6	-240,1
Avustukset	9 941,8	376,5	10 318,3	9 842,7	475,6
Muut kulut	8 865,8	393,3	9 259,1	9 150,9	108,2
Toimintakate	-100 782,7	-2049,4	-102 832,1	-102 169,4	-662,7
Verotulot	68 600,0	-1700,0	66 900,0	66 129,7	770,3
Valtionosuudet	36 447,9	23,0	36 470,9	36 587,3	-116,4
Rahoitustulot ja -kulut					
Korkotulot muilta	580,0	0,0	580,0	562,0	18,0
Muut rahoitustulot muilta	600,0	0,0	600,0	711,9	-111,9
Korkokulut	150,0	-150,0	0,0	15,7	-15,7
Muut rahoituskulut	10,0	0,0	10,0	6,7	3,3
Vuosikate	5 285,2	-3576,4	1 708,8	1 799,2	-90,4
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	5 600,0	0,0	5 600,0	5 814,1	-214,1
Lisäpoistot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-314,8	-3576,4	-3 891,2	-4 014,9	123,7

VEROTULOT 2018	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutettu talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	60 750,0	-1 500,0	59 250,0	58 864,7	385,3
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 700,0	-50,0	2 650,0	2 510,5	139,5
Kiinteistövero	5 150,0	-150,0	5 000,0	4 754,5	245,5
Yhteensä	68 600,0	-1 700,0	66 900,0	66 129,7	770,3

VEROTULOT 2013-2018	Tulovero %	Verotettava tulo Milj. €	Muutos %
Verovuosi 2013	20,50	359,7	2,65
Verovuosi 2014	20,50	367,6	2,20
Verovuosi 2015	21,50	372,8	1,41
Verovuosi 2016	21,50	383,7	2,92
Verovuosi 2017	21,50	389,7	1,56
Verovuosi 2018*	21,50		

*Vuoden 2018 verotettavat tulot eivät tilinpäätöshetkellä ole tiedossa

KIINTEISTÖVEROPROSENTIT 2018	Vero-%
Yleinen kiinteistövero	1,10
Vakituiset asuinrakennukset	0,60
Muut asuinrakennukset	1,20
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00
Voimalaitokset	2,85

VALTIONOSUUDET 2018	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutettu talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Peruspalvelujen valtionosuus	28 193,0	267,5	28 460,5	28 460,5	0,0
Verotuloihin perustuva tasaus	10 426,0	-151,3	10 274,7	10 274,7	0,0
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-2 171,1	-93,2	-2 264,3	-2 147,9	-116,4
Yhteensä	36 447,9	23,0	36 470,9	36 587,3	-116,4

4.4 Investointiosan toteutuminen

INVESTOINNIT 2018	Tilinpäätös 2 017	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muut.jälkeen	Toteuma 2 018	Poikkeama
KONSERNIHALLINTO						
Irtain käyttöomaisuus						
Menot	367,8	320,0	0,0	320,0	305,6	-47,8
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	367,8	320,0	0,0	320,0	305,6	-47,8
Osakkeet ja osuudet						
Menot	285,0	0,0	0,0	0,0	43,3	-43,3
Tulot	32,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	252,2	0,0	0,0	0,0	43,3	-43,3
Maa-alueiden osto ja myynti						
Menot	1 263,6	700,0	0,0	700,0	447,6	252,4
Tulot	60,6	75,0	0,0	75,0	129,2	-54,2
Nettomenot	1 202,9	625,0	0,0	625,0	318,5	306,5
Metsän lannoitus ja metsätiet						
Menot	0,0	20,0	0,0	20,0	11,8	8,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	20,0	0,0	20,0	11,8	8,2
Konsernihallinto yhteensä						
Menot	1 916,4	1 040,0	0,0	1 040,0	808,3	169,4
Tulot	93,4	75,0	0,0	75,0	129,2	-54,2
Nettomenot	1 823,0	965,0	0,0	965,0	679,1	223,6
PERUSTURVAPALVELUT						
Irtain käyttöomaisuus						
Menot	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

INVESTOINNIT 2017	Tilinpäätös 2 017	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muut.jälkeen	Toteuma 2 018	Poikkeama
SIVISTYSPALVELUT						
Irtain käyttöomaisuus						
Menot	105,1	70,0	0,0	70,0	56,8	13,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	105,1	70,0	0,0	70,0	56,8	13,2
Ekokoulun kalusto						
Menot	0,0	400,0	0,0	400,0	326,8	73,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	400,0	0,0	400,0	326,8	73,2
Tilaelementtien kalusto						
Menot	0,0	0,0	85,0	85,0	51,3	33,7
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	85,0	85,0	51,3	33,7
Lievestuoreen kirjaston aineisto						
Menot	0,0	30,0	0,0	30,0	30,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	30,0	0,0	30,0	30,0	0,0
Vihtavuoren liikuntapuiston tenniskenttä						
Menot	36,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	36,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pääkirjaston asiakaspalvelualueen uudistamienn						
Menot	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sivistyspalvelut yhteensä						
Menot	155,6	500,0	85,0	585,0	464,8	120,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	155,6	500,0	85,0	585,0	464,8	120,2
INVESTOINNIT 2018	Tilinpäätös 2 017	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muut.jälkeen	Toteuma 2 018	Poikkeama
TEKNISET PALVELUT						
Johtokeskuksen varavoima						
Menot	0,0	0,0	90,0	90,0	88,3	1,7
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	90,0	90,0	88,3	1,7
Perusturvakiinteistöt						
Kehitysvammaisten ohjattu asuminen, Niemen asunnot						
Menot	866,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	581,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	284,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Koti-Kuuselan uudisrakennus						
Menot	2 695,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	2 695,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kehitysvammaisten autettu palveluasuminen						
Menot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	106,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	-106,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Vähennys liittymien kirjaustavan muutoksen johdosta						
Menot	0,0	0,0	0,0	0,0	-63,2	63,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	-63,2	63,2
Perusturvakiinteistöt yhteensä						
Menot	3 561,4	0,0	90,0	0,0	25,1	-25,1
Tulot	687,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	2 873,8	0,0	90,0	0,0	25,1	-25,1
Sivistyspalvelukiinteistöt						
Kk:n koulu 2. vaihe, Koulunmäki						
Menot	85,7	600,0	-300,0	300,0	138,9	161,1
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	85,7	600,0	-300,0	300,0	138,9	161,1
Laurinkylän koulu, uusi						
Menot	-29,8	0,0	0,0	0,0	0,5	-0,5
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	-29,8	0,0	0,0	0,0	0,5	-0,5
Vuonteen aluekoulu, Satavuo						
Menot	5 439,8	1 450,0	310,0	1 760,0	1 701,2	58,8
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	17,0	-17,0
Nettomenot	5 439,8	1 450,0	310,0	1 760,0	1 684,1	75,9
Vihtavuoren koulun laajennus						
Menot	60,8	6 000,0	-5 200,0	800,0	258,8	541,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	60,8	6 000,0	-5 200,0	800,0	258,8	541,2
KK:n E-rakennus, liikuntahalli						
Menot	0,0	0,0	600,0	600,0	522,7	77,3
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	600,0	600,0	522,7	77,3
Koulujen piha-alueiden kunnostus						
Menot	2,9	30,0	0,0	30,0	24,0	6,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	2,9	30,0	0,0	30,0	24,0	6,0
Tervämäen koulu						
Menot	0,6	250,0	-190,0	60,0	7,8	52,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,6	250,0	-190,0	60,0	7,8	52,2
Kuhankosken alueen suunnittelu						
Menot	0,0	300,0	-300,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	300,0	-300,0	0,0	0,0	0,0
Leppäveden skeittirata ja hiihtomaa						
Menot	19,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	-1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vähennys liittymien kirjaustavan muutoksen johdosta						
Menot	0,0	0,0	0,0	0,0	-24,9	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	-24,9	0,0
Sivistyspalvelukiinteistöt yhteensä						
Menot	5 579,0	8 630,0	-5 080,0	3 550,0	2 629,0	921,0
Tulot	20,0	0,0	0,0	0,0	17,0	-17,0
Nettomenot	5 559,0	8 630,0	-5 080,0	3 550,0	2 612,0	938,0

Tekniset palvelukiinteistöt						
Kuntalan peruskorjaus/uudisrakennus						
Menot	44,6	0,0	40,0	40,0	39,6	0,4
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	44,6	0,0	40,0	40,0	39,6	0,4
Vähennys liittymien kirjaustavan muutoksen johdosta						
Menot	0,0	0,0	0,0	0,0	-20,2	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	-20,2	0,0
Tekniset palvelukiinteistöt yhteensä						
Menot	44,6	0,0	40,0	40,0	19,5	20,5
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	44,6	0,0	40,0	40,0	19,5	20,5
Pienet investoinnit						
Toimintakeskusken vesikattokorjaus						
Menot	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Leppäveden vanhan koulun korjaukset						
Menot	0,0	0,0	110,0	110,0	86,8	23,2
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	110,0	110,0	86,8	23,2
Leppäveden liikuntahalli						
Menot	175,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	175,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuntalan korjaukset						
Menot	83,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	83,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Museorakennukset						
Menot	3,9	0,0	15,0	15,0	6,4	8,6
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	3,9	0,0	15,0	15,0	6,4	8,6
Vanha paloasema						
Menot	58,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	58,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Energiainvestoinnit						
Menot	0,0	50,0	0,0	50,0	7,0	43,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	50,0	0,0	50,0	7,0	43,0
Taitojen talo						
Menot	244,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	244,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuhankosken rivitalo/ vesikatto						
Menot	7,8	0,0	80,0	80,0	63,0	17,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	7,8	0,0	80,0	80,0	63,0	17,0
Rokkakankaan julkisivu						
Menot	0,0	0,0	60,0	60,0	15,2	44,8
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	60,0	60,0	15,2	44,8
Äijälän koulun korjaukset						
Menot	0,0	0,0	65,0	65,0	73,6	-8,6
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	65,0	65,0	73,6	-8,6

Päivälän julkisivun korjaukset						
Menot	0,0	0,0	40,0	40,0	92,4	-52,4
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	92,4	-92,4
Uuden paloaseman lattiakorjaukset						
Menot	0,0	0,0	30,0	30,0	9,4	20,6
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	9,4	-9,4
Jakamaton/kunnossapito						
Menot	0,0	600,0	-600,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pienet investoinnit yhteensä						
Menot	577,7	650,0	-200,0	450,0	353,9	96,1
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	493,9	50,0	330,0	380,0	353,9	26,1
Yhdistyskuntatekniikka						
Liikennealueet						
Menot	2 248,8	2 425,0	260,0	2 685,0	2 310,1	374,9
Tulot	3,3	0,0	0,0	0,0	1,4	-1,4
Nettomenot	2 245,5	2 425,0	260,0	2 685,0	2 308,7	376,3
Puistot ja yleiset alueet						
Menot	409,1	660,0	-345,0	315,0	226,6	88,4
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3	-3,3
Nettomenot	409,1	660,0	-345,0	315,0	223,3	91,7
Paikkatietopalveluiden auto						
Menot	18,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	18,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhdyskuntatekniikka yhteensä						
Menot	2 676,3	3 085,0	0,0	3 000,0	2 536,7	463,3
Tulot	3,3	0,0	0,0	0,0	4,7	-4,7
Nettomenot	2 673,0	3 085,0	-85,0	3 000,0	2 532,0	468,0
Tukipalvelut						
Menot	10,2	0,0	70,0	70,0	97,1	-27,1
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	10,2	0,0	70,0	70,0	97,1	-27,1
Tukipalvelut yhteensä						
Menot	10,2	0,0	70,0	70,0	97,1	-27,1
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettomenot	10,2	0,0	70,0	70,0	97,1	-27,1
Liiketoiminta, vesihuolto						
Menot	304,3	600,0	0,0	600,0	265,3	334,7
Tulot	304,3	600,0	0,0	600,0	265,3	334,7
Nettomenot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tekniset palvelut yhteensä						
Menot	12 753,5	12 965,0	-5 080,0	7 885,0	5 926,6	1 958,4
Tulot	1 015,1	600,0	0,0	600,0	287,0	313,0
Nettomenot	11 738,3	12 365,0	-5 080,0	7 285,0	5 639,5	1 645,5
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
Menot	14 870,5	14 505,0	-4 995,0	9 510,0	7 199,7	2 310,3
Tulot	1 108,5	675,0	0,0	675,0	416,2	258,8
Nettomenot	13 762,0	13 830,0	-4 995,0	8 835,0	6 783,5	2 051,5

4.5 Rahoitusosan toteutuminen

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	5 285,2	-3 576,4	1 708,8	1 799,2	-90,4
Tulorahoituksen korjauserät	0,0	0,0	0,0	-478,8	478,8
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-14 505,0	4 995,0	-9 510,0	-7 182,7	-2 327,3
Rahoitusosuudet inv.menoihin	0,0	0,0	0,0	3,3	-3,3
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 375,0	0,0	1 375,0	874,7	500,3
Toiminta ja investoinnit, netto	-7 844,8	1 418,6	-6 426,2	-4 984,3	-1 441,9
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	0,0	0,0	0,0	-101,1	101,1
Antolainasaamisten vähennykset	623,0	0,0	623,0	664,5	-41,5
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	7 228,1	0,0	7 228,1	-5,6	7 233,7
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-6,3	0,0	-6,3	-5,0	-1,3
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,0	0,0	0,0	4 000,0	-4 000,0
Muut maksuvalmiuden muutokset	0,0	0,0	0,0	407,1	-407,1
Vaikutus maksuvalmiuteen	0,0	1 418,6	1 418,6	-24,4	1 443,0

5 Tilinpäätöslaskelmat

5.1 Tuloslaskelma

	2018	2017
Toimintatuotot		
Myyntituotot	4 168 602,87	5 793 266,07
Maksutuotot	4 167 050,30	4 237 331,14
Tuet ja avustukset	1 794 213,48	1 683 175,17
Muut toimintatuotot	3 542 816,75	3 118 152,91
	13 672 683,40	14 831 925,29
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	32 653 070,07	31 189 281,01
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	7 099 018,12	6 985 436,27
Muut henkilösivukulut	1 294 009,39	1 480 966,80
Palvelujen ostot	58 243 557,02	57 836 294,47
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	5 482 893,95	5 125 002,66
Avustukset	9 812 413,69	9 640 105,48
Muut toimintakulut	1 257 104,46	831 236,30
	115 842 066,70	113 088 322,99
Toimintakate	-102 169 383,30	-98 256 397,70
Verotulot	66 129 728,22	67 930 670,02
Valtionosuudet	36 587 295,00	37 252 004,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	562 049,08	578 294,25
Muut rahoitustuotot	711 945,35	244 045,41
Korkokulut	15 685,40	-102 394,02
Muut rahoituskulut	6 742,61	1 182,90
Vuosikate	1 799 206,34	7 849 827,10
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	5 814 134,06	5 297 998,38
Lisäpoistot	0,00	175 576,23
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-4 014 927,72	2 376 252,49

5.2 Rahoituslaskelma

Toiminnan rahavirta	2018	2017
Tulorahoitus		
Vuosikate	1 799 206,34	7 849 827,10
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät		
- Investointihyödykkeiden myyntivoitot	-478 823,63	-435 415,49
Investointien rahavirta		
Investoinnit		
Investointimenot	-7 182 671,80	-14 834 442,88
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 271,20	707 558,00
Investointihyödykkeiden luovutustulot	874 724,83	800 324,26
Toiminnan ja investointien rahavirta	-4 984 293,06	-5 912 149,01
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-101 090,88	-148 185,89
Antolainasaamisten vähennykset	664 488,41	767 403,56
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-5 632,00	6 653 539,96
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 961,96	-16 231,08
Lyhytaikaisten lainojen muutos	4 000 000,00	-3 494 368,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	132 022,79	-17 686,50
Vaihto-omaisuuden muutos	-186 392,10	-936,06
Saamisten muutos	-292 338,42	-745 071,83
Korottomien velkojen muutos	753 768,83	2 807 211,81
Rahoituksen rahavirta	4 959 864,67	5 805 675,97
Rahavarojen muutos	-24 428,39	-106 473,04
Rahavarat 31.12.	1 356 304,64	1 380 733,03
Rahavarat 01.01.	1 380 733,03	1 487 206,07
	-24 428,39	-106 473,04

5.3 Tase

VASTAAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT	141 631 698,61	141 225 730,80
Aineettomat hyödykkeet	17 413,33	7 421,41
Aineettomat oikeudet	17 413,33	7 421,41
Aineelliset hyödykkeet	105 442 620,23	104 526 590,21
Maa- ja vesialueet	16 544 533,10	16 226 078,90
Rakennukset	76 253 580,32	71 189 072,44
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 451 756,07	9 787 709,69
Koneet ja kalusto	1 139 161,27	932 952,51
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 053 589,47	6 390 776,67
Sijoitukset	36 171 665,05	36 691 719,18
Osakkeet ja osuudet	12 842 336,33	12 798 992,93
Muut lainasaamiset	22 805 075,61	23 430 544,90
Muut saamiset	524 253,11	462 181,35
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	135 842,87	157 771,34
Valtion toimeksiannot	126 333,79	147 952,17
Lahjoitusrahastojen varat	9 509,08	9 819,17
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 686 971,27	5 232 669,14
Vaihto-omaisuus	271 378,88	84 986,78
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	271 378,88	84 986,78
Saamiset	4 059 287,75	3 766 949,33
Lyhytaikaiset saamiset	4 059 287,75	3 766 949,33
Myyntisaamiset	1 569 617,83	1 377 323,79
Muut saamiset	1 139 326,43	885 838,54
Siirtosaamiset	1 350 343,49	1 503 787,00
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00
Rahat ja pankkisaamiset	1 356 304,64	1 380 733,03
VASTAAVAA YHTEENSÄ	147 454 512,75	146 616 171,28

VASTATTAVAA	2018	2017
OMA PÄÄOMA	37 312 190,92	41 327 118,64
Peruspääoma	32 370 946,89	32 370 946,89
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	8 956 171,75	6 579 919,26
Tilikauden yli- / alijäämä	-4 014 927,72	2 376 252,49
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	378 508,62	268 414,30
Valtion toimeksiannot	126 333,79	147 952,17
Lahjoitusrahastojen pääomat	48 407,03	83 962,12
Muut toimeksiantojen pääomat	203 767,80	36 500,01
VIERAS PÄÄOMA	109 763 813,21	105 020 638,34
Pitkäaikainen	21 402 203,29	21 412 797,25
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	18 080 017,18	18 090 611,14
Muut pitkäaikaiset velat	3 322 186,11	3 322 186,11
Siirtovelat		0,00
Lyhytaikainen	88 361 609,92	83 607 841,09
Lyhytaikaiset joukkovelkakirjalainat	70 000 000,00	0,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	10 593,96	66 010 593,96
Saadut ennakot	10 712,59	213 769,60
Ostovelat	11 429 207,06	11 549 255,13
Muut lyhytaikaiset velat	1 265 746,21	778 429,62
Siirtovelat	5 645 350,10	5 055 792,78
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	147 454 512,75	146 616 171,28

5.4 Konsernituloslaskelma

	2018	2017
Toimintatuotot	42 889 498,14	44 330 703,79
Toimintakulut	147 556 381,58	144 285 118,74
Osuus osakkuusyhtiön voitosta (tappiosta)	0,00	0,00
Toimintakate	-104 666 883,44	-99 954 414,95
Verotulot	66 129 728,22	67 930 670,02
Valtionosuudet	43 733 285,98	44 070 536,07
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	37 179,42	57 129,83
Muut rahoitustuotot	769 771,03	248 010,79
Korkokulut	168 204,55	117 881,88
Muut rahoituskulut	41 123,33	32 955,39
Vuosikate	5 793 753,33	12 201 094,49
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	9 244 497,32	8 817 323,40
Lisäpoistot	0,00	175 576,23
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Tilikauden tulos	-3 450 743,99	3 208 194,86
Tilinpäätössiirrot	86 178,57	-201 249,82
Tilikauden vero	15 333,63	17 215,80
Laskennalliset verot	40 291,49	87 306,00
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-3 420 190,54	2 902 423,24

5.5 Konsernin rahoituslaskelma

	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	5 793 753,33	12 201 094,49
Tilikauden verot	-55 625,12	-17 215,80
Tulorahoituksen korjauserät	-75 069,20	-171 237,68
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-18 146 926,90	-21 435 911,53
Rahoitusosuudet investointeihin	23 734,08	716 833,50
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	951 101,60	680 260,62
Toiminnan ja investointien rahavirta	-11 509 032,21	-8 026 176,40
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-353 047,62	-148 185,89
Antolainasaamisten vähennykset	664 488,41	767 403,56
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 636 765,90	12 780 216,48
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 153 604,63	-2 506 345,22
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 700 041,99	-4 977 158,40
Oman pääoman muutokset	-2 576,64	-5 080,05
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	131 755,46	-50 508,68
Vaihto-omaisuuden muutos	-186 754,97	6 229,19
Saamisten muutos	74 683,42	-1 565 799,81
Korottomien velkojen muutos	1 008 584,67	3 016 047,03
Rahoituksen rahavirta	10 520 335,99	7 316 818,21
Rahavarojen muutos	-988 696,22	-709 358,19
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	5 704 620,63	6 693 316,85
Rahavarat 01.01.	6 693 316,85	7 402 675,04
	-988 696,22	-709 358,19

5.6 Konsernitase

VASTAAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT	173 094 531,41	164 106 825,22
Aineettomat hyödykkeet	1 715 570,31	1 663 057,13
Aineettomat oikeudet	1 404 174,81	1 346 333,27
Muut pitkävaikutteiset menot	311 395,50	316 723,86
Ennakkomaksut		
Aineelliset hyödykkeet	164 802 494,68	156 193 204,33
Maa- ja vesialueet	18 642 078,11	18 195 378,48
Rakennukset	106 972 502,54	104 334 477,93
Kiinteät rakenteet ja laitteet	18 933 655,33	17 233 184,66
Koneet ja kalusto	2 276 459,91	2 259 542,52
Muut aineelliset hyödykkeet	772 914,09	846 541,80
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	17 204 884,70	13 324 078,94
Sijoitukset	6 576 466,42	6 250 563,76
Osakkuusyhteisöosuudet	503 077,19	503 077,19
Muut osakkeet ja osuudet	5 062 812,77	5 048 457,32
Muut lainasaamiset	234 366,61	236 847,90
Muut saamiset	776 209,85	462 181,35
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	217 536,69	246 532,62
VAIHTUVAT VASTAAVAT	17 111 272,87	17 333 578,88
Vaihto-omaisuus	534 878,61	348 123,64
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	37 499,99	49 958,48
Lyhytaikaiset saamiset	10 834 273,64	10 242 179,91
Rahoitusarvopaperit	676 937,59	693 221,13
Rahat ja pankkisaamiset	5 027 683,04	6 000 095,72
VASTAAVAA YHTEENSÄ	190 423 340,97	181 686 936,72

VASTATTAVAA	2018	2017
OMA PÄÄOMA	31 761 176,95	34 699 784,34
Peruspääoma	32 372 774,31	32 374 003,02
Arvonkorotusrahasto	250 245,93	250 245,93
Muut omat rahastot	2 958 139,72	2 960 716,37
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	-399 792,47	-3 787 604,22
Tilikauden yli- / alijäämä	-3 420 190,54	2 902 423,24
VÄHEMMISTÖOSUUDET	5 348,38	5 348,38
PAKOLLISET VARAUKSET	1 012 318,90	951 101,19
Muut pakolliset varaukset	1 012 318,90	951 101,19
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	465 123,00	362 363,47
VIERAS PÄÄOMA	157 179 373,74	145 668 339,34
Pitkäaikainen	56 126 177,65	52 020 028,38
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	54 003 552,25	49 864 955,43
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 122 625,40	2 155 072,95
Lyhytaikainen	101 053 196,09	93 648 310,96
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	74 120 086,70	68 420 044,71
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	26 436 176,97	24 771 625,33
Laskennallinen verovelka	496 932,42	456 640,92
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	190 423 340,97	181 686 936,72

6 Tilinpäätöksen liitetiedot

6.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

6.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1) Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti asianomaiselle tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvotus

Pysyvät vastaavat on merkitty taseeseen hankintamenojen vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetietojen kohdassa 11 suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenojen.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen keskihinnan mukaisesti.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenojen. Laukaan kunnalla on koronvaihotosopimus, jota käsitelty liitetietojen kohdassa 41.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty asianomaisen hyödykkeen hankintamenojen vähennykseksi.

2) Tuloslaskelman ja taseen esittämistavan muutokset

Tuloslaskelma ja tase on esitetty Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston vuonna 2018 päivitetyn yleisohjeen mukaan.

3) Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Ei ilmoitettavaa

4) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Kunnan verotulot kirjataan tilinpäätöksessä verohallinnon tilitysten suoritusajankohdan mukaan kalenterikuukausittain tilikauden verotuloksi. Vuonna 2018 joulukuun tilitettävä määrä oli poikkeuksellisesti negatiivinen, ja se on kirjattu tilikauden verojen vähennykseksi ja siirtovelaksi.

Laukaan kunnassa työnantaja on tehnyt työntekijäjärjestöjen kanssa paikallisen sopimuksen tuloksellisuuserän (kertaerä) maksamisesta etuajassa joulukuun palkanmaksun yhteydessä. Näin ollen tuloksellisuuserä

on maksettu kaikille sopimuksen piiriin kuuluville viranhaltijoille ja työntekijöille saman suuruisena 9,2 prosenttikorotuksena virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti.

Aiemmin alle vuoden mittaiset kuntatodistukset on kirjattu taseessa tilille lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta. Muuttuneen ohjeistuksen vuoksi mainitut kuntatodistukset esitetään joukkovelkakirjalainoissa.

Perusturvapalveluissa on kirjattu samalle tasetilille 25604 sekä välitetyt korvaukset ja eläkkeet, että itsenäistymisvarat. Vuonna kirjauskäytäntöä on muutettu, ja itsenäistymisvarat on kirjattu taseessa toimeksiantojen pääomat ryhmään omalle tililleen. Kappaleessa 4.4 investointien toteutuminen mainitut liittymismaksujen oikaisukirjaukset: liittymismaksujen kirjauskäytäntöä on muutettu siten, että ei palautuskelpoiset liittymät kirjataan maa- ja vesialueiden tilille, ja palautuskelpoiset liittymät taseen muihin saamisiin.

Laukaan kunnassa on maksettu takautuvasti epäpätevyyssalennusta koskevia palkkaoikaisuja yhteensä 7285,68 euroa.

5) Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Ei ilmoitettavaa.

6.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Osakkuusyhteisöt on jätetty yhdistelemättä, koska vaikutus konsernin tulokseen ja omaan pääomaan ei ole olennainen. Konsernitilinpäätöksen liitetietona 20-22 on kuitenkin ilmoitettu osakkuusyhteisön nimi, omistusosuus ja omistusosuutta vastaava määrä omasta- ja vieraasta pääomasta sekä tilikauden voitosta tai tappiosta viimeksi laaditusta tilinpäätöksestä.

Sisäiset liiketapahtumat

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty. Myös konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kiinteistöveroja ei ole eliminoitu.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty hankintamenomenetelmällä.

Vähemmistöosuuden eliminointi

Laukaan Kehitysyhtiö Oy:n omasta pääomasta on erotettu vähemmistöosuus konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisön aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli-/alijäämän oikaisuksi.

Edellisen tilikauden konsernitietojen vertailukelpoisuus

Ei ilmoitettavaa.

6.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot toimialoittain

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Yleishallinto	3 443 661,24	3 128 151,14	3 443 661,24	3 128 151,14
Sosiaali- ja terveyspalvelut	23 624 062,50	25 826 457,55	4 064 534,89	5 638 492,89
Opetus- ja kulttuuripalvelut	3 930 450,76	4 209 600,08	2 671 765,20	2 637 042,62
Yhdyskuntapalvelut	103 959,37	144 605,94	103 959,37	144 605,94
Muut palvelut	11 715 595,72	11 021 889,08	3 388 762,70	3 283 632,70
Toimintatuotot yhteensä	42 817 729,59	44 330 703,79	13 672 683,40	14 831 925,29

7) Verotulojen erittely

	Kunta	
	2018	2017
Kunnan verotulo	58 864 718,67	60 611 660,60
Kiinteistövero	4 754 462,58	4 713 170,53
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 510 546,97	2 605 838,89
Verotulot yhteensä	66 129 728,22	67 930 670,02

8) Valtionosuuksien erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Laskennalliset valtionosuudet				
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	28 460 490,00	29 120 205,00	28 460 490,00	29 120 205,00
Siitä: Verotuloihin perustuva tasaus	10 274 732,00	10 284 207,00	10 274 732,00	10 284 207,00
Opetus- ja kulttuuritoimen vo	-2 147 927,00	-2 152 408,00	-2 147 927,00	-2 152 408,00
Yksikköhintarahoituksen vo	7 145 990,98	6 818 532,07	0,00	0,00
Valtionosuudet yhteensä	43 733 285,98	44 070 536,07	36 587 295,00	37 252 004,00

9) Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2018	2017
Asiakaspalvelujen ostot	46 277 921,05	46 190 748,81
Muiden palvelujen ostot	11 965 635,97	11 645 545,66
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	58 243 557,02	57 836 294,47

10) Valtuustoryhmille annetut tuet

Ilmoitettu kohdassa 3.1.2.

11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Pysyvien vastaavien poistojen määrittämisessä on käytetty kunnanvaltuuston hyväksymää poistosuunnitelmaa. Kunnanvaltuusto tarkensi ohjeita 9.9.2013 §:ssä 206. Pienet hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluksi.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Arvioidut poistoaajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat seuraavat:

Laukaan kunnan poistosuunnitelma 1.1.2013 alkaen

	<i>Poistoaika/%</i>	<i>Poistomenetelmä</i>
Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot	2 - 5 vuotta*	Tasapoisto
Aineettomat oikeudet	5 - 20 vuotta*	Tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot		
Atk-ohjelmistot	2 - 5 vuotta*	Tasapoisto
Muut	2 - 5 vuotta*	Tasapoisto
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 - 50 vuotta	Tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 - 30 vuotta	Tasapoisto
Talousrakennukset	10 - 20 vuotta	Tasapoisto
Vapaa-ajan rakennukset	20 - 30 vuotta	Tasapoisto
Asuinrakennukset	30 - 50 vuotta	Tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	17 %	Menojäännöspoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	18 %	Menojäännöspoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	18 %	Menojäännöspoisto
Vedenjakeluverkosto	8 %	Menojäännöspoisto
Viemäriverkko	8 %	Menojäännöspoisto
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	17 %	Menojäännöspoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	17 %	Menojäännöspoisto

Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	18 %	Menojäännöspoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	22 %	Menojäännöspoisto
Koneet ja kalusto		
Kuljetusvälineet	4 - 7 vuotta	Tasapoisto
Liikkuvat työkoneet	5 - 10 vuotta	Tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 - 15 vuotta	Tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 - 10 vuotta	Tasapoisto
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 - 15 vuotta	Tasapoisto
Atk-laitteet	3 - 5 vuotta	Tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	3 - 5 vuotta	Tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
Arvo ja taide-esineet	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa
Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa

12) Selvitys pakollisten varausten muutoksista

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu 1.1.	951 101,21	905 543,82	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	61 217,69	45 557,39	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu 31.12.	1 012 318,90	951 101,21	0,00	0,00

13) Selvitys pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitoista ja -tappioista

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	451 715,35	435 415,49	451 715,35	435 415,49
Rakennusten myyntivoitot	30 000,00	98 260,00	30 000,00	0,00
Muut myyntivoitot	28 298,60	0,00	0,00	0,00
Myyntivoitot yhteensä	510 013,95	533 675,49	481 715,35	435 415,49

14) Satunnaiset tuotot ja kulut

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely				
Satunnaiset tuotot				
Osakehuoneiston myynti	0,00	0,00	0,00	0,00
Satunnaiset tuotot yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	Kunta	
	2018	2017
Osinkotuotot muista yhteisöistä		
Jykyä(Jykes kiinteistöt) Oy	384 503,06	53 415,78
Kuntarahoitus Oy	12 632,00	
Metsäliitto osuuskunta	43 343,40	
Midinvest Fund ksv		2 092,80
Mustankorkea Oy	128 000,00	128 000,00
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	30 628,25	30 695,45
Yhteensä	599 106,71	214 204,03

16) Erittely poistoeron muutoksista

Ei ilmoitettavaa.

6.3 Taseen liitetiedot

17) Kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

Ei ilmoitettavaa.

18) Arvonkorotukset

Ei ilmoitettavaa.

19) Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien tase-eräkohtaiset tiedot

	Poistamaton	Lisäykset tili-	Rahoitusosuudet	Vähennykset tili-	Siirrot erien	Tilikauden	Poistamaton
	hankintameno 1.1	kauden ai-	tilikaudella	kauden aikana	välillä	poisto	hankintameno
		kana					31.12.
Aineettomat hyödykkeet	7 421,41	23 217,78	0,00	0,00	0,00	-13 225,86	17 413,33
Maa- ja vesialueet	16 226 078,90	0,00	0,00	-121 775,79	440 229,99	0,00	16 544 533,10
Rakennukset	71 189 072,44	0,00	0,00	-108 211,26	8 463 320,89	-3 290 601,75	76 253 580,32
Kiinteät rakenteet	9 787 709,69	18 519,86	0,00	-6 566,94	2 531 053,70	-1 878 960,24	10 451 756,07
Koneet ja kalusto	932 952,51	793 574,96	0,00	0,00	43 980,01	-631 346,21	1 139 161,27
Keskeneräiset hankinnat	6 390 776,67	6 138 126,19	3 271,20	0,00	-11 478 584,59	0,00	1 053 589,47
Aineelliset hyödykkeet	104 526 590,21	6 950 221,01	3 271,20	-236 553,99	0,00	-5 800 908,20	105 442 620,23
Tytäryhtiöosakkeet	3 937 607,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 937 607,39
Osakkuusyhteisöosakkeet	248 077,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	248 077,19
Muut osakkeet	4 372 239,32	43 343,40	0,00	0,00	0,00	0,00	4 415 582,72
Kuntayhtymäosuudet	4 241 069,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4 241 069,03
Osakkeet ja osuudet	12 798 992,93	43 343,40	0,00	0,00	0,00	0,00	12 842 336,33
Lainasaamiset	23 430 544,90	39 019,12	0,00	-664 488,41	0,00	0,00	22 805 075,61
Muut saamiset muilta	462 181,35	62 071,76	0,00	0,00	0,00	0,00	524 253,11
Sijoitukset	36 691 719,18	144 434,28	0,00	-664 488,41	0,00	0,00	36 171 665,05
Pysyvät vastaavat	141 225 730,80	7 117 873,07	3 271,20	-901 042,40	0,00	-5 814 134,06	141 631 698,61

Omistukset muissa yhteisöissä	Kotikunta	Konsernin omistus- osuus (%)	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pääomasta	Konsernin osuus tili- kauden voi- tosta/tappi- osta
Tytäryhteisö					
Laukaan Vuokrakodit Oy	Laukaa	100,00	475 537,17	25 116 119,61	29,99
Laukaan Kehitysyhtiö Oy	Laukaa	96,69	560 633,34	24 187,47	48 623,89
Laukaan Vesihuolto Oy	Laukaa	100,00	3 118 163,65	17 094 905,15	393 307,89
Kuntayhtymä					
Jyväskylän Koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	7,4677	6 037 175,23	4 054 886,23	167 408,22
Keski-Suomen Liitto	Jyväskylä	7,00	64 703,32	401 533,65	-25 273,51
Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri	Jyväskylä	5,78	3 195 351,99	23 493 432,39	-335 126,42
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä	Äänekoski	6,44	1 653 066,58	170 153,75	-90 818,25
Osakkuusyhteisöt					
Asunto Oy Jokiniityntie 4	Laukaa	23,26	54 214,08	3 785,71	-1 372,24
Laukaan Linja-autoasema-kiinteistö Oy	Laukaa	26,06	249 078,64	1 446,83	2 072,80

23) Saamisten erittely

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	511 744,89	0,00	117 505,63
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	511 744,89	0,00	117 505,63
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	12 445,59	0,00	20 305,60
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	12 445,59	0,00	20 305,60
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistus yhteisyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	1 000,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	1 000,00
Saamiset yhteensä	0,00	524 190,48	0,00	138 811,23

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot	-13 366,57	-8 080,45	-13 366,57	-8 080,45
Kelan korvaus työterveyshuollosta	240 063,88	218 631,26	198 808,00	173 102,00
Kotoutumisen edistävän lain mukaiset korvaukset ELY/ KEHA	572 974,05	303 333,15	572 974,05	303 333,15
Palkkatuen korvaukset	76 239,19	176 822,80	76 239,19	176 822,80
Muut tulojäämät	870 003,88	1 092 912,52	515 688,82	858 609,50
Tulojäämät yhteensä	1 745 914,43	1 783 619,28	1 350 343,49	1 503 787,00
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	1 745 914,43	1 783 619,28	1 350 343,49	1 503 787,00

25) Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	32 374 003,02	32 374 003,02	32 370 946,89	32 370 946,89
Peruspääoma 31.12	32 372 774,31	32 374 003,02	32 370 946,89	32 370 946,89
Arvonkorotusraho	250 245,93	250 245,93	0,00	0,00
Muut omat rahastot	2 958 139,72	2 960 716,37	0,00	0,00
Edellisten tilikausien yli-/ alijäämä	-399 792,47	-3 787 604,22	8 956 171,75	6 579 919,26
Tilikauden ylijäämä/ alijäämä	-3 420 190,54	2 902 423,24	-4 014 927,72	2 376 252,49
Oma pääoma yhteensä	31 761 176,95	34 699 784,34	37 312 190,92	41 327 118,64

26) Erittely poistoerosta

Ei ilmoitettavaa

27) Muut pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	18 080 017,18	18 090 611,14
Muut velat	3 322 186,11	3 322 186,11
Pitkäaikaiset velat yhteensä	21 402 203,29	21 412 797,25

28) Erittely liikkeeseen lasketuista joukkovelkakirjalainoista

Ei ilmoitettavaa

29) Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	1 012 318,90	951 101,20	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä	1 012 318,90	951 101,20	0,00	0,00

30) Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	40 318,00	0,00	45 148,25
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	40 318,00	0,00	45 148,25

Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	6 287 409,48	0,00	5 482 089,21
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	6 287 409,48	0,00	5 482 089,21

Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	65,87	0,00	0,00
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	65,87	0,00	0,00

Vieras pääoma yhteensä	0,00	6 327 793,35	0,00	5 527 237,46
------------------------	------	--------------	------	--------------

Konsernitililimiittiä on myönnetty Laukaan Vesihuolto Oy:lle , Laukaan Kehitys Oy:lle ja Laukaan Vuokrakodit Oy:lle. Limiitti on ollut käytössä Laukaan Vesihuolto Oy:llä -232.620,36 euron osalta.

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut velat				
Liittymismaksut	3 912 589,18	3 891 442,73	3 322 186,11	3 322 186,11
Muut velat	189 904,27	159 343,81	0,00	0,00
Muut velat yhteensä	4 102 493,45	4 050 786,54	3 322 186,11	3 322 186,11

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	6 347 168,57	6 076 801,14	4 230 664,68	4 149 506,48
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	382 558,03	418 478,77	76 539,19	81 536,95
Hankkeiden tulojen jaksotukset	671 729,23	1 007 073,34	374 814,87	466 503,86
Korkojaksotukset	52 490,26	30 211,04	27 101,59	27 731,07
Muut siirtovelat	3 533 800,19	2 367 751,36	936 229,77	330 514,42
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	10 987 746,27	9 900 315,65	5 645 350,10	5 055 792,78

Ei ilmoitettavaa

35) Ei ilmoitettavaa**36) Ei ilmoitettavaa****37) Ei ilmoitettavaa****38) Vuokra- ja leasingvastuut**

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä	3 667 856,19	951 880,76	3 098 012,89	2 670 357,27
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	917 522,18	374 591,15	756 610,13	273 296,83
- sopimukseen sisältyvät lunastusveloitteet	0,00	0,00	0,00	0,00
Leasingvastuut yhteensä	13 690 584,10	1 640 305,27	13 332 655,09	1 559 678,32
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	235 133,12	298 647,79	216 065,25	279 579,92
- siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut	0,00	250 256,00	0,00	250 256,00
Yhteensä	17 358 440,29	2 592 186,03	16 430 667,98	4 230 035,59

Kunta on solminut Kuntarahoitus Oyj:n kanssa Lievestuoreen Laurinkylän koulua koskevan 15,0 miljoonan euron kiinteistöleasing sopimuksen, jossa 20 vuoden vuokra-ajan jälkeen kunnan on 1) jatkettava vuokraamista 10 vuoden lisävuokra-ajalla, 2) ostettava kiinteistö sopimuksen mukaisella jäännösarvolla (30 %) tai 3) osoitettava kiinteistölle ostaja sopimuksen mukaisella jäännösarvolla (30 %). Kunta on solminut Kuntarahoitus Oyj:n kanssa puitesopimuksen Laukaan kunnan Sydän-Laukaan koulun ja Laukaan lukion laajennusosan sekä POKE-hallin uudisrakennuksen 11,0 miljoonan euron kiinteistöleasingrahoituksesta. Puitesopimuksen perusteella myöhemmin solmittavaan kiinteistöleasing sopimukseen sisältyy vastaavat edellä mainitut ehdot.

39) Vastuusitoumukset

	Kunta	
	2018	2017
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
Alkuperäinen pääoma	26 375 407,43	28 699 572,33
Jäljellä oleva pääoma	15 104 966,23	16 212 942,26
Takaukset muiden puolesta		
Alkuperäinen pääoma	3 674 223,83	2 710 077,22
Jäljellä oleva pääoma	4 263 035,25	3 674 223,83

40) Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2018	2017
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	108 344 009,00	106 197 093,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	69 606,03	70 187,20

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Kunta	
	2018	2017
Urakoitsijoiden vakuustalletukset 31.12.	589 595,93	1 956 112,75
Maa-aineslupien maisemointivakuudet 31.12.	824 449,00	822 671,00
Ympäristölupapäätösten vakuudet 31.12.	67 000,00	67 000,00

Kiinteistön mahdollisen myynnin yhteydessä kunnalla on ALV 33§:n mukaan velvollisuus maksaa valtiolle takaisin kiinteistöjen rakennus- ja perusparannuskustannuksista tehdyt arvonnäköveron vähennykset ja palautukset sekä velvollisuus maksaa oman käytön vero itse tehdystä rakennustyöstä. Vuonna 2018 rakennusinvestoinneista kunnalla oli arvonnäköveron palautusvastuita 9.631.517 euroa ja vuonna 2017 10.585.305 euroa. Lisäksi kunnalla on maankäyttösopimuksia.

Laukaan kunnalla on yksi Pohjola Pankki Oyj:n kanssa solmittu 10,0 miljoonan koronvaihtosopimus 2+8 vuotisenä siten, että korkosuoja alkoi taannehtivasti kahden vuoden kuluttua sopimuksen tekohetkestä 23.10.2017 ja päättyy 23.10.2025. Sopimuksessa vaihdetaan korko 3 kk Euribor kiinteäksi hintaan 1,060 % ja sopimus on kertalyhenteinen. Johdannaissopimuksen tulosvaikutus realisoituu sopimuksen vaikutusaikana korkotasosta riippuen. Sopimus ei sisällä ennenaikaista purkumahdollisuutta markkina-arvoon. Johdannaissopimus on tehty korkomenojen suojaamisen tarkoituksessa. Korkosuojauksen markkina-arvo 31.12.2018 on -493427,40. Edellisenä vuonna markkina-arvo oli 31.12.2017 oli -415.237,31 euroa.

6.4 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12

Henkilöstön lukumäärä on ilmoitettu kohdassa 3.1.6 kunnan henkilöstö

43) Henkilöstökulut

	2018	2017
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	41 046 097,58	39 655 684,08
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen	351 689,63	325 706,33
Henkilöstökulut yhteensä	41 397 787,21	39 981 390,41

44) Luottamushenkilömaksut

	2018	2017
Kokoomuksen Laukaan kunnallisjärjestö	2 518,00	683,19
Keskustan Laukaan kunnallisjärjestö	789,60	2800
Sos.Dem. Laukaan kunnallisjärjestö	3 240,00	2000
Laukaan Perussuomalaiset	401,00	600
Äänekosken Perussuomalaiset	24,00	0
Kristillisdemokraattien Laukaan kunnallisjärjestö	0,00	600
Vasemmiston Laukaan kunnallisjärjestö	0,00	600
Vihreiden Laukaan kunnallisjärjestö	0,00	1000
Yhteensä	6 972,60	8 283,19

45) Tilintarkastajan palkkiot**Tilintarakstusyhteisö KPMG Oy Ab**

	2018	2017
Tilintarkastuspalkkiot	16 812,57	20 671,42
Muut tilintarkastajalle kuuluvat tehtävät	141,36	2 301,36
Tarkastuslautakunnan avustaminen	5 369,94	0,00
Muut palkkiot	0,00	0,00
Palkkiot yhteensä	22 323,87	22 972,78

46) Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien välinen liiketoiminta

Laukaan kunta on kunnanjohtaja Jaakko Kiiskilän kanssa sopinut kuntalain mukaisen johtajasopimuksen kunnanvaltuuston päätöksellä 8.2.2016 § 3. Johtajasopimuksessa on sovittu erokorvauksesta siten, että mikäli luottamuspulan vuoksi on käynnistetty kunnanjohtajan irtisanomismenettely, maksetaan kunnanjohtajalle irtisanomisajan palkan lisäksi 9 kuukauden palkkaa vastaava siirtymäkorvaus hänen itse irtisanoutuessaan.

Kunta on antanut kokonaan omistamalleen tytäryhteisö Laukaan Vuokrakodit Oy:lle 1.7.2014 alkaen 10.000.000,00 euron lainan. Lainalla on 20 vuoden takaisinmaksuaika ja markkinahintatietoinen korko (2,3 % sis. marginaali). Lainalle ei ole vaadittu vakuuksia.

Kunta on antanut kokonaan omistamalleen kunnan toimialalla toimivalle tytäryhteisö Laukaan Vesihuolto Oy:lle 31.12.2015 alkaen 15.265.000,00 euron lainan. Laina on kertalyhenteinen ja erääntyy maksettavaksi 10 vuoden kuluttua 31.12.2025. Lainalla on markkinahintatietoinen korko (2,5 % sis. marginaali). Lainalle ei ole vaadittu vakuuksia.

Konsernin lähipiirin/intressipiirin kanssa ei ole ollut tilivuoden 2018 aikana muita tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositelajeista

Tositelaji

001	Muistiot	670	Sosiaalityö / toistuvaislaskutus
002	Sisäiset kertalaskut	710	Yleishallinnon laskutus
003	Sisäiset toistuvaislaskut	750	Koulutoimen laskutus
006	Jaksotukset	751	Koulutoimen laskutus / KY
007	Vyörytykset	760	Vapaa-ajan laskutus
008	Oikaisut tilinavaussaldoihin	761	Venepaikkalaskutus
009	Käyttöomaisuusviennit	762	Kirjaston laskutus
010	Tiliotetositteet	764	Kansalaisopiston laskutus
020	Myyntireskontra, suoritukset	765	Kansalaisopiston laskutus
021	Myyntireskontra, viitesuoritukset	766	Rakennusvalvonnan laskutus
030	Palkat	770	Rakennusvalvontalaskutus
031	Sijaismaksajapalkat	771	Ympäristöpalvelun laskutus
035	Effica-toimeentulotuki	772	Ymp.terv.s. lain muk.laskutus
036	Varastotapahtumat	773	Kaavoitusosaston laskutus
037	Populus-matkalaskut	774	Maa-aineslain muk.laskutus
040	Ostoreskontra, suoritukset	775	Maa-alueen vuokrat
410	Ostolaskut Laukaan kunta	776	Tontivarausmaksujen laskutus
450	Ostolaskut / Vesilaitos	777	Tontin kauppahinnan laskutus
460	Ostolaskut / Sähköiset	780	Asuinhuoneistojen vuokrat
510	Vesi- ja jätevesilaskutus	781	Teollisuus- ja toimitilavuokrat
610	Vanhainkotilaskutus	782	Vesilaitoksen laskutus
620	Päivähoitolaskutus	783	Teknisen toimen laskutus
630	Kotipalvelu / vanh. Huolto laskutus	784	Jätelaskutus
640	Varhaiskasvatus laskutus	785	venepaikkalaskutus
641	Sosiaalipalvelut	786	Lainalaskutus
650	Sosiaaliosaston laskutus	787	Tilapalvelun laskutus
651	Sosiaalipalvelut kertalaskutus	788	Tekninen toimi
660	Sosiaalityö / kertalaskutus		

Päiväkirja ja pääkirja tallenteena

Osto- ja myyntireskontrat paperitulosteena

Tuloslaskelma ja tase paperitulosteena

Tilinpäätös nidottuna